

Universitat
de les Illes Balears

TESI DOCTORAL
2017

**LA PRAGMÀTICA I EL LLENGUATGE
MEDIÀTIC (LES COL·LOCACIONS
FRASEOLÒGIQUES: CARACTERITZACIÓ
TEÒRICA I PRÀCTICA DEL LLENGUATGE
PERIODÍSTIC I DEL LLENGUATGE DELS
POLÍTIKS)**

Joan Manuel Zaldívar Julià

Universitat
de les Illes Balears

TESI DOCTORAL
2017

Programa de Doctorat de Llengua i Literatura
Catalanes

LA PRAGMÀTICA I EL LLENGUATGE
MEDIÀTIC (LES COL·LOCACIONS
FRASEOLÒGIQUES: CARACTERITZACIÓ
TEÒRICA I PRÀCTICA DEL LLENGUATGE
PERIODÍSTIC I DEL LLENGUATGE DELS
POLÍTIKS)

Joan Manuel Zaldívar Julià

Directora: Dra. Rosa Maria Calafat Vila

Doctor per la Universitat de les Illes Balears

ÍNDIX

Resum/ Resumen/ Abstract	8
Introducció	11
Capítol 1. Llenguatge, mitjans de comunicació i política	14
1.1. La pragmàtica i les tries lingüístiques. La pragmaestilística: teories aplicables al periodisme i al llenguatge dels polítics	14
1.2. La lingüística cognitiva i cultural. La consolidació de la pragmàtica en el context català	38
1.3. El llenguatge periodístic: estil i característiques	47
1.3.1. La superació del paradigma de l'objectivitat periodística. Els gèneres i els registres periodístics	70
1.4. Característiques del llenguatge dels polítics	86
1.4.1. Política i comunicació	109
1.5. Convergència del llenguatge periodístic i el llenguatge dels polítics	117
1.5.1. Emparaular la realitat. Neologismes i eufemismes	134
Capítol 2. La Fraseologia	163
2.1. Les unitats fraseològiques: la perspectiva cognitiva de la gramàtica	163
2.1.1. La disparitat terminològica en la fraseologia	173
2.1.2. Característiques de les unitats fraseològiques	178
2.1.3. Tipus d'unitats fraseològiques	187
2.1.4. La desautomatització de les UFS	191
2.2. Les col·locacions i el llenguatge periodístic	195
2.2.1. La distinció entre col·locacions i locucions	210
2.2.2. Classificació de les col·locacions	238
Capítol 3. El corpus documental: estudi anàlisi crítica i particularitats	248
3.1. Metodologia del corpus	248
3.2. Anàlisi i classificació	259
3.2.1. Tipus de col·locacions	260
3.2.1.1. Col·locacions nominals	261
3.2.1.2. Col·locacions verbals	286
3.2.1.3. Col·locacions adjectives	305

3.2.1.4. Construccions col·locatives preposicionals	309
3.2.2. Correspondència de les col·locacions. Nominalitzacions, verbalitzacions, adjectivacions i adverbialitzacions	320
3.2.3. Fusions, combinacions i variacions	332
3.2.4. El tipus de col·locacions en funció del mitjà, l'autor, la formalitat i els titulars	358
3.2.5. Col·locacions pròpies de les Illes Balears	409
Conclusions	412
Bibliografia	418
Annexos	
1. Corpus (Excel).	
Es pot consultar a:	
https://drive.google.com/file/d/0B_TUQGIyVkjRQndPVDNpZS1LLTA/view?usp=sharing	
2. Recerca a diccionaris especialitzats i mitjans de comunicació	
Es pot consultar a:	
https://drive.google.com/file/d/0B_TUQGIyVkjRYzlfdkZ6X0ZMa1E/view?usp=sharing	
3. Arxius de l' <i>Ara Balears</i> (pdf), de RNE a les Illes Balears (mp3) i d'IB3 TV (mp4)	
Es pot consultar a:	
https://drive.google.com/drive/folders/0B_TUQGIyVkjRSi1RNFJYRkpVb2s?usp=sharing	

Resum

Aquesta tesi estudia, des d'una perspectiva pragmàtica, les col·locacions emprades per periodistes i polítics en tres mitjans de comunicació de canal divers i en català de les illes Balears: un diari, una ràdio i una televisió. Les col·locacions són un tipus d'unitats fraseològiques (UFS), unes combinacions preferents de paraules amb un significat transparent i composicional, que es fixen gràcies a l'ús. Les unitats fraseològiques palesen que el llenguatge té més de prefabricació que no pas d'originalitat: la gramàtica i els costums lingüístics restringeixen la llibertat dels parlants. Metodològicament, caracteritzarem el llenguatge periodístic i dels polítics per mostrar de quina manera hi encaixen les unitats fraseològiques i les col·locacions. La nostra tesi proposa una classificació de les col·locacions basada estrictament en criteris sintàctics. Partim del supòsit —que demostrarem sobradament— que els periodistes, per inèrcia, moltes vegades copien d'una manera acrítica les notes de premsa o transcriuen les paraules que diuen els polítics. L'estudi de les col·locacions del corpus també ens permetrà delimitar si els periodistes dels mitjans escrits i audiovisuals tendeixen a unificar la seva manera d'escriure, seguint una mena de moda «mediàtica del llenguatge», i si periodistes i polítics fan servir, per tant, les mateixes col·locacions ajustades o no al registre estàndard.

Resumen

Esta tesis estudia, desde una perspectiva pragmática, las colocaciones empleadas por periodistas y políticos en tres medios de comunicación escritos en catalán de las illes Balears: un periódico, una radio y una televisión. Las colocaciones son un tipo de unidades fraseológicas (UFS), unas combinaciones preferentes de palabras con un significado transparente y composicional, fijadas por el uso. Las unidades fraseológicas (UFS) ponen de manifiesto que el lenguaje tiene más de prefabricación que de originalidad: la gramática y los usos lingüísticos restringen la libertad de los hablantes. Metodológicamente, caracterizaremos el lenguaje periodístico y el de los políticos para mostrar de qué manera encajan las unidades fraseológicas y las colocaciones. Nuestra tesis propone una clasificación de las colocaciones basada estrictamente en criterios sintácticos. Partimos del supuesto —que demostraremos sobradamente— que los periodistas, por inercia, copian muchas veces de forma acrítica las notas de prensa o transcriben las palabras de los políticos. El estudio de las

colocaciones del corpus ha de permitirnos delimitar si los periodistas de medios escritos y audiovisuales tienden a unificar su manera de escribir, siguiendo una moda «mediática del lenguaje», y si periodistas y políticos utilizan, por tanto, las mismas colocaciones, ajustadas o no a un registro estándar.

Abstract

This thesis studies, from a pragmatic perspective, the collocations in the Catalan of the Balearic Islands used by journalists and politicians in different channels of three media: a newspaper, a radio station and a television station. Collocations are a subtype of phraseme, a preferential combination of words with a transparent and compositional meaning which are fixed through the use. Phrasemes prove that language is prefabricated rather than original: grammar and language usage limit speakers' freedom. Methodologically, we characterize the journalistic and political language in order to see how phrasemes and collocations are used. The thesis proposes a classification of collocations strictly based on syntactic criteria. We depart from the assumption, which will be abundantly demonstrated, that inertia often makes journalists copy uncritically press notes or transcribe the words spoken by politicians. Our corpus-based study of collocations will also allow us to discern whether journalists from print and audiovisual media tend to unify their writing, according to this kind of "media language" style; and, therefore, whether journalists and politicians use the same collocations, which may be adjusted (or not) to a standard register.

Introducció

Aquesta tesi projecta els estudis fraseològics als camps del periodisme i de la política per analitzar de quina manera empren les col·locacions els periodistes i els polítics. Les col·locacions són un tipus d'unitats fraseològiques —UFS, a partir d'ara— formades per elements que presenten una certa atracció mútua, una preferència combinativa provocada per la repetició en l'ús. Les UFS són comodins que la llengua posa a l'abast dels parlants. De la mateixa manera que els glosadors tenen una sèrie de recursos lingüístics per rimar les gloses, els parlants tenim una competència lingüística que ens permet introduir en el discurs, d'una manera mecànica, intuïtiva, cognitiva, unes UFS per fer-nos entendre. Aquestes peces lingüístiques denoten que el llenguatge humà té més de prefabricació que no pas de creació. Cada llengua té el seu «fràsic» o conjunt d'unitats fraseològiques que representen una manera d'interpretar el món i que són un cabàs cultural dels coneixements del seu poble.

Els periodistes i els polítics fan servir contínuament aquestes UFS prefabricades, que necessàriament han de compartir amb els receptors dels seus missatges, i sovint ho fan d'una manera automàtica i peculiar, de vegades excessivament tòpica. Les unitats fraseològiques constitueixen una part essencial de la competència del parlant, el qual les ha de conèixer com a bagatge compartit de coneixements. Si hom no coneix les unitats fraseològiques, no coneix a fons la seva llengua. Les col·locacions han estat vistes com les UFS que més s'avenen amb el llenguatge periodístic, ja que el seu significat transparent i composicional s'acosta al registre estàndard dels mitjans de comunicació. La nostra hipòtesi inicial és que existeix una uniformitat en la parla dels periodistes i dels polítics i que, alhora, s'equiparen els models lingüístics emprats en premsa escrita, ràdio i televisió. Sostenim, per tant, que aquest fenomen es reflecteix en l'ús homogeni de les col·locacions.

En el capítol 1 veurem que les notícies periodístiques i les argumentacions polítiques encaixen en la tradició de la pragmàtica —també en la retòrica clàssica—, en tant que poden ser considerades actes de parla. Exposarem de quina manera les teories de Morris, Austin, Searle, Grice, Sperber i Wilson, entre d'altres, serveixen per explicar les estratègies lingüístiques de periodistes i polítics. De la caracterització exhaustiva del llenguatge periodístic i del llenguatge dels polítics, en deduirem que presenten notables zones de confluència, en tant que s'influeixen mútuament. La tria de les notícies que han d'aparèixer als mitjans de comunicació —i el rebuig d'aquelles que són considerades no

adients— fa que els periodistes puguin ser vistos com a agents de la vida política. Per part seva, l'assumpció per part dels periodistes de les maneres de dir dels polítics provoca una «contaminació» política del llenguatge periodístic.

En el capítol 2 delimitarem teòricament els tipus d'unitats fraseològiques. Això ens servirà per diferenciar les col·locacions de les locucions, que són les UFS amb un grau de fixesa més elevat i que poden tenir un significat no composicional o metafòric. Constatem que no existeix una terminologia unívoca per denominar fenòmens lingüístics idèntics, depenent de si els abordem des de les perspectives fraseològica, lexicogràfica o bé gramatical. La disparitat de teories fraseològiques és notòria, en particular pel que fa a la caracterització i classificació de les col·locacions. A partir de l'estudi d'autors com Corpas, Ginebra, Navarro i Koike, amb aportacions pròpies fruit de les observacions del nostre corpus, hem elaborat un sistema de classificació de les col·locacions en quinze tipus sintàctics, que inclouen col·locacions nominals, verbals, adjectives i construccions col·locatives preposicionals.

Una vegada esclarit què entenem per col·locacions i quins són els tipus sintàctics d'aquestes combinacions preferents de paraules, en el capítol 3 els analitzarem un per un. Ho farem a partir d'un corpus que hem extret de tres mitjans de comunicació en català de les illes Balears: d'un diari, d'una emissora de ràdio i d'una cadena de televisió. Pensem que l'edició impresa de l'*Ara Balears*, així com els informatius del migdia de Ràdio Nacional d'Espanya (RNE) a les illes Balears i de la televisió autonòmica IB3 TV ens aporten un ventall periodístic prou ampli per obtenir-ne una recollida de dades suficientment significativa. Els estudis fraseològics no solen justificar per què consideren que una determinada combinació de paraules és una col·locació. En canvi, en aquesta tesi hem autenticat les col·locacions del nostre corpus a partir de la verificació en diccionaris generals i especialitzats o en mitjans de comunicació. Gràcies a l'anàlisi del corpus, observarem i compararem de quina manera fan servir les col·locacions els periodistes i polítics. Explicarem que no tan sols existeixen les col·locacions simples i complexes (aquelles que inclouen una locució), sinó que també tenen la capacitat d'encadenar-se les unes amb les altres gràcies al fenomen lingüístic de la recursivitat. Per això, les col·locacions poden fusionar-se i combinar-se, a més de presentar variacions.

Capítol 1. LLENGUATGE, MITJANS DE COMUNICACIÓ I POLÍTICA

1.1. La pragmàtica i les tries lingüístiques. La pragmaestilística: teories aplicables al periodisme i al llenguatge dels polítics

Fa quasi 80 anys el filòsof nord-americà Charles W. Morris¹ (1938: 38) aplegà, en un mateix enunciat i en un dels textos fundacionals de la pragmàtica, els diferents objectes d'estudi d'aquesta tesi:

«Newspaper statements, political creeds, and philosophical systems are increasingly being looked at in terms of interests which are expressed and served by the production and use of the signs in question».

---

¹ Morris (1938) és qui primer esmenta la disciplina de la pragmàtica i va ser a l'article titulat «Foundations of the theory of signs». Morris divideix l'estudi del llenguatge en «sintaxi» (estudi de les relacions formals entre els signes), «semàntica» (relació entre els signes i el món) i «pragmàtica» (relació entre els signes i els usuaris). Bassols (2001:18) ens guia en el recorregut pels inicis de la disciplina i recorda que «Pragmàtica» prové del grec *pragma*, que vol dir «acció», «cosa» i també «circumstància» i «causa». «Pragmàtica» seria, doncs, «l'estudi de l'acció». Morris bateja la disciplina, però per Bassols (2001:19) l'antropòleg Bronislaw Malinowski és un dels principals precursors de la pragmàtica, amb la publicació, l'any 1923, de l'article «The problem of meaning in primitive languages». Tant Morris com Malinowski ja assenyalen en aquests textos primerencs dos dels temes que seran recurrents en la pragmàtica: l'acció i el context. Bassols (1989) també situa Saussure entre els precursors de la pragmàtica. Sovint, la distinció saussuriana entre «llengua» i «parla» ha servit per explicar el canvi de focus de la lingüística tradicional envers la nova perspectiva pragmàtica. Sembla clar que Saussure considera que la «parla» és secundària respecte de la «llengua». La Pragmàtica capgira l'argument saussurià. En el camí del naixement de la pragmàtica hi apareixen també tres filòsofs: Aristòtil, Frege i Wittgenstein. Del primer hom esmenta sempre la retòrica clàssica, que exposa per primera vegada que tot acte comunicatiu té tres elements: qui parla, la matèria sobre la qual hom parla i aquell a qui hom parla (emissor-missatge-receptor). La retòrica clàssica fa referència sobretot a la persuasió i, per assolir-la, Aristòtil estableix els mecanismes lingüístics de la *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* i *actio*. Segons Bassols, la pragmàtica s'ocupa sobretot de la *inventio* i de l'*elocutio*. Bassols (2001: 25-26) considera que Gotlop Frege és l'iniciador de la filosofia moderna del llenguatge: «La seva aportació més interessant a la teoria del signe lingüístic va ser la diferenciació entre 'sentit' i 'referència'. Per ell, la 'referència' és l'objecte designat, denotat per l'expressió, una cosa totalment objectiva; mentre que el 'sentit' és la manera peculiar de referir-se a l'objecte, un tresor col·lectiu transmès de generació en generació». El tercer dels precedents filosòfics de la pragmàtica és Ludwig Wittgenstein, que s'ocupa del llenguatge «de cada dia», segons Bassols (2001). Wittgenstein (1953) parla dels «jocs del llenguatge» a l'obra *Philosophical investigations*. Es refereix al llenguatge com a joc; el llenguatge serveix per fer moltes coses, com explicar acudits, manar, proposar una hipòtesi... Segons Bassols (2001), aquesta concepció de llengua ens fa sortir de la gramàtica perquè entrem, d'una manera subtil, en la pragmàtica. Wittgenstein també és el primer a relacionar semàntica i pragmàtica: «Per ell, el significat és l'ús pactat i repetit dels termes» (Bassols, 2001: 33). Bassols (1989) també parla dels estructuralistes de l'Escola de Praga com a precedents de la Pragmàtica, ja que en el seu manifest programàtic de l'any 1929 afirmen que la llengua és un sistema en el qual la funcionalitat és determinada per la intenció dels parlants. Comencen a relacionar llengua i llenguatge amb els usuaris.

El periodisme, les declaracions que recull, les idees polítiques i la filosofia (del llenguatge) són punts d'interès de la pragmàtica com a disciplina, perquè solament podem saber què vol dir un mot quan el fem servir. Aquest principi és una part important del nostre treball d'investigació, amb el qual estudiem i analitzem la manera com els periodistes i polítics fan servir les col·locacions quan s'expressen a través dels mitjans de comunicació. Les col·locacions són un tipus d'unitat fraseològica (UFS, a partir d'ara) formades per elements que comparteixen una certa atracció mútua, una preferència combinativa, i tenen un significat transparent i composicional.

Anomenem «actes de parla» (Austin, 1955, Searle, 1968) les notícies del nostre corpus documental que ens arriben a través de tres mitjans de comunicació en català i de les Illes Balears: el diari *Ara Balears*, RNE a les Illes Balears i IB3 TV. Fem ús de la terminologia que Bassols (2003a: 189) aplica en l'anàlisi que fa de notícies publicades en català i castellà per cinc diaris durant els primers dies de la guerra de l'Iraq, amb la intenció de saber de quina manera havien «narrativitzat els fets» bèl·lics els periodistes:

«Es considerarà com a unitat d'anàlisi d'aquest treball l'acte de parla, seguint la terminologia d'Austin i Searle i de forta implantació en la filosofia del llenguatge i la pragmàtica. Un acte de parla és una activitat comunicativa vehiculada pel llenguatge, duta a terme per un parlant gràcies a la posada en funcionament d'un enunciat».

Segons l'estudi de Bassols, la majoria de sintagmes analitzats són col·locacions, que és l'objecte d'estudi de la nostra tesi. Una mostra de col·locacions és la manera com són designats en un conflicte bèl·lic els atacants (*efectivos terrestres, las fuerzas aliadas, «tropes invasores», «les forces militars», ejército aliado*) i els defensors (*población civil, prisioneros de guerra, víctimas inocentes, «focus de resistència», víctimas civiles*).²

Austin posa la primera pedra de la Teoria dels Actes de Parla (Bassols, 2001: 75) en l'obra *How to do things with words*, un compendi de conferències que pronuncià a Harvard l'any 1955. La seva tesi principal consisteix a considerar el fet de parlar com a

---

² Altres col·locacions d'aquest estudi són: *ataques selectivos, guerra preventiva, intervención militar, armas automáticas, invasión terrestre, fuerte resistencia, «demostració de força», «armes de destrucció massiva», «llançar una ofensiva», «resultar ferit», «sota el foc», sufrir bajas, «frenar el avance», tomar posiciones, «estratègia bèl·lica», «ofensiva aèria», «intervenir militarment», «llançar bombes», «operació bèl·lica», «disparar míssils», «guerra de guerrilles», ataque masivo, librar una dura batalla.*

una acció.³ Aquesta acció queda clara en els actes que denomina realitzatius o performatius. L'acte d'expressar l'oració es converteix en acció en els exemples clàssics d'Austin (1955: 5). Quan hom respon *Yes, I do* a la pregunta del capellà que demana al novii o novia si vol que la persona que té a la vora sigui la seva esposa o marit; quan hom diu *I name this ship the Queen Elizabeth*, abans de llençar una botella de xampany contra el vaixell; o quan hom diu *I bet you sixpence it will rain tomorrow* es fa alguna cosa més que pronunciar una oració: hom es casa, bateja un vaixell i posa messions, respectivament: «*In these examples it seems clear that to utter the sentence (in, of course, the appropriate circumstances) is not to describe my doing of what I should be said in so uttering to be doing or to state that I am doing it: it is to do it*» (Austin, 1955: 6). Alturo (2003: 2) critica especialment els començaments de la pragmàtica, quan els teòrics posaven exemples irreal, se'ls inventaven perquè s'avinguessin als seus esquemes:

«Els orígens filosòfics de la pragmàtica i la seva íntima relació amb la semàntica han afavorit en alguns casos la recerca basada en materials construïts pel lingüista, amb oracions fora de context. Un exemple clàssic en són els estudis sobre els actes de parla i les inferències, que, tot i que constitueixen una part fonamental de l'estudi del significat en context, tradicionalment s'han basat en oracions aïllades i pensades artificialment. Nogensmenys, la pragmàtica ha evolucionat envers tècniques d'investigació més empíriques, en part com a conseqüència de la seva íntima relació amb disciplines que 'defugen' la idealització de l'objecte d'estudi, especialment la sociolingüística i la psicolingüística, i també gràcies al desenvolupament tecnològic, que ha ofert la possibilitat de tractar grans corpus de llengua real, oral i escrita».

Efectivament, Escandell (1996: 44) opina que Austin revalorava el llenguatge planer i considera que «*la base de cualquier lenguaje filosófico o científico debe ser el lenguaje corriente*». En tot cas, donem fe que el nostre corpus periodístic, del qual hem

---

³ Algunes dècades abans que Austin i Searle desenvolupessin la Teoria dels Actes de Parla, Morris (1938: 39-40) ja diu clarament que parlar és una acció: «*Even linguistic signs have many other uses than of communicating confirmable propositions: they may be used in many ways to control the behavior of one's self or of other users of the sign by the productions of certain interpretants. Commands, questions, entreaties, and exhortations are of this sort, and to a large degree the signs used in the literary, pictorial, and plastic arts*». Malinowski és un altre dels precursors d'aquesta idea i opina que les paraules tenen un significat perquè actuen: «El llenguatge és una de les maneres principals de l'acció humana, i per això l'actor del llenguatge, el parlant, ocupa el primer pla de la visió pragmàtica del món» (Malinowski, 1954: 356, citat per Bassols, 2001: 19).

extret les col·locacions fraseològiques d'aquesta tesi, no és inventat i que seguim les pautes marcades per aquests teòrics.

Posteriorment, Austin detalla quina acció fem quan diem alguna cosa i diferencia tres tipus d'actes: el locutiu, l'il·locutiu i el perlocutiu. El primer és l'acte «de» dir alguna cosa: «*'saying something' in this full normal sense I call, i.e. dub, the performance of a locutionary act, and the study of utterances thus far and in these respects the study of locutions, or of the full units of speech*» (Austin, 1955: 94). És l'acte d'emetre un missatge. L'acte il·locucionari és fer un acte «en» dir alguna cosa, com a cosa diferent de l'acte «de» dir alguna cosa i introdueix el concepte de «força il·locutiva»: «*I explained the performance of an act in this new and second sense as the performance of an 'illocutionary' act, i.e. performance of an act in saying something as opposed to performance of an act of saying something; and I shall refer to the doctrine of the different types of function of language here in question as the doctrine of 'illocutionary forces'*» (Austin, 1955: 99). Bassols (2001: 88-89) afirma que la força il·locutiva pot ser lingüística (l'ordre dels mots, l'èmfasi, l'entonació, la utilització d'un verb en mode imperatiu) o extralingüística (una encaixada de mans). Finalment, l'acte perlocutiu està relacionat amb les conseqüències o efectes de dir alguna cosa:

«Saying something will often, or even normally, produce certain consequential effects upon the feelings, thoughts, or actions of the audience, or of the speaker, or of other persons: and it may be done with the design, intention, or purpose of producing them [...]. We shall call the performance of an act of this kind the performance of a perlocutionary act or perlocution» (Austin, 1955: 101).

John Searle (1969) sistematitzà i fixà les teories d'Austin (Levinson, 1983: 238). Searle estableix que parlar consisteix a fer actes de parla a partir de regles: «*speaking a language is engaging in a rule-governed form of behaviour*» (Searle, 1969: 16). Searle diu que es pot expressar qualsevol idea, tot el que pot ser entès es pot dir: «*whatever can be meant can be said*». És el que anomenem principi d'expressabilitat. A més, Searle determina que els vertaders actes de parla són els il·locutius d'Austin, les unitats bàsiques de comunicació humana:

«One of the crucial questions in studying language in society is, 'How many ways of using language are there?' Most of the attempts to answer that question suffer from an

unclearly about what constitutes a use of language in the first place. If you believe, as I do, that the basic unit of human linguistic communication is the illocutionary act, then the most important form of the original question will be, 'How many categories of illocutionary acts are there?'" (Searle, 1976: 1).

Searle respon aquesta pregunta dient que existeixen cinc tipus d'actes il·locutius: els representatius o assertius⁴ (comprometen el parlant amb la veritat expressada a la proposició), els directius (intents del parlant perquè l'oient faci alguna cosa), els comprometedors (el parlant es compromet a una futura acció), els expressius (indiquen un estat psicològic expressat sincerament), i les declaracions (en l'acte de dir una cosa, aquesta cosa es compleix).

Bassols (2001: 86) considera que un acte de parla⁵ és una acció «efectuada mitjançant el llenguatge» i té tres característiques fonamentals: la intencionalitat, la convencionalitat i la contextualitat. És a dir, necessitem saber la intenció de l'emissor per poder-lo interpretar correctament, ha de ser apropiat a un determinat context, i pot canviar de significat en funció d'aquest context. Anem a pams.

Sembla clar que quan els periodistes escriuen una notícia fan alguna cosa més que ajuntar paraules. Tenen la intenció «d'informar»⁶ els lectors, oients o telespectadors. Vegem alguns exemples del nostre corpus que per Austin serien actes perlocutius:

— «La infanta Cristina va partir a Madrid, on va viatjar ahir vespre després de passar 7 hores *contestant les preguntes*⁷ del jutge José Castro, també preguntes del fiscal Pedro Horrach i les dels advocats de la seva defensa» (RNE, 9 de febrer, 1'30").

— «En la mateixa interlocutòria el jutge va confirmar ahir la decisió de no *citar com a testimoni* el ministre de Justícia, Alberto Ruiz-Gallardón, per la seva etapa de batle de Madrid en l'època en què la fundació municipal Madrid 2016 pagava uns 6.000

---

⁴ Les notícies són majoritàriament actes assertius.

⁵ En català, Ferrater va ser el primer que els va denominar «actes de parla». Rigau considera més adient parlar d'«actes del llenguatge», perquè quan Searle escriu *speech act* pensa en la «llengua» i no en la «parla», en termes saussurians. Triomfà el criteri de Ferrater.

⁶ Levinson (1983), a la seva obra *Pragmatics*, no solament és un dels principals recopiladors i divulgadors de les teories pragmàtiques, sinó que també hi contribueix aportant el «principi d'informativitat», que deriva del concepte d'«implicatura» de Grice, segons el qual «*in just some circumstances allows us to read into an utterance more information than it actually contains*» (Levinson 1983, 146). En algunes circumstàncies, llegim i interpretem més informació de la que conté en realitat un enunciat; pensem que hi ha més implicacions de les que l'enunciador ha expressat. D'una notícia en podem fer més interpretacions de les que el periodista ha explicat. Això mateix ho podem aplicar a les declaracions dels polítics recollides pels mitjans de comunicació, en què molt sovint els periodistes són assenyalats d'haver malinterpretat el que aquells han dit.

⁷ Al nostre corpus, escrivim les col·locacions en lletra cursiva.

euros al mes a la successora de Nóos, la Fundación Deporte, Cultura e Integración Social» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 6).

— «El jutge degà de Palma critica la politització partidista de la justícia i diu que l'intervencionisme de les *formacions polítiques* en els òrgans de poder judicial pot condicionar en el futur la bona marxa de les actuacions per corrupció» (IB3 TV, 25 de febrer, 2'00").

Quan els periodistes de RNE, l'*Ara Balears* i IB3 TV escriuen i elocuten aquestes oracions ho fan amb unes paraules determinades, que, combinades, formen en alguns casos col·locacions, les unitats fraseològiques que són l'objecte d'aquesta tesi. En els exemples anteriors, les col·locacions són «contestar una pregunta», «citar com a testimoni» i «formació política». Redactar una notícia té «*una intencionalidad comunicativa*», segons Núñez Ladevéze (2008: 45). Aquest autor, un dels principals investigadors de la Periodística, és un dels primers que aplicà a Espanya la teoria dels actes de parla en la seva obra *Manual para periodismo, veinte lecciones sobre el contexto, el lenguaje y el texto de la información*, de 1991. En concret, l'aplica a la definició de «notícia», a la caracterització del fet noticiós i al concepte d'«imparcialitat informativa» (Núñez Ladévez, 1991: 65). Segons el principi comunicatiu de Mey (2001: 68): «*people talk with the intention to communicate something to somebody; this is the foundation of all linguistic behavior*». En conseqüència, la conducta lingüística s'explica per la intenció de comunicar: «podríem dir que l'ús lingüístic és cooperatiu, rellevant, informatiu i comunicatiu per naturalesa; és la seva essència» (Payrató, 2010: 45). La intenció dels periodistes i dels mitjans de comunicació en general és exactament aquesta, comunicar, i ho fan mitjançant un acte il·locutiü, és a dir, amb la publicació o emissió d'una notícia que ha estat redactada per periodistes. Aquest acte comunicatiu té la intenció d'influir en els receptors de la notícia i aleshores pot convertir-se en un acte perlocutiü.

A Catalunya, als anys vuitanta, Teun A. Van Dijk va teoritzar sobre els textos periodístics com a actes de parla.⁸ El primer intent de l'investigador neerlandès va ser publicat l'any 1983 a la revista *Anàlisi*, que edita la Universitat Autònoma de Barcelona,

---

⁸ Bassols (1993) és la pionera a aplicar a l'estudi de la premsa altres conceptes pragmàtics: les pressuposicions, les implicacions conversacionals i les implicacions convencionals. Tot seguint Keenan, Stalnaker, Levinson, Leech i Grice, Bassols estudia la manera com la premsa dels Països Catalans tracta les eleccions autonòmiques andaluses de 1990.

amb l'article «Estructuras textuales de las noticias de prensa». Van Dijk (1983: 103) parla dels «indicadors pragmàtics» en els textos de les notícies, com uns indicadors lingüístics, però també socials:

«Así, en la comunicación del periódico, un lector tendrá ideas preconcebidas acerca de las funciones pragmáticas de los discursos. De este modo, un anuncio se interpretará como alguna forma de ‘petición’ o de ‘sugerencia’, mientras que a veces un editorial puede funcionar como una acusación, por ejemplo, al gobierno o a algún otro grupo. La noticia, sin embargo, funciona esencialmente como una *afirmación*: hay ciertos ‘hechos’ que el periodista conoce y que cree que pueden interesar al lector. Ahora, para que el lector sea capaz de ir más allá de estas expectativas estereotipadas, por ejemplo en la conversación diaria, tendrá que analizar con más detenimiento la estructura textual para descubrir si se usa un acto del habla (quizás uno distinto al esperado)».

Anys després és Josep Maria Casasús el primer a relacionar explícitament la pragmàtica amb la periodística en l'àmbit català i proposa la pragmàtica com a mètode per estudiar els mitjans de comunicació, per superar els antics estudis de redacció periodística.⁹ Per Casasús (1991: 61), «sense receptors no hi ha periodisme, sense pragmàtica no hi ha periodística» i «no existeix de cap manera un acte periodístic sense lectors» (1991: 58), en consonància amb la definició de pragmàtica en tant que «*the science of the relation of signs to their interpreters*» (Morris, 1938: 30).¹⁰ Sense els usuaris no hi ha pragmàtica ni periodisme ni gramàtica en ús.

---

⁹ Tot i aquesta intenció de Casasús, Chillón (1998) es queixa que a final del segle XX els estudis sobre periodisme (els estudis sobre comunicació periodística) a Catalunya han deixat de banda les aportacions de la lingüística, la semiologia, la filosofia del llenguatge o la denominada Nova Retòrica. A l'apartat 1.3., quan parlem del llenguatge periodístic, explicarem que el «gir lingüístic» va arribar tard als estudis periodístics universitaris, «*empeñados en dictar normativamente cómo debe ser el periodismo, en vez de analizar y describir por vía inductiva su compleja diversidad*» (Chillón, 1998: 65). El debat, que sembla que ja estigui superat, fixava l'atenció a establir si una determinada manera d'escriure és garantia d'objectivitat o si podem diferenciar clarament la informació de l'opinió. La resposta a ambdues preguntes és negativa.

¹⁰ Hi ha altres definicions de pragmàtica que també recullen aquesta relació del llenguatge amb l'ús que se'n fa. Així, Levinson (1983: 21) entén que «*Pragmatics is the study of the relations between language and context that are basic to an account of language understanding*». Bassols (1989: 36) cita Morris (1946: 241) quan anys després concreta la definició de pragmàtica: «la part de la semiòtica que tracta de l'origen, usos i efectes dels signes en la conducta en què es fan presents». En la línia de Morris, Bassols (2001: 39) diu que la pragmàtica «és la part de l'estudi del llenguatge que es preocupa de la relació entre els signes i els usuaris, considerats com a entitats que tenen unes intencions, uns coneixements i unes actituds». La definició de pragmàtica d'Escandell (1996: 14) destaca sobretot el context d'ús comunicatiu del llenguatge, és a dir, «*las condiciones que determinan tanto el empleo de un enunciado concreto por parte de un hablante concreto en una situación comunicativa concreta, como su interpretación por parte del destinatario*». Per tant, la pragmàtica és defininida com una disciplina que té en compte els factors extralingüístics de l'ús del llenguatge, «*precisamente todos aquellos factores a los que no puede hacer*

I si la intencionalitat periodística és informar o comunicar, quina és la intencionalitat dels polítics? Doncs és persuadir els electors de la bondat de les idees pròpies i de la maldat de les dels adversaris (Ghiglione, 1989, Atkinson, 1994, i Arce Castillo, 2006, entre d'altres). El nostre corpus avala aquesta teoria:

— «Per part seva, el portaveu del Partit Popular, Joan Ferrer, va acusar el batle de ‘ser demostradament incapaç de *formar govern* estable i de dirigir un grup de persones amb una mínima eficiència’» (Joan Ferrer, regidor del PP, Ajuntament de Capdepera, *Ara Balears*, 20 de febrer, p. 14).

— «‘Preocupa molt que els convenis per a dependència no estiguin fixats per la llei i tot sembla apuntar que el Govern es vol quedar aquesta competència i privatitzar segons quins serveis socials’, afirmà Armengol, que va deixar clar el ‘*no rotund*’ del seu partit a aquesta possibilitat» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 25 abril, p. 7).

— «Quan se li demanà pel conflicte educatiu, Bauzá havia assegurat que ‘a la pública es fa política a les aules i animà els docents a *presentar-se a les eleccions*, si no els agrada el TIL’» (José Ramón Bauzá, president del Govern, *Ara Balears*, 25 de febrer, p. 6).

Quan el regidor del PP de Capdepera, que és a l'oposició, acusa l'equip de govern de ser incapaç de formar un govern estable i de ser ineficient té una intencionalitat política. És el que ocorre també quan la secretària general dels socialistes afirma que el Govern vol privatitzar els serveis socials o quan el president Bauzá anima els docents en conflicte a *presentar-se a les eleccions*, si estaven en contra de la seva política educativa. Els polítics han de convèncer dia a dia que les idees que defensen són les millors, i, per aconseguir-ho, han d'«argumentar».

La teoria dels actes de parla és la predecessora de la teoria de l'argumentació, de Jean-Claude Anscombe i Oswald Ducrot, autors de *Théorie de l'argumentation dans la*

---

referencia un estudio puramente gramatical: nociones como las de emisor, destinatario, intención comunicativa, contexto verbal, situación o conocimiento del mundo van a resultar de capital importancia» (Escandell, 1996: 14).

langue (1995). La comunicació es concreta en enunciats, que, plegats, formen un discurs. La teoria de l'argumentació defensa que «cal explicar la manera com els parlants encadenen enunciats tot construint una argumentació, la qual és present, de fet, sempre que hi ha un discurs» (Payrató, 2010: 43). El punt de partida d'aquesta teoria és la constatació que hi ha cadenes o encadenaments discursius que no es poden explicar amb una anàlisi semàntica clàssica, sinó que els enunciats han de ser interpretats, «calculats» a partir de la seva estructura profunda i del llenguatge en societat:

«le sens d'un énoncé n'est pas déterminable directement à partir de la forme de surface qui le manifeste. Il faut procéder de façon médiate, par le biais d'entités construites et de règles de manipulation de ces entités. En bref, le sens des énoncés sera 'calculé' à partir de valeurs sémantiques 'profondes', jouant dans le domaine sémantique un rôle analogue à celui de la structure profonde en grammaire generative [...]. En d'autres termes, qu'elles ne se surajoutent pas à des valeurs sémantiques plus fondamentales, mais sont linguistiques, et donc présentes de droit dès le premier niveau de l'analyse. Et si l'on admet que la rhétorique argumentative concerne ce que l'on fait avec le langage, alors notre hypothèse nous situe de plain-pied dans la pragmatique intégrée» (Anscombe, 1995: 186-187).

La teoria de l'argumentació analitza els mecanismes lingüístics que fan servir els parlants per orientar de forma argumental els enunciats (Anscombe, 1995: 186-187, Escandell, 1996: 94). L'argumentació que fan servir els polítics al nostre corpus documental confirma aquesta hipòtesi. En els requadres següents analitzem oracions de quatre polítics. En primer lloc, la manera com el president José Ramón Bauzá intenta convèncer l'oposició de reduir el nombre de diputats autonòmics; seguidament, la defensa que fa del TIL (Tractament Integrat de Llengües) la diputada autonòmica del PP Aina Aguiló; en tercer lloc, Gabriel Barceló, portaveu del grup parlamentari MÉS per Mallorca, reclama la publicació de les balances fiscals, i, finalment, veiem el discurs amb el qual la diputada socialista autonòmica Pilar Costa demana la incompatibilitat del president Bauzá.

Exemple 1:

Context de la notícia	El president José Ramón Bauzá parla d'una proposta del PP de reduir el nombre de diputats al Parlament en el marc de la política
-----------------------	--

	general de retallades que impulsà el seu govern entre els anys 2011 i 2015.
Frase del polític inclosa en la notícia	«‘La societat vol aquesta reforma i si les empreses i les famílies han reduït la seva despesa, per què no el Parlament?’, es demanà ahir Bauzá, qui insistí que ‘no estaran contents els professionals de la política, però pensam en la societat i en la butxaca dels ciutadans’» (José Ramón Bauzá, president del Govern, <i>Ara Balears</i> , 29 d'abril, p. 4).
Arguments del polític	<p>a) La societat vol aquesta reforma i la majoria dels polítics, no.</p> <p>b) Si les famílies i les empreses redueixen la despesa a causa de la crisi, també ho han de fer els polítics.</p> <p>c) Els professionals de la política no estaran contents amb aquesta reforma. L'expressió «els professionals de la política» és emprada d'una manera pejorativa. Els polítics populistes tendeixen a menysprear aquells que es dediquen a la política com a sistema de vida.</p> <p>d) El president no és un professional de la política.</p> <p>e) El Govern pensa en l'economia dels ciutadans.</p>

Exemple 2:

Context de la notícia	La diputada popular Aina Aguiló era una de les defensores més aferrissades del TIL, el Decret de Tractament Integrat de Llengües, que provocà un greu conflicte educatiu a les Balears durant la legislatura presidida per José Ramón Bauzá. Des de la tribuna d'oradors del Parlament, Aguiló s'adreçava als directors de centres educatius que amenaçaren dimitir si el Govern aplicava aquesta legislació educativa.
Frase del	«‘Un director d'un <i>centre educatiu</i> és un representant de

polític dins la notícia	l'Administració i ha de complir la llei. Si no ho vol fer, si no està còmode amb el TIL perquè prefereix la immersió, que dimiteixi. No passa res, en vindran uns altres que estaran còmodes amb el Decret de Trilingüisme i tirarà endavant', afirmà Aguiló» (Aina Aguiló, diputada del PP, <i>Ara Balears</i> , 31 de gener, p. 9).
Arguments del polític	<p>a) Els directors són funcionaris i, per tant, han de complir la llei. El «compliment de la llei» és, per a molts de polítics, un principi irrenunciable. Basta recordar el procés sobiranista que enfronta l'Estat espanyol amb els partidaris de la independència a Catalunya.</p> <p>b) Si no volen complir la llei, que dimiteixin.</p> <p>c) Altres directors que estiguin a favor de la llei els substituiran.</p> <p>d) Els directors que volen dimitir són partidaris de la immersió lingüística. Pel PP, en aquesta legislatura encapçalada pel president José Ramón Bauzá (2011-2015), la «immersió lingüística» era pràcticament un crim, però era defensada per bona part de l'oposició i de la comunitat educativa.</p> <p>e) La llei tirarà endavant passi el que passi.</p>

Exemple 3:

Context de la notícia	Gabriel Barceló, portaveu del grup parlamentari MÉS per Mallorca, a l'oposició parlamentària autonòmica, reclama al Govern que demani l'Administració espanyola que publiqui les balances fiscals de totes les autonomies.
Frase del polític dins la notícia	«Biel Barceló instà el Govern de Bauzá 'que pressioni perquè el govern espanyol compleixi el seu compromís i publiqui les balances fiscals per posar en evidència el fracassat, arbitrari i empobridor <i>sistema de finançament</i> de les comunitats autònomes'».

	(Gabriel Barceló, diputat de MÉS, <i>Ara Balears</i> , 26 de gener, p. 12).
Arguments del polític	<p>a) El Govern balear ha de pressionar l'espanyol perquè publiqui les balances fiscals.</p> <p>b) El Govern espanyol ha incomplert el seu compromís de publicar les balances fiscals.</p> <p>c) Aquesta publicació evidenciarà que el sistema de finançament de les comunitats autònomes, inclosa la balear, és fracassat, arbitrari i empobridor. Aquests tres adjectius són els que palesen l'opinió del polític.</p>

Exemple 4:

Context de la notícia	Els socialistes de les Illes acudiren als tribunals per demanar la incompatibilitat de José Ramón Bauzá, que era alhora president del Govern i titular d'una farmàcia. Pilar Costa, diputada del PSIB-PSOE, s'adreçà amb aquestes paraules al president.
Frase del polític dins la notícia	«Costa advertí que Bauzá és un 'president interí que ha intentat burlar la llei només per allò que únicament li interessa, que és salvaguardar els seus <i>interessos privats</i> '» (Pilar Costa, diputada PSIB-PSOE, <i>Ara Balears</i> , 2 d'abril, p. 7).
Arguments del polític	<p>a) Els socialistes guanyaran el plet contenciós que han interposat.</p> <p>b) Bauzá és un president interí. L'adjectiu «interí» és el que marca l'opinió de la dirigent socialista.</p> <p>c) El president Bauzá ha «burlat la llei». Amb aquesta expressió quasi eufemística, Pilar Costa vol donar a entendre que el president és un delinqüent, però sense dir-ho.</p> <p>d) El president Bauzá defensa exclusivament els interessos particulars i no els generals.</p>

--	--

Un d'aquests mecanismes argumentatius són els tòpics. La teoria dels tòpics és una possible resposta a la qüestió de la relació entre semàntica i pragmàtica,¹¹ d'una part, i de la retòrica, d'una altra, i s'inscriu en un corrent més ampli: el de la teoria dels estereotips (Anscombe 1995, 185). Aquests tòpics o estereotips són recurrents en el llenguatge dels polítics. Vegem-ne alguns exemples del nostre corpus:

— «‘Aquest és un debat sobre l'*herència rebuda*’, va dir en referència al suat discurs del PP» (Antoni Diéguez, diputat del PSOE al Parlament, *Ara Balears*, 2 abril, p. 7).

El diputat socialista Antoni Diéguez parla de l'«herència rebuda». Aquesta col·locació que hem trobat tres vegades al nostre corpus descriu les suposades males condicions en què un nou equip de govern es troba una Administració que ha de començar a gestionar. Els nous dirigents sempre solen apel·lar a l'«herència rebuda» per justificar les primeres mesures que adopten o determinades actuacions. Es tracta de carregar les culpes al partit que governava abans. El cronista és ben conscient que aquesta etiqueta és un tòpic i qualifica les paraules del polític crític d'una manera molt gràfica: diu que és un «suat discurs». Vegem un altre tòpic polític, que també és repetit per donar la culpa als adversaris:

— «‘Tot i que ens pareix una *deslleialtat institucional*, perquè pensam que és així, no deixarem per suposat d'adoptar aquelles mesures que puguin ser necessàries perquè la gestió sigui i evidentment sense cap dubte de constitucionalitat’» (Núria Riera, portaveu del Govern, IB3 TV, 25 d'abril, 22'50").

En els conflictes entre administracions públiques sempre sol aparèixer la col·locació «deslleialtat institucional». És la manera tòpica i estereotipada que té un polític de dir que mentre ell i l'Administració que representa actuen d'una manera institucional, és a dir, al marge de consideracions partidistes, no ocorre el mateix amb una altra Administració, que ho fa amb traïdoria, sense respectar les normes de la *lleialtat* entre institucions polítiques.

---

¹¹ Recordem que la semàntica és la part de la lingüística que estudia els significats, els quals poden dependre de la pragmàtica, és a dir, del context comunicatiu en què els mots són emesos.

Anscombe (1995: 190) anuncia les tres característiques principals d'aquests tòpics o estereotips. Són principis generals que serveixen de suport al raonament, però que no en formen part. A més, no els ha inventat qui els empra: «*Ils ne sont pas assertés par leur locuteur (il prétend justement ne pas en être l'auteur), mais simplement utilisés*». Són intralingüístics, presents a la llengua, i graduals, ja que permeten passar d'una argumentació a una conclusió: «*est un chemin qui permet de se rendre d'un point-argument à un point-conclusion*» (Anscombe, 1995: 192).

Si les paraules serveixen per actuar, si el llenguatge és una mena d'acció, el raonament ens porta a dir que solament hom pot interpretar les paraules si té en compte el context en què han estat emeses. Malinowski únicament pot interpretar les paraules de les tribus melanèsies de Nova Guinea en un determinat context d'enunciació. Les eines lingüístiques no eren suficients: «hauríem d'informar-nos de la situació en què les paraules foren pronunciades. Hauríem de veure-les col·locades en el lloc adequat dins de la cultura nativa» (Malinowski, 1954: 317-318, citat per Bassols, 2001: 21). La gramàtica no és suficient i per això Bassols sosté que les paraules no poden ser deslligades de la seva situació: «Una paraula sense context lingüístic és mera ficció; sense context de situació no és una cosa completa. Així, portant-ho a l'extrem, es pot afirmar que estudiar una llengua vol dir estudiar una cultura» (Bassols, 2001: 22). Morris parla d'unes regles lingüístiques que anuncien el concepte de competència pragmàtica, tan lligada al context:

«pragmatical rules state conditions in the interpreters under which the sign vehicle is a sign [...]. Interjections such as 'Oh!', commands such as 'Come here', value terms such as 'fortunately', expressions such as 'Good morning!', and various rhetorical and poetical devices occur only under certain definite conditions in the users of the language» (Morris, 1938: 35).

En efecte, parlar una llengua és també saber sota quines condicions es poden dir unes determinades expressions: «*Speaking generally, it is always necessary that the circumstances in which the words are uttered should be in some way, or ways,*

appropriate» (Austin, 1955: 8). En aquest sentit, els actes de parla constatatius¹² poden ser vertaders o falsos, mentre que els actes de parla realitzatius poden ser afortunats o desafortunats, en funció de si s'adeqüen o no al context en què han estat pronunciats:

«What these are we may hope to discover by looking at and classifying types of case in which something *goes wrong* and the act -marrying, betting, bequeathing, christening, or what not- is therefore at least to some extent a failure: the utterance is then, we may say, not indeed false but in general *unhappy*. And for this reason we call the doctrine of *the things that can be and go wrong* on the occasion of such utterances, the doctrine of the *Infelicities*» (Austin, 1955: 14).

Adeqüem el missatge a un context determinat a partir de «tries lingüístiques», això és, triar les paraules adients per a cada situació concreta. Quan un periodista escriu una notícia el que fa primerament és triar les paraules necessàries i combinar-les perquè els seus lectors, oients o telespectadors rebin de la manera més entenedora possible el relat dels fets que vol que coneguin. Aquestes tries, tant en el cas dels periodistes com en el dels polítics, no són intranscendents ni trivials, sinó que sempre impliquen una intenció, com qualsevol acte de parla. La diferència principal entre un acte il·locutiü de periodistes i polítics i un de parla qualsevol és que el primer pot tenir una influència perlocutiva massiva en la comunitat lingüística, en la comunitat de parla. Per això, la pragmaestilística és sens dubte la disciplina o subdisciplina que més s'adiu al nostre objecte d'estudi. Segons Salvador i Pérez Saldanya (2000: 10), el terme «pragmaestilística» és emprat per Leo Hickey des que publicà el *Curso de pragmaestilística* (1987). Els dos autors ens remeten a Hickey (1989: 8) quan diu que la pragmaestilística estudia les tries lingüístiques. Entre diverses possibilitats correctes, per què els parlants trien una possibilitat i en rebutgen d'altres?:

«Pragmastylistics, therefore, or stylistic with a pragmatic component, can be described as a study of language- in-use which pays special attention to the choices made from among the various grammatically correct ways of expressing one and the same thing, which is semantically or truth-conditionally equivalent. It also describes how such choices relate to the overall situation in which the language is used, including what the interlocutors

---

¹² La frase «Avui és divendres» (Bassols, 2001: 77) seria un bon exemple d'acte constatatiu, segons la terminologia d'Austin. Aquest tipus d'actes es diferencien dels realitzatius, que impliquen que hi hagi una acció.

already know or do not know, and what the speaker or writer wishes to achieve through his language use. Pragmastylistics will always attempt to show how the different possible ways of saying 'the same' thing (style) depend on the factors which compose the situation (pragmatic factors). In other words, the linguistic surface will be seen as determined by some kind of 'fit' or relationship between stylistic choice and the nonlinguistic situation».

Salvador i Pérez Saldanya (2000: 10) expliquen que la pragmaestilística «se centra en l'anàlisi de microestructures lingüístiques —el sintagma nominal, el sintagma verbal, les metàfores—, però no perd de vista els condicionaments contextuais i socials de la variació, sense excloure les implicacions ideològiques corresponents». Les col·locacions fraseològiques que estudiarem les podem considerar «microestructures lingüístiques», la funció de les quals és performar el pensament col·lectiu. Piquer (2000a: 64) tracta de la pragmaestilística amb un enfocament en el qual s'encabeix perfectament el nostre estudi:

«dóna peu al desenvolupament d'un bon grapat de subdisciplines lingüístiques. Des dels llenguatges especialitzats, passant per l'aplicació als mitjans de comunicació, fins a perfilar l'estil de determinats periòdics o, fins i tot, establir estratègies publicitàries; tot això s'ofereix com un camp en què l'àrea de coneixement podria aprofundir en la generació de qüestions pràctiques de la comunicació».

Chillon (1998: 92) demandava fa quasi dues dècades que hi hagués un acostament entre els estudis periodístics i els fraseològics, i es preguntava: «¿qué dicen los periodistas, por medio de cuáles recursos compositivos y estilísticos, con qué repertorio léxico y fraseológico, con cuáles efectos de creación de sentido?». Bassols (2001: 75) hi afegeix que l'anàlisi pragmàtica «pot oferir dades noves en l'aplicació als textos periodístics. Nosaltres hem provat de donar el primer pas en aquest projecte que imaginem prolífic i interessant, tant per als lingüistes com per als periodistes i estudiosos dels mitjans de comunicació de masses». Dolors Palau Sampio (2005, 2007) és sens dubte l'autora que amb més exactitud ha aplicat els principis de la pragmaestilística als estudis periodístics. Palau Sampio (2007: 193) justifica la tria de la pragmaestilística per analitzar informacions periodístiques, perquè és una «opció que permet apropar-se als textos periodístics en tant que realitzacions lingüístiques concretes i que fa possible un estudi de les microestructures sense perdre de vista els condicionants contextuais i socials».

El nostre corpus documental subscriu la teoria de Bassols (1989: 36) quan diu que «parlar és, d'alguna manera, escollir». I parlar o escriure¹³ per als mitjans de comunicació és triar encara més, ens atreviríem a dir.¹⁴ Verschueren (1999: 58) s'ocupà d'aquestes tries lingüístiques per explicar el seu principi d'adaptabilitat:

«using language must consist of *the continuous making of linguistic choices*, consciously or unconsciously, for language-internal (i.e. structural) and/or language-external reasons. These choices can be situated at any level of linguistic form: phonetic/phonological, morphological, syntactic, lexical, semantic» (Verschueren, 1999: 55-56).

No ens queda més remei que triar: «*Once language is used, the user is under an obligation to make choices*» (Verschueren, 1999: 58). Les tries no les fa únicament qui parla, sinó també el seu interlocutor, el qual interpreta l'enunciat: «*choices are made both in producing and in interpreting an utterance*» (Verschueren, 1999: 57). El periodista pot escriure un enunciat amb una determinada intenció, però pot passar que els receptors l'interpretin en un sentit que ell no esperava. Quan parlem del llenguatge dels polítics, veurem que una de les seves característiques és l'ambigüïtat, una ambigüïtat intencionada per arribar a molts receptors. En aquest sentit, és interessant el concepte «d'indirecció» o «obliquïtat» que Leech (1983: 108) aplica a la cortesia i que podem traslladar al llenguatge dels polítics: «*Indirect illocutions tend to be more polite because they increase the degree of optionality*». De fet, així ho fa Obeng (2002).

---

¹³ En realitat, als mitjans de comunicació —siguin audiovisuals o no— quasi tot s'escriu. Walter Ong (1987) parla d'una oralitat recuperada, d'una «segona oralitat». L'oralitat primària va ser substituïda per una cultura textual a partir de l'aparició de l'escriptura i la impremta. L'oralitat deixa de tenir el monopoli de la transmissió de coneixements, però no desapareix, sinó que es transforma influenciada pel text. La segona oralitat sorgeix a partir de la universalització dels grans mitjans audiovisuals. La ràdio i la televisió poden semblar mitjans exclusivament orals, però no és així, almenys en els programes informatius. Les notícies hi són «dites», però la gran majoria han estat «escrites»; l'oralitat és «textualitzada». Per part seva, Cuenca (2007: 180) parla de «l'oralització» dels canals escrits, com és Internet: «el pas de la galàxia Gutenberg a la galàxia Internet, ens ha fet tornar al món de l'oralitat (sovint, manifestada a través d'un canal escrit, però no per això menys 'oralitzada')». En qualsevol cas, direm que l'oralitat i l'escriptura no tenen unes fronteres precises i que és evident que la pragmàtica, tot i que sorgeix i es desenvolupa a partir de les converses orals, és perfectament aplicable als textos escrits.

¹⁴ Els periodistes que cobreixen una conferència de premsa que, per exemple, ofereix un polític saben de què parlem. La convocatòria haurà estat feta per presentar un projecte o anunciar una notícia en concret, però molt probablement les preguntes dels periodistes derivaran a altres qüestions de l'actualitat. Primer, cal triar sobre quins temes hom vol informar i després les frases del polític que expressen amb més exactitud el que ha dit i ho resumeixen. Finalment, el periodista farà les tries lingüístiques concretes per complementar i arrodonir la informació.

Vegem alguns exemples del nostre corpus d'ambigüïtat o d'obliquïtat en l'expressió dels polítics:

— «‘El meu compromís com a *portaveu de l'oposició* i com a secretària general de Palma és ferm i el resultat de les primàries no canvia res, excepte que hem guanyat molt’, afegeix» (Aina Calvo, secretària general PSIB-PSOE de Palma, *Ara Balears*, 8 d'abril, p. 5).

Quan va fer aquestes declaracions, Aina Calvo havia perdut les eleccions primàries en què els socialistes triaren el seu candidat a la presidència del Govern. La guanyadora va ser Francina Armengol. Calvo explica que la derrota no canviarà la seva tasca a l'oposició de l'Ajuntament de Palma, llevat que els socialistes han guanyat molt. Qui ha guanyat? Els socialistes? Els ciutadans de Palma? Els partidaris de Calvo? Han perdut, però han guanyat?

— «‘Legalitza –subratlla Carbonero– totes les edificacions en *sòl rústic* amb una infracció urbanística que hagi prescrit, és a dir, que tinguin més de vuit anys, i les construccions en espais naturals protegits anteriors a 1991’» (Jaume Carbonero, portaveu PSIB-PSOE en temes urbanístics, *Ara Balears*, 7 de gener, p. 8).

— «El PP hi va votar en contra, i el seu portaveu a la comissió, Óscar Fidalgo, ho va justificar perquè va assegurar que la llei catalana, agafada com a referència per Mateu Isern i la proposta dels ecosobiranes, ‘és de difícil transposició a les Balears, perquè és molt complicada la definició jurídica d'*habitatge desocupat*, ja que aquí hi ha molts habitatges que són segones residències’» (Óscar Fidalgo, diputat PP, *Ara Balears*, 20 de febrer, p. 8).

De vegades, l'ambigüïtat i la forma *indirecta* de dir les coses és provocada per l'ús d'un llenguatge obscur i tècnic. Pensem que aquestes dues frases de Jaume Carbonero i d'Óscar Fidalgo, diputats autonòmics del PSIB-PSOE i del PP, respectivament, en són un bon exemple. La norma que legalitza un determinat tipus d'edificacions és realment de difícil comprensió, així com els motius del Partit Popular per votar en contra de la proposta dels ecosobiranes.

Per entendre el procés de tries lingüístiques, Verschueren afirma que cal tenir en compte tres conceptes: la variabilitat, la negociabilitat i l'adaptabilitat. La variabilitat és la propietat del llenguatge que defineix la gamma de possibilitats dins les quals podem seleccionar (Verschueren, 1999: 59). Aquestes varietats lingüístiques han estat molt estudiades per la lingüística, i poden ser geogràfiques, socials o funcionals.¹⁵ La negociabilitat és una propietat del llenguatge i té la responsabilitat que hom no faci les tries d'una manera mecànica o aplicant unes regles estrictes, sinó que es basin en uns principis i estratègies que poden ser molt flexibles (Verschueren, 1999: 59). L'ús quotidià de les eleccions prové d'un conjunt d'opcions molt convencionals. Verschueren es demana com és possible que fem servir el llenguatge per comunicar-nos si sempre seguit fem tries, amb una gamma de possibilitats àmplia i inestable; una tria que no té regles estrictes, sinó que és regida per principis i estratègies flexibles, que contínuament es poden negociar. Resol que és gràcies a l'adaptabilitat, que és una propietat del llenguatge que capacita els humans a fer eleccions lingüístiques per acostar-se al màxim possible a les seves necessitats comunicatives: «*Adaptability is the property of language which enables human beings to make negotiable linguistic choices from a variable range of possibilities in such a way as to approach points of satisfactions for communicative needs*» (Verschueren, 1999: 61). El principi de l'adaptabilitat de Verschueren (juntament amb els conceptes de la variabilitat i la negociabilitat) explica fenòmens lingüístics que no són exclusius, però sí característics del llenguatge periodístic i del dels polítics, com són la tendència al neologisme i a l'eufemisme i a la desautomatització de les unitats fraseològiques (Zuluaga, 1975), entesa com a variació intencionada de les UFS a partir d'un acte de parla individual i creatiu.¹⁶

«In every day usage the choice we make are usually taken from such a conventional and habitual set of options that we barely realize that we are constrained by that set at all and that other possibilities could easily be created - which, in turn, would soon begin to impose new restrictions. On the other hand, making choices that do not seem fully appropriate to the current purposes, may ultimately expand the usability and meaning of the chosen forms» (Verschueren, 1999: 60-61).

---

¹⁵ Les varietats es concreten en geolectes, sociolectes i registres. Són conjunts de trets lingüístics associats a un grup geogràfic, a un estrat social o a una situació comunicativa o àmbit de comunicació (Bibiloni, 1997: 69).

¹⁶ Al capítol 2 aprofundirem en el concepte de desautomatització. Un exemple periodístic seria aquest titular del diari *Ara Catalunya*, del 28 d'abril de 2013: «La primavera també altera les telecos», que desautomatitza la dita «La primavera la sang altera».

Alguns textos fonamentals de la pragmàtica ens remetent, encara que sigui indirectament, a la tasca dels mitjans de comunicació. El principi de cooperació de Grice pressuposa que les persones que participen en una conversa tenen l'objectiu comú de «tirar endavant l'intercanvi verbal» (Bassols 2001, 143). Quan un periodista escriu una notícia, s'esforça per explicar tan bé com pot el que ha passat i el lector que la llegeixi farà l'esforç necessari per entendre-la. Entre periodista i lector hi haurà una intenció d'aconseguir comunicar-se, d'aconseguir que l'intercanvi verbal tingui èxit. Grice proposa principis no normatius «*que se suponen aceptados tácitamente por cuantos participan de buen grado en una conversación*» (Escandell 1996, 78). En concret, el principi de cooperació diu: «*Make your conversational contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accepted purpose or direction of the talk exchange in which you are engaged*» (Grice, 1989: 26). Aquest propòsit dels interlocutors, que la conversa sigui exitosa, pot estar fixat des d'un principi o pot evolucionar segons la conversa:

«They are characteristically, to some degree at least, cooperative efforts; and each participants recognizes in them, to some extent, a common purpose or set of purposes, or at least a mutually accepted direction. This purpose or direction may be fixed from the start, [...] or it may evolve during the exchange» (Grice, 1989: 26).

El principi de cooperació de Grice té quatre categories, dividides amb diverses màximes i submàximes: quantitat, qualitat, relació i mode. La categoria de quantitat té a veure amb la quantitat d'informació que hom ha de proporcionar: «*Make your contribution as informative as is required (for the current purposes of the exchange)*» (Grice, 1989: 26). Aquesta màxima pot ser aplicada sens dubte al que pretén qualsevol periodista quan escriu una notícia. Per contra, la segona d'aquesta categoria sosté que hom no ha d'informar més del que sigui estrictament necessari. També els periodistes de vegades han de guardar informacions per protegir les seves fonts o perquè, en definitiva, no totes les intimitats dels personatges públics són susceptibles de ser incloses en una notícia. De manera anàloga, podríem dir que els polítics no sempre diuen o poden dir el que saben. La categoria de qualitat té una supermàxima: «*Try to make your contribution one that is true*» (Grice, 1989: 27). Grice afegeix dues submàximes: no digui el que cregui que és fals i no digui allò que no pugui provar. També aquesta màxima permet

fer-ne una lectura periodística i política. El receptor espera que els periodistes diguin la veritat i que les seves notícies s'ajustin en grau màxim als fets. De fet, d'aquesta expectativa depèn el prestigi o desprestigi dels mitjans de comunicació. Un diari, una ràdio o una televisió que diguin mentides tindran poc futur en el món mediàtic, excepte que això sigui exactament el que n'esperen els seus receptors. En canvi, en analitzar el llenguatge dels polítics (Graber, 1976, Del Rey Morató, 1997, Vergés i Farrés, 2010) veurem que en unes condicions determinades els electors ja saben que els polítics diuen mentides o veritats a mitges. La màxima de relació té una única màxima: «*Be relevant*». La rellevància és una de les característiques que hauria de cercar un periodista: explicar el que és rellevant, «triar» el que és important i silenciar el que no ho és. La quarta categoria és la de mode o manera, és a dir, la manera com una informació és dita. Hi ha una supermàxima que podríem traduir com a «sigueu perspicaç» («*Be perspicuous*») i altres submàximes que inclouen consells que, en més o menys mesura, veurem que són aplicables al llenguatge periodístic: «*avoid obscurity of expression, avoid ambiguity, be brief (avoid unnecessary prolixity), be orderly*» (Grice, 1989: 27). Gimeno i Peralta (2007: 57) apliquen el principi de cooperació de Grice als receptors d'un informatiu de televisió, els quals esperen coherència dels redactors de les notícies.

Una distinció fonamental de la teoria de Grice és la que s'estableix entre «el que es diu» i «el que es comunica» (Escandell, 1996: 80), això és, entre el que es diu i el que es diu «*realment*»: «*more than what is literally expressed by the conventional sense of the linguistic expressions uttered*» (Levinson, 1983: 97). El que es comunica té un contingut implícit, anomenat «*implicatura*». Una vegada més, ens trobem amb el concepte de context circumstancial, la idea que la interpretació de les paraules depèn de la situació en què són pronunciades: «*To work out that a particular conversational implicature is present, the hearer will rely on the following data: [...] the context, linguistic or otherwise, of the utterance*» (Grice, 1989: 31). La col·locació «*motius personals*», que hem trobat en cinc casos del nostre corpus, ens ajudarà a explicar-nos millor:

— «Tot i que la versió oficial diu que la dimissió és per '*motius personals*', s'apunta que havia perdut pes en la direcció política del departament» (*Ara Balears*, 31 de gener, p.7).

Una cosa és el que hom diu, que el polític en qüestió ha dimitit per motius personals, i una altra cosa ben diferent són els motius vertaders de la dimissió: la pèrdua de pes en la direcció del partit. En aquest cas, el periodista desemmascara l'implícit i

explica obertament els motius de la dimissió. Quan un polític dimiteix veritablement «per motius personals» —una malaltia o una oferta de treball, per exemple— sol explicar-los. Quan no ho fa, hom entén o sobreentén que la dimissió és causada per altres motius, normalment discrepàncies amb els seus superiors. Els receptors habituals dels mitjans de comunicació, avesats a la comunicació política, ja ho saben.

Grice diferencia les implicatures convencionals i no convencionals. Les primeres deriven directament dels significats de les paraules; les segones, de factors contextuals o situacionals (Escandell, 1996: 80). Segons Escandell, l'obra de Grice és el punt de partida de dos enfocaments posteriors. Horn (1984), Levinson (1987) o Sperber i Wilson (1986a) han tractat de simplificar l'aparell conceptual tot reduint el nombre de màximes, però Leech (1983) ha preferit establir altres principis i màximes. Escandell, tot parlant de la teoria de la rellevància d'Sperber i Wilson, afirma que per entendre la diferència entre el que hom diu i el que hom pretén dir cal tenir en compte els mecanismes inferencials: «*La existencia de contenidos implícitos va directamente en contra de la idea de que comunicarse consiste sólo en codificar y descodificar información*» (Escandell, 1996: 110).

La teoria de la rellevància (o de la pertinència), segons els creadors, es fonamenta en una de les tesis fonamentals de Grice: «*Relevance theory may be seen as an attempt to work out in detail one of Grice's central claims: that an essential feature of most human communication is the expression and recognition of intentions*» (Sperber i Wilson, 2004: 607). Els parlants reconeixen les intencions i generen d'una manera automàtica una sèrie d'expectatives: «*utterances automatically create expectations which guide the hearer toward the speaker's meaning*» (Sperber i Wilson, 2004: 607). Aquestes expectatives estan descrites en el Principi de cooperació i en les màximes de qualitat, quantitat, relació (o rellevància) i mode de Grice. Sperber i Wilson no creuen que sigui necessari el principi de cooperació, ja que consideren que es dóna massa importància al contingut explícit; tampoc no estan d'acord en el paper de la violació d'una màxima a l'hora d'interpretar un enunciat i, finalment, discrepen del tractament dels enunciats que Grice considera figuratius. Aquí rau la diferència fonamental. Sperber i Wilson pensen que les expectatives de compliment de la màxima de rellevància que suscita un enunciat han de ser tan «precises» i «predictibles» que han de guiar l'oient al significat del parlant: «*The central claim of relevance theory is that the*

expectations of relevance raised by an utterance are precise and predictable enough to guide the hearer toward the speaker's meaning» (Sperber i Wilson, 2004: 607).

La rellevància no és una propietat exclusiva dels enuncisats lingüístics, sinó que també la tenen altres fenòmens perceptibles (com un renou o alguna cosa que es veu) i, fins i tot, pensaments i records; qualsevol estímul extern pot ser rellevant. La recerca de la rellevància és una característica fonamental del coneixement humà i els parlants tendeixen a aprofitar-la: *«the search for relevance is a basic feature of human cognition, which communicators may exploit»* (Sperber i Wilson, 2004: 608). Cerquem la rellevància contínuament. Els humans rebem cada dia molts d'estímuls, però no tots són rellevants. Els lectors d'un diari, els oients d'una ràdio o els telespectadors d'una televisió llegeixen, escolten i veuen cada dia moltes notícies, però no totes tenen per a ells la mateixa rellevància. Per Sperber i Wilson, un *input* és rellevant solament quan el seu processament produeix efectes cognitius positius, és a dir, quan té una conseqüència: *«According to relevance theory, an input is relevant to an individual when, and only when, its processing yields such positive cognitive effects»* (Sperber i Wilson, 2004: 608). La rellevància és una qüestió gradual. Hi ha *inputs* més rellevants que d'altres, en funció del context i de les circumstàncies. El principi de rellevància deriva aleshores en el principi «cognitiu» de rellevància, que és universal. Segons Sperber i Wilson, els humans tendim automàticament a maximitzar la rellevància a causa de la manera com ha evolucionat el nostre sistema cognitiu, no perquè puguem triar: *«Relevance theory claims that humans do have an automatic tendency to maximize relevance, not because we have a choice in the matter –we rarely do– but because of the way our cognitive systems have evolved»* (Sperber i Wilson, 2004: 610).

Parlant de qüestions estrictament lingüístiques, Sperber i Wilson introduïren el concepte de la «comunicació ostensivoinferencial». Aquest tipus de comunicació duu implícit un nivell extra d'intenció. Un enunciat és més ben comprès quan el destinatari reconeix la intenció informativa: *«Understanding is achieved when the communicative intention is fulfilled – that is, when the audience recognizes the informative intention»* (Sperber i Wilson, 2004: 611).¹⁷ També el Principi de rellevància o de pertinència d'Sperber i Wilson és perfectament aplicable a la feina periodística. Els humans cerquem la rellevància contínuament, però els periodistes encara més. Quan un periodista assisteix a qualsevol esdeveniment noticiós (una conferència de premsa, un

---

¹⁷ Ja hem vist que a algú que llegeix un diari o escolta un programa informatiu de ràdio o de televisió li pressuposem la intenció de ser informat. Tindrà, per tant, una predisposició a comprendre les notícies.

partit de futbol, un incendi, un lliurament de premis o un ple del Parlament) sempre es fa la mateixa pregunta: «què és el més important d'allò que diuen, d'allò que veig, d'allò que fan els protagonistes de la notícia? És a dir, què és el més rellevant, què és més noticiós?». Una de les tasques de l'escriptura periodística consisteix a captar l'atenció dels receptors. Podríem considerar els titulars de les notícies el que Sperber i Wilson denominen estímuls ostensius: «*An ostensive stimulus is designed to attract the audience's attention*» (Sperber i Wilson, 2004: 611). Com ja fa Grice, els autors de la teoria de la rellevància remarquen que la claredat (una de les principals virtuts de la redacció periodística; veg. § 1.3.) és la millor qualitat per garantir la comprensió d'un enunciat:

«A speaker who wants her utterance to be as easy as possible to understand should formulate it (within the limits of her abilities and preferences) so that the first interpretation to satisfy the hearer's expectation of relevance is the one she intended to convey» (Sperber i Wilson, 2004: 614).

Pel que fa a la competència pragmàtica, Sperber i Wilson (2004: 625) creuen que l'ésser humà té la capacitat innata d'aprendre la comunicació ostensivoinferencial, de la mateixa manera que té una capacitat innata per aprendre una llengua: «*We are suggesting an alternative view on which, just as children do not have to learn their language but come with a substantial innate endowment, so they do not have to learn what ostensive-inferential communication is, but come with a substantial innate endowment*». En canvi, Bassols (1989: 37-38) pensa que la competència pragmàtica és apresa a força de practicar:

«Qualsevol adult ha d'arribar a tenir una *competència pragmàtica*, és a dir, una capacitat per produir i interpretar enunciats en contextos determinats, per aparellar frases amb situacions en les quals siguin apropiades [...]. Només una pràctica reiterada fa que coneguem la manera com hem d'actuar per aconseguir allò que ens proposem».

Payrató (2010: 35) afirma que la competència pragmàtica «ens permet associar de manera adequada les oracions i els textos, com a unitats abstractes, amb els contextos de producció i comprensió reals i concrets». D'una manera més literal, Salvador i Pérez Saldanya (2000: 9-10) inclouen el periodisme entre les matèries que són objecte de la pragmàtica:

«la pragmàtica no s'ocupa només dels actes de parla, de la dixi o de la cooperativitat conversacional —fenòmens que ja afecten certament l'objecte d'estudi de l'estilística actual— sinó també de temes com són la marcció del discurs, els gèneres com a tipus de contracte entre productors i receptors o les vastes relacions entre discurs i models culturals en el marc de la interacció social. És en aquest àmbit macropragmàtic on s'ha desenvolupat una 'pragmàtica de la literatura' que estudia les especificitats del discurs literari i de les institucions que el conformen socialment, al costat d'altres tipus de discurs, com ara la publicitat, el periodisme, el discurs científic, el burocràtic o la conversa quotidiana».

A més, la pragmàtica ha contribuït d'una manera cabdal a renovar els estudis de periodisme. Com explica Vidal (2002: 27), l'anomenat «gir lingüístic» també ha tingut conseqüències que capgiren completament conceptes (notícia, gènere, objectivitat) que, per l'anomenada Periodística, durant dècades havien semblat immutables. L'aparell intel·lectual del periodisme es basava en el convenciment que el llenguatge «té la capacitat de 'copsar' i 'transmetre' la qualitat objectiva de les coses d'una manera asèptica. El llenguatge, doncs, és vist com una eina que pot trasplantar a les planes dels diaris els fets que es recullen al carrer» (Vidal, 2002: 31). Aquesta és una concepció positivista que ja ha estat superada gràcies a l'aplicació dels postulats de la filosofia del llenguatge i de la lingüística del segle XX, que adaptà aquests nous plantejaments.

1.2. La lingüística cognitiva i cultural. La consolidació de la pragmàtica en el context català

A final dels anys cinquanta del segle XX sorgeixen les disciplines que intenten acostar la gramàtica a l'experiència dels parlants: la semàntica formal, els estudis de pragmàtica, l'anàlisi del discurs, la sociolingüística o la lingüística cognitiva (Cuenca, 2003). Alturo (2003: 2) explica aquest canvi de punt de vista tot dient que a partir d'aquest moment la funció del lingüista (del pragmatista) ja «no és la de formar i dictar regles de comportament lingüístic, sinó la de descobrir les lleis i els principis que regulen aquest comportament». Per tant, la lingüística passa de ser «prescriptiva» a «descriptiva». A poc a poc, fins i tot gramàtiques més modernes com el generativisme deixen de ser el punt de referència. Com diu Cuenca (2007: 166), la gramàtica

generativa «aïlla l'ús lingüístic dins del concepte d'actuació i el tracta com un aspecte no sistematitzable i no interessant per a la lingüística». Es descobreixen aspectes que fins aleshores havien romàs amagats:

«Amb aquests pressupòsits, la variació, la idiomacitat, els aspectes idiosincràtics de les llengües, no es consideren secundaris, sinó que, al contrari, constitueixen l'autèntic objecte d'estudi central, la via d'entrada per descobrir les invariants, el sistema, entès com una entitat viva, que es configura i evoluciona a través de l'ús, a través dels parlants entesos com a membres d'una col·lectivitat que comparteix una cultura i una visió del món» (Cuenca, 2003: 7).

Aquesta cita de Cuenca remet a conceptes de la fraseologia i de la lingüística cognitiva, com ara els de la idiomacitat, la idiosincràsia lingüística, la gramaticalització i la visió cultural del món. La fraseologia, és clar, és el camp de l'estudi de les unitats fraseològiques i més en concret de les col·locacions, l'objecte principal de la nostra tesi. Pel que fa a la visió cultural de la pragmàtica, Galisson (2000) i la seva pragmàtica lexicocultural entenen que per aprendre una llengua no tan sols cal conèixer un lèxic, sinó la cultura a la qual aquest lèxic va lligada. Segons aquest autor francès, el lèxic té una dimensió¹⁸ pragmàtica, una «dilatació» del significat estricte dels mots, un lèxic «cultural» enfront del lèxic «funcional» de la semàntica: *«qui affiche la dimension pragmatique des mots, c'est-à-dire le produit de la relation que les locuteurs établissent avec eux à travers l'emploi qu'ils en font; c'est la dilatation de leur contenu- le contenu particulier»* (Galisson, 2000: 48-49). Parla de mots «culturals» i fraseològics: *«Les expressions imagées, les mots-valises, les mots à charge culturelle partagée, les palimpsestes verbo-culturels, les mots de situations, les nomes*

---

¹⁸ Morris (1938: 29) considera que la pragmàtica és una «dimensió» de la semiosi. Bassols (1993: 66) afirma que en realitat la pragmàtica «no estudia res de nou, sinó dades ja existents des d'una nova perspectiva». Per part seva, Cuenca (2007: 165) es refereix a la pragmàtica com un «enfocament comunicatiu», mentre que Payrató (2010: 24) afirma que la pragmàtica té un camp d'estudi molt vast i que no és una disciplina unitària ni ben articulada. En conseqüència, «la pragmàtica, concebuda així, s'ha d'entendre més aviat com una perspectiva o una manera d'observar el llenguatge —la mirada pragmàtica— i no pas com un domini tancat i definit per una teoria i una metodologia particulars». Així, per diversos autors la pragmàtica és una nova manera de veure els fenòmens lingüístics: una mirada, una dimensió, una perspectiva, un nou enfocament. Molt abans que Payrató la qualifiqui de disciplina variada, Bar-Hillel (1964, *Language and information*, citat per Bassols, 1993: 63) es refereix a la pragmàtica com «una gran cistella, un gran cabàs on podem encabir els estudis més diversos». En el mateix sentit, Alturo (2003: 1) afirma que som davant d'una «disciplina polièdrica», basada en tradicions com la filosofia, l'antropologia, la sociologia, la tradició psicològica i cognitiva, la lingüística i la literària. En consonància amb autors com Haberland i Mey, Reyes i Verschuere, Alturo (2003: 1) afirma que la pragmàtica és una disciplina plenament científica que té «una perspectiva interdisciplinària sobre l'ús dels recursos del llenguatge en la comunicació humana».

de marques, les proverbes et dictons, les mots occultants» (Galisson, 2000: 51). Aquesta cultura compartida per uns parlants fa que Payrató (2010: 91) es remeti a la pressuposició pragmàtica, entesa «com a conjunt d'informacions que l'emissor assumeix com a conegudes per ell mateix i per la resta d'interlocutors: és el món dels coneixements compartits», de la cultura compartida. També Levinson (1983: 22-23) és partidari de dir que el context pragmàtic està relacionat amb la cultura pròpia: «*the selection of just those features that are culturally and linguistically relevant to the production and interpretation of utterances*» (Levinson, 1983: 22-23).

La tria d'una determinada seqüència de paraules es fa en funció del context, cosa que únicament és possible a partir de la «competència pragmàtica», un altre dels conceptes clau de la disciplina. La pragmàtica diferencia les «oracions» de les «proferències». La proferència no és tan sols la frase, sinó «l'emissió de la frase en un context determinat» (Bassols 2001: 45). Les proferències transmeten, a més de pensaments, les actituds dels parlants. Bassols, tot seguint Schiffrin (1994), parla de dos tipus de contextos: el cognitiu i el circumstancial. El context «cognitiu subjacent a la producció general i a la interpretació dels actes de parla, i les circumstàncies actuals d'una proferència concreta dins d'un acte de parla» (Bassols, 2001: 48). El primer tipus de context, el cognitiu, és el del coneixement cultural compartit, el de les creences compartides per un conjunt d'individus, que segons Bassols actuen en diversos àmbits: les identitats dels parlants (hem de saber amb qui parlem), la competència lingüística (hem de conèixer el codi lingüístic per establir una conversa), i, en tercer lloc i més important, els fets culturals. Per il·lustrar aquest darrer àmbit, Bassols posa l'exemple de «fer cagar el tíó». Evidentment, si parlem d'aquest costum amb un finlandès, li haurem d'explicar moltes coses dels catalans i de les seves tradicions. Analitzem l'oració següent del nostre corpus:

— «‘Que ja està bé d'engreixar la butxaca només d'alguns i en canvi contractar menys treballadors i els que mantenen un contracte tenir una situació molts cops d'*explotació laboral*'» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, RNE, 29 d'abril, 28'55").

Únicament des d'una perspectiva cultural catalana hom pot entendre que «engreixar la butxaca d'algú» vol dir donar-li una quantitat exagerada de diners.¹⁹ És

---

¹⁹ També significa «subornar», segons el diccionari de frases fetes d'Espinal (2006: 1288).

des d'un profund coneixement de la cultura i la llengua catalanes que hom pot entendre l'oració següent del nostre corpus, farcida de metàfores marineres:

— «Vostè, senyora Camps, és la capitana d'aquest nou vaixell transeducatiu que afecta tot el *sistema educatiu* de ses Illes Balears, que es diu Tiltànic i que navega sense nord, menyspreant es propis i ???»²⁰ (Nel Martí, diputat de MÉS, RNE, 23 de març, 19'40").

Per entendre correctament aquesta oració cal saber que algú que està al capdavant d'una organització pot ser qualificat de «capità del vaixell» i que quan pren decisions incorrectes es diu que «navega sense rumb» i que «ha perdut el nord». És a partir de la idiomàtica que s'aconsegueix fer comunicatiu el neologisme fugisser «Tiltànic», que podríem considerar un hàpax. Es tracta d'un joc de paraules, d'un acrònim format pel nom del vaixell Titanic i el TIL (Tractament Integrat de Llengües). El projecte del TIL enfrontà el Govern de José Ramón Bauzá amb tota la comunitat educativa. Les dificultats per implantar-lo varen ser extraordinàries, situació que inspirà el diputat Martí a comparar el decret amb un vaixell que s'enfonsa. Un acte de parla creatiu molt gràfic.

Segons Bassols (2003b) és el context no lingüístic el que diferencia l'anàlisi del discurs de la pragmàtica, que sí que té en compte el context «comunicatiu», un concepte creat per l'etnografia de la comunicació. La pragmàtica no solament es pregunta què significa un enunciat, sinó també per què s'ha produït. Cuenca (2003: 2), a més del context cognitiu (semàntica formal) i del context situacional (pragmàtica), hi afegeix el context social (sociolingüística) i diu que la lingüística cognitiva «es pot considerar la més comprensiva de les teories a l'ús, atès que té com a objectiu estudiar i interrelacionar els tres aspectes del llenguatge». Diríem que no hi ha discrepàncies entre els criteris de Bassols i Cuenca pel que fa al concepte de context, ja que podem considerar que el context social de Cuenca està inclòs en el que Bassols entén com a context cognitiu.

El coneixement compartit de què parlàvem suara són els «implícits». No han de ser palesos en una conversa, però sí que són necessaris per entendre-la. De manera anàloga, diríem que existeixen uns implícits periodístics, uns coneixements compartits

---

²⁰ Quan en una emissió de RNE o IB3 TV no hem entès alguna paraula, al corpus ho hem indicat amb tres signes d'interrogació.

entre periodistes i lectors, oients o telespectadors. Tot i que en els estudis de Periodisme s'insisteix que les notícies han d'estar contextualitzades (s'ha de fer un *background*, una explicació dels fets anteriors al fet noticiós que ajuden a entendre'l), el cert és que una notícia no ho pot incloure tot. Per força hi haurà d'haver sobreentesos, que seran de diferents graus: des de la coneixença general del que són les ideologies d'esquerreres o de dretes, fins als detalls d'una polèmica política que pot tenir un seguiment de setmanes o de mesos als mitjans de comunicació. En la frase següent del nostre corpus veurem que hi ha informació compartida entre periodista i lectors referida al context circumstancial:

— «Els sindicats STEI, CCOO i l'Assemblea de Docents, convocants de la vaga indefinida, continuen dient que 'no' al TIL i en demanen la voluntarietat, a més del respecte a l'autonomia dels centres i la participació en la *presa de decisions* dels projectes lingüístics a aplicar» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 5).

Per entendre aquest enunciat és necessari saber que el TIL (Tractament Integrat de Llengües), més conegut com a Decret de trilingüisme, és una normativa educativa que introduí el Govern de José Ramón Bauzá la legislatura 2011-2015. La imposició de la normativa provocà el «conflicte educatiu», que enfrontà Administració i professors, sindicats, pares, alumnes i experts en educació. Veurem la mateixa situació en la frase següent, pronunciada per Santiago Tadeo (president del Consell de Menorca) i que hem recollit en el nostre corpus:

— «'A partir d'aquí seguirem amb les negociacions, xerrant amb el Govern balear i amb el Ministeri de Foment per intentar, 'pues', minvar lo que és el cost de la doble insularitat i el cost de la *connectivitat aèria*'» (IB3 TV, 15 de març, 8'45").

Per comprendre l'enunciat del president del Consell menorquí cal saber que viure en un arxipèlag com el balear implica un cost d'insularitat a Mallorca, que es duplica quan es parla de Menorca i d'Eivissa (la doble insularitat) i que es triplica en el cas de Formentera (la triple insularitat). I encara un altre exemple d'expressió compartida entre els periodistes illencs i els seus receptors, que no fa falta explicar-los contínuament:

— «Per la seva banda, el portaveu del PP formenterer, José Manuel Alcaraz, va demanar la dimissió del conseller d'Urbanisme, Bartomeu Escandell, perquè considera que la sentència del Tribunal Superior de Justícia desautoritza la seva gestió: 'Ha

realitzat un *urbanisme a la carta* i ha deixat aquells qui tenen propietats als tres nuclis urbans en una situació d'inseguretats jurídica', va dir Alcaraz» (José Manuel Alcaraz, portaveu del PP al consell de Formentera, *Ara Balears*, 12 de març, p. 8).

Ens referim a «urbanisme a la carta», que és una col·locació que descriu la tendència dels polítics de les Balears a redactar una legislació urbanística que afavoreix determinats projectes. No es legisla d'una manera purament tècnica, sinó per propiciar urbanitzacions previstes per determinats promotors, que esperen que s'aprovi aquesta legislació *ad hoc*, a la carta, per demanar tots els permisos administratius pertinents.

Des de la perspectiva dels mitjans de comunicació, Casasús (1991: 62) ha advocat per analitzar tot allò que envolta el text periodístic, que podríem denominar el «context periodístic» o «context circumstancial»:

«l'anàlisi de la producció del text, en Periodística, ha de valorar inevitablement factors decisius com són les condicions de treball dels periodistes (l'ambient de les redaccions, les taules improvisades pels enviats especials o pels corresponents de guerra, les limitacions imposades per la tecnologia de la comunicació, etc.); com són les exigències horàries de tancament de les edicions dels diaris o de l'emissió dels informatius de ràdio i de televisió (la necessitat d'enllestir un relat en pocs minuts); o com és el caràcter de treball col·lectiu que tenen tots els productes periodístics (ultra el primer autor originari, el text pot passar -o podia passar- per molts sedassos: el telegrafista, el mecanògraf, el redactor de taula o editor, el cap de secció, el redactor en cap, el director, el linotipista, el fotocomponedor, el corrector)».

Alturo (2003: 3) considera que la institucionalització i consolidació internacional de la pragmàtica no es produeix fins als anys setanta o vuitanta, amb les obres de Bar-Hillel, de Davidson i Harman, amb la creació de revistes com *Journal of Pragmatics* i *Foundations of language: International Journal of Language and Philosophy*, amb la publicació dels manuals de Pragmàtica de Leech (1983) i Levinson (1983), i amb la creació de la International Pragmatics Association.

Alturo (2003, 2011) és qui ha descrit més clarament la producció pragmàtica de la lingüística catalana o, més ben dit, com diu el títol del seu article, de la «(socio)lingüística» catalana. En efecte, per Alturo (2003: 2), els estudis de pragmàtica del català han arribat des de la sociolingüística, la gramàtica descriptiva, l'estilística, la lingüística aplicada, etc. És a dir, parlar de pragmàtica catalana no és parlar d'una

disciplina autònoma, sinó d'estudis que «incorporen la reflexió interdisciplinària sobre els processos implicats en l'ús a la descripció sistemàtica dels diversos nivells del sistema lingüístic català». Alturo situa els començaments de la pragmàtica catalana en la dècada dels anys vuitanta, si bé en detecta alguns antecedents als setanta, amb alguns treballs aïllats de López del Castillo, Vallverdú, Coromines, Eberenz-Greoles i Vinyoles. Als anys setanta, la sociolingüística estava massa ocupada a denunciar la política en contra del català per ocupar-se de qüestions pragmàtiques. A més, es mantenia la perspectiva descriptiva i normativa de la lingüística, predominant a les facultats de filologia espanyoles. En canvi, Payrató i Cots (2011: 2) assenyalen Gemma Rigau com la precursora i introductora de la pragmàtica en l'estudi de la llengua catalana. Precursora, l'any 1976, amb l'article «Anem o venim?» (revista *Els marges*),²¹ i introductora amb el llibre *La gramàtica del discurs* (1981). Aracil, en un article de 1978, però publicat el 1982,²² donà a conèixer algunes de les tradicions de la pragmàtica moderna: els estudis del discurs, l'etnografia de la parla, la filosofia del llenguatge, etc. Per Aracil, aquests corrents haurien de servir per crear una disciplina capaç d'ocupar-se dels «usos lingüístics en els diversos contextos comunicatius i que tindria com a unitat de treball el discurs o text» (Alturo, 2003: 4). Abans, l'any 1981, Aracil començà l'ensenyament universitari de qüestions pragmàtiques, que inclogué en el temari de l'assignatura Català Col·loquial, a la Universitat de Barcelona. Altres pioners varen ser Serrano (1980), Rigau (1981), Payrató (1988) i Salvador (1984a, 1984b). A més, Alturo esmenta entre aquests pioners catalans l'aparició de la revista *Límits*.

Més endavant arribà l'expansió de la pragmàtica catalana. Dos fets de 1990 marquen aquesta etapa: la publicació del monogràfic a la revista *Caplletra* sobre l'anàlisi del discurs i l'organització, a Barcelona, del tercer congrés de l'Associació Internacional de Pragmàtica (IPrA). A l'expansió i l'impuls de la pragmàtica hi contribuïren la creació de corpus orals i escrits (com el Corpus de l'IEC o el Corpus del Català Contemporani de la Universitat de Barcelona) i l'extensió de la docència universitària. Uns altres tres monogràfics de *Caplletra* són d'aquest període: el de fraseologia (18, 1995), el de variació lingüística (25, 1998) i el de pragmaestilística (29,

---

²¹ A les conclusions d'aquest article, Rigau sentència: «Era intenció d'aquestes pàgines mostrar la forta evidència semàntico-pragmàtica que abonava l'anàlisi 'd'anar' i 'venir'. Sense per això deixar de reconèixer i afermar la diferenciació dels fets sintàctics, semàntics i pragmàtics, potser també seria l'hora d'assumir que hi ha fets sintàctics que reclamen explicacions semàntiques i pragmàtiques, com hi ha fets semàntics que reclamen explicacions pragmàtiques». Sembla clar, doncs, que Rigau és una de les pioneres a Catalunya a assumir els plantejaments pragmàtics.

²² Aracil, L. V. (1982). «Remarques al projecte *Manual de llengua catalana*». *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana, p. 229-247.

2000). De l'etapa de consolidació, a partir de l'any 2001, Alturo destaca la publicació de *Les claus de la pragmàtica*, el primer manual de la disciplina en català, obra de Margarida Bassols, que representa la «pragmalingüística» o «pragmàtica lingüística». Així mateix, es desenvolupa l'anàlisi del discurs, «que posa èmfasi, sobretot, en els aspectes socials i culturals de la comunicació» i la pragmaestilística «que se situa a cavall entre els estudis lingüístics i els literaris i que inclou la recerca sobre temes com els marcadors del discurs, els gèneres i els tipus de text» (Alturo, 2003: 6-7). Piquer (2000a: 54) afegeix que la pragmaestilística es desenvolupa gràcies a l'empenta de sociolingüistes com Tuson, Boix, Vila, Payrató, Viana, Salvador o Bibiloni.

Alturo (2011) enumera els temes que més han interessat a la pragmàtica catalana, en una franca coincidència amb el camp d'estudi de la nostra tesi:

«Els estils discursius, la llengua dels polítics, dels mitjans de comunicació, la construcció de la identitat en el discurs, els aspectes pragmàtics de la traducció, els models de llengua, la pragmaestilística, la fraseologia, la dixi, la modalització, la cortesia i els marcadors i connectors són els temes que més han atret l'atenció de pragmatistes i analistes del discurs» (Alturo, 2011, 30).

En concret, Alturo (2011: 31 i següents) enumera sis objectius científics de la pragmàtica i l'anàlisi del discurs i repassa detingudament les aportacions fetes pels estudiosos de la llengua catalana. El primer objectiu és testimoniar el paper de la intencionalitat en l'activitat lingüística i, per fer-ho, relaciona la intencionalitat lingüística amb l'estructuració retòrica del discurs. En aquest punt, Alturo fa referència al treball de González (2004) sobre els marcadors pragmàtics dels textos en català i anglès; també recorre a Teruel (1997) pel que fa a la funció retòrica de la metàfora en els titulars de premsa; a Bassols (2006), que analitza l'argumentació com un acte de parla complex, i, finalment, té en compte un estudi sobre la coherència i la cohesió del català, en què els actes de discurs són la unitat d'anàlisi (Alturo i Hengeveld, 2010).

La pragmàtica també relaciona l'activitat lingüística i la cultura. Des del punt de vista català, han estat tractats temes com la comunicació intercultural i internacional, des de la traductologia, la sociologia i l'ensenyament de llengües (Nussbaum, 1992, Cuenca i Todolí, 1996, Salvador i Guzmán, 1999, Guasch i Nussbaum (ed.), 2007). Hi ha diversos treballs (Berenguer i Salvador, 1998, Cuenca, 2003, González, 2004) que han comparat amb altres llengües els recursos estructurals del català. Pujolar (1997) i

Ribas (2000) s'han interessat per la representació discursiva de la identitat, mentre que Meseguer i Villanueva (1998) han participat com a editors a analitzar el rol de la cultura en la creativitat literària. Altres autors com Tusón (1995), Payrató (1996) i Vilà i Grau com a editors (2007) han analitzat les normes lingüístiques en relació amb l'anàlisi de la conversa i la cortesia.

El tercer objectiu de la pragmàtica és connectar l'activitat lingüística i el context social. Aquest objectiu ha contribuït a la recerca «micropragmàtica» de la relació «cara a cara» i, més en general, a estudiar la manera com el llenguatge intervé en la vida social dels parlants, amb qüestions com les relacions de poder, la construcció de la identitat i la relació entre discurs i ideologia. Alguns dels treballs d'aquest objectiu són de Pujolar (1997), Ribas (2000), Boix (1993), Payrató (1995, 1996), Tusón (1995) i Viana (2004), des de camps tan variats com el model dialògic de Bajtín, l'anàlisi crítica del discurs, la psicologia social del llenguatge, l'adaptabilitat o l'anàlisi conversacional.

Així mateix, segons Alturo, una de les pretensions de la pragmàtica és revelar la implicació del processament cognitiu en la producció i interpretació del llenguatge en context. La teoria de la pertinència d'Sperber i Wilson ha estat la base d'alguns d'aquests treballs, com el de Bach (2001) i el de Maria Teresa Cabré (1999). La gramaticalització dels connectors (Cuenca i Marín, 2001) i la metàfora comencen a ser estudiades des d'un punt de vista cognitiu. Alturo (2011) no ho especifica, però ens atreviríem a referir-nos a autors com Salvador i Pérez Saldanya (1995), Piquer (1995), Sancho Cremades (1999) o Cuenca (2003) com a iniciadors del cognitivisme aplicat a la fraseologia.

El cinquè objectiu de la pragmàtica seria demostrar la naturalesa del significat en l'activitat lingüística. Aquest objectiu relaciona la pragmàtica amb la semàntica, amb la interpretació dels enunciats, «la manera com afecten els factors contextuals la interpretació dels enunciats» (Alturo, 2011: 35). Els treballs que hem esmentat en relació amb el tercer objectiu es posicionen en aquesta línia d'investigació, si bé Alturo cita específicament Espinal (1988) com a exemple d'estudi que descriu el problema de la naturalesa del significat.

Finalment, Alturo considera que la pragmàtica tracta de posar en relleu la relació entre l'ús i els recursos estructurals del llenguatge (fònics, morfològics, lèxics, sintàctics, discursius). Aquest objectiu es relaciona amb tots els anteriors i segurament és el més productiu en la pragmàtica catalana, especialment en «la selecció, en un determinat context, d'una *varietat* (o *codi*) geogràfica, social o funcional d'una llengua; o l'alternança en l'ús de diverses varietats: un tema que la lingüística catalana ha

observat sobretot des de la perspectiva sociolingüística» (Alturo: 2011, 36). Entre les aportacions referides a l'estructura fònica, destaquen Prieto (1995 i 2002), Carrera (1998), Pradilla i Prieto (2001) o Payà (2004). Pel que fa als estudis del nivell lèxic o morfosintàctic, Alturo té en compte els treballs de Cuenca (2006), González (2004), Payrató (2002) i Grau (2003).

1.3. El llenguatge periodístic: estil i característiques

Podríem dir que el llenguatge periodístic és el que fan servir els periodistes. Aquesta definició tan tautològica ha estat emprada fins i tot pel catedràtic José Luis Martínez Albertos (2008: 53), un dels investigadors de referència de la periodística espanyola: *«El lenguaje profesional usado por determinados expertos de la comunicación masiva para la producción de mensajes periodísticos, sea cual sea el medio o canal utilizado para su difusión: periódicos, radio o televisión»*. Armentia i Caminos (2009: 75) qualifiquen de *peculiar* el llenguatge periodístic, perquè ha de ser eficaç per captar immediatament l'atenció dels receptors i parlen d'un *«sistema de signos ordenados de acuerdo con unas normas sintácticas y combinatorias para construir mensajes que serán difundidos a través de los medios de comunicación»*. Hernando (2008: 121-122) considera que el llenguatge periodístic no tan sols és el dels diaris i, per això, a parer seu, hi inclou fotografies, sons i silencis, a més de textos. És evident que també el llenguatge emprat per ràdios i televisions és periodístic. Segons aquest autor, el periodístic té diverses particularitats: transmet notícies, té un codi complex, un receptor heterogeni i té una naturalesa col·lectiva i mixta. Des d'una perspectiva filològica, Julià-Muné (2004: 14) afirma que el llenguatge periodístic es caracteritza sobretot per un tipus de lèxic i que és senzillament «una manera de dir». Efectivament, les «maneres de dir» o «d'escriure» no són sinó l'estil, i sovint el concepte de llenguatge periodístic ha estat assimilat a l'«estil periodístic», a unes característiques estilístiques determinades. Emil Dovifat (1959: 125, citat per Fontcuberta, 1993: 93), l'autor amb més influència en la teoria sobre periodisme a l'Estat espanyol durant la segona meitat del segle XX, afirma que no hi ha un sol estil periodístic, sinó tres: l'estil informatiu, l'estil de sol·licitació d'opinió i l'estil amè. En opinió de Fontcuberta (1993: 93), l'estil periodístic prové en realitat de l'estil informatiu, mentre que el segon de Dovifat es fa servir als comentaris editorials i el tercer únicament cerca entretenir. Martínez Albertos (2008: 59) està en consonància amb Dovifat, si bé hi afegeix l'estil interpretatiu, a més de

connectar els estils als gèneres periodístics tot seguint una tradició heretada dels estudis literaris: «*Los géneros periodísticos son las modalidades estilísticas particulares que adoptan los mensajes de información de actualidad*». Martínez Albertos s'estima més parlar d'estil informatiu que d'estil periodístic, si bé equipara estil periodístic a llenguatge periodístic. Per aquest autor, en realitat l'estil amè no és pròpiament periodístic, sinó un híbrid entre periodisme i literatura. Martínez Albertos opina que aquesta classificació estilística és més pròpia del periodisme de sensibilitat llatinoeuropea o llatinoamericana que no pas dels mitjans de comunicació del model anglosaxó. No és nova aquesta idea de connectar l'estil amb els gèneres. Segons Guiraud (1970: 21, citat per Palau Sampio, 2005: 31), el concepte prové d'un dels deixebles d'Aristòtil, Teofrast, que entre els segles IV i III aC diferencià els estils sublim, mitjà i humil: «La noció d'estil era inseparable de la de gènere i a cadascun d'ells li corresponia una forma d'expressió rigorosament definida, i que determina no només la seua composició sinó també el vocabulari, la sintaxi i les figures». Martín Vivaldi (1986: 28), des d'una perspectiva més aviat individualista, veu molt més que els tres tipus d'estil periodístic de Dovifat o els quatre de Martínez Albertos: «*no existe un solo estilo periodístico, sino mil estilos diferentes [...]. Depende todo del momento en que se escribe, del tema, del círculo de lectores para los que escribimos y del enfoque personal*». Paradoxalment, aquest autor defensa l'existència d'un sol estil periodístic, en tant que és diferent d'altres: «*Existe un 'modo de hacer' periodístico, claramente diferenciable del modo propio del estilo literario puro, del didáctico, del filosófico, del científico y hasta del habla popular o coloquial*» (Martín Vivaldi, 1986: 23). Chillón (1998: 88) també es mostra partidari dels estils periodístics, en plural:

«Aunque muy difundida y usada por periodistas y libros de estilo profesionales, la expresión 'estilo periodístico' se desmorona cual castillo de arena a poco que la sometamos a revisión crítica: no existe *un* supuesto estilo característico de la comunicación periodística en su conjunto, sino una muy heterogénea y compleja diversidad de estilos y registros, distintos tanto en lo que hace a su *fisonomía expresiva* como a sus *aptitudes comunicativas*: ¿qué tienen que ver los estilos del redactor de teletipos de agencia y del cronista taurino, del crítico de cine y del informador científico, del reportero de investigación y del columnista de opinión? Y tampoco resolvemos el problema si trocamos la expresión 'estilo periodístico' por la más manejable 'estilo informativo': ¿qué homogeneidad guardan entrevistas de declaraciones y de personalidad,

informaciones de situación y reportajes de enviado especial, crónicas parlamentarias y noticias de acontecimiento?».

A més, Chillón (1998: 91) critica l'anomenat «mite de l'objectivitat» periodística, que afirma que l'ús d'un determinat estil periodístic garanteix l'objectivitat de les informacions: «*No existe un estilo o lenguaje periodístico inocente ni transparente, especie de herramienta neutra apta para captar 'las cosas', sino muy diferentes estilos de la comunicación periodística, cada uno de los cuales tiende a construir su propia realidad representada*». Aquest objectivisme, unit a l'estil, és el que fa que autors com Soengas (2003: 74-75) connectin els diferents estils de redacció a la suposada separació entre informació, opinió i interpretació; així, aquest autor distingeix els estils *expositivo* o *neutro, crítico, tremedista* i *humanizante*. Més endavant veurem que aquest mite de l'objectivitat periodística ja ha estat superat al segle XXI pels nous estudiosos de la comunicació periodística, la majoria dels quals són de l'àmbit universitari català. Palau Sampio (2005: 13) segueix la línia de Chillón i la seva idea de la «realitat representada» per justificar la pluralitat d'estils periodístics. Cada estil periodístic suscita una determinada visió del que explica una notícia:

«Si partim de la base que la realitat es construeix a través del llenguatge, només serà possible arribar-hi en tant que 'realitat representada'. Aquesta opció, que es pren com a punt de partida, invalida la idea d'un estil periodístic únic, com ho demostra una mínima exploració a la variada proposta de textos que apareixen publicats als mitjans».

Palau Sampio aborda la qüestió de l'estil periodístic des d'una perspectiva filològica, pragmaestilística, i proposa: «una idea d'estil vinculat indissolublement al contingut, un estil que es converteix en peça clau de l'engranatge entre llenguatge i pensament. L'estil, com diu Flaubert, és una manera absoluta de veure les coses i no, com pretenen els manuals d'estil, una sòlida garantia per reproduir la realitat». Núñez Ladevéze (1991: 344) pensa que no es poden deslligar l'estil de la correcció, dels criteris normatius, malgrat que defensa que la ciència ha de ser descriptiva i no prescriptiva. L'estil periodístic ha de ser elevat i no vulgar, i no es pot acceptar qualsevol neologisme incorrecte, qualsevol «*tontería iletrada*» (Núñez Ladevéze, 1991: 346). En el mateix sentit, Grijelmo (1997: 303) distingeix l'estil «correcte», el de les notícies ben escrites, «*donde el periodista no traslada sus aspectos personales y donde maneja un lenguaje*

objetivo, externo a él: son así, en general, las noticias de agencia y todas las que se les parezcan», i l'estil «incorrecte», en què s'incorre quan es cometen errors gramaticals i de sintaxi, o quan es fa servir un registre inadequat a un text periodístic. Hem vist que Martínez Albertos parla de diferents tipus de llenguatges periodístics en funció dels gèneres. La diversitat de mecanismes lingüístics emprats per la premsa escrita, la ràdio i la televisió justifica que aquest autor parli dels llenguatges periodístics en plural. Martínez Albertos (1989: 149) afirma que existeixen les varietats escrita, radiofònica, televisiva i cinematogràfica, les quals tenen característiques comunes. Per contra, Hernando (2008: 123) s'estima més parlar de subcodis.

Fins ara hem vist definicions i comentaris sobre el llenguatge periodístic o l'estil periodístic d'una manera general i difusa. Com diu Palau Sampio (2005: 17), «qualsevol intent d'aproximació a la noció d'estil té un resultat abstracte i imprecís». Per aprofundir-hi, caldrà repassar les característiques concretes d'aquests dos conceptes.

El periodisme sovint ha estat relacionat amb la retòrica. Casasús (1991: 97) afirma que la Periodística²³ «es persuasiva. No en balde, es la autèntica heredera de la Retòrica». Benito (1995: 171) també creu en la *persuasió informativa*:²⁴ «La mera función de informar ya es una forma de persuasión. Se entiende que la simple proporción de hechos y noticias, que enriquecen el conocimiento de los públicos, al transformar su visión del mundo, condiciona su posición ante la vida y el mundo, y que esto ya es una forma de persuasión». El primer consell que dóna Pastor (2008: cap. 1, 4) als periodistes és que la seva escriptura sigui «sexy», ha de cridar l'atenció dels lectors i els primers que es preocuparen d'això varen ser els sofistes grecs, els retòrics: «Crec sincerament que les millors orientacions per a comunicar amb èxit, i això inclou una escriptura clara i orientada als interessos del públic, les va proporcionar l'antiga retòrica» (Pastor, 2008: 13). Fins i tot, Pastor posa en dubte que la fórmula de les 6W,

---

²³ Casasús (1991: 56) considera que la primera obra important que tracta a Espanya sobre la teoria del periodisme, sobre la Periodística, és *El Periodismo*, de Modesto Sánchez Ortiz, que va ser director de *La Vanguardia*. N'hi ha d'anteriors, però aquesta és «la primera que mantenía unos criterios inspirados en una concepción moderna del periodismo [...] primer trabajo que, en España, abordó esta materia específica de manera extensa, sistemática e integradora». Tot i ser un autor català, l'obra va ser editada a Madrid l'any 1903. Un precedent d'obra escrita en català és la de Josep Pella i Forgas, publicada a Barcelona l'any 1879 sota el títol de *Periodisme. Estudios históricos del de Catalunya*. Una obra posterior que tracta també de la teoria periodística és *Com és fet un diari*, de Josep Morató i Grau, de 1918. Sánchez Ortiz es mostra a favor del periodisme informatiu, segons Casasús, quan en aquella època predominava un periodisme d'opinió.

²⁴ La persuasió és una de les característiques principals del llenguatge dels polítics. Així que aquest és un altre dels trets que comparteix amb el llenguatge periodístic. Hi aprofundirem en l'apartat 1.4. d'aquest capítol.

fonamentals a l'hora de redactar una notícia (*What, Who, When, Were, Why and How*), sigui un invent del periodisme nord-americà:

«L'origen real de les claus d'una notícia ja va ser enunciat molts segles abans per un grec anomenat Hermàgores i no es va perdre perquè Ciceró el va recollir al llibre *De inventione*. Aquests factors exposats per Hermàgores i recollits per Ciceró centaven el qui d'una narració (*persona*), el què (*factum*), el quan (*tempus*), l'on (*locus*), el per què (*causa*), el com (*modus*) i l'instrument (*facultas*). Aquestes causes de la informació són la base de qualsevol relat i han estat incorporades pràcticament sense modificació pels tractats de periodisme a partir del segle XIX» (Pastor 2008: cap. 4, 17).

Fontcuberta (1993: 75), en canvi, es fixa en Quintilià i les seves *Institutiones Oratoriae* com a origen de les 6W, com a font primigènia del que ha d'explicar una notícia. En el mateix sentit, Armentia i Caminos (2009: 74-75) acudeixen a les fonts de la retòrica clàssica i les adequen als temps actuals i al periodisme. La *inventio* és l'elecció dels temes que han de tractar els mitjans de comunicació; amb la *dispositio* el periodista selecciona les dades que publicarà i en quin ordre les presentarà en el text; l'*elocutio* és el moment en el qual el periodista ha de fer servir els seus recursos lingüístics per confegir un relat àgil i ben redactat. Quan Palau Sampio (2005) estudia els estils periodístics es remunta a la retòrica clàssica com a origen de l'estilística i de la pragmaestilística, i recull les virtuts de l'elocució d'Aristòtil: la claredat, l'adequació, la naturalitat i la correcció. També Quintilià «situa la claredat com a primera virtut de l'orador» (Palau Sampio, 2005: 33). Aristòtil aconsella que «allò que s'ha escrit sigui fàcil de llegir i pronunciar» (Bassols: 2007: 47). Aquesta «claredat» retòrica és la característica principal de la redacció periodística, segons multitud d'autors, juntament amb la resta de virtuts de l'elocució, com veurem tot seguit.

Martínez Albertos és potser l'autor que ha tingut més influència a l'hora de concretar les característiques del llenguatge periodístic, a més d'altres ítems de la periodística. Martínez Albertos construeix el seu edifici teòric a partir d'Emil Dovifat (1964: 125, citat per Palau Sampio, 2005: 98): «*El lenguaje de la noticia requiere tres cosas: concisión, claridad y una estructura que capte la atención*». Des dels anys setanta, Martínez Albertos ha perfilat els seus arguments i per això a continuació recollim un dels darrers textos (*El zumbido del moscardón*) en què ha explicat aquesta

qüestió. Aquestes són les sis característiques del llenguatge periodístic, segons Martínez Albertos (2006: 191-192):

«1. *Corrección*: el lenguaje periodístico es un lenguaje no-literario próximo a la lengua coloquial culta.

»2. *Concisión*: en el lenguaje periodístico es normal el predominio de sintagmas nominales para conseguir frases cortas.

»3. *Claridad*: la eficacia y la univocidad comunicativa se consiguen por el uso de verbos adecuados, en forma activa y en los tiempos del modo indicativo. Estas normas son especialmente recomendable para formular la negación.

»4. *Captación del receptor*: la estructura peculiar de los relatos periodísticos de carácter informativo se explica por la necesidad de cautivar la atención del receptor desde las primeras líneas del texto que se lee o que se oye.

»5. *Lenguaje de producción colectiva*: todos los mensajes de la comunicación periodística son obra de diferentes co-autores, unos con mayor responsabilidad que otros en el resultado final que se brinda a los receptores. Este rasgo es especialmente detectable en los mensajes periodísticos de carácter informativo.

»6. *Lenguaje mixto*: la pluralidad de códigos concurrentes hace que los diferentes lenguajes se condicionen entre sí. El código rector —el lenguaje articulado en representación oral o escrita— también sufre a su vez el influjo de los códigos menores».

Un altre dels autors *clàssics* de la teoria del periodisme espanyol que s'ha referit a les característiques del llenguatge periodístic des de la perspectiva dels gèneres periodístics ha estat Martín Vivaldi. Les seves característiques quasi tripliquen les de Martínez Albertos en un recull minuciós de les qualitats i requisits que ha de tenir el «*buen estilo*» dels periodistes. Coincideix amb Martínez Albertos en les quatre primeres característiques (claredat, concisió, correcció i captació del receptor), si bé n'afegeix d'altres que pensem que són subsidiàries d'aquests trets. Així, podem assimilar la «brevetat» de Martín Vivaldi a la concisió, i la «senzillesa» i la «naturalitat» podem entendre-les com a sinònimes de la claredat, també la «precisió», en tant que és descrita com a manera de «*huir del término ambiguo o de la expresión equívoca*» (Martín Vivaldi, 1986: 30). Hi ha altres característiques del llenguatge periodístic que explica Martín Vivaldi que sí que podem considerar-les creació seva, tot i que a parer nostre

n'hi ha algunes de prescindibles i reiteratives. Martín Vivaldi considera que també són trets característics del llenguatge periodístic: la «densitat» d'estil, que consisteix a acaramullar en el relat fets i més fets; l'«exactitud» a l'hora de cercar sempre la paraula exacta; l'«originalitat», entesa com a manera de dir les coses com les sentim, seria un sinònim d'«autenticitat»; el «ritme» que cada història requereix; el «color», que seria descriure els fets d'una manera «pintoresca»; la «sonoritat», explicada com a «*resonancia mental de lo que se cuenta*» (Martín Vivaldi, 1986: 34), i, finalment, el «detallisme», que és la manera d'aportar valors humans a un relat periodístic.

Fontcuberta (1993) aporta una nova visió a les característiques del llenguatge periodístic quan parlà de l'«actualitat», la «novetat», la «veracitat», la «periodicitat» i de l'«interès públic» com a elements definidors del discurs dels periodistes. El temps és l'element bàsic per distingir una notícia; l'actualitat és el que fa periodístic un esdeveniment. La notícia ha de ser recent, immediata i ha de circular (Fontcuberta, 1993: 21).

En més o menys mesura, molts d'estudiosos són deutors de Martínez Albertos, de Martín Vivaldi i de Mar Fontcuberta en l'assumpció de les característiques del llenguatge periodístic. Així succeeix amb Prado (1985), Oliva i Sitjar (1990), Núñez Ladevéze (1991), Grijelmo (1997), Soengas (2003), Hernando (2008), Sabés i Verón (2008), Pastor (2008), Mayoral, Sapag, Huerta i Díez (2008), Armentia i Caminos (2009), Luengo Benedicto (2010) i Pérez Colomé (2011), entre d'altres.

Sabés i Verón (2008: 21) enumeren dotze característiques, dues de les quals són pròpies, en tant que plantegen trets relacionats amb la producció de la notícia: els textos han de ser «originals», no copiats, i en poc temps són «inservibles», perquè l'actualitat els ha fet caducar. Núñez Ladevéze (1991) aprofundeix especialment en un tret estilístic: la preferència dels periodistes per les construccions nominals, una característica que comparteixen amb els polítics. De fet, Núñez Ladevéze es refereix a la nominalització com una manera «burocràtica» d'expressar-se, ja que té la inútil pretensió de fer veure que no hi ha ningú darrere les paraules del text periodístic:

«El recurso a las expresiones del lenguaje burocrático, evocadoras de un cierto *fatum* ritual y reglamentado, al estatismo objetual (que no es lo que se suele entender por 'objetivo'), que emana de la nominalización, a las abstracciones a veces lexicalizadas de la jerga política, y el uso figurativo o metafórico de un léxico que suscita la impresión de exactitud y rigor [...], son procedimientos estilísticos en los que se basa el efecto retórico

de la objectivación. Hay una expresiva inexpresividad, un distanciamiento de lo personal, del punto de vista del que escribe. Se trata de un uso impersonalizado de la lengua que trata de aparentar que la redacción se hiciera por sí misma, sin mediación de un sujeto, a través de un lenguaje ritualmente compartido en exclusiva por los ambientes de los que se informa y las redacciones que informan» (Núñez Ladevéze, 1991: 120-121).

Abans que Núñez Ladevéze, és Casado Velarde (1978: 102) qui, des d'una visió purament filològica, es fixa en la nominalització com una característica del llenguatge periodístic: *«Es cierto que la nominalización verbal no es exclusiva del uso periodístico de la lengua; sin embargo, alcanza en él una tan notable frecuencia y cumple una función discursiva tan nítidamente caracterizable que puede ser considerada como un rasgo de estilo del lenguaje periodístico»*. Casado Velarde sosté que l'ús de les nominalitzacions en els textos periodístics és provocat perquè tenen utilitat funcional i que hi ha conceptes que cal repetir en el llenguatge periodístic: en el text, en el títol, sobretítol o subtítol. És per això, doncs, que el periodista cerca variacions lingüístiques, per no haver de repetir i per incrementar la claredat: *«por proporcionar una conveniente variatio, el autor del mensaje periodístico se ve con frecuencia en la necesidad de recurrir a la nominalización del verbo»* (Casado Velarde, 1978: 103). Salvador (2000a: 71) lliga la nominalització periodística amb l'intent de fer un discurs objectiu, una pretensió que els estudiosos més actuals consideren impossible (veg. § 1.3.1.). També Van Dijk (1990: 251-252) es refereix a la nominalització i a altres característiques lingüístiques com a elements propis del llenguatge periodístic: *«Así, el uso de neologismos, el frecuente recurso a las nominalizaciones (en lugar de los verbos), la complejidad oracional o el orden de las palabras y las cláusulas (como las declaraciones pospuestas: [...] declaró el presidente') son ejemplos de estas características del estilo gramatical del discurso periodístico»*. Van Dijk i altres estudiosos fan notar que el llenguatge periodístic és entravessat, malgrat que existeix una autèntica obsessió per parlar de la «claredat» com a característica fonamental del llenguatge dels periodistes. Aquesta contradicció aparent entre obscuritat i claredat també es produeix, com veurem, en el llenguatge dels polítics. Caldria recórrer al concepte de circumstància, és a dir, d'implicatures, sobreentesos, pactes lingüístics, repeticions fosques acceptades convencionalment, etc., per explicar-ne els motius i l'acceptació. Des d'una perspectiva fraseològica, Chillón (1995: 173) pensa que el llenguatge periodístic té poca tendència a la claredat, perquè els enunciats de la premsa

presenten un estil fortament codificat, ja que és farcit de figures retòriques i unitats fraseològiques:

«A pesar de la pretensió d'objectivitat amb què el discurs periodístic s'autolegitima, la parla dels periodistes i dels comunicadors —oral i escrita— està lluny de ser exclusivament referencial, monosèmica i denotativa. L'«estil informatiu», la parla dels locutors i la redacció dels informadors està trufada de trops i figures retòriques — metàfores, metonímies, sinestèsies, pleonasmes, hipèrboles, etcètera—, que, literalment, carreguen de sentit els enunciats periodístics. No hi ha denotació ni referencialitat 'pures', sinó un ús intens i extens de la connotació».

L'objectiu del nostre treball és precisament analitzar aquestes figures retòriques i fraseològiques i la seva repetició. Des d'un punt de vista lingüístic, haurem de parlar de nominalitzacions, de sintagmes travats i d'altres figures lingüístiques. Van Dijk (1990), tal com hem assenyalat més amunt, esmenta les nominalitzacions de verbs com a elements propis del llenguatge periodístic. Els exemples documentats en el nostre corpus ho verifiquen. N'hem destacat alguns en lletra negreta, que deriven dels verbs «desviar», «abocar», «concedir», «adjudicar» i «externalitzar»:

— «També té pendent el cas Voltor, on s'investiga el **desviament** de 450 mil euros públics per pagar la xarxa de treballadors que presumptament feia feina només per al partit, o el que queda per jutjar del cas Maquillatge» (IB3 TV, 25 de febrer, 23'05").

— «El GOB veu indicis de *delicte ambiental* a les obres de les Fontanelles i ha presentat una denúncia penal davant la Fiscalia perquè investigui l'**abocament** de residus potencialment tòxics a la zona humida» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 11).

— «Per no haver de referir-se a Matas, el PP plantejà com a alternativa una petició genèrica a l'Estat perquè denegui la **concessió d'indult** a tots els qui hagin estat condemnats per corrupció política mentre no es reforma la Llei de l'indult» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 6).

— «Ahir, el fiscal del Tribunal Suprem Álvaro Redondo demanà al Suprem que confirmàs la *condemna a sis anys de presó* de Munar i ressaltà que l'**adjudicació** dels terrenys es va produir 'a un preu vil', de manera que es varen perjudicar greument els comptes públics, en aquest cas del Consell de Mallorca» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 8).

— «Una altra gran diferència és l'**externalització** de serveis i de treballadors de les *empreses hoteleres*, una possibilitat que les centrals sindicals rebutgen frontalment i, finalment, la flexibilització dels tipus de contractes, de la distribució de la jornada laboral i dels períodes de crida dels fixos discontinus en aquest sector que dóna feina a 112.000 treballadors a les Illes Balears en plena temporada alta» (IB3 TV, 29 d'abril, 11'05").

Martín Vivaldi (1986: 29) afirma que la claredat és la «*condición primera de la prosa periodística*»; les paraules han de ser «transparentes» i les oracions «breus», perquè es puguin entendre. Grijelmo (1997: 305) identifica l'estil periodístic amb la claredat, de manera que «*la frase periodística debe quedar constituida de tal forma que no sólo se entienda bien, sino que no pueda entenderse de otra manera por culpa de un descuido*». També Pérez Colomé (2011: 20) estableix una relació entre claredat i intel·ligibilitat i considera que la pitjor crítica que pot rebre un periodista és que li diguin que no han entès la notícia que ha escrit. Assolir aquesta claredat lingüística requereix «*habilidad expresiva o estilística y experiencia en el oficio*» (Núñez Ladevéze, 1991: 158). Núñez Ladevéze (1991: 348) relaciona la claredat estilística amb el registre estàndard²⁵ i amb fer servir una llengua correcta: «*el uso culto de la gramática es una garantía elemental de claridad*». Potser és per això que Armentia i Caminos (2009: 76) afirmen que aquest tret «*significa la utilización de expresiones que estén al alcance de una persona de cultura media. Significa también un vocabulario o léxico al alcance de la mayoría: ni preciosista ni excesivamente técnico*». Per Pastor (2008: cap. 6: 20), en canvi, la claredat està lligada «amb la longitud de les paraules, amb la longitud de les frases i amb l'adequació de les paraules al públic a qui va dirigit

---

²⁵ Aquí entendrem el registre estàndard, el propi dels mitjans de comunicació, a partir de Bibiloni (1997, 21-23): una llengua comuna, general, supradialectal, la raó principal de la qual és l'eficàcia comunicativa, una varietat funcional formal que identifiquem amb un ús correcte de la llengua, una varietat «altament codificada, que serveix de model de referència a tots els membres d'una comunitat lingüística en uns àmbits determinats o en tots els àmbits».

el text». Des d'una perspectiva radiofònica, Prado (1985: 15) opina que de les característiques del mitjà, que són la immediatesa, la instantaneïtat, la simultaneïtat i la rapidesa, «se desprenden una serie de 'factores de eficacia' del mensaje radiofónico». Segons Prado, aquests factors són la claredat i la comprensibilitat.

La concisió²⁶ és l'altra característica que unànimement és considerada com a definidora de l'estil dels periodistes. Per Martín Vivaldi (1986: 30), la concisió consisteix a «utilizar sólo las palabras indispensables». Aleshores, és clar que parlem també de la brevetat, que en el periodisme és imposada per la limitació d'espai i de temps: «Un escritor denso y conciso es, de por sí, breve» (Martín Vivaldi, 1986: 32). Opinen el mateix Sabés i Verón (2008: 21): «Tanto el espacio como el tiempo en el mundo del periodismo son lo más importante. Son dos bienes muy preciados y escasos por lo que se dosifican y se limitan al máximo. Lo más importante es la concisión y la concreción para poder expresar de forma correcta todo lo que se debe incorporar a las informaciones». En canvi, Hernando (2008: 133) pensa que no hem de confondre la concisió amb la brevetat, perquè «no es conciso quien es más breve sino quien dice lo que debe decir con las palabras exactas». Aquí és obvi que Hernando pensa en la precisió terminològica. Oliva i Sitjar (1990: 31-32), tot parlant del llenguatge televisiu, connecten aquesta concisió amb la claredat expositiva:

«Si volem fer una informació clara i simple hem de començar fixant-nos en cada paraula que emprem. Quan busquem una paraula per a TV no solament hem de mirar que sigui adient i entenedora per a tothom, sinó que l'expressió sigui la més concisa i la més breu. Cal evitar paraules inútils perquè només fan perdre temps i compliquen la frase. Recordem que la informació de televisió és una lluita contra el temps, ja que en poca estona ho hem de dir tot. Però, a més, la brevetat contribueix a la claredat».

També Luengo Benedicto (2010: 115), com Grijelmo (1997: 304), troba que la claredat i la concisió han d'anar unides, ja que «son dos caras de la misma moneda que

---

²⁶ Per assolir la concisió, Pastor (2008: cap. 7, 20) recomana la «fórmula del Sr. King», que és el famós novel·lista Stephen King: «En la primavera de mi último curso en el instituto de Lisbon (o sea, en 1966) recibí un comentario manuscrito que cambió para siempre mi manera de enfocar las revisiones. Debajo de la firma del director, reproducida a máquina, figuraba a mano lo siguiente: 'No es malo, pero está hinchado. Revisa la extensión. Fórmula: 2ª versión = 1ª versión - 10%. Suerte'. Ojalá me acordara del autor del ingenioso comentario. Quizá fuera Algys Budrys. En todo caso me hizo un gran favor. Copié la fórmula en un trozo de cartón de camisa, la enganché con celo al lado de mi máquina de escribir y no tardaron en pasarme cosas buenas» (King, Stephen, 2002. *Mientras escribo*. Barcelona: Debolsillo).

configuran el lenguaje radiofónico». Armentia i Caminos (2009: 77) són partidaris de connectar la concisió amb la precisió lingüística: «*La concisión hay que entenderla como el uso exclusivo de aquellas palabras que sean absolutamente precisas para expresar lo que queremos decir*».

Perquè el llenguatge o estil dels periodistes tingui unes característiques determinades cal aplicar-hi diverses estratègies lingüístiques, les quals els autors han plasmat en forma de recomanacions del que cal fer i evitar, uns consells que no penalitzen l'ús dels estereotips que puguin impactar els receptors.

Hi ha pocs autors que facin llistes de recomanacions lingüístiques per als periodistes, unes «tècniques comunicatives» (Gimeno i Peralta, 2007: 43) que calgui emprar, i la majoria prefereixen esmentar consells a mesura que avancen els seus raonaments. Entre els primers destaquen, una vegada més, Martínez Albertos (1991a), a més d'Armentia i Caminos (2009) i Pérez Colomé (2011).

Quan hem parlat de les característiques del llenguatge periodístic, ja hem vist que Martínez Albertos fa algunes recomanacions, com la preferència pels verbs en mode indicatiu i veu activa. A la seva obra referència, *Curso general de redacción periodística* (1991), enumera els consells que han influenciat més altres estudiosos i recopiladors. Martínez Albertos (1991a: 229-230) recomana anar amb compte amb les metàfores, els adjectius, els hipèrbatons i els vocables excessivament tècnics, a més d'evitar el que denomina el «yo periodista», és a dir, les informacions subjectives. Armentia y Caminos (2009) aconsellen que els textos informatius siguin clars, concisos i fluidos; les oracions, breus i simples, i contextualitzar les cites. Pérez Colomé (2011: 47-55) se centra sobretot en el que cal evitar o emprar molt moderadament: les paraules innecessàries, les paraules llargues, els adjectius, els adverbis de quantitat positius, els adverbis acabats en *-ment*, les falques, els verbs en present continu i les expressions redundants. Menció a part es mereixen els consells de Julià-Muné (2004: 72-73), que, pel seu caire eminentment filològic, s'adrecen més aviat als correctors lingüístics dels mitjans de comunicació que no pas als periodistes. Julià-Muné es decanta per un model de llengua acostat als receptors, però sense vulgarismes, localismes, arcaïsmes, cultismes i neologismes innecessaris; un model de llengua estàndard, amb matisos geogràfics, clar i senzill, natural i versemblant, curós amb la pronúncia i respectuós amb la normativa.

En consonància amb els trets fonamentals del llenguatge periodístic, la majoria d'aquests consells tenen la pretensió d'aconseguir la claredat i la concisió.²⁷ Hi ha altres autors que també han insistit en aquestes qüestions. Cal recórrer a «*un vocabulario de uso corriente, optando siempre por la aceptación más común de un término, evitando al máximo la utilización de terminología perteneciente a la técnica y a las ciencias*» (Prado 1985: 35). Oliva i Sitjar (1990: 32) demanen als redactors del mitjà televisiu «evitar conceptes abstractes». Aquests autors critiquen especialment que els periodistes copiïn les expressions dels polítics, perquè van en contra de la claredat: «l'obligació dels periodistes és aturar-nos a pensar què vol dir cada frase i traduir-la de la manera més senzilla i clara possible perquè tothom ho pugui entendre de bon començament» (Oliva i Sitjar 1990: 35). Un dels consells de Martínez Albertos era evitar els hipèrbatons. Pastor (2008) explicà per què cal evitar aquesta «heretgia»:

«La focalització –també anomenada *tematització*– sorprèn perquè modifica la posició de la informació nova i de la informació coneguda, però no es pot utilitzar habitualment perquè l'efecte sorpresa es pot mudar fàcilment en desconcert. Aquesta és la raó per la qual es desaconsellen els hipèrbatons, perquè canvien les posicions de la informació esperada. I això cal fer-ho molt poques vegades» (Pastor 2008: cap. 6, 9).

Per Grijelmo (1997: 321), l'ordre de la frase i, per tant, evitar l'hipèrbaton, és fonamental per bastir un estil periodístic: «*El lugar que ocupan las palabras en la frase adquiere gran relevancia a la hora de construir nuestro estilo*». Escriure amb l'esquema subjecte-verb-complement pot semblar senzill, però no ho és: «*Al contrario de lo que pudiera pensarse, no es fácil escribir de esta forma. Habitualmente lo hacemos de una manera mucho más compleja*» (Prado 1985: 28). El llenguatge periodístic, sobretot el televisiu, obliga a eliminar tot el que sigui superflu: «fer frases senzilles i en veu activa, ordenar bé el relat, evitar els incisos i els hipèrbatons, anar alerta amb les metàfores» (Gimeno i Peralta 2007: 9). Balsebre (1997: 87), des de la perspectiva radiofònica, afirma indirectament que l'hipèrbaton pot impedir la comprensió del missatge: «*La alteración del orden en que son dispuestos estos datos de información puede alterar*

---

²⁷ Sovint hom ha dit que el llenguatge periodístic s'assembla al llenguatge de la publicitat. David Ogilvy, un dels autors nord-americans de referència, aconsella als redactors d'anuncis que siguin clars i concisos: «*No se ande con rodeos. Vaya al grano. [...] Evite superlativos, generalizaciones y perogrulladas. Sea específico. Cíñase a los hechos. Sea entusiasta, amistoso y persuasivo. No aburra al lector. Diga la verdad, pero hágala fascinante*» (Ogilvy 1967: 159).

también el modo en que es percibido el mensaje, interrumpiendo el proceso secuencial de descodificación. Esta continuidad necesaria en la percepción será establecida por una estructura sintáctica lo menos compleja posible». Els eufemismes, característica també compartida amb el llenguatge dels polítics, són així mateix incompatibles amb la claredat i cal evitar-los (veg. § 1.5.1.).

Hi ha altres consells lingüístics que es relacionen amb la curolla de voler separar la informació de l'opinió en els textos periodístics. En aquest sentit, l'adjectivació és considerada prescindible. Prado (1985: 35) creu que els adjectius aporten poca informació a la notícia. Martín Vivaldi (1986: 39) és del mateix parer: *«Estamos en contra del adjetivo fácil y vulgar que nada añade al sustantivo [...]. Periodísticamente, resulta más expresivo enunciar un hecho que caracterizarlo con fáciles adjetivos. 'Trágico accidente de ferrocarril', dice mucho menos que '60 muertos en un choque de trenes'».* Dels adjectius, Grijelmo (1997: 328) afirma que *«no acaban de encontrar acomodo cierto en los géneros informativos. Y aunque se desenvuelven mejor en los opinativos, aparecen a menudo en ellos sin riqueza de expresión, formando tópicos y reiteraciones».* Fins i tot, autors com Oliva i Sitjar (1990: 49) consideren que els adjectius són innecessaris per assolir claredat: *«el llenguatge clar, senzill i concís que es fa servir a la televisió, ja el podem aconseguir emprant els determinants, els substantius i els verbs adients, sense més elements».* A més, els adjectius són contraris a la «veritat» periodística, perquè expressen la subjectivitat del redactor. Aquí rau el vertader motiu del rebuig als adjectius al llenguatge periodístic: *«He ahí el peligro, pues el periodista no debe transmitir opinión en sus textos, sino sólo exponer unos hechos»* (Mayoral, Sapag et al. 2008: 165).

Vegem algunes notícies del nostre corpus en què apareixen adjectius. És evident que els adjectius són uns mots imprescindibles en qualsevol narració explicativa, incloses les notícies periodístiques. Malgrat les pors dels «objectivistes», en l'exemple següent no podem defugir els adjectius (assenyalats en negreta):

— «Segons Isern, l'«*arquitectura*» **civil**, **religiosa** i **militar**, els convents, patis, els carrers, la Seu i la Llonja fan del centre de Palma un dels nuclis històrics millor conservats d'Espanya, a més del valor paisatgístic que dona la badia, presidida pel castell de Bellver» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 12).

En la informació següent, l'adjectiu «accidental» aporta informació i, per tant, és fonamental per entendre els fets:

— «Mor per asfíxia un infant de cinc anys en *un incendi accidental* que es declarà la matinada de divendres en una casa del poble» (*Ara Balears*, 1 de març, portada).

El periodista, com qualsevol parlant, «tria», està obligat a triar (Verschuere, 1999: 58). És palmari que en les notícies següents els adjectius «fort», «sospitosa», «somrient», «tranquil·la» i «tímid» aporten dades significatives, tot i que incorporin una certa subjectivitat del periodista. Som de l'opinió que aquesta addició no significa que les notícies quedin deslegitimades o desvirtuades:

— «Enmig d'un **fort** renou per les escridassades dels manifestants, arribava el moment de saber si baixaria la rampa en cotxe o ho faria a peu com va fer el seu home, Iñaki Urdangarin, les dues vegades que *va comparèixer davant del jutge*» (IB3 TV, 9 de febrer, 12'00").

— «Alguns dels comptes corrents sobre els quals Castro fa noves indagacions estan relacionats amb la infanta i amb una **sospitosa** operació de 150.000 euros que el mateix dia van d'un compte a l'altre (entre el d'Aizoon i els del matrimoni) i que es destinen a la suposada *compra d'accions* de Mixta África, una de les societats que pagaven Iñaki Urdangarin com a participant en els seus consells d'administració a través d'Aizoon» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 9).

— «**Somrient i tranquil·la**, saludà el seu advocat, Jesús Silva, i es va dirigir cap als *reporters gràfics* amb un **tímid** 'bon dia'» (IB3 TV, 9 de febrer, 12'30").

Els consells periodístics de Martín Vivaldi (1986: 37-38) se centren en el que han d'evitar els periodistes: «*la oscuridad, la verborrea, la inexactitud, la vaguedad, la imprecisión, lo artificioso y rebuscado, la afectación, la vulgaridad, la innecesaria amplitud, la monotonía, la torpeza expresiva, el tono gris o incoloro, la arritmia, la cacofonía, la incorrección gramatical*». Els clixés, tòpics o estereotips també són trets lingüístics que han d'esquivar els redactors dels mitjans de comunicació. Núñez Ladevéze (1991: 143) identifica aquests clixés amb el que anomena «*la jerga del portavoz*». Acusa, per tant, els polítics d'empeltar aquests usos als periodistes:

«La confluencia de todos estos rasgos se manifiesta en la generalización de modos uniformes de hablar y en el uso también uniforme de un léxico predominante, estereotipado y manido que distingue a los promotores de información, expertos

burocráticos, líderes sindicales, oficiantes de responsabilidades públicas, profesionales de la política, especialistas en ciencias sociales y profesores universitarios y, sobre todos ellos, a periodistas» (Núñez Ladevéze 1991: 145).

En el llenguatge radiofònic i televisiu, com veurem, és recomanable repetir algunes idees. El telespectador i l'oient no poden tornar enrere en el discurs; en canvi, sí que ho pot fer un lector de premsa escrita. Aleshores, en els mitjans orals cal repetir dades i conceptes, però existeix el perill que «*un uso excesivo de las repeticiones nos puede conducir al 'cliché'*» (Balsebre, 1997: 85). En el mateix sentit, Pérez Colomé (2011: 53) diu que «*las expresiones redundantes cansan [...] se acercan al tópico*». Alguns exemples d'aquest autor són «*crece por momentos*», «*excepción a la regla*» i «*sectores juveniles*», que classifiquem com a col·locacions. També Oliva i Sitjar (1990: 39-40) posen exemples de tòpics que cal evitar «perquè lleven qualitat i frescor a la informació». La majoria també són col·locacions: «víctimes innocents», «tràgic foc», «fonts dignes de crèdit», «optimisme moderat», «ha estat l'escenari», «tensió continguda», «emoció continguda», «canviem d'argument informatiu», «els pirates de l'aire», «el món de l'esport», «la manca d'entesa», «el diàleg social», «una dimissió amb caràcter irrevocable», «va ser intervingut quirúrgicament», «prendre mesures d'acció positiva», «la polèmica ja és servida», «es viuen escenes de violència». Vidal Castell (2002: 50) opina que els tòpics «emfasitzen l'escriptura i li donen un to d'ampul·lositat. La pompa nominal comporta gairebé sempre el recurs a expressions tòpiques, ritualitzades, desfigurades i sovint lexicalitzades». Per això, Julià-Muné (2004: 50) aconsella als periodistes radiofònics que emprin un llenguatge natural i versemblant.

Els llibres d'estil,²⁸ entesos com a compendis que fixen els criteris de funcionament dels mitjans de comunicació, tenen la intenció d'aplicar quatre propietats textuais: l'adequació, la coherència, la cohesió i la correcció (Casals i Faura, 2010: 43). Fernández Beaumont (1988: 151 i seg., citat per Fontcuberta, 1993: 100) considera que, a més d'establir una posició sobre àrees controvertides de l'idioma, els llibres d'estil també serveixen per fixar la identitat del mitjà. Sabés i Verón (2008: 194-196) consideren que la pretensió dels llibres d'estil és cohesionar la presentació final, resoldre

---

²⁸ Els llibres d'estil dels mitjans de comunicació són vistos per molts de filòlegs com una manera adient d'analitzar el model de llengua que empen els periodistes. Són textos tancats i fàcilment analitzables. Nosaltres pensem que és millor estudiar directament les notícies que escriuen els periodistes, perquè no sempre fan cas del que recomanen els llibres d'estil, així com els parlants obvien sovint les normes gramaticals.

dubtes i unificar criteris lingüístics, a més d'adaptar els neologismes, per la qual cosa «*incluso pueden enfrentarse a criterios establecidos por otras instituciones como podría ser la Real Academia de la Lengua*». De la definició de Palau Sampio (2005: 104), amb el verb en condicional, podríem deduir que aquesta autora no creu gaire en la utilitat dels llibres d'estil, en tant que són «un receptari de consells de redacció que, presumptament, garantirien una bona pràctica professional». De manera més palesa, Martínez Albertos (2006: 205-206) mostra el seu escepticisme envers els llibres d'estil dels mitjans de comunicació:

«Nacidos dentro de la mentalidad periodística anglosajona —y más concretamente en EEUU—, su traslado al modelo español se ha hecho sesgadamente y al servicio de unos objetivos que no se corresponden en realidad con la idea que inspiró estos textos [...] los libros de estilo españoles están patológicamente obsesionados con las normas gramaticales e ignoran olímpicamente todo o casi todo lo que se refiere a las normas estilísticas reguladoras de las prácticas discursivas de los periodistas en su trabajo profesional».

Efectivament, la paradoxa indica que els llibres d'estil no expliciten quin és l'«estil» d'un mitjà de comunicació i molt menys quin és l'estil periodístic. Tampoc no n'hem trobat cap que parli de les col·locacions fraseològiques. És evident que els llibres d'estil, tot i que no són gramàtiques, marquen el model de llengua pel qual es decanta un mitjà de comunicació. El *Llibre d'estil d'El Punt: Llengua 2* estableix la «geosinonímia com a element de pertinença a la comunitat lingüística» (Calafat 2010b: 18). Aquest llibre d'estil proposa «brossa», «escombraries», «deixalles» o «fems», en funció de l'àrea geogràfica del periodista. La intenció és compartir una llengua comuna, estandarditzada, una llengua viva. En canvi, el llibre d'estil d'*El Periódico* té una visió diferent del que ha de ser la llengua catalana, des del moment en què consent que en les seves publicacions es puguin fer servir termes no normatius, com «de guant blanc», «passota», «passotisme», «coqueto», «tonteria», «enxufar», «tragar», «flipar» (Calafat, 2010b: 32), més acostats al castellà. La tria del model de llengua no és banal:

«Que el meu llenguatge col·loquial sigui titllat d'arcaisme i que qualsevol mot o expressió amb un alt grau de continuïtat amb el castellà sigui modern i de llengua col·loquial o adequat als diàlegs de ficció, ens ha de fer pensar, pel cap baix, en la incapacitat —volguda o no— de projectar-nos culturalment com a catalans. Que el mot *enguany*

sigui per a alguns llibres d'estil un arcaisme i *aquest any/este año* sigui d'ús preferent no és més que una conseqüència del *no molestar*» (Calafat, 2010b: 84).

Casals i Faura (2010: 44-45) feren aquesta relació dels llibres d'estil en català: *Un model de llengua pels mitjans de comunicació*, del Diari de Barcelona (1987), *El 9 Nou*, manual de redacció i estil (1991), *El català a TVC. Llibre d'estil* (1995), *Avui. Llibre d'estil* (1997), *Llibre d'estil d'El Periódico de Catalunya* (2002), *Llibre d'estil*, de la Veu de Montcada (2002), *Llibre d'estil de la COMRàdio* (2008), *El llibre d'estil d'El 3 de Vuit* (s. d.). A més, les emissores radiofòniques de la CCRTV tingueren durant vint anys un document intern de referència que no va ser publicat, titulat «Orientacions lingüístiques». Recentment, Ona Catalana també ha fet un document semblant: «Guia d'usos lingüístics i llibre d'estil d'Ona Catalana». Hi ha altres mitjans amb recomanacions escrites sense publicar, com El Punt i Regió 7. El grup El 9 ha incorporat un canal televisiu, així que ha refet diverses vegades el llibre d'estil, que ara titula *El 9 Nou/El 9 TV. Manual de redacció i estil*, la versió més recent del qual sembla que és de l'any 2008. En aquesta relació, hi podríem afegir el *Llibre d'estil d'IB3*, la ràdio i la televisió públiques de les Illes Balears, obra de Catalina Company i Maria Antònia Puigròs, que data de l'any 2006. Coincidim amb Soengas (2003: 42) que un llibre d'estil «*no debe convertirse en un documento definitivo; al contrario, tiene que ser un proyecto en constante renovación*». El problema d'un llibre d'estil imprès és que queda obsolet just amb el primer neologisme que sorgeix a la llengua. Per això, l'*Ésadir*, el portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, és un suport tan vàlid. Pot ser consultat en obert des de l'any 2006 i, a més de ser actualitzat contínuament, incorpora fitxers de so que permeten l'usuari assegurar la pronúncia correcta d'algunes entrades. No pretenem condemnar la utilitat dels llibres d'estil impresos, ans al contrari: considerem que hi ha obres com *La llengua catalana a Mallorca, propostes per a l'ús públic* (Alomar, Bibiloni, Corbera, Melià 1999) i el *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits* (Picó i Ramon, 2005) que han fixat les bases per bastir el català estàndard a les Illes Balears. El problema bàsic és el lèxic; la gran dificultat és la neologia. Els llibres d'estil en paper són fonamentals, però actualment han de ser complementats amb una eina consultable en línia en la qual l'interessat trobi ajuda per incorporar correctament els neologismes que sorgeixen diàriament. L'endemà que es publiqui un llibre d'estil, segur que en el món periodístic o polític apareix una expressió nova, una manera nova de pagar els impostos, una manera

nova de navegar per Internet, segur que ha succeït un terratrèmol a una zona d'Àsia que no sabem pronunciar, ha aparegut una pandèmia que encara no té nom o un concepte nou com «clàusula terra». A més, és molt probable que les noves paraules ens arribin en anglès, francès o espanyol. I, com diu Plató, els llibres no contesten quan els demanen alguna cosa; tampoc els llibres d'estil impresos.

Balsebre (1997: 12) fa servir dos conceptes que trobem interessants a l'hora de parlar del llenguatge de la ràdio i la televisió: la «sonosfera» i la «videosfera». El llenguatge periodístic comparteix, independentment dels mitjans, una determinada manera d'escriure i d'expressar les notícies, però és indubtable que la ràdio i la televisió²⁹ són alguna cosa més que un diari, alguna cosa més que paraules. Balsebre (1997: 24) considera que la ràdio és més que un mitjà de comunicació, és un mitjà d'expressió, un mitjà artístic. La ràdio no és solament un llenguatge verbal: «Lenguaje radiofónico es el conjunto de formas sonoras y no sonoras representadas por los sistemas expresivos de la palabra, la música, los efectos sonoros y el silencio, cuya significación viene determinada por el conjunto de los recursos técnico-expresivos de la reproducción sonora y el conjunto de factores que caracterizan el proceso de percepción sonora e imaginativo-visual de los radioyentes» (Balsebre 1997: 27). Aquestes dues dimensions del llenguatge, la sonora i la visual, ens remetent a l'oralitat secundària de Walter Ong (1987: 20):

«llamo 'oralidad primaria' a la oralidad de una cultura que carece de todo conocimiento de la escritura o de la impresión. Es 'primaria' por el contraste con la 'oralidad secundaria' de la actual cultura de alta tecnología, en la cual se mantiene una nueva oralidad mediante el teléfono, la radio, la televisión y otros aparatos electrónicos que para su existencia y funcionamiento dependen de la escritura y la impresión. Hoy en día la cultura oral primaria casi no existe en sentido estricto puesto que toda cultura conoce la escritura y tiene alguna experiencia de sus efectos».

---

²⁹ Segons Rodríguez Pastoriza (2003) els primers informatius televisius regulars s'emeten a la BBC a partir de 1948. El mateix any comencen les emissions als Estats Units, amb un caire de presentació més personal: *The News with Douglas Edward*, a la CBS, i el *Newsreel with John Cameron Sayze*, a l'NBC. A Espanya, el primer telediari és emès dia 2 de novembre de 1956, amb un locutor, David Cubedo, que llegeix notícies de RNE. Es deia *Últimas noticias*. El *Telediario*, més estable, s'emeta a partir del 15 de setembre de 1957.

Julià-Muné (2004: 14) interpreta que aquesta oralitat secundària que ens arriba a través dels mitjans audiovisuals té un origen gràfic: «la galàxia Marconi (l'inventor de la radiofonia) es recolza en la galàxia Gutenberg (inventor de la impremta)». Per Prado (1985: 25) la ràdio «*es el medio informativo por excelencia*». La immediatesa, la instantaneïtat, la simultaneïtat i la rapidesa fan que sigui un mitjà a l'abast d'un públic molt divers. Casals (2007: 45) opina que l'ampli espectre social i cultural de l'audiència radiofònica obliga que es faci servir un llenguatge poc especialitzat: «A diferència del missatge escrit —en el cas de la premsa, per exemple—, en què cal tenir capacitat de lectura, per escoltar la ràdio no és necessari aquest nivell de formació, cosa que eixampla força el possible conjunt de receptors que pot tenir el mitjà». De tota manera, això no vol dir que la llengua emprada pels periodistes radiofònics i televisius no sigui estàndard: «els mèdia orals han de generar un tipus de llengua que respongui a les exigències del que s'espera que sigui —i convé que sigui— un *model de llengua referencial*» (Julià-Muné, 2004: 69). Les característiques del mitjà «*influyen y determinan la estructura de la información radiofónica que [...] tiene dos características esenciales: brevedad y sencillez. Ambas en función de la claridad enunciativa que contribuye a la eficacia del mensaje radiofónico*» (Prado, 1985: 25). Sempre que parlem de llenguatge periodístic ens apareix la claredat, que sembla més necessària per a la ràdio: «*La claridad en cualquier texto periodístico es básica, pero en la radio, por sus condiciones particulares, ha de ser mayor si cabe. Una claridad mediante el uso de un vocabulario comprensible a la vez que preciso, con una estructura sintáctica sencilla, completado con una locución adecuada que transforme el texto escrito en texto contado*» (Luengo Benedicto, 2010: 114). Els textos radiofònics s'escriuen, però l'oient no ha de tenir la sensació d'escoltar un locutor que llegeix, sinó que conversa: «*Los textos no se leen, se dicen, se cuentan*» (Luengo Benedicto, 2010: 111). Volem recordar que no totes les informacions emeses per la ràdio estan escrites i que és el mitjà en què hi ha més probabilitats que el locutor hagi d'improvisar:

«en un noticiari hi ha intervencions menys preparades, de vegades fins i tot improvisades, en les quals, òbviament, el grau de correcció i adequació lingüístiques disminueix. Això passa, per exemple, quan un locutor o una locutora fa una crònica des del mateix indret on s'ha produït una notícia d'última hora. D'altres vegades, es tracta de textos preparats però que no han passat per la mà dels correctors, per diferents raons, com ara en les cròniques enviades pels corresponents de guerra» (Julià-Muné, 2004: 28).

Aquesta improvisació fa que Soengas (2003: 214) pensi que la ràdio és una combinació de preparació i espontaneïtat: «*La comunicación radiofónica conjuga la técnica narrativa con la creatividad estética, y admite fórmulas ajenas a los criterios de redacción e incluso modalidades discursivas propias de otros géneros, como los mensajes espontáneos que conviven con los preparados*». La lectura dels textos a la ràdio exigeix una locució adient. La fugacitat del mitjà fa que l'oient no pugui rebobinar i aquesta circumstància es neutralitza «per mitjà, bàsicament, de la senzillesa, de la claredat i de la redundància» (Casals, 2007: 44). I aquesta redundància «*se construye con la repetición de ideas, no de las palabras*» (Soengas, 2003: 45).

Així mateix, el llenguatge dels periodistes de televisió té algunes particularitats més. El llenguatge audiovisual és una combinació de paraula i imatge: «*Lo audiovisual integra los mundos del pensamiento y de la emoción: de la razón aposentada en la palabra y del sentimiento radicado en la imagen*» (Rodríguez Pastoriza, 2003: 19). La imatge, és clar, condiona la redacció periodística, però «el receptor només pot comprendre ben bé el missatge si el contingut verbal està ben treballat» (Gimeno i Peralta, 2007: 11). El tòpic que una imatge val més que mil paraules no és estrictament cert en televisió. Sense la paraula que la contextualitzi, una imatge pot aportar una informació minsa, segons Rodríguez Pastoriza (2003: 23): «*Es una realidad que los datos explicitados en el discurso icónico de los telediarios aportan poca información complementaria a la presentada verbalmente [...]. Ver no es comprender*». De fet, per alguns autors (Mayoral, Sapag et al. 2008: 171), sovint el text té més importància que la imatge, que simplement és un acompanyament del llenguatge verbal. A més, constaten una paradoxa: «*ahora que lo visual supuestamente prima sobre lo conceptual, las pantallas de televisión están cada día más pobladas de palabras*» (Mayoral, Sapag et al., 2008: 172). Es refereixen als rètols i subrètols que omplen darrerament les pantalles televisives durant l'emissió de tot tipus de programes informatius. Gimeno i Peralta (2007: 12) creuen que en realitat l'estil d'una cadena televisiva és donat pel llenguatge verbal que fa servir: «En el mercat audiovisual global, les imatges es compren i es venen; les paraules, no». Unes mateixes imatges les veiem en diverses cadenes televisives, per tant és la paraula, el discurs lingüístic, el que les diferencia. En canvi, altres autors com Rodríguez Pastoriza (2003: 25) afirmen que en realitat és la televisió, la imatge, el que influeix en la paraula, en la premsa escrita:

«la cultura de la imagen informativa ha llevado a los periodistas de los medios audiovisuales a desestimar cada vez más la palabra, en beneficio de la imagen [...]. Incluso la prensa escrita tiende cada vez más a presentar sus informaciones imitando a la televisión, a través de una determinada escritura que parezca imagen (grandes titulares, diseños atractivos)».

També Oliva i Sitjar (1990: 21-22) constaten aquesta influència televisiva en els altres mitjans: «als països occidentals s'ha començat a detectar un canvi en l'estil dels diaris que és atribuït a la influència de la ràdio i de la televisió». Oliva i Sitjar (1990: 29) diuen que la televisió «no és cap mitjà literari» i remarquen les diferències lingüístiques entre el llenguatge de premsa escrita i el televisiu: «la diferència principal [...] és que el primer és escrit per a l'ull i el segon per a l'orella» (Oliva i Sitjar, 1990: 21). Aquesta circumstància requereix un llenguatge més informal que el de la premsa escrita, però sempre ha de ser un registre estàndard: «el llenguatge televisiu, tot i ser informal, mai no pot ser el llenguatge d'una conversa deslligada, ni podem caure en l'argot o en el llenguatge massa informal» (Oliva i Sitjar, 1990: 30). El mateix opinen Mayoral, Sapag et al. (2008: 144): «*el periodista de televisión no puede utilizar un estilo excesivamente formal, culto y literario. Si lo hace recibirá un rechazo casi instantáneo por parte de la audiencia ante un texto que no puede retener ni entender*».

L'emissió d'un teletinformatiu és una situació comunicativa única, perquè s'hi donen unes condicions especials: la planificació, la unidireccionalitat, la polifonia i l'ús restringit de la gestualitat (Gimeno i Peralta, 2007: 15). El treball col·lectiu que és la televisió requereix una gran planificació, amb poc marge per a la improvisació, al contrari que en els informatius de la ràdio. Els textos no són improvisats, «però aspiren a semblar espontanis tot fent la impressió que emissor i receptor comparteixen temps i espai» (Gimeno i Peralta, 2007: 21).

El terme «notícia» té dues accepcions principals per a la Periodística. La primera pot fer referència al fet noticiós, al fet que és explicat a través d'un mitjà de comunicació. Núñez Ladevéze (1991: 39) afirma que la notícia és, primer de tot, un fet que interessa al públic i «*que reclama el interés común*». Igualment, Martínez Albertos (2008: 61) diu que la «notícia» és la matèria primera de la feina periodística, «*es sólo el hecho social que va a ser comunicado, y no el relato (o forma lingüística concreta) que sirve para proporcionar la forma a un mensaje*». De la definició que Armentia i

Camino (2009: 118) fan del terme «notícia» se'n desprèn que per ells és propi de la realitat:

«La noticia es una secuencia del acontecer, producto de la interpretación contextual de un periodista que aplica criterios socialmente variables; que contiene, de forma más o menos intensa, unos factores que la convierten en útil para las personas y que precisa la intervención interpretativa de un profesional que la convierte en información al alcance de un público amplio que no tiene por qué ser necesariamente masivo».

Altres estudiosos, però, són partidaris de reservar el concepte de «notícia» a la plasmació lingüística del fet noticiós: «Convertir un fet en notícia és bàsicament una operació lingüística [...]. La notícia no és el que passa, sinó les paraules amb les quals interpretem què passa» (Gomis, 1989b: 57-58). Igualment, Serrano (2008: 151) troba que la notícia és «*un modo textual de presentar la información*». Julià-Muné (2004: 28), des de la visió filològica del periodisme, també identifica la «notícia» amb la concreció en el text d'uns fets determinats: «són textos planificats i redactats, en general, amb un estil poc espontani. Consegüentment, són exemples clars d'un model de llengua estàndard, propers al que es considera que ha de ser un estil de llengua correcta i adequada. No sempre és així, però les errades solen ser esporàdiques i involuntàries, o de tipus idiolectal».

Els partidaris de la primera accepció de «notícia» solen parlar d'«informació» quan volen referir-se a la segona accepció. Així, Núñez Ladevéze (1991: 18) afirma que la notícia és un esdeveniment singular, mentre que la *información* és un text informatiu. De manera anàloga, Soengas (2003: 55) pensa que «notícia» i «informació» no són paraules intercanviables: «*Una noticia se produce cuando sucede algo extraordinario, mientras que una información es el relato de unos hechos*». Derivat d'aquesta segona accepció, trobem el terme «notícia» com a part dels gèneres periodístics. Per Prado (1985: 46), «*noticia es la unidad estructural mínima de la información radiofónica, escueta, sencilla y formalmente neutra*». També Gomis (1989b: 104) fa servir la notícia com a gènere informatiu bàsic, diferenciat del reportatge, l'entrevista, la crítica i el comentari:

«La noticia serveix per comunicar amb exactitud i eficàcia un fet nou. La forma que ha arribat a adquirir amb el temps respon perfectament a la funció que apleix. La seva

aportació al conjunt dels espais de redacció d'un mitjà és aconseguir que el lector o l'oïdor s'assabenti amb claredat, exactitud i rapidesa de fets que han succeït i que poden interessar-li. L'estil purament informatiu en què s'escriuen les notícies facilita la confiança amb què el lector o l'oïdor les acull».

Algunes definicions de «notícia» constaten la multitud d'interpretacions del terme i la dificultat d'arribar a un consens terminològic. Així, Secanella (1980: 11) sosté que és un terme mal de definir: «*una sola definición permanece en todos estos cambios: es la noticia como lo que los periódicos escriben en sus columnas y lo que las emisoras de radio y televisión emiten en sus programas informativos. Es decir, los tipos de noticias son infinitas*». Fontcuberta (1981: 10) fa una definició sincrètica de les dues accepcions del terme i hi inclou també els destinataris: «*En toda noticia hay tres elementos significativos: un suceso que implica algún género de acción; una información donde se describe o relata la acción en terminos comprensibles, y un público al cual se dirigen esas noticias a través de los medios de comunicación*».

Serrano (2008: 150) troba que les definicions de notícia tenen quatre elements bàsics: «*el hecho-acontecimiento; la actualidad (últimos acontecimientos); el interés público y del público; y el periodista en el medio*». Des de la perspectiva de l'anàlisi del discurs, Van Dijk (1990: 250) opina que la notícia té un component textual i un de contextual i que és «*una forma particular de práctica social, institucional*».

1.3.1. La superació del paradigma de l'objectivitat periodística.

Els gèneres i els registres periodístics

El lema dels periodistes anglosaxons és que *Facts are sacred, comments are free*.³⁰ Aquesta separació entre fets i comentaris prové, segons Fontcuberta (1981: 21), de la Guerra de Secessió nord-americana,³¹ quan els corresponents, després d'una batalla

---

³⁰ Segons Sanmartí (2008), el comentari convertit en màxima és obra del director del *Manchester Guardian*, C. P. Scott, l'any 1921.

³¹ Burguet (2002: 127) cita Gomis (1990) («Per què comentem les notícies». *Periodística*, 2, p. 111) quan afirma que en realitat el primer que va separar informació d'opinió en un diari va ser Émile Girardin, director del diari parisenc *La Presse*, l'any 1836.

important, corrien a les oficines del telègraf a enviar la seva crònica: «*Para ganar tiempo los periodistas no daban su opinión ni suministraban excesivos detalles al transmitir las noticias; intentaban informar de los acontecimientos más importantes*». El primer criteri del codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya³² recomana separar informació i opinió: «Observar sempre una clara distinció entre els fets i opinions o interpretacions, evitant tota confusió o distorsió deliberada d'ambdues coses, així com la difusió de conjectures i rumors com si es tractés de fets». Hi ha autors de referència a l'Estat espanyol, com Martínez Albertos i Martín Vivaldi (a partir dels ensenyaments d'Emil Dovifat), que han bastit la seva teoria periodística a partir d'aquesta premissa separadora de la informació i l'opinió.³³ Vidal Castell (2002: 25) afirma que l'antiga perspectiva del periodisme està fonamentada en part per l'anomenat empirisme nord-americà, que «es va empeltar dels interessos comercials de la indústria de la premsa, interessada a fer creure que el periodisme manté una relació directa amb la veritat i que, per tant, volia fer creure que és materialment possible capturar la veritat amb les paraules sense que el periodista s'hi hagi de tacar les mans».

El darrer dels consells lingüístics de Martínez Albertos (1991a: 230) era que «*El yo periodista —en los trabajos informativos— rara vez está justificado. No debe existir jamás en el género periodístico denominado información*». El relat o notícia objectiva ha de tenir «*la màxima despersonalización y la mayor objetividad*» (Martínez Albertos, 1989: 66). Martín Vivaldi (1986: 73), quan es refereix a l'estil directe, propi del gènere del reportatge, fins i tot afirma que el periodista ha de ser quasi un fantasma: «*el escritor desaparece, no se le ve. Se ve solamente lo que se cuenta, narra, muestra o describe. No hay margen para la interpretación del suceso narrado o del fenómeno descrito*».

La teoria dels gèneres periodístics ha servit durant dècades per justificar la separació entre informació i opinió en els textos periodístics. Així, per Martínez Albertos (2008: 60), els gèneres es classifiquen a partir de l'estil que fan servir els periodistes (informatiu, editorialitzant o amè) i de l'actitud amb què afronten el fet noticiós (informativa, interpretativa, d'opinió i d'entreteniment). L'estil informatiu amb actitud informativa presenta com a gènere principal el reportatge objectiu; hi ha subgèneres com el reportatge d'esdeveniments, el d'acció, el de cites o l'entrevista i el

---

³² <http://www.periodistes.org/ca/home/periodisme/codi-deontologic.html>

³³ I així ha estat transmès majoritàriament als estudiants de periodisme durant dècades, en l'assignatura anomenada Redacció Periodística. Per això, alguns partidaris del nou paradigma, com Vidal Castell, defensen que és millor que l'assignatura es digui Comunicació Periodística.

reportatge de seguiment. L'estil informatiu amb actitud interpretativa inclou dos tipus de gèneres: el reportatge interpretatiu i la crònica. L'estil editorialitzant té com a gènere fonamental l'article o comentari, i en són subgèneres l'editorial, el *suelto*, la columna, la crítica i la tribuna lliure. Finalment, l'estil amè el trobem en articles literaris, narracions de ficció, tires còmiques, poemes, columnes personals, a més del gènere *otros*.

Separació entre informació i opinió, però Martínez Albertos (2008: 72) també té en compte la «interpretació» que fan els periodistes dels fets noticiosos, i d'aquí el reportatge interpretatiu. Curtis D. MacDougall és qui encunya el terme *interpretative reporting* (Gomis 1989b: 54). El concepte de periodisme «interpretatiu», segons explica Fontcuberta (1981: 26-27), neix la dècada dels anys vint del segle passat: «*El principio de la noticia estrictamente objetiva seguía siendo un dogma inamovible. No fue ése el caso de la prensa semanal*», amb l'aparició de revistes com *Time* i *Newsweek*, amb un estil informatiu més humà, més «subjectiu». Segons Gomis (1989b: 55), «les seves informacions estaven plenes de judicis». Sanmartí (2008: 333-334) afegix les revistes *Look* i *Paris Match* a la llista de publicacions que començaren el que la Universitat de Syracuse denominà *Depth Report*, que a França coneixen com a «periodisme d'explicació». El fenomen quedà restringit a la premsa setmanal, fins que aparegueren la Guerra Civil Espanyola i la Primera Guerra Mundial. Es necessitava alguna cosa més que la simple informació: «*No se podía entender lo que ocurría en Europa si no se suministraba una información más en profundidad. Los corresponsales comenzaron a enviar noticias con datos supletorios que ayudaban a su interpretación. Muchos de ellos siguieron utilizando la misma estructura cuando acabó la guerra*» (Fontcuberta, 1981: 27).

La diferència entre els conceptes d'«interpretació», «explicació» i «opinió» és mala d'entendre i, de fet no hi ha cap dels investigadors que els apliquen que hagin subministrat cap tipus de definicions diferenciadores. Per això, fins i tot partidaris d'aquestes classificacions com Sanmartí (2008: 335) tenen els seus dubtes: «*en numerosas ocasiones es difícil e incluso imposible distinguir la frontera entre interpretación y opinión*».³⁴

---

³⁴ Tot i aquesta manca de fronteres, aquests conceptes serveixen de base a Ángel Benito (1973: 102-103) per establir tres tipus de periodisme:

1. El periodisme *ideològic*, que dura fins al final de la Primera Guerra Mundial. És un periodisme doctrinari, «*con ánimo proselitista, al servicio de ideas políticas y religiosas*».
2. El periodisme *informativo*, que apareix cap el 1870 i que coexisteix amb l'ideològic: «*Se apoya fundamentalmente en la narración o relato de los hechos*». Després de la Primera Guerra Mundial s'imposa aquest tipus de periodisme.

Gomis (1989b: 99), tot i que s'alinea amb els partidaris del nou paradigma periodístic, segons el qual informació i opinió són males de diferenciar, troba que els gèneres són necessaris i útils per als periodistes i especialment per als docents que ensenyen periodisme. Gomis pensa que des d'un principi els mitjans de comunicació han emès opinions en les seves informacions, però constata —i en aquest punt segueix Martínez Albertos— que els dos grans gèneres periodístics són la «notícia» i l'«editorial»:

«Els gèneres periodístics, pròpiament, es fan necessaris quan un mateix diari comença a utilitzar el llenguatge de maneres tan diverses com requereix la comunicació impersonal d'una notícia que ha arribat per telègraf, la crònica d'una festa social a la qual han assistit bona part dels que la llegiran, el reportatge sagnant d'un corresponsal que intenta apropar al lector una guerra llunyana i l'article que censura vivament una decisió presa pel poder a Washington. No n'hi havia prou amb la pura classificació. Feien falta els gèneres periodístics. I els gèneres periodístics potencialment ja hi eren: la notícia, el reportatge, la crònica, l'article, l'editorial. Només faltava convertir-los en hàbit professional i gairebé en norma. Sobretot els dos grans gèneres sobre els quals es discutiria incessantment, la notícia (informació) i l'editorial (comentari del mateix diari)» (Gomis, 1989b: 97).

Martín Vivaldi (1986), amb un esquema més senzill que el de Martínez Albertos, també té en compte la interpretació a l'hora d'establir les diferències entre els gèneres periodístics. Així, informació, interpretació i opinió serveixen per diferenciar els tres gèneres bàsics, que són el reportatge, la crònica i l'article. El reportatge és un «*relato periodístico esencialmente informativo, libre en cuanto el tema, objetivo en cuanto al modo y redactado preferentemente en estilo directo, en el que se da cuenta de un hecho o suceso de interés actual o humano [...] el verdadero reportaje [...] se diferencia de la información pura y simple por la libertad expositiva de que goza el reportero*» (Martín Vivaldi, 1986: 65-66). En parlar del reportatge, aquest autor dóna a entendre que es pot «interpretar», però després aclareix que hi ha dos tipus d'interpretacions:

---

3. El periodisme de explicación, que «*intenta abordar los hechos en profundidad y utiliza equilibradamente los géneros básicos (relato y comentario), situándolos en una nueva perspectiva mediante la cual el lector encuentra los juicios de valor situados de forma inmediata a lado de la narración de los hechos*».

«Ahora bien, esta interpretación, propia del gran reportaje, no es la interpretación valorativa —la opinión— propia de la crónica o del artículo de tesis. Interpretar, en el campo del reportaje, significa *definir al máximo*, agotar el tema de modo que no quede nada importante sin decir [...]. Interpretar significa, además del análisis científico, dar los *antecedentes* del hecho y su probable *alcance*, o consecuencias posibles» (Martín Vivaldi 1986: 105).

La crònica és «*un relato enjuiciado de los hechos que se narran [...]. El cronista, al relatar algo, nos da su versión del suceso; pone en su narración un tinte personal*» (Martín Vivaldi, 1986: 123-128). L'article periodístic és definit com a «*escrito, de muy vario y amplio contenido, de varia y muy diversa forma, en el que se interpreta, valora o explica un hecho o una idea actuales, de especial trascendencia, según la convicción del articulista*» (Martín Vivaldi, 1986: 176).

Casasús és un altre dels autors *clàssics* de la teoria dels gèneres periodístics. Segons aquest autor (1991: 87), els gèneres s'han d'ordenar en funció de dos eixos: «*objetivo/subjetivo*» i «*formal/temático*». La dimensió de l'objectivitat o subjectivitat ens mena a diferents «*conjuntos prototípicos*», com són «*noticia o información, crónica, reportaje, artículo, editorial, crítica, etc.*», mentre que la dimensió temàtica classifica els gèneres com a «*político, económico, mundano, científico, deportivo*». Així, de la combinació d'ambdues dimensions sorgeix «*la crónica deportiva, el reportaje político, la información científica, o la crítica musical*» (Casasús, 1991: 87). També pertany a l'escola tradicional dels gèneres periodístics Grijelmo (1997: 25), que té un criteri per classificar els gèneres periodístics: «*el mayor o menor grado de subjetividad que se plasme en un texto*». Multitud d'investigadors han basat els seus treballs en les classificacions dels gèneres periodístics de Martínez Albertos, Martín Vivaldi i Casasús. Seria el cas de Rodríguez Pastoriza (2003), Sabés i Turmo (2008), Sanmartí (2008) i Cantavella (2008).

Als anys seixanta, es congria als Estats Units l'anomenat *New Journalism*, del qual Tom Wolfe és teòric i màxim exponent. Aquest Nou Periodisme «malda per copsar la qualitat de l'experiència no a través de la quantificació i la dada, sinó dels procediments compositius i estilístics del realisme literari» (Vidal Castell, 2005: 107). Fontcuberta (1993: 88) opina que el Nou Periodisme és senzillament una nova manera d'escriure: «*Los periodistas utilizan diversos puntos de vista narrativos, emplean por lo común la técnica de transcripción del diálogo en su totalidad y la técnica del retrato*

global del personaje y de su entorno y, por lo general, huyen del lenguaje estereotipado, siendo su escritura frecuentemente innovadora». La separació entre opinió i informació començava a trontollar, com també la teoria dels gèneres periodístics basada en aquesta diferenciació. Martínez Albertos (1989: 63) qualifica els seguidors d'aquest Nou Periodisme com a «*iconoclastas sabihondos*», sobretot els periodistes radiofònics. L'any 2002, el número 28 de la revista *Anàlisi, Quaderns de Comunicació i Cultura* dedicà un monogràfic a parlar de la crisi del paradigma periodístic, a la crisi que patien tant la docència com la teoria periodística arran de l'anomenat «gir lingüístic». A la presentació, l'equip de redacció digué el següent:

«les perspectives fins ara hegemòniques en aquest àmbit han decaigut o han perdut fortuna com cridar l'atenció sobre les riques aportacions que han arribat els últims anys des de disciplines diverses, com la nova lingüística, l'anàlisi del discurs, la nova retòrica o les diverses escoles sociològiques i filosòfiques —aquestes no tan noves—, però sí força obviades en aquest camp. Aquest conjunt d'aportacions provinents de diverses disciplines tenen entre elles, en canvi, una indiscutible coherència i generen una saludable tensió disciplinària dins del camp d'estudi de la comunicació periodística» (*Anàlisi* 28, 2002, p.12).

De manera molt encertada, la revista demanà l'opinió al respecte als catedràtics de periodisme més prestigiosos de la universitat espanyola: Martínez Albertos, Núñez Ladevéze, Gomis i Casasús. Martínez Albertos (2002: 164 i 169) discuteix que hi hagi un canvi de paradigma i únicament detecta «*ciertas tensiones disciplinares entre las diferentes aportaciones [...]. No creo que se trate de una verdadera innovación*». Martínez Albertos (2002: 174), però, ha de reconèixer finalment que el periodisme va en sentit contrari del que ell predica, «*y yo lo hago con dolor de corazón— que la tendencia del periodismo va por esta vía*», la via que emprenen els «hermeneutes», que no distingeixen informació d'opinió a les notícies. Núñez Ladevéze (2002: 170) nega que hi hagi tensions entre les dues perspectives i parla de complementarietat i interdependència. A parer seu, les perspectives sociològica, pragmàtica i lingüística tenen nexes comuns, però addueix raons morals per mantenir la distinció entre opinió i informació:

«Me parece que el paradigma positivista es, desde este punto de vista, insostenible. Pero eso no quiere decir que todas las críticas al positivismo tengan el mismo valor. A mí me parece que la distinción ‘información de hechos’ y ‘expresión de opiniones’ es conceptualmente válida, que no tenga realidad práctica no quiere decir que no haya una obligación moral, un compromiso tácito entre el informador y el lector de que una cosa es informar y otra, opinar».

En canvi, Casasús (2002) sí que reconeix tensions entre els dos paradigmes periodístics, malgrat que posa en dubte que la discussió sobre la validesa de la classificació dels gèneres periodístics sigui una circumstància recent: «*La experimentación de nuevas fórmulas de configuración de unidades redaccionales periodísticas se ha producido, con más o menos intensidad, a lo largo de toda la historia del periodismo moderno*» (Casasús, 2002: 179). Gomis (2002: 164) és l'únic catedràtic que al número 28 de la revista *Anàlisi* es decanta clarament pels partidaris del nou paradigma del periodisme i afirma que «*estamos ya en otra galaxia*». Gomis (2002: 168) afirma que en aquest procés una de les víctimes ha estat el concepte de «fet»:

«y por consiguiente el de noticia como redacción objetiva y profesional de un hecho que se transmite al público. Pero a este resultado se ha llegado al menos por dos caminos. Uno ha sido la asimilación y digestión de la lingüística y sus derivados, desde Saussure hasta Austin [...]. El otro camino ha sido la observación participante de los sociólogos que se han metido en los medios para estudiarlos por dentro».

Molt abans que la revista *Anàlisi* plantegés, l'any 2002, aquesta discussió sobre la vigència del paradigma objectivista, Gomis va ser el primer a dir que informar d'un fet implica interpretar-lo, de la mateixa manera que ho fem quan opinem: «La informació és una interpretació del passat. L'opinió és sovint una interpretació del futur desitjable o, almenys, desitjat» (Gomis, 1989b: 63).

Pensem que és aquella publicació d'*Anàlisi* la que dinamita acadèmicament l'antic paradigma dels estudis periodístics. Tot i això, els dubtes sobre la taxativa separació entre informació i opinió, que és el bessó fonamental de la discussió, vénen d'enfora. Segons Sáez (2002: 100), les primeres passes del nou paradigma o marc conceptual han donat bons resultats quan el conductisme ha estat substituït per la perspectiva constructivista, és a dir, quan s'han aplicat els coneixements del «gir lingüístic»:

«La tradició que arrenca d'Alfred Schutz i que posteriorment han seguit Thomas Luckmann i Peter Berger, proporciona un marc de treball prou ampli per incorporar a l'anàlisi dels mitjans informatius la perspectiva de la lingüística, però també la de la psicologia constructivista, la retòrica clàssica, la filosofia del llenguatge, la pragmàtica, l'anàlisi institucional, el dret o l'economia. Entendre el periodisme com una activitat institucional en la qual participen des de les fonts informatives fins als consumidors de la informació passant pels professionals, les empreses, els governs i els jutges significa a la pràctica encarar l'estudi del periodisme com un tipus més de construcció social de la realitat» (Sáez, 2002: 101).

Secanella (1980: 12) intueix que el periodista no pot ser simplement una màquina impersonal que expliqui uns fets: «*El periodista debe ir más allá de la mera exposición ordenada de los hechos; tiene que preocuparse de analizarlos. Su trabajo es cada vez menos mecánico, en contra de lo que pudiera indicar la tecnificación de las redacciones*». Bernal i Chillón (1985: 101), en parlar del que denominen «*periodismo informativo de creación*», afirmen que «*la subjetividad es una cualidad común a todo periodismo*». Van Dijk (1990: 225) és el primer de l'àmbit universitari espanyol que posa esment a assenyalar que les tries lingüístiques³⁵ que fan els periodistes són fonamentals per expressar una ideologia determinada: no és el mateix dir *terroristas* que *luchadores de la libertad*, ni és el mateix parlar d'*alborotadores* que de *manifestantes*. No és el mateix dir «*se protege el derecho a la vida*» que «*se limita el derecho al aborto*» (Núñez Ladevéze, 1991: 321). Per això, «*una gran parte del punto de vista oculto, de las opiniones tácitas o de las ideologías usualmente negadas por la prensa pueden inferirse a partir de estas descripciones e identificaciones del léxico de los*

---

³⁵ En periodisme televisiu, la tria d'imatges també és subjectiva. Lang i Lang (1968: 150) opinen que és impossible que la televisió sigui neutral: «*No communications network is completely neutral. Any translation of an event into a message inevitably involves screening and interpretation in terms of concepts*». La imatge menteix, segons Sartori (1998: 100): «*la visión en la pantalla es siempre un poco falsa, en el sentido de que descontextualiza, pues se basa en primeros planos fuera de contexto*». Quan el periodista tria un pla, mostra una part de la realitat i n'amaga la resta. Sartori creu que els telespectadors són més bons d'enganyar que els oients i que els lectors: «*el video-dependiente tiene menos sentido crítico que quien es aún un animal simbólico adiestrado en la utilización de los símbolos abstractos. Al perder la capacidad de abstracción perdemos también la capacidad de distinguir entre lo verdadero y lo falso*» (Sartori, 1998: 102). Cebrián Herreros (2004: 15) també pensa el mateix: «*Lo que la televisión ofrece es una versión, entre otras muchas posibles, de lo que acontece en una sociedad [...]. La imagen y el sonido no son la realidad por mucho efecto de realismo que produzcan*». Sempre hi ha una selecció d'imatge i de so.

grupos sociales o de sus miembros» (Van Dijk, 1990: 252). També Bassols (2003b: 188) es refereix a la tria lingüística, però va més enllà del lèxic, «ja que també té a veure amb l'ordenació dels elements dins de la frase o amb l'entonació amb què els emetem». Tota aquesta selecció lingüística «no s'adiu gaire amb la pretesa objectivitat dels mitjans». La tria és l'essència del periodisme i és clar que implica subjectivitat, com bé expressa Pierre Viansson-Ponté, editorialista de *Le Monde*:

«L'objectivité absolue, la pureté de cristal, cela n'existe pas. Tout est choix dans ce métier —et qui peut prétendre ne faire de choix qu'objectifs et indiscutables? Mettre une nouvelle en tête d'un journal télévisé, d'un bulletin de radio ou sur trois colonnes en première page d'un journal; commenter telle affaire et pas telle autre [...]. À chaque instant, quel que soit le journal, sa tendance s'il en a une, son objet, il faut choisir et donc manquer à l'impossible objectivité» (citad per Kerbrat-Orecchioni, 1993: 160).

El veritable iniciador del nou paradigma en l'àmbit acadèmic espanyol i català és Núñez Ladevéze. Aquest autor va qüestionar que un determinat estil d'escriure, l'estil periodístic, fos una estratègia lingüística infal·lible envers la veritat, envers l'objectivitat: «*una calculada apariència objetivadora del estilo es usada como si se tratara de una propiedad del contenido informativo o de una actitud anímica del informador; es decir, como si el uso de un determinado estilo implicara la imparcialidad de quien lo utiliza, o como si la imparcialidad informativa fuera, en definitiva, una cuestión de estilo*» (Núñez Ladevéze, 1991: 104). Efectivament, res no impedeix que es diguin mentides amb un estil suposadament periodístic: «es pot fer una informació amb una impecable aparença d'objectivitat que, sense necessitat de dir cap mentida, només amb citacions literals i dades irrefutables, induirà a l'engany: és la trampa de la informació» (Burguet, 2002: 130). En conseqüència, la distinció entre «informació», «interpretació» i «opinió» no té sentit:

«Cuando se distingue entre texto informativo, interpretativo y de opinión, no se distingue con ello entre parcialidad e imparcialidad, objetividad y subjetividad, falta de intencionalidad e intencionalidad. Lo que se distingue es que en las propiedades formales del texto no se advierten o sí se expresan interpretaciones y opiniones. Esto no quita que

en el orden informativo, la selección de datos y la expresión lingüística y conceptual de los datos no sean subjetivos, parciales e intencionales» (Núñez Ladevéze 1991: 207-208).

Núñez Ladevéze advoca perquè, davant l'evidència que els periodistes no poden ser completament objectius, redactin complint uns criteris d'ètica professional.³⁶ Pot ser no amb tanta profusió i abans que Núñez Ladevéze, el professor Héctor Borrat (1989: 73) també es temé de la manca de separació entre opinió i informació: «*No existe una frontera rígida entre los contenidos informativos del relato y los contenidos evaluativos, de opinión, del comentario: hay opiniones sugeridas o explicitadas por el relato e informaciones comunicadas por el comentario*». Si no podem ser completament objectius, aleshores cal aspirar a altres virtuts. Fontcuberta (1993) cita el llibre d'estil del *Washington Post*, redactat el 1933 i reformulat el 1978, i afirma que «*La objetividad es imposible, pero la imparcialidad es un objetivo que se puede alcanzar*». Benito (1995: 264) no renuncia expressament a l'objectivitat, però reconeix que en tot cas s'ha d'aconseguir «*con neutralidad, imparcialidad, independencia y honestidad y, por supuesto, con el buen trabajo de los profesionales de la información, aunque sea sólo como intérpretes de la realidad*». Benito parla també d'*autenticidad* i *sinceridad*. Burguet (2002: 130) introdueix el concepte de «legitimitat», en el sentit que es pot tolerar cert grau de parcialitat en una informació, perquè és inevitable, però no es pot acceptar que una notícia no sigui legítima. Gimeno i Peralta (2007: 10) constaten que l'objectivitat és una fal·làcia i afirmen que els telespectadors esperen «*versemblança i credibilitat, que només s'aconsegueixen amb claredat expositiva*». Aquestes propietats substitutòries de l'objectivitat de vegades són etèries: «*la objetividad en términos absolutos no es viable y debe ser atemperada por una interpretación medida y ajustada*» (Sanmartí, 2008: 343). Soengas (2003: 128) renuncia a l'objectivitat periodística i afirma que cal parlar senzillament d'«*información elaborada correctamente según los criterios periodísticos de actualidad, pluralidad y veracidad*». Vidal Castell, un dels principals defensors del nou paradigma periodístic, afirma que és des de l'assumpció de la subjectivitat que el periodista pot aspirar a ser imparcial:

---

³⁶ Sintes (2011: 163-164) fa un comentari molt encertat quan opina de la dificultat de separar informació d'opinió en el moment actual del periodisme a l'Estat espanyol: «*Són freqüents, a més, els casos de periodistes dedicats a la informació que, tanmateix, gaudeixen d'espais d'opinió a la premsa i Internet o de cadira en debats i tertúlies, cosa que produeix una estranya i confusa barreja que segurament lleva credibilitat a la informació que aquests periodistes i els seus mitjans ofereixen. Aquesta tendència és coherent amb una altra: l'aparició de mitjans de comunicació que es dirigeixen explícitament a sectors molt definits políticament, mitjans de comunicació que aposten per l'esbiaixament, per la polarització*».

«Cal desemascarar aquest gran equívoc i ensenyar quina és la natura retòrica pròpia del llenguatge, i, sobre aquesta base, cultivar un periodisme honest, de qualitat, ben escrit. Compromès amb el seu deure i amb els lectors. Però per poder-se comprometre, el periodisme i el periodista necessiten recuperar la subjectualitat; el periodisme, avui, no és compromès perquè no té subjecte, l'únic ens capaç d'assumir compromisos. Ja apuntàvem abans la paradoxa: només es pot ser subjectivament imparcial i honest. El discurs objectivista renuncia, en canvi, a la feina reflexiva i deixa totes les opcions en mans de les empreses» (Vidal Castell, 2002: 47-48).

Els periodistes són subjectius fins i tot quan citen les paraules d'altri.³⁷ Kerbrat-Orecchioni (1993: 218) assegura que quan el professional de la informació es fa ressò del que diu una altra persona, en certa mesura assumeix el seu missatge, encara que no afegeixi ni una coma al que ha dit. És la millor manera de ser subjectiu sense semblar-ho: *«para un periodista, la mejor manera de ser subjetivo sin tener el aire de serlo, es dejando hablar a la subjetividad de una instancia, individual o colectiva, a 'otro'»*. De la mateixa opinió és Méndez García de Paredes (2000: 150) quan assevera que reproduir un discurs aliè *«no significa repetir la situación enunciativa original, sino más bien manipularla para que se adecúe a las necesidades discursivas y argumentativas de un nuevo tipo de sujeto»*, que en el nostre cas és el periodista. Quan algú comenta les paraules d'una altra persona *«las pasa por el tamiz de su propia subjetividad, independientemente del modo de citar»* (Méndez García de Paredes, 2000: 150), de si és una cita directa o indirecta.

---

³⁷ Les cites són un universal lingüístic, ja que totes les llengües tenen la possibilitat de *«referir palabras dichas por alguien e incluirlas en un contexto enunciativo diferente»* (Méndez García de Paredes 2000: 148). Tant Armentia i Caminos (2009: 122) com López Pan (2008: 203) consideren que les cites periodístiques concedeixen versemblança i credibilitat a la notícia. Palau Sampio (2005: 175), tot inspirant-se en Bajtín, recorda que «els productes periodístics estan plens de matisos dialògics», com és el cas de les citacions. López Pan (2008: 209), igual que els manuals d'estil d'*El País*, *El Mundo* o l'*ABC*, es decanta per les citacions directes dels protagonistes de la notícia, però sempre amb matisacions: el periodista pot corregir defectes de dicció, l'ordre del que algú ha dit o eliminar repeticions: *«si se respetara lo hablado con absoluta precisión se iría contra la claridad y la escritura ágil, y también se dañaría a las fuentes, porque podría presentar como estúpidos a oradores inteligentes»*. Méndez García de Paredes no creu que la cita indirecta sigui menys «literal» que la directa. Primer, perquè en un discurs directe, sempre es pot mentir tot atribuint en discurs directe unes paraules que mai no han estat pronunciades; segon, perquè el discurs indirecte pot ser literal, en el sentit de fidel a les paraules pronunciades. En conseqüència, *«parece que hay que darle otro sentido al concepto de literalidad, entenderlo más bien como mimesis o intento de reconstrucción de un acto de habla y de su situación enunciativa en cuanto tal acto de habla, y no tanto como mimesis del producto (cadena signficante) de un acto de habla, según la descripción tradicional»* (Méndez García de Paredes, 2000: 155).

Des del moment en què no podem separar la informació de l'opinió o de la interpretació, la teoria dels gèneres també queda al descobert i, com explica Burguet (2002: 129), es converteix simplement en una coartada de la «retòrica» de l'objectivitat:

«En definitiva, la classificació dels gèneres periodístics ha instaurat, o si més no ha consolidat, el triangle retòric de la credibilitat informativa format per dos catets diguem-ne ingenus però enganyosos i una hipotenusa fraudulenta, a saber: que l'objectivitat és en bona mesura i de manera estratègica absència, o més ben dit, ocultació, de qualsevol senyal de subjectivitat; que hi ha una informació pura, exempta d'interpretació i també d'opinió, perquè així ho disposa la classificació mateixa dels gèneres; que la informació és, per si no ha quedat prou clar, de naturalesa objectiva, i aquesta és la garantia definitiva de la seva fiabilitat, del seu crèdit, etcètera. I no, no hi ha una informació objectiva: el que se suposa que hi ha, per descomptat, són dades objectives, però això és una altra cosa. Vull dir que la informació pressuposa dades objectives, veraces, però això no treu, ni tampoc no deixa de treure, que la informació no pugui enganyar».

Pastor (2008: cap. 4, 20) addueix que en realitat la classificació dels gèneres periodístics no fa cap servei als lectors i solament «constitueixen una fàbrica i un magatzem al servei dels periodistes». A més, Pastor creu que la disparitat de criteris a l'hora de dir quants de gèneres hi ha i quina és la seva denominació els fa innecessaris:

«Segons qui consultem, els gèneres periodístics són amb prou feines quatre o es multipliquen fins a arribar a convertir-se en una constel·lació de substantius difícils de memoritzar. Però siguin pocs els gèneres esgrimits (notícia, reportatge, crònica, article) o molts (més entrevista, més crítica, més editorial, més, més, més), cap explicació no acaba de mostrar la seva absoluta necessitat per al públic. Quin lector de diari és conscient d'estar llegint una crònica o una contracrònica? Qui analitza si l'opinió que li estan traslladant es fa des d'una tribuna, una columna o un article [...]. A qui importa si el transcendent text d'Émile Zola 'J'accuse' (Jo acuso) era un article o una columna? A qui?» (Pastor 2008: cap.4, 19).

En el nostre corpus trobem casos en què el periodista sembla que sigui present en la informació, que no pugui esvair-se'n, deixar d'existir, com pretenen els partidaris de l'antic paradigma de l'objectivitat. A la notícia següent, el redactor afirma que ha vist en persona la infanta Cristina:

— «*Aficionada als esports i sobretot a la vela, durant les seves vacances a Mallorca l'hem pogut veure en nombroses ocasions com a tripulant de diferents vaixells*» (IB3 TV, 7 de gener, 20'10").

El periodista apareix en primera persona en la notícia que comentem tot seguit. Es refereix a una visita programada per als periodistes a la sala de vistes dels jutjats de Palma, on la infanta Cristina ha de ser interrogada l'endemà com a imputada pel jutge d'instrucció José Castro:

— «Mai tants de nervis per veure una sala de vistes dels jutjats de Palma buida, una sala que hem vist moltes altres vegades, però quan no sabíem que hi entraria a *declarar com a imputada* la filla del rei d'Espanya» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 6).

De vegades, el redactor opina directament. En aquest cas, diu que el Govern no ha complert un acord:

— «Malgrat el pagament portat a terme pel Govern a través del pla estatal, la veritat és que encara queda molt per complir de l'*acord* del Parlament de l'abril passat quan, *per unanimitat*, va exigir a l'Executiu de José Ramón Bauzá que abonàs tot el deute pendent amb els consells dins aquesta legislatura i, per tant, només té fins al maig de 2015 (un any i mig) per pagar els 230 milions d'euros encara pendents» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 6).

D'una manera semblant, en el fragment següent veurem que el redactor no es creu la imatge de normalitat que pretén oferir el Govern en plena batalla per la implantació del TIL (Tractament Integrat de Llengües):

— «El PP va voler donar ahir una imatge de normalitat malgrat el trasbals constant que està provocant el conflicte educatiu, amb un seguit de dimissions de directors i d'equips directius de *centres educatius*, la darrera dimecres a Bunyola» (*Ara Balears*, 31 de gener, p.9).

Tot l'enunciat periodístic que ve ara traspua una crítica als polítics i a la seva manera d'actuar:

— «Perquè des d'ahir els polítics tenen prohibit per llei fer algunes de les coses que més els agraden, com *tallar cintes* inaugurals, anunciar projectes o fer propaganda

sobre la seva gestió, i no podran tornar-hi fins passat el proper 25 de maig» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 8).

De vegades, l'opinió del periodista és subtil i és insinuada a partir d'un adjectiu, que en aquest cas és «contundent»:

— «El públic els dedicà xiulades i escridassades intermitents a la plaça de Cort i els llançà crits de 'vergonya' i 'dimissió' de manera insistent, que donaren a l'*acte* un to *reivindicatiu*, més contundent que el d'altres anys» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 8).

En el fragment que veurem ara, l'adjectiu opinatiu és «polèmica», per bé que el periodista explica el motiu pel qual ha arribat a aquesta conclusió:

— «En tot cas s'ha de dir que és una *doctrina* polèmica, perquè hem mirat una mica els diaris, l'hemeroteca, i ja l'any 2008, és a dir, un any després de ser dictada, el mateix tribunal *no la va aplicar* al judici contra el president del parlament basc, Juan María Atutxa» (RNE, 8 de gener, 31'00").

Una de les conseqüències de l'espectacularització dels mitjans de comunicació (veg. § 1.5.) i de la unificació del llenguatge periodístic en tots els mitjans és l'allunyament del registre estàndard³⁸ més formal i l'apropament als trets d'un registre col·loquial. Particularment, Gimeno i Peralta (2007: 55) han observat aquest fenomen als informatius de la televisió en la inclusió de paraules com «bus», «bici» o «tele», que consideren massa planeres. Aquesta col·loquialització succeeix a les notícies pròpiament dites i «també s'observa que, dins mateix del teleinformatiu, en els diàlegs entre periodistes es rebaixa el grau de formalitat, i força quan han de tractar de temes d'esports o de cultura». El tema, doncs, influeix decisivament en la col·loquialització del registre estàndard. No és el mateix parlar d'economia que parlar d'esports o del temps, perquè «està admès que per parlar de segons quins temes el grau de formalitat variï» (Gimeno i Peralta, 2007: 53). Vellón Lahoz (2011: 679) considera que les

---

³⁸ No estem d'acord amb Pastor (2008: cap. 7, 7) quan defineix d'aquesta manera el registre estàndard: «Habitualment, la utilització d'un registre estàndard permet que el comunicador pugui moure's amb agilitat. Quin és aquest registre? El dels mitjans de comunicació. El del carrer. Ni massa especialitzat ni massa col·loquial. Però, és clar, si el text va dirigit a instal·ladors de calefacció, obligatòriament guanyarà en especialització i si va dirigit a joves batxillers, probablement incorporarà trets de col·loquialisme». Per nosaltres, l'estàndard no és el registre «del carrer». De fet, el llenguatge periodístic té tendència a acollir termes de diferents llenguatges d'especialitat i a assumir-los com a propis, tot intentant emprar un registre neutre, el que Sancho Cremades (1999: 45) qualifica de «llengua molt estandarditzada, en què solament tenen cabuda unitats fraseològiques d'ús molt generalitzat».

seccions periodístiques que admeten la utilització d'un registre més col·loquial són les de societat, cultura, espectacles, i esports. En canvi, «no s'entendria una rebaixa de la formalitat en les notícies de política o en notícies de societat en què s'expliquen drames personals» (Gimeno i Peralta, 2007: 56). Fins i tot quan es parla del mateix tema, com és el temps, pot canviar el grau de formalitat, en funció de si es parla per a la informació meteorològica o per una notícia de successos. Diuen Gimeno i Peralta (2007: 53) que, per al primer cas, parlarem d'«anticicló», «depressió» o «maregassa» i per al segon, emprarem paraules com «pluja», «núvols», «vent» o «mala mar».

Bibiloni (1997) afirma que en principi l'estàndard es feia servir per als usos escrits, però que «amb l'arribada dels mitjans de comunicació audiovisuals s'ha creat una norma d'estàndard oral, basada en la norma escrita tradicional o, dit en altres paraules, l'estàndard s'ha oralitzat». Salvador (1989: 15-16) diu que oralitat i escriptura són dues maneres complementàries de representar la realitat. El discurs escrit manté trets d'oralitat (Palau Sampio, 2005: 189). El que succeeix és que en els mitjans de comunicació, sobretot als audiovisuals, aquesta «oralització de l'escriptura» es fa de manera intencionada, no és casualitat, sinó que té una finalitat comunicativa concreta, que és acostar-se emocionalment al destinatari:

«el uso de expresiones estereotipadas propias de la lengua hablada, enlaces coloquiales, nexos verificativos, mecanismos lexicalizados, neologismos forzados, persiguen la adhesión emotiva del receptor, su complicidad en la dirección interpretativa que adopta la información, ajustada a la línea editorial del medio que, en este caso, actúa como marco ideológico previamente conocido por el destinatario» (Vellón Lahoz, 2011: 679).

És el que Mancera (2008: 354), quan estudia articles d'opinió, qualifica de *oralidad fingida* en què «el uso recurrente de los marcadores discursivos de reformulación constituye una de las estrategias utilizadas en la prensa española actual, con el fin de recrear la espontaneidad del coloquio». Palau Sampio (2005) troba alguns exemples de textos periodístics amb trets col·loquials, com ara l'apel·lació al lector o les preguntes directes. Els textos «per ser dits» i els creats «per ser llegits» són diferents (Julià-Muné, 2004: 72): els uns serveixen de guia i propicien les improvisacions, mentre

que els altres són llegits al peu de la lletra.³⁹ Efectivament, la majoria del que es diu per la ràdio està escrit; és el que Vellón Lahoz (2011: 678) qualifica de *escritura del habla*. Aquest autor vincula els col·loquialismes de la premsa en el marc de l'oralitat secundària de Walter Ong (1987: 20), en què l'oralitat i l'escriptura són un *continuum* sense fronteres clarament establertes. Gimeno i Peralta (2007: 40) adverteixen del perill de fer servir expressions que funcionen millor en el canal escrit que no pas en l'oral televisiu: «amb massa freqüència els textos escrits per teleperiodistes pequen d'un excés de fórmules que només funcionen així, per escrit, però que són inadequades a la televisió [...] cal estar alerta per trobar maneres de traduir allò que es troba per escrit [...] al llenguatge televisiu». La col·loquialització del discurs informatiu ens remet un altre cop a la qüestió de l'objectivitat o la subjectivitat de l'estil informatiu (Vellón Lahoz, 2011: 677). La premsa vol influir en els receptors amb la intenció que les notícies es converteixin en actes perlocutius, en els quals les expressions col·loquials esdevenen fonamentals. El corpus documental que estudiem conté nombroses expressions col·loquials, com ara «treure pit», «trepitjar el call», «sol davant del perill», «fer pinya» i «donar el sus», les quals són majoritàriament locucions:

— «El president José Ramón Bauzá havia sol·licitat un ple extraordinari d'urgència per treure pit després de *complir l'objectiu (de dèficit)* fixat per Madrid en tancar l'any amb un 1,3% de desajust, quan el sostre era de l'1,47%» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 6).

— «Tot i ser un Govern que de cap manera ha mostrat ànsia per disposar de més competències, i fins i tot per disposar d'un grup parlamentari amb alguns diputats que omplen les xarxes de referències a la importància de la unitat de l'Estat, allò cert és que des de la seva presa de possessió, José Ramón Bauzá ha trepitjat més d'una vegada el call de les *competències estatals*» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 5).

— «La que parla així és la filla del rei d'Espanya, la infanta Cristina, que jugà ahir, en la històrica *compareixença judicial* com a imputada davant José Castro, a

---

³⁹ Per reconèixer la diferència entre aquests tipus de textos, basta escoltar els informatius de Catalunya Ràdio, de la cadena SER i els de Ràdio Nacional d'Espanya. Els dos primers tenen semblança de ser dits i els de RNE són clarament llegits, amb poc marge per a les converses informals.

desvincular-se de tot, a proclamar la confiança en el seu marit al mateix temps que el deixa sol davant el perill» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 4).

— «Ara estem en el punt més rellevant d'aquesta enorme crisi que travessa la família reial espanyola, malgrat que per a aquesta *cita judicial* hagi fet pinya entorn de la infanta Cristina (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 11).

— «Tot i que les negociacions no començaran fins a la propera *reunió*, que *se celebrarà* dia 3 de març, la mesa va donar el sus amb la intenció de la patronal de congelar els sous dels treballadors» (IB3 TV, 31 de gener, 30'25").

1.4. Característiques del llenguatge dels polítics

La primera pregunta que ens fem quan volem estudiar el llenguatge dels polítics, entès com a varietat funcional de la llengua, és si realment existeix. Coseriu (1987: 11) defineix els «llenguatges de la política» com una manera determinada d'«usar» el llenguatge:

«no se trata de lenguajes especiales, ni de cambios en la lengua, de significados objetivamente diversos, sino sólo de uso lingüístico [...], es decir, de modos de emplear el lenguaje, de modalidades del hablar, no de las lenguas, y, precisamente, de modalidades subjetivas y, al mismo tiempo, orientadas hacia lo extralingüístico, o sea, de modalidades determinadas por las actitudes adoptadas por los hablantes».

Per Coseriu, el llenguatge dels polítics és determinat per l'ús que en fan en un context determinat: «*los discursos políticos no constituyen una clase por su forma o estructura lingüística, sino sólo por su contenido extralingüístico*» (Coseriu, 1987: 17). En el mateix sentit s'expressa Fernández Lagunilla (1999a: 13) quan diu que el llenguatge polític no és un llenguatge especial, com sí que ho és el llenguatge científicotècnic o l'argot, sinó que simplement és «*un uso especial de la lengua común*». Fernández Lagunilla reconeix que el llenguatge polític té alguns trets característics propis dels llenguatges especials, com podria ser un lèxic propi, però no presenta trets

distintius en els nivells morfològic i sintàctic que el puguin diferenciar de la llengua comuna. Una altra de les característiques que ens pot confondre és que és «*una lengua que es empleada sólo por un grupo de individuos en condiciones especiales*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 13). A més, els polítics volen arribar a tots els ciutadans i per això «*se sitúa en las antípodas de los lenguajes especiales, que se definen como tales por estar dirigidos a determinados sectores o grupos para el uso exclusivo de los miembros que integran el grupo*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 15). Rebollo Torío (2002: 11) qualifica el llenguatge dels polítics de *variedad* i, després d'analitzar els arguments de Coseriu i Fernández Lagunilla, arriba a la conclusió que «*no hay ninguna duda de que existe un lenguaje político como tal y no sólo como uso. Ese lenguaje político se manifiesta a través del léxico, de los recursos morfosintácticos que cada lengua tiene y de unos usuarios e interlocutores (de un contexto sin el que no se entiende nada)*» (Rebollo Torío: 2002: 34). Bibiloni (1997, 69) també prefereix parlar del llenguatge dels polítics en termes de «varietat funcional», «que definiríem com el conjunt de trets associats a un àmbit de comunicació; per exemple, la llengua de la conversa ordinària, la dels discursos polítics, la dels textos científics, etc.».

Hi ha estudiosos que prefereixen parlar de «comunicació política», un concepte més ampli que el de «llenguatge dels polítics». Es considera que la comunicació política nasqué als Estats Units, amb els estudis de Lasswell de 1948 (Canel, 2006), que analitza les tècniques de propaganda política a les guerres. Lasswell és l'autor del clàssic esquema de la comunicació: qui diu què, en quin canal, a qui i amb quins efectes. Aquest esquema és aplicat tot d'una als estudis sobre les campanyes polítiques, però ha estat superat i ja no serveix per analitzar el procés de la comunicació política. Per començar, Lasswell tan sols preveu un model unidireccional i és evident que amb els nous mitjans tecnològics tot això ha canviat. Meadow (1980: 11) afegeix Lazarsfeld i Berelson com a continuadors de la tasca de Lasswell, fins a l'any 1954. La comunicació política té les seves arrels en la sociologia. Aleshores els investigadors intentaven destriar quins efectes tenien els missatges polítics en l'opció de vot dels electors. Segons Meadow (1980: 11), l'estudi de la comunicació política ha fracassat com a disciplina coherent, perquè no hi ha hagut una continuïtat: «*This analysis reveals the absence of continuity in political communication theory and research as well as a failure to develop a coherent discipline as more and more researchers began work in the field*». Meadow (1980: 33) estudia la comunicació política des d'un punt de vista simbòlic,

perquè les paraules tenen un valor simbòlic: *«the terms have symbolic values, whose precise meaning depends on usage context and, more important, the ideology of the audience. It is in these symbolic values that people find their meanings»*. Els símbols ajuden a mantenir unida una societat, amb la imprescindible col·laboració dels mitjans de comunicació: *«Exposure to mass media interpretations of symbols similarly provides meanings to symbols [...] symbols can not be created without the cooperation of mass media»* (Meadow, 1980: 34). Tot i el fracàs anunciat per Meadow, la disciplina ha sobreviscut i continua vigent al segle XXI. Canel (2006: 27) fa una proposta de definició de comunicació política: *«es la actividad de determinadas personas e instituciones (políticos, comunicadores, periodistas y ciudadanos), en la que, como resultado de la interacción, se produce un intercambio de mensajes con los que se articula la toma de decisiones políticas así como la aplicación de éstas en la comunidad»*.

Murray Edelman (1964: 133) distingeix quatre tipus de llenguatges dels polítics: *«hortatory, legal, administrative, and bargaining language styles»*, és a dir, els estils exhortatiu, legal, administratiu i de negociació. El llenguatge exhortatiu és el que hom fa servir per demanar suport a les polítiques pròpies, el que demana el vot, el que intenta convèncer de la bondat dels arguments dels polítics: *«people try constantly to persuade others that the policies they espouse should be accepted generally. More directly and clearly than any other, this language style is directed at the mass public»* (Edelman, 1964: 134); l'exhortatiu és el tipus de llenguatge que fa sentir als electors que són part de la política: *«the employment of this language style is accepted as evidence that the public has an important stake and role in political decisions»* (Edelman, 1964: 135). El segon tipus d'estil és el llenguatge legal, el de les lleis, dels contractes, de les decisions judicials i és aplicat *«to particular conflicts situations debated and pontificated by lawyers, judges and administrators»* (Edelman, 1964: 139); és el tipus de llenguatge polític de molts de debats parlamentaris, en els quals no són discutides qüestions de fons de les mesures polítiques, sinó les qüestions de forma, les relacionades amb l'aparell legislatiu. El tipus de llenguatge administratiu és el de les normes administratives, el dels policies, els carters o els inspectors de treball; no és el llenguatge del legislador, sinó el de qui aplica les lleis. Finalment, el llenguatge de la negociació, que es diferencia del tipus exhortatiu en el fet que es fa en privat i perquè el negociador ofereix un tracte, no fa una apel·lació (Edelman, 1964: 146). Edelman creu que cada situació política implica usar un estil de llenguatge determinat, la qual cosa no

vol dir que hom no pugui emprar una combinació d'estils alhora. Els dos tipus de llenguatge que, seguint la classificació d'Edelman, estudiarem en aquest treball són l'exhortatiu i el legal.

Graber (1976: 182) classifica els polítics en funció del tipus de retòrica que fan servir: la de l'estadista, la de l'agitador i la del líder carismàtic, que sovint es poden combinar. La del primer tipus ens remet a un polític racional, cerebral, poc emocional, moderat, que «*uses an approach of reasoned argument, setting forth all salient aspects of a situation with clarity and moderation*» (Graber, 1976: 182). En canvi, els polítics agitadors i carismàtics fan servir les paraules «*to arouse often uncontrollable emotionalism and irrationality*» (Graber, 1976: 182). Bassols (2007: 14) fa una altra classificació dels polítics en funció del seu grau d'implicació major o menor en la comunicació política. Parla de gladiadors, partisans, espectadors i d'apatètics. Els gladiadors són els que estan a primera línia; els partisans no són coneguts i treballen a l'ombra; els espectadors es relacionen amb els polítics a través dels mitjans de comunicació, i els apatètics són els desencantats de la política. Per al nostre estudi, el col·lectiu que ens interessa és el dels gladiadors.

Independentment de qüestions denominatives, analitzarem al detall les característiques del llenguatge dels polítics, que per nosaltres sí que existeix. Ho farem basant-nos en bibliografia d'autors majoritàriament nord-americans, anglesos, francesos, espanyols i catalans.

L'ús de la llengua sempre té una intencionalitat, com ha establert la pragmàtica. Sovint hom ha dit que el llenguatge dels polítics és una «arma» que té la finalitat d'assolir el poder i mantenir-lo, i, per això, les formes d'expressió dels polítics són les de la retòrica clàssica: «*La parole persuasive, traitée comme techné, commence en Grèce, pour notre civilisation, avec la période archaïque*» (Ghiglione, 1989: 18); és a dir, la retòrica com a «tècnica» humana de persuasió política. Ghiglione cita Empèdocles d'Agrigent, Còrax i Tisias com a precursors de la retòrica. És la democràcia grega la que consolida la identificació entre la paraula i la política: «*L'importance de la parole comme moyen de construire la vie de la cité, le réel quotidien, ne fut plus alors à démontrer*» (Ghiglione, 1989: 21). Aristòtil, en el llibre I de la seva *Retòrica*,⁴⁰ així ho reconeix: «*acontece a la retórica ser como un esqueje de la dialéctica y de aquel saber práctico sobre los caracteres al que es justo denominar política. Por esta razón, la*

---

⁴⁰ Hem fet servir la traducció de Racionero (1991) en castellà.

retórica se reviste también con la forma de la política» (Aristòtil, 1990: 178-179). Racionero (1990: 15) constata que ja a l'antiga Grècia, alguns filòsofs com Filodemo de Gàdara acusaren Aristòtil de confondre la retòrica amb la política. També les obres retòriques de Ciceró i Quintilià poden ser interpretades «*como un tratado sobre la ciencia de la previsión y la acción políticas*». Coseriu (1987) cita Aristòtil a la *Política* quan diu que l'home és un animal polític (*zoon politikon*) i alhora un ésser parlant. El *logos*, entès ara com a «llenguatge», «parla» o «facultat de parla» (no com a «raó» o «coneixement»), és el que diferencia els homes de la resta d'animals: «*ello significa que Aristóteles considera efectivamente el lenguaje como fundamento del ser del hombre*» (Coseriu, 1987: 11). La política és comunicació més que qualsevol altra cosa: «*gran parte de la política, si no toda, se hace hablando o con palabras*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 21). Política, comunicació i filosofia... Com ens recorda Bassols (2007: 35), «els sofistes es presentaven, al cap i a la fi, com els professionals de l'ensenyament de l'art de la paraula, la virtut política per excel·lència». Per Plató, la retòrica «esdevé l'art de convèncer la multitud i els personatges influents de la ciutat amb la paraula» (Bassols: 2007: 39), mentre que, pel romà Ciceró, la paraula i l'acció política eren indestriables: «*Dans ce cas, l'orateur est un modèle, l'éloquence son arme, la politique son terrain d'exercice*» (Ghiglione, 1989: 25). Atenes i Roma eren cultures de tradició oral. L'Edat Mitjana instaura progressivament la importància de l'escrit per poder tenir més control social. Actualment, torna a ser preponderant el discurs polític oral, si bé normalment és un text escrit per ser dit (Bassols, 2007: 175). Perelman i Olbrechts-Tyteca (1989: 54) fan un elogi de l'oralitat, ja que és més convincent la paraula dita que l'escrita: «*se percibe mejor la argumentación cuando la desarrolla un orador que se dirige verbalmente a un auditorio determinado que cuando está contenida en un libro puesto a la venta*». Touraine (2002: 175) creu que l'orador polític ha de ser «*un écrivain à l'oral*», ha de ser capaç d'oralitzar un escrit. En època més moderna, la retòrica és feta servir per guanyar vots. Si la pretensió del llenguatge dels polítics és convèncer, aleshores haurà de ser argumentatiu:

«Los discursos políticos están repletos de actos argumentativos. Es un lenguaje claramente expositivo-argumentativo en el que se lanzan argumentos con unos fines muy concretos porque se trata de informar, de persuadir, de que los interlocutores realicen inferencias precisas. Así pues, aunque en la lengua coloquial se dan muchas situaciones de este tipo en las que el hablante emite unos enunciados con unas determinadas

intenciones para que las perciba el oyente, el lenguaje político recurre también con frecuencia a enunciados coorientados y antiorientados, por lo que está justificada la presencia de marcadores argumentativos» (Arce Castillo, 2006: 54).

En el mateix sentit s'expressa Obeng (2002: 8): «*To be a successful politician, one must be able to use special arguments, special speech forms, or figures of style to make one's arguments not only speakable and hearable, but also acceptable*». ⁴¹

Però potser són Perelman i Olbrechts-Tyteca (1989) els qui a partir de la Nova Retòrica han estudiat amb més encert l'argumentació, i ho han fet en funció del context i de l'auditori al qual s'adrecen els polítics. Aquests dos autors distingeixen la «persuasió» del «convenciment»: «*nos proponemos llamar persuasiva a la argumentación que sólo pretende servir para un auditorio particular, y nominar convincente a la que se supone que obtiene la adhesión de todo ente de razón*» (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 67). En conseqüència, els polítics han d'adaptar el missatge, els arguments, al context, del qual ells mateixos formen part:

«el sentido y el alcance de un argumento aislado sólo rara vez pueden comprenderse sin ambigüedad; el análisis de un escalón de la argumentación, fuera del contexto e independientemente de la situación en la cual se inserta, presenta peligros innegables, debidos no sólo al carácter equívoco del lenguaje, sino también a que los resortes de una argumentación casi nunca se aclaran completamente» (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 295).

Atkinson també pensa en el llenguatge dels polítics en termes de conquesta del poder, per la qual cosa han de persuadir els votants que el seu programa és millor que el dels rivals: «*The professional politician is clearly out to win power, and this can only be done by persuading more of the people that more of his policies have more to commend them than the rival packages of his opponents*» (Atkinson, 1994: 9). La clau per convèncer els votants és servir la seva atenció mitjançant un missatge atractiu: «*For the speaker who proves himself to be incapable of holding the attention of live audiences stands little chance of winning their approval*» (Atkinson, 1994: 9). La persuasió dels missatges polítics estaria inclosa en els actes perlocutius d'Austin (1955: 108-109), en tant que volen influir en els votants: «*we may also perform perlocutionary acts: what*

---

⁴¹ Més endavant veurem quines són aquestes formes lingüístiques, aquestes figures estilístiques que caracteritzen el llenguatge dels polítics.

we bring about or achieve by saying something, such as convincing, persuading, deterring, and even, say, surprising or misleading». La persuasió és una virtut a la qual haurien d'aspirar els polítics, però també hauria de ser una pretensió compartida per tothom que parli en públic, especialment pels periodistes. Bassols (2007: 13) diu que el llenguatge dels polítics (la comunicació política) és «exhortatiu», perquè pretén que el receptor actuï: «Els enunciats que inclouen els missatges tenen un alt valor performatiu, una gran capacitat d'acció, i cerquen primordialment la credibilitat i l'adhesió de l'electorat».

El llenguatge dels polítics sovint ha estat qualificat de paradoxal: «*la paradoja consiste en caracterizar el lenguaje político como un tipo de registro culto a la vez que coloquial e incluso vulgar*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 17). Aquesta autora afirma que les tendències retòriques detectades en el llenguatge dels polítics poden ser presentades com el resultat de l'aparició de dos estils aparentment oposats: «*Por un lado, un estilo formal y técnico u objetivo, y, por otro, un estilo coloquial o familiar, espontáneo y subjetivo. La base lingüística más visible del primero es un vocabulario técnico (de procedencia heterogénea: la política, la economía y el derecho) y la del segundo un vocabulario muy connotado y valorativo*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 80). Arce Castillo (2006: 17) també parla de la coexistència de dos tipus de registres: «*se pueden encontrar tanto rasgos característicos de un registro coloquial, más comunes en interacciones conversacionales, como otros rasgos más formales, más propios de manifestaciones escritas. Por ello, el lenguaje político conjuga valores de los dos registros hablado y escrito*». El pes d'un estil o de l'altre depèn de la situació comunicativa concreta en què es trobi el polític, del context, com ja hem vist en parlar de la Nova Retòrica. Efectivament, el discurs polític pot variar en funció de qui sigui l'interlocutor:

«El interlocutor, aparente o real, pues pueden coincidir ambos o ser distintos, condiciona también el texto: es muy distinto dirigirse a un conjunto de ciudadanos presentes en un acto, sin más repercusiones, que dirigirse a esos mismos ciudadanos, pero con conexión a un canal televisivo. El orador estará pendiente no de los oyentes-presentes en el acto, sino de los oyentes-televidentes» (Rebollo Torío, 2002: 30-31).

Atkinson pensa que la tendència a la col·loquialitat del missatge polític és provocada per l'aparició de la televisió, que facilita la tasca als polítics que fan servir un estil més conversacional i no tan rígid. Els futurs líders seran triats entre aquells «*who have achieved mastery of the more relaxed conversational style that comes across more effectively on television*» (Atkinson, 1994: 177). Fernández Lagunilla (1999a: 72) opina que el caràcter col·loquial del discurs dels polítics és aportat per la tria d'un tipus de fraseologia que, tot seguint Zuluaga, denomina *expresiones fijas*: «*el uso de la mayor parte de estas fórmulas, por su carácter coloquial, da un tono distendido, menos formal, que aproxima el discurso a la gente de la calle, al tiempo que facilita la rápida comprensión del argumento; de ahí la eficacia pragmática de estas expresiones fijas*». Arce Castillo (2006: 155) sosté que els polítics parlen amb «*expresiones desesemantizadas, frases hechas y locuciones*» quan fan servir un registre col·loquial. Sembla clar que tant la formalitat com la col·loquialitat són pròpies del llenguatge dels polítics. Malgrat això, en principi, «la comunicació verbal política es vehicula en un únic registre, el registre estàndard» (Bassols, 2007: 22), que evidentment comparteix amb la comunicació periodística. Tot i això, Bassols reconeix que hi ha polítics que sovint fan servir el registre col·loquial, com per exemple Alfonso Guerra o Josep Lluís Carod Rovira,⁴² una elecció que diríem que passa a ser part de la seva personalitat política, fins i tot gosaríem dir que del seu «personatge» polític. Es tracta de cridar l'atenció, de ser original, de fer servir *popularismos*:

«El político puede usar esta jerga para llegar de forma más clara al gran público. Es sabido que una declaración formal raramente llama la atención del gran público, precisamente por su neutralidad expositiva y por el empleo de términos técnicos, alejados del habla corriente. En cambio, una metáfora, una frase hecha o un refrán, una comparación ingeniosa, una expresión imaginativa, un juego de palabras, etc., pueden ser recibidos con mayor atención por el gran público y, por ende, el mensaje tiene más posibilidades de llegar a él» (Rull, 2009: 2).

Rull cita, com a exemple de «popularisme», el famós «això no toca» de l'expresident de la Generalitat catalana, Jordi Pujol, i constata la dificultat de traduir aquestes expressions a l'espanyol. Arce Castillo (2006: 233) pensa que el llenguatge

---

⁴² A les Illes Balears, és paradigmàtic el cas del polític populista i col·loquial de l'expresident de la comunitat autònoma, Gabriel Cañellas (PP), seguit a poca distància per l'exbatlle de Sa Pobla, actualment diputat autonòmic del PI (Proposta per les Illes), Jaume Font.

dels polítics té preferència per la formalitat, malgrat que l'àmbit habitual d'expressió sigui l'oralitat: «*Hay que tener muy presente que aunque se trate de manifestaciones orales del lenguaje, surgen en la mayoría de las ocasiones a partir de textos escritos diseñados para ser reproducidos oralmente ante un auditorio con unas peculiaridades específicas. Algo que afecta incluso a aquellas intervenciones no regladas más espontáneas e imprevistas*».

Alguns exemples prou significatius de popularismes que hem recollit en el nostre corpus serien:

— «Després de la *campanya d'imatge* en defensa de 'lo nostro', després de l'anunci per introduir l'article 'salat' a IB3, ahir tocava obrir un altre debat populista» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 4).

L'enunciat l'escriu el periodista, però l'expressió «lo nostro» designa una manera de fer política que va ser encunyada pels polítics del PP de les Illes. 'Lo nostro' és la manera que té aquest partit de dir que defensa un cert tipus de regionalisme, un cert tipus de mallorquinisme, de «balearisme», de manera d'entendre les arrels culturals de les Illes, evitant l'estàndard. L'expressió «lo nostro» fa referència al particularisme lingüístic i cultural, i és un exemple clar de popularisme que ha fet fortuna entre els partits conservadors. Un altre cop cal recórrer al context circumstancial per entendre aquest enunciat.

— «Per part seva, l'altra *candidata a les primàries* del PSIB-PSOE per a la presidència del Govern, Francina Armengol, va dir als representants de la comunitat educativa amb els quals es trobà que el TIL és el símbol de la manera que ha tingut el Govern Bauzá de fer política 'des de l'*orden y mando*, sense diàleg ni consens'» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 23 de març, p. 13).

El *orden y mando* de què acusa la cap de l'oposició, Francina Armengol, al president Bauzá encaixa perfectament amb el concepte de popularisme de Rull (2009), que estableix que hi ha determinades expressions populars catalanes i castellanes que no es tradueixen quan hom fa servir l'altre idioma senzillament perquè són males de traduir.⁴³

---

⁴³ Un exemple de Rull (2009) és el que va dir el polític català Joan Tardà: «*lo más caliente está en... l'aiguera*». A l'inrevés, l'exemple és de la ministra de Foment, Magdalena Álvarez, quan va dir «*antes*

— «‘Bauzá s'ha passat de rosca i ha acabat prohibint-ho tot’, advertí la socialista Costa, qui recalçà que ‘des dels temps de Franco no es veia una norma que establís la *censura prèvia*’» (Pilar Costa, diputada PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 22 gener, p. 8).

«Passar-se de rosca» és una expressió col·loquial i popular que serveix a la diputada socialista per donar a entendre la seva opinió sobre la Llei de símbols que aprovà el Govern de José Ramón Bauzá.

Per contra, la rigidesa lingüística dels polítics remet al concepte de «llengua de fusta», «*con la que se alude a la manera rígida de expresarse por medio de estereotipos y fórmulas fijadas*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 54), un concepte provinent del francès *langue de bois*. Maurice Tournier (2002) en situa els antecedents a les dècades dels cinquanta i seixanta del segle XX. Les primeres referències són de Fortini (1957) i Edgar Morin (1961). Aleshores «llengua de fusta» designava la manera de parlar dels comunistes xinesos, soviètics i polonesos. Als anys vuitanta, passa a designar tots els parlars comunistes, en tant que tenien un lèxic molt fixat: «*Langue de bois est donc une lexie sentie comme figée*» (Tournier, 2002: 165). El terme es popularitza l'any 1984 a través de la premsa francesa i és un terme pejoratiu que qualifica les inexactituds o falsedats⁴⁴ dels polítics: «*image tout manque de résonance, toute absence d'écho, à la fois incompréhension, voire insensibilité, incapacité ou refus de discuter et, dans ses conséquences, fausseté, mensonge, illusions ou, à tout le moins, infidélité de l'information*» (Tournier, 2002: 168). Segons l'autor francès, la «llengua de fusta» s'identifica amb el llenguatge «oficial» o institucionalitzat de la política, i que darrerament s'ha estès a tota expressió excessivament encotillada, no únicament del llenguatge dels polítics.⁴⁵ Aquesta llengua fixada és la dels tòpics, la dels llocs comuns, segons Anscombe (1995: 190): «*Le discours politique est le lieu par excellence d'exercice des topoï. On peut par exemple estimer très satisfaisant le principe selon lequel: ‘Pour une meilleure justice sociale, il faut redistribuer les richesses’*».

Alguns exemples de la «llengua de fusta» dels polítics, excessivament formals, extrets del nostre corpus són els següents:

---

partia que doblá». Segons Rull, els periodistes catalans no traduïren aquestes expressions perquè n'haurien perdut els matisos.

⁴⁴ Una altra de les característiques que veurem tot seguit.

⁴⁵ Així que també podria ser aplicada al llenguatge periodístic que fa servir de manera recurrent tot un seguit d'expressions i frases fetes.

— «Només 48 hores després de la petició, i sense que els tècnics de Cort hagin signat l'oportú informe, Jesús Valls va agafar tothom a contrapeu afirmant que 'actualment, i atenent la normativa tan restrictiva que presenta l'Ordenança d'usos a les zones del *centre històric* actualment en vigor, l'Ajuntament de Palma no pot esbiaixar la legalitat vigent, per la qual cosa, en aquests moments, no pot concedir llicència d'obra ni d'activitats al Casino Teatro Balear, ja que el projecte presentat per l'empresa incompleix articles d'aquesta ordenança'» (Jesús Valls, regidor d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

— «'Exercint la feina de control que ens toca fer des de l'oposició, demanarem a l'equip de govern per què el pressupost aprovat té partides de zero euros, per què es preveu contractar personal sense concurs de mèrits o el motiu pel qual els comptes no inclouen una *subvenció* que el Consell ja *ha concedit* a l'Ajuntament'», explicaren els progressistes (polítics progressistes de l'Ajuntament de Capdepera, sense especificar, *Ara Balears*, 20 de febrer, p. 14).

— «'Preocupa molt que els convenis per a dependència no estiguin fixats per la llei i tot sembla apuntar que el Govern es vol quedar aquesta competència i privatitzar segons quins serveis socials', afirmà Armengol, qui *va deixar clar* el 'no rotund' del seu partit a aquesta possibilitat» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 25 d'abril, p. 7).

La «llengua de fusta», la llengua estereotipada, excessivament formal i previsible d'alguns discursos polítics, contrasta amb una altra de les característiques del llenguatge dels polítics: l'emoció. Existeix el seny, però també la rauxa. El polític cerca l'argumentació, el raonament, però també fa una apel·lació als sentiments, ja que valen més les impressions que no pas les proves: «*They make appeal to the emotions of the recipients, generalize from single examples and argue from impressions instead of evidence*» (Obeng, 2002: 7). L'anomenat «discurs de la por», tan habitual a les eleccions per desqualificar els adversaris i espantar els votants, és una mostra d'aquesta emotivitat en els discursos dels polítics (Obeng, 2002: 8). Vegem alguns exemples del nostre corpus en què els polítics, tot fent servir de vegades un registre col·loquial, cerquen fer un discurs emotiu que apel·la als sentiments dels seus interlocutors:

— «‘Això és un desgavell i no hi ha empresa que ho aguanti, i menys en un *sector* tan delicat com el *sanitari*’, advertí l'exconseller i ara portaveu adjunt del grup socialista Vicenç Thomàs, qui criticà que Sansaloni no assumeixi cap tipus de responsabilitat mentre ‘la gestió sanitària empitjora’» (Vicenç Thomàs, diputat PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 7).

— «‘Exigim, demanam, per favor, en es govern que *canviï d'actitud*’» (Josefina Santiago, diputada de MÉS, IB3 TV, 7 de gener, 24'50").

— «‘Apel·lam a la seva responsabilitat com a dona jove, com a política a *defensar el dret* de les dones de les Illes Balears, perquè puguin construir el seu futur en llibertat i sense imposicions ideològiques, a defensar la llibertat de les dones per poder tenir fills desitjats, estimats, o no tenir-los’» (Conxa Obrador, diputada PSIB-PSOE, RNE, 23 de març, 18'05").

— «‘Quina paradoxa, senyor Gómez i senyor Bauzá, que es president intenta eliminar parlament, ell de forma incompatible *cobra* tres sous, un d'ells privat i multimilionari: farmàcia, govern i *dietes* d'aquest parlament’» (Pilar Costa, diputada PSIB-PSOE, RNE, 29 d'abril, 34'10").

— «‘Sent vergonya aliena’, afirmà el vicepresident, qui acusà els socialistes de cercar ‘un circ mediàtic’, d'aprofitar-ho tot i de menysprear la ‘intel·ligència popular’ i el Parlament perquè presenten una *decisió judicial* que, en realitat, just reconeix a Esquerra Unida que està legitimada per plantejar un procés judicial, com si fos una sentència condemnatòria contra Bauzá» (Antoni Gómez, vicepresident del govern balear, *Ara Balears*, 2 d'abril, p. 6).

Edelman estudia el valor simbòlic de la paraula en els discursos dels polítics nord-americans. La política fa servir les paraules per imposar els seus valors amb més eficàcia que la força i aquest objectiu és més senzill si es fa des de l'emoció: «*That talk is powerful is not due to any potency in words but to needs and emotions in men*» (Edelman, 1964: 114-115). L'emoció ens porta a la «*intención agitativa*» del llenguatge dels polítics, que cerca l'adhesió dels destinataris (Fernández Lagunilla, 1999a: 48); ens

connecta amb el caire polèmic de la llengua de comunicació política: «*la enunciación política parece inseparable de la construcción de un adversario*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 40). I aquesta emoció es concreta en el fet que el llenguatge dels polítics té un significat valoratiu, connotatiu i que «*va acompañado de una carga ideológica o afectiva*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 13). Únicament des d'un component emotiu hom pot explicar una altra de les característiques que acompanyen els polítics amb èxit: el carisma. Un polític ens agrada o no en funció de qüestions emocionals: «*The weakness of conventional explanations of why one orator is more effective than another lies in the fact that people find it very difficult to take a dispassionate view of politicians*» (Atkinson, 1994: 87). Podríem dir que el carisma és un tret intangible, però, segons Atkinson (1994: 121), «*charisma is a method*». Un mètode que està relacionat amb certes habilitats retòriques del polític, les quals es redueixen a l'habilitat d'enunciar alguna cosa en el moment just, a una audiència i en un lloc adients. Atkinson cita Kennedy, Martin Luther King i Harold MacMillan com a polítics amb carisma, perquè eren capaços de transmetre sentiments: «*In each of these cases, the speakers articulated sentiments which caught the mood of the audiences they were addressing with much greater than average precision*» (Atkinson, 1994: 123). Fernández Lagunilla (1999a: 68) no creu que el carisma tingui relació amb raons estrictament lingüístiques: «*el político que quiere tener éxito debe ser un buen comunicador, y en esta nueva categoría, como es sabido, entran en juego (e incluso pesan más) cualidades distintas de la palabra*». Parlar bé deixa de tenir tanta importància i entren en joc altres qualitats, com tenir una bona presència (una bona telegènia, sobretot), una bona dicció i una capacitat de dir frases atractives i breus. La televisió és, tal vegada, el millor mitjà per transmetre emocions i no idees raonades: «*Professional managers take advantage of television's capacity to communicate images and impressions more effectively than facts or reasoned judgments. Television is now the preeminent medium of image politics*» (Nimmo, 1970: 140). El component afectiu o emocional ens condueix a altres de les característiques del llenguatge dels polítics de què parlarem tot seguit: la vaguetat o indefinició. Així mateix, l'emotivitat dels discursos polítics provoca l'espectacularització dels esdeveniments polítics, com veurem.

El llenguatge dels polítics manifesta una segona paradoxa, que el situa entre l'ambigüitat⁴⁶ o l'obscuritat i la claredat o la simplicitat. El pensador del renaixement

---

⁴⁶ La ironia també és una forma d'ambigüitat. No sabem si el president del Govern, José Ramón Bauzá, parlà amb total sinceritat quan felicità amb les paraules següents, recollides al nostre corpus, la secretària

Baltasar Gracián recomanava als oradors polítics que evitessin la claredat excessiva (Bassols, 2007: 79-80). Una majoria aclaparadora d'estudiosos creu que el llenguatge dels polítics defuig d'una manera intencionada de la significació unívoca del missatge. Ens demanem per què? Potser la clau la trobem en la definició de comunicació política que fa Bassols (2007: 13): «El seu missatge és polisèmic i multidireccional, adreçat a diversos grups de destinataris alguns del món polític i d'altres de fora». La «polisèmia» a què es refereix Bassols és provocada pel fet que el missatge s'adreça a tot tipus de gent, perquè es tracta d'acontentar tothom, que tots els electors puguin estar d'acord amb allò que diuen els polítics: «*el político pone la música y cada destinatario escribe la letra. Así puede sonar igual para todos, por más que el contenido pueda diferir*» (Rebollo Torío, 2002: 16). En conseqüència, cal dir les coses d'una manera ambigua: «*Accuracy is not the important characteristic of political language, but the appraisals common to members of a group*» (Edelman, 1964: 115). El més important és compartir valors amb membres del grup, no fer servir un llenguatge acurat. Cada grup interpreta unes mateixes paraules de manera diferent, per això cal ser inespecífic: «*The words mean different specific things to different groups, and for that reason are generally efficacious*» (Edelman, 1964: 116). Aquest autor nord-americà qualifica de llenguatge polític «exhortatiu» el de les campanyes electorals, dels debats legislatius, el de les discussions polítiques en petits grups. És, doncs, aquest tipus de llenguatge polític el que més cerca l'ambigüitat. Segons Murray Edelman, paraules com «democràcia», «comunisme» o «justícia» poden tenir diferents significats en funció de qui les interpreti: «*people read different meanings into them*» (Edelman, 1964: 134). En el mateix sentit s'expressa Graber (1976: 41) quan afirma que l'ambigüitat és pròpia de tot tipus de llenguatge i més encara del dels polítics: «*Difficulties in encoding and decoding are worsened by the instrumental codings often dictated by political convenience and necessity*». Necessiten l'ambigüitat i la fan servir d'una manera deliberada per permetre interpretacions varies: «*evocative slogans and expressions which can mean different*

---

general del PSIB-PSOE, Francina Armengol, que havia guanyat feia uns dies les eleccions primàries per ser la candidata socialista a la presidència de la comunitat, amb un 54,5% dels vots: «'I no només li felicito sinó que li *don l'enhorabona* i estic molt content de que hagi guanyat vostè i a més estic molt content des seu resultat'» (José Ramón Bauzá, president del Govern, PP, IB3 TV, 8 d'abril, 10'50").

things to different listeners» (Graber, 1976: 184).⁴⁷ Des d'una perspectiva periodística, el llenguatge dels polítics també ha estat qualificat d'obscur. Martínez Albertos (1989: 70) el qualifica d'esotèric i perifràstic, d'hermètic, amb la intenció d'emascarar la realitat. Pérez Colomé (2011: 71) sosté que molts de polítics parlen per no dir res: «*El lenguaje que suelen usar los políticos es rimbombante y a menudo no se refiere a nada real. Son textos mal escritos casi adrede, para sortear entrar en detalles molestos*». Pérez Colomé (2011: 83) explica que el llenguatge obtús dels polítics provocà que l'Administració de Barack Obama aprovés, l'octubre del 2010, una llei que obliga a simplificar el llenguatge legislatiu, la *Plain Writing Act*. Podríem traduir-la com la Llei del llenguatge planer o de l'escriure planer. En el preàmbul diu: «*The purpose of this Act is to improve the effectiveness and accountability of Federal agencies to the public by promoting clear Government communication that the public can understand and use*».

Samuel Obeng, un especialista del llenguatge dels polítics africans, introdueix un concepte nou relacionat amb l'ambigüitat, el d'*indirectness*, que potser podríem traduir com a «indirecció» o «obliquïtat». Per Obeng, totes les estratègies lingüístiques dels polítics cerquen aquest biaix, des de les metàfores fins als eufemismes:

«Indirectness, a communicative strategy in which speakers avoid the obvious in order to gain interactional advantage over other discourse participants is an important rhetorical tool employed by politicians. Indirectness in politics finds expressions in metaphors, euphemisms, evasions (which among other strategies involve using and expressing a concept different from what one would expect in the present context), proverbs, innuendoes, disclaimers, name-calling, and others. Indirectness helps politicians obviate crises and save face» (Obeng, 2002: 11).

El llenguatge oblic dels polítics pot ser molt eficaç, segons Obeng. La utilització obliqua del llenguatge és el que va salvar l'expresident nord-americà Bill Clinton dels seus afers amb Monica Lewinsky: «*his ability to use political discourse tools effectively and consequently come out of trouble to win elections when nobody gave him a dog's chance*» (Obeng: 2002: 16). Rebollo Torío (2002: 14) s'estima més parlar del llenguatge polític en termes de misteri: «*Cabe hablar, en consecuencia, de un cierto esoterismo en el lenguaje político, de un lenguaje para iniciados igual que sucede con otros*

---

⁴⁷ Com hem vist a l'apartat dels principis pragmàtics, Grice (1989: 35-37) diu que aquestes característiques del llenguatge dels polítics (l'ambigüitat, l'obscuritat i la prolixitat) són violacions de la màxima de rellevància.

lenguajes». Una de les característiques lingüístiques que comparteixen el llenguatge dels polítics i el dels periodistes és el de la tendència a la nominalització, tal com hem referenciat abans. Fernández Lagunilla (1999a: 61) vincula les nominalitzacions amb l'ambigüïtat del missatge, ja que: «*al reducir especificaciones (argumentales, temporales y modales) produce expresiones opacas y generales que le permiten al político a la vez hacer promesas (presentar proyectos) y ofrecer resultados o mostrar evidencias*». També la metàfora és una figura emprada per obscurir el missatge: «*debido a su ambigüedad inherente y a su poder expresivo y persuasivo, son muy útiles para la comunicación política [...] es considerada una estrategia de indirecta verbal que permite al político hablar de cuestiones delicadas al tiempo que le dota de cierta inmunidad comunicativa*» (Fernández Lagunilla, 1999a: 68-69). Fernández Lagunilla ha localitzat tot tipus de temàtiques en les metàfores emprades pels polítics: bèl·liques (*tregua, alto el fuego, guerra*), marineres (*rumbo, timón (del Estado)*), teatrals (*escenario, papel, escena*), biològiques i de medicina (*vertebración territorial*), físiques (*avanzar, impulso*), d'oficis o objectes domèstics (*fontaneros, partidos bisagra, casa común de la izquierda, horquilla electoral*), religioses o morals (*culpa, pecado*), del joc (*juego parlamentario*).

L'ambigüïtat intencionada en el missatge polític sovint ha estat interpretada com un intent de manipulació. Així, Arce Castillo (2006: 234) afirma que en el discurs polític i parlamentari «*está presente el deseo de manipular, de influir al destinatario, con un fin muy concreto como es la captación de votantes*». Tot sovint, els polítics (frequentment incitats pels seus assessors) passen de la manipulació de les paraules o la realitat directament a la mentida: «*casi siempre que un político se acerca a un micrófono y a una cámara es para decir algo diferente de la verdad, o, en todo caso, para decir la verdad del momento, la que conviene al candidato y al partido*» (Del Rey Morató, 1997: 38).

A l'apartat que hem dedicat a la pragmàtica i a les tries lingüístiques (veg. § 1.1.), hem aportat alguns exemples d'ambigüïtat i obscuritat en el llenguatge dels polítics, que hem inclòs al corpus. Aquí en tenim d'altres que, si més no, constaten que de vegades els polítics no acaben d'expressar-se amb la claredat que seria desitjada perquè el missatge arribi correctament als electors:

— «*Ses llicències que s'han pogudes donar, que és ver que n'hi ha 3 que s'han donat, 4 en aquest cas, s'han donat amb informes desfavorables, vale, però estic tranquil*

perquè no se n'ha donada cap mai amb es vots que no siguin favorables del PP, vale?'» (Pere Moll, batle del Migjorn Gran, PSIB-PSOE, IB3 TV, 27 de març, 20'10").

— «‘Aquest tràmit no està previst a sa normativa aplicable, és a dir, sa normativa que s'aplica per donar tràmit a es promotor des trasllat de ses al·legacions que ha fet ses institucions és correcte però no és així aquest *plaç* (sic) que *se mos ha donat* per part des ministeri'» (Vicent Serra, president Consell d'Eivissa, PP, IB3 TV, 7 d'abril, 29'00).

— «‘Una llei que intenta d'una vegada *donar facilitats* per poder regenerar ets sols urbans, no haver de créixer més si no és necessari però sí poder donar aires a lo que ja està edificat, allà on està urbanitzat que a lo millor necessita millorar la qualitat del servei als ciutadans se pugui millorar, dóna més competències en ets ajuntaments, reforça molt més sa disciplina urbanística precisament en aquest sentit, per obligar a sa gent a fer ses coses bé i si no esbucar-ho de manera immediata, si no els fan'» (Joan Mesquida, Director general de Territori, PP, RNE, 12 de març, 36'05).

Segons Maquiavel, un polític ha de poder mentir o almenys no dir tot allò que creu; normalment hom menteix per omissió (Bassols, 2007: 77). Segons Graber (1976: 12), els votants nord-americans entenen que durant les campanyes electorals es puguin dir mitges veritats: «*campaign statements are not generally viewed by politicians and their public audiences as expressions to be judged by rigorous criteria of truth or falsity*». Coseriu (1987: 16) creu que aquesta inclinació a ocultar el vertader pensament dels polítics és provocada per la necessitat que el missatge sigui eficaç i, per això, s'ha de «*falsear intencionadamente las cosas, pero en forma encubierta, es decir, el faltar a la verdad pero con apariencia de decirla y, sea sin posibilidad de verificación de lo dicho, sea amparándose en la posibilidad de que lo dicho se interprete también de otro modo, en un sentido 'inocente', lo cual es propio de la insinuación*». Aranguren (1986: 59, citat per Del Rey Morató, 1997: 99), afirma que l'ocultació de la veritat s'explica quan s'entén la política com un joc, perquè «*supone enmascarar la verdad, y supone la práctica del disimulo, del desliz y de la evasiva, para sembrar la confusión*». A Espanya, Vergés i Farrés (2010) analitzen els dos debats electorals entre José Luis Rodríguez Zapatero i Mariano Rajoy, durant la campanya de les eleccions generals de l'any 2008. Les conclusions són una mica esfereïdores. Els polítics «falten a la veritat» i «utilitzen sistemàticament l'estratègia d'acusar públicament de mentider el contrincant»

(Vergés i Farrés, 2010: 20-21). En democràcia, quasi tenim consensuat que els polítics diuen algun tipus de mentida —que no té cap conseqüència per a ells—, sobretot en campanya electoral. Segons aquests dos autors catalans, el filòsof nord-americà Harry Frankfurt crea el concepte de *bullshit* per anomenar el fet que als electors no els importa que un argument sigui veritat o mentida. Durant els dos debats entre Rodríguez Zapatero i Rajoy hi va haver diversos *bullshits* i el moderador ni s'immutà. Una de les variants de la mentida és l'ocultació d'informació. Coseriu (1987: 15) cita Tayllerand quan diu que «*el lenguaje no sirve para manifestar sino para ocultar el pensamiento. Y es precisamente esta característica la que se atribuye al lenguaje de la política (o 'de los políticos')*». Per Canel (2006: 88), «*ocultar información es, básicamente, mentir*», i això és el que fan de vegades les institucions públiques. Segons Canel (2006: 89-90), empren diferents tècniques, com la confusió intencionada, la suavització del llenguatge, la neutralització de la informació negativa, les sessions *off-the-record* i les filtracions, i cal que les mentides passin inadvertides. Del Rey Morató (1997: 21) també parla de confusió quan reflexiona sobre els polítics: «*ellos organizan contra el ciudadano una ceremonia de la confusión, en la que la claridad y la profundidad naufragan irremisiblemente, con beneficio para la oscuridad, la ambigüedad y la imprecisión*». Aquest autor ha bastit tota una teoria al voltant d'aquesta confusió, que denomina «*principio elemental de la comunicación borrosa*» (Del Rey Morató, 1997: 277). Es fan servir «*subterfugios semánticos*» per intentar explicar les incompatibilitats entre el que hom diu i els fets comprovats. Aquesta comunicació borrosa fa que es dilueixin els límits entre la veritat i la mentida, que deixen de tenir importància: «*la comunicación política genera sus propios criterios veritativos, tiene su propio funcionamiento de verdad, que la aleja de los enunciados científicos, la aproxima al criterio pragmático de verdad —verdad es lo que es útil— en relación con los cuales decimos que algo es verdadero o falso*» (Del Rey Morató, 1997: 284).

L'aparició de la televisió contribueix a esborrar els límits entre el que és real, espontani, i el que és ficció preparada. Segons Nimmo (1970), l'espontaneïtat artificial arrencà l'any 1968, quan Richard Nixon presentà la seva candidatura a Hillsboro, New Hampshire, amb grups de ciutadans darrere. Cada un d'aquests grups (o panells) tenien una ocupació, interessos, raça o edat. Des d'aleshores parlem del format Hillsboro: «*The Hillsboro Format was a triumph of form over content. It took advantage of two characteristics of television —the emphasis on visual effects and the primacy of the candidate's personality*» (Nimmo, 1970: 142). Lang i Lang (1968), tot recollint una idea

de Seldes, afirmen que els polítics han desenvolupat l'art de la semifalsedat: «*Believing that the most effective political television is spontaneous, yet wary of the perils of 'live' performances, slips of the tongue, technical failures, and so forth, they avoid spontaneity but try to appear 'spontaneous'»* (Lang i Lang, 1968: 179). Es tracta d'aparentar espontaneïtat i la televisió és segurament el mitjà més adient per aconseguir-ho, perquè tothom pensa que serveix per dir la veritat: «*If television has acquired a special and powerful status as a news medium, the reason may lie less in the qualities its heralds proclaim than in the readiness of reporters, politicians, and the public to believe in its actuality and his ability to reveal the truth»* (Lang i Lang, 1968: 290).

Fernández Lagunilla (1999a: 12), tot i que reconeix que de vegades els polítics poden expressar-se d'una manera ambigua quan el tema del discurs és delicat, refusa completament que el llenguatge polític sigui lligat a la manipulació, ambigüitat i opacitat. Ans al contrari, creu que aquesta identificació és un posicionament simplificador i que no és cert que tots els polítics menteixin per principi. En efecte, no tot és ambigüitat i mentida. Ciceró recomanava als polítics de l'antiga Roma que «el parlant s'ha d'explicar de manera clara, gens obscura i breu, amb cap mot sobrer» (Bassols 2007: 52).

«Una enemiga de la persuasió és la fredor d'estil. Per tant, cal defugir els mots compostos (com 'socioeconòmic'), les expressions idiomàtiques reiterades (com 'el bé del poble'), les perífrasis massa llargues, inoportunes i freqüents (com 's'ha de buscar una sortida digna al problema de la desocupació' per 'hem de solucionar l'atur') i les metàfores fosques (com 'aquesta proposta és un xip'). I, en canvi, s'ha de cercar un estil que s'adigui amb el tema, l'edat, el sexe, el país i la manera de ser de l'orador» (Bassols, 2007: 46-47).

La televisió, com hem dit, contribueix a diluir les fronteres entre la realitat i l'aparença. Paradoxalment, també serveix per simplificar el missatge dels polítics: «*La complejidad y los largos y difíciles argumentos no pueden competir con el interruptor del aparato, que es lo único que queda en manos del receptor»* (Del Rey Morató, 1997: 240). Com més directa, simple, cridanera i entenedora sigui la frase d'un polític, més possibilitats tindrà per ser inclosa en un informatiu de televisió o de ràdio. Segons Postman (1985: 7), els polítics hagueren de simplificar el seu discurs a causa de l'aparició de la televisió. Els polítics, més que parlar o escriure bé, necessiten tenir una bona imatge. Els conceptes complicats són difícils de transmetre: «*The emergence of the image-manager in the political arena and the concomitant decline of the speech writer*

attest to the fact that television demands a different kind of content from other media. You cannot do political philosophy on television. Its forms works against the content».

L'investigador anglès Max Atkinson (1984)⁴⁸ escriu una obra cabdal per entendre quins són els mecanismes lingüístics que fan que un discurs polític sigui exitós: *Ours Masters' Voices. The language and body language of politics*. Les tècniques lingüístiques senzilles són les més convenientes per arribar a grans audiències: «*An increase in numbers also progressively restricts the complexity of the ideas it is possible to put across, as well as the linguistic forms that can be used to convey them*» (Atkinson, 1994: 85). El que diferencia el seu estudi d'altres és que Atkinson tingué com a corpus documental multitud d'enregistraments d'àudio i de vídeo de discursos de polítics, la majoria dels quals són britànics. La pretensió dels polítics és captar l'atenció dels espectadors i Atkinson (1994: 10-11) creu que això és mal de fer amb discursos llargs: «*The problem arises from the fact that such talk goes on for an extremely long time compared with the modes of speaking used in the course of most human communication [...] there is a general preference for brevity and succinctness in human communication*». Atkinson recomana dues tècniques en concret. La primera seria acomplir la premissa segons la qual els arguments i les idees funcionen més bé quan són pronunciats en una llista de tres ítems: «*In speeches, conversations and most other forms of communication, the most commonly used type of list contains three items*» (Atkinson, 1994: 57). Segons Atkinson, les llistes amb dos conceptes semblen inadequades o incompletes. La segona recomanació és contrastar les idees pròpies i les de l'adversari, una tècnica que prové de l'antiga oratòria dels grecs i romans:

«As so much political debate involves assertions and counter-assertions about 'us' and 'them', it is hardly surprising that making a contrast between two items is an extraordinarily adaptable and widely used technique for packaging and delivering an applaudable messages. It is also one which was well known to the classical Greek and Roman writers on oratory who described a variety of different types of antitheses in their classifications of 'rhetorical figures'» (Atkinson, 1994: 73).

El discurs dels polítics és particularment efectiu quan combina aquestes dues tècniques, fins al punt que Atkinson (1994: 136) creu que aquest tipus d'oracions combinades tenen més possibilitats que els periodistes les triïn: «*messages packaged as*

---

⁴⁸ Nosaltres, però, hem consultat l'edició de 1994.

contrasts and three-part lists are frequently featured in prominent positions in headlines and news reports, especially when they were greeted at the time by a longer than usual burst o applause». Atkinson aconsella als oradors polítics que no llegeixin els discursos, ja que si no ho fan inspiraran més confiança i semblaran més espontanis i preparats. En aquest objectiu, per fer una emissió reeixida és molt important el teleprompter, que Atkinson anomena «màquina de la sinceritat». Estrenats els anys vuitanta del segle XX, el comencaren a emprar polítics com Ronald Reagan o Margaret Thatcher: «*The importance of being seen to be able to speak confidently without continually referring to a text is such that some politicians have made a practice of learning their scripts by heart before giving speeches. More recently, technology has come to their aid by making it possible for them to read their scripts from transparent teleprompter screens*» (Atkinson, 1994: 66).

Bastants centúries abans que Atkinson, Aristòtil estableix les bases de la retòrica. La primera i principal de les virtuts de l'expressió és la claredat, que s'obté amb la manca d'artifici, amb naturalitat (Aristòtil, 1990: 488). En parlar d'aquesta virtut, Aristòtil potser avança la idea de la llengua estàndard, si és entesa com un registre a cavall entre la parla culta i la vulgar: «*Ni (debe ser) vulgar ni más pretenciosa de lo debido, sino la adecuada*» (Aristòtil, 1990: 485-486). La segona virtut de l'expressió és la tria de paraules, la concreció, l'adequació entre el que hom diu i el que vol dir; en definitiva, endevinar la paraula justa:⁴⁹

«Como el discurso se compone de nombres y de verbos y como hay tantas especies de nombres cuantas hemos establecido teóricamente en los libros sobre la poesía, de entre ellos los *desusados*, los *compuestos* y los *neologismos* es preciso usarlos poco y en pocas partes (dónde, lo diremos luego; y en cuanto a por qué, ya lo hemos dicho: porque por su tendencia a la elevación se apartan de lo adecuado); en cambio, los nombres *específicos*, los *apropiados* y las *metáforas* son los únicos útiles para la expresión propia de la prosa sencilla» (Aristòtil, 1990: 489-490).

Racionero (1990: 491) explica que la «metàfora» aristotèlica ha de ser entesa com una comparació breu que fa més comprensible el missatge, que contribueix a la claredat de l'expressió. Segons Aristòtil (1990: 497), hi ha quatre causes d'«esterilitat» de l'expressió i que, per tant, són contràries a la claredat: els noms compostos, els termes

---

⁴⁹ Com hem vist, tant la claredat com la concreció són virtuts principals del llenguatge periodístic.

inusitats, els epítets improcedents i les metàfores inadequades. Quintilià és l'altre gran mestre de la retòrica en l'època romana. Opina que el llenguatge de l'orador ha de ser «clar, correcte, precís, ordenat i elegant, amb paraules habituals i que se serveixi de les analogies i les comparacions» (Bassols, 2007: 57). És potser el primer pensador que marca una diferència entre el llenguatge escrit i el parlat.

Perelman i Olbrechts-Tyteca (1989: 35) i la seva Nova Retòrica es confessen deutors dels retòrics antics: *«nuestro tratado se acerca principalmente a las preocupaciones del Renacimiento y por consiguiente, a las de los autores griegos y latinos, quienes estudiaron el arte de persuadir y de convencer. La técnica de la deliberación y de la discusión. Por este motivo también, lo presentamos como una nueva retórica»*. Pensem que Aristòtil avança una idea principal de Perelman i Olbrechts-Tyteca i de la Nova Retòrica: *«cuanto mayor es la muchedumbre, más lejos hay que poner la vista; y, por eso, las exactitudes son superfluas y hasta aparecen como defectos»* (Aristòtil, 1990: 553). És un concepte que ja apuntarem en relació amb la persuasió: la distinció entre l'auditori universal i els auditoris particulars. Perelman i Olbrechts-Tyteca (1989: 61) adapten l'antiga retòrica als nous temps pragmàtics quan introdueixen la variable del context. Fins i tot l'orador polític forma part del context: *«la persona es el contexto más valioso para apreciar el sentido y el alcance de una afirmación»* (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 487). Del Rey Morató (1997: 207) fa servir aquesta idea per explicar el *«juego de creación del adversario»*, un dels jocs de la política que prové d'establir diferències entre «nosaltres» i «els altres». Les diferències es magnifiquen per contribuir a crear dos bàndols. El que diguin els membres del meu partit estarà bé i el que diguin els rivals estarà malament, baldament diguin el mateix, com ocorre sovint en política. El missatge ha d'adaptar-se al destinatari: *«En la argumentación, lo importante no está en saber lo que el mismo orador considera verdadero o convincente, sino cuál es la opinión de aquellos a quienes va dirigida la argumentación»*. L'auditori universal (que podríem considerar que és l'auditori dels mitjans de comunicació generalistes, l'auditori potencial dels polítics que s'adrecen als votants) està *«constituido por toda la humanidad o, al menos, por todos los hombres adultos y normales»* (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 70). És molt difícil convèncer tothom; és molt difícil construir un discurs que agradi a tots els auditoris i potser aquesta és la causa que els polítics —els nous argumentadors, els nous retòrics— facin un discurs ambigu que cadascú pugui interpretar d'acord amb les idees pròpies: *«Quizá sea ésta una de las razones por las cuales lo que suscita un interés enorme es una*

técnica argumentativa que se impusiera indiferentemente a todos los auditorios o al menos a todos los auditorios compuestos por hombres competentes o razonables» (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 65). La repetició contínua dels arguments, de les idees polítiques, és un dels consells dels estudiosos. Edelman (1964: 125) cita Orwell (1954: 172) quan diu que les repeticions en les elocucions dels polítics fan que l'audiència els escolti com si fossin a missa, sensació que els amara d'una mena d'inconsciència: *«If the speech he (a politician) is making is one that he is accustomed to make over and over again, he may be almost unconscious of what he is saying, as one is when one utters the responses in a church. And this reduced state of consciousness, if not indispensable, is at any rate favorable to political conformity»*. El propi Edelman (1964: 124) parla dels clixés i repeticions com a estratègies perquè l'audiència faci poc esforç per descodificar el missatge: *«Chronic repetition of clichés and stale phrases that serve simply to evoke a conditioned uncritical response is a time-honored habit among politicians and a mentally restful one for their audiences»*. Perelman i Obrechts-Tyteca (1989: 725) afirmen que la redundància és necessària i l'audiència no és capaç de detectar-la si l'orador sap ordenar de manera adient els arguments. Així, la redundància *«está plenamente justificada en la argumentación, es preciso subrayar que generalmente no se la percibe si se analizan los argumentos de cierta manera; pues, la distinción entre argumentos no es un dato»*. Del Rey Morató (1997: 38) creu que el llenguatge polític consisteix a fer servir un tipus de paraules, defugir-ne unes altres i *«algunas ideas simples, sobre las que hay que volver una y otra vez»*. Per Fernández Lagunilla (1999a: 75), la repetició és una característica de la llengua en la comunicació política que compleix una important funció polèmica, sobretot en els debats parlamentaris. Fernández Lagunilla (1999b: 52) afirma que aquestes repeticions poden provocar un *«vaciamiento semántico»* i posa com a exemple *revolución silenciosa*; «revolució» ja no vol dir el que designava, si pot ser «silenciosa». A més, aquesta autora lliga la redundància a l'ús d'uns determinats mecanismes sintàctics per part dels polítics, és a dir, considera que una determinada sintaxi pot ser una estratègia efectiva per esquivar les responsabilitats. No existeixen, és clar, construccions sintàctiques específiques de la comunicació política, *«pero lo que sí podemos hacer es señalar tendencias en la dirección indicada a partir del uso que se hace de algunas unidades sintácticas en los discursos; es el caso, por ejemplo, de los pronombres personales, las nominalizaciones y de ciertas construcciones oracionales (impersonales, pasivas, negativas, entre otras), como formas sintácticas que le permiten*

al emisor verter ciertos contenidos sin asumir la responsabilidad individual de haberlos expresado» (Fernández Lagunilla 1999a: 51). La repetició d'unes determinades expressions per part dels polítics ens trasllada al terreny de la fraseologia, perquè algunes de les combinacions de paraules «*aparecen usadas reiteradamente dando lugar a expresiones fijas o lexicalizadas en mayor o menor grado según la alteración que permitan sus componentes»* (Fernández Lagunilla, 1999b: 54). Aquesta autora diu que n'hi ha de velles, com ara *lucha de clases, los poderes públicos, estado de bienestar, sociedad del bienestar, el imperio de la ley, disciplina de partido, estado social y democrático de derecho*. Tots aquests exemples són col·locacions, igual que la majoria de les expressions noves que aporta Fernández Lagunilla: *construcción europea, convergencia europea, convergencia real, la casa común de la izquierda, programa común, mayoría social de progreso, sociedad global, cohesión social, cohesión territorial, los fondos de cohesión, ámbito vasco de decisión i plan de paz*. La referència a la fraseologia ens remet a un altre concepte d'aquesta disciplina: al de la idiosincràsia de les llengües. Graber (1976: 10) afirma que, quan s'analitzen les traduccions al Consell de Seguretat de les Nacions Unides, és evident que la versió de cada llengua crea diferents realitats per a cada audiència. Mentre la versió russa fa la impressió que els parlants s'expressen amb principis universals, la versió anglesa indica principis aplicables en el cas de què hom parla, mentre la versió francesa se situa entre i entre: «*Idiosyncrasies of the respective languages, rather than poor translations, explained the differences in image»*.

1.4.1. Política i comunicació

Michel Rocard va ser primer ministre de França entre els anys 1988 i 1991. Del Rey Morató (1996) rescata unes paraules de Rocard, recollides per Thierry Saussez (1990: 148-149), amb les quals descriu quina és la feina dels polítics: «*nosotros nos encargamos, por intermedio del sistema mediático, de proporcionar las palabras, los actos y las actitudes simbólicas del consenso al abrigo del cual la máquina del Estado funciona tranquilamente, animada por funcionarios que los políticos han nombrado, pero que no tienen tiempo de orientar ni de controlar»*. Yanes Mesa (2007: 360) és del parer que els polítics dediquen més temps a comunicar el que volen fer que a fer-ho, comportament que arrossega un perill: «*El político podría convertirse en un*

comunicador que olvida la función social para la que fue elegido, que es la de administrar los asuntos públicos».

És possible que tant una línia com l'altra siguin una mica exagerades i que els polítics facin alguna cosa més que posar paraules a les actuacions dels funcionaris. Tot i això, hi reconeixem un punt de veritat: *«La comunicación política no es la política, pero la política —parte considerable de ella— es, o se produce, en la comunicación política»* (Del Rey Morató, 1996: 2). Per Edelman (1964: 117) el llenguatge és «catalitzador» de la política. Nimmo (1978, citat per Meadow, 1980: 180) senzillament sosté que la política és parlar: *«the essence of politics is talk»*. Meadow (1980: 237) considera que *«there can be no politics independent of communication processes»* i Yanes Mesa (2007: 359) afirma que *«comunicar es un acto de naturaleza política»*. En parlar de la persuasió com a eina retòrica, hem vist que la política és l'anhel de conquerir el poder, i el poder s'assoleix mitjançant la paraula. Parlar bé en públic és l'arma més poderosa i antiga dels professionals de la política. Lenin, Hitler, Mussolini, Churchill, De Gaulle, Castro, Kennedy i Martin Luther King representen diferents ideologies, però tenen en comú *«a quite extraordinary ability to captivate their audiences, inspire crowds and mobilize mass opinion»* (Atkinson, 1994: 1). Així que podríem dir que l'enfrontament entre diferents partits polítics, a les democràcies desenvolupades, és senzillament un joc lingüístic convertit en batalla. Són *«conflictos de discurso, escaramuzas semánticas con las que los políticos se ponen en el mercado —titulares, informativos radiofónicos, telediarios—, y conquistan la atención de las audiencias»* (Del Rey Morató, 1997: 23). Graber (1976: 174), amb una reflexió que ens recorda la idea dels jocs del llenguatge de Wittgenstein, afirma que *«the game of the politics is played so largely with words»*. Les decisions que prenen els polítics han de quedar justificades mitjançant les paraules: *«They process vast amounts of verbal information, transmit or store and recall it, creating particularized meanings in the process. Most of their decisions are verbally expressed and publicized and involve deliberate and purposive selection, combination, and recombination of verbal data»* (Graber, 1976: 174). També Del Rey Morató (1997) redueix la política a un simple joc lingüístic. Els partits no necessiten responsables que planifiquin què cal fer, per exemple, en matèries com les obres públiques, la cultura o l'economia; no necessiten uns parlamentaris brillants capaços de filar un discurs coherent i argumentat: *«El parlamentarismo clásico, repleto de lógica racional, hoy carece de sentido. El discurso es cada vez más una suma de frases que la unión de todas ellas»* (Rubio 2007: 42).

L'era televisiva ha provocat que sorgeixi un tipus de polític «*acuñador de frases felices*» (Del Rey Morató, 1997: 79). Es tracta de fer «cites citables» per al consum periodístic: «*It will thus be important for politicians and parties to generate a continual supply of quotable quotes that the media will be able to pick up and disseminate to the electorate*» (Atkinson, 1994: 143). Com diu el títol d'una obra del publicista mexicà Eulalio Ferrer, la política ha passat *De la lucha de clases a la lucha de frases*. Un bon exemple de la recerca de frases afortunades poden ser aquestes del nostre corpus:

— «‘Els plantejaments s'han de fer des del rigor, no des del rancor’, apuntà el popular Miquel Jerez, qui deixà clar que la Llei de l'*indult* s'ha de modificar per delimitar els casos on no *s'ha de concedir* i justificar més quan s'atorga la mesura de gràcia» (Miquel Jerez, diputat PP, *Ara Balears*, 2 d'abril, p. 6).

— «‘El nostre petroli és el nostre paisatge’, advertí, en una versió de la frase que va dir el president per oposar-se a les *prospeccions petrolíferes*: ‘El nostre petroli és el turisme’» (David Abril, diputat de MÉS, *Ara Balears*, 12 de març, p. 9).

Aquesta simplificació de la política en una batalla lingüística ha provocat que sorgís el periodisme declaratiu o de declaracions (Núñez Ladevéze, 1999; Sintès, 2011). Lang i Lang (1968: 180) citen Douglas Cater (1959) quan retreu als periodistes que s'inventassin polèmiques arran de declaracions de rivals polítics. Cater «*criticized the common practice of newsmen in approaching an official, soliciting an opinion, the quoting his words to an opponent in order to solicit a refutation. The controversies that are then reported are essentially creations of the newsmen*». Això té a veure amb l'espectacularització de la lluita política, que veurem a l'apartat 1.5.

Walter Lippmann, intel·lectual nord-americà de començament del segle XX, va ser el primer a parlar de la tasca del periodista com a mediador o intermediari (Sintès, 2011). Els polítics parlen a la societat a través dels mitjans de comunicació, amb la mediació dels mitjans de comunicació: «*Los políticos son comunicadores que necesitan unos intermediarios: los medios de comunicación*» (Yanes Mesa, 2007: 357). Per això, alguns teòrics de la comunicació política parlen de democràcia *mediada* o *mediatizada*:

«el resultado es que los medios informativos actúan como intermediarios de la pugna ideológica y de la rivalidad política en la disputa por el electorado, influyen

decisivamente en la formación de las actitudes electorales interfiriendo en la estrategia y los planes, es decir, en los intereses de los partidos políticos, de aquí que su control político sea a su vez objetivo preferente, aunque tácito, de la discusión» (Núñez Ladevéze, 1999: 116).

Però els polítics també parlen «entre ells» a través dels mitjans de comunicació. Obeng (2002: 9) opina que la intertextualitat de què parlen Bajtín i Kristeva és una de les característiques del llenguatge dels polítics: «*Political discourses are highly dialogic and work via imitation and influence*». No és que els mitjans de comunicació siguin fonamentals per a la política, és que sense els mitjans no hi ha política: «la política té lloc, esdevé en bona part, en els mitjans de comunicació. Ells són la plaça, l'escenari, el terreny de joc en el qual es desenvolupa una lluita pel poder simbòlic en la qual, a més, també participen, i de la qual són part interessada» (Sintes, 2011: 153). El polític que és entrevistat per un diari, una ràdio o una televisió és conscient que en realitat el destinatari del seu missatge no és exclusivament el periodista: «*quien concede una entrevista a un periodista considera que el auditorio lo constituyen los lectores del periódico más que la persona que se encuentra delante de él*» (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989: 54-55). Potser és Graber (1976) la que ha explicat més bé aquesta idea de mediació que exerceixen els periodistes entre els polítics i els administrats, tot trasplantant l'al·legoria de la cova de Plató al món dels mitjans de comunicació. L'home encadenat a la cova des de la infantesa solament veu ombres i creu que allò és la realitat; el mateix passa amb els mitjans de comunicació i la realitat política: «*Despite fantastic advances in communications technology, modern man is still chained in a perceptual cave. Most of his political knowledge come to him second hand. He sees events as projected from the shadow play of the mass media*» (Graber, 1976: 135).

Així que els mitjans de comunicació són una espècie d'àgora política, com un parlament virtual, format per multitud d'escons i de tribunes d'oradors, amb un guirigall polifònic de veus que se superposen i es contesten les unes a les altres: «*Los medios de comunicación se han convertido hoy en el centro de debate de los asuntos públicos, en el foro donde se visualiza el diálogo continuo que supone la actualidad política*» (Yanes Mesa, 2007: 359).

La tasca medidora dels periodistes podria explicar, doncs, per què la política és comunicació i també per què la comunicació és política. Aquesta darrera afirmació la podem entendre en dos sentits: primer, que les paraules no són innocents (Del Rey

Morató, 1997: 43) i sempre transmeten una ideologia (política); segon, que els periodistes, malgrat que no ho vulguin, són part de la política (veg. § 1.5.).

Sens dubte els investigadors nord-americans de la comunicació han estat els qui més han estudiat els efectes dels mitjans de comunicació en els receptors, sobretot els votants en època electoral i especialment durant les campanyes a la presidència dels Estats Units. Uns dels primers a estudiar la qüestió varen ser Lasswell, Lazarsfeld i Berelson. El darrer autor fa una reflexió preeminent al respecte: «*Some kinds of communication on some kinds of issues, brought to the attention on some kind of people under some kinds of conditions, have some kind of effects*» (Berelson, 1948: 172; citat per Graber, 1976: 139). Per tant, se'n relativitzen els efectes tot dient que tan sols en determinats assumptes, en unes circumstàncies en concret, hi ha gent que rep algun efecte. Lang i Lang (1976: 19), que se centren específicament en l'estudi de la televisió, sostenen que els efectes s'aconsegueixen a llarg termini: «*In other words, we feel that the mass media structure issues and personalities. They do this gradually and over a period of time, and thus impact seems less spectacular than the shift or crystallization of a particular vote decision*». També Nimmo (1970: 3) minimitza els efectes d'una sola campanya electoral, que té pocs efectes en els votants: «*will have little effect on voting patterns*». Aquest autor fins i tot arma una teoria al respecte, la de les mínimes conseqüències (*the law of minimal consequences*): «*the fundamental impact of election campaigns is to reinforce, crystallize, or activate long-term loyalties; campaigns are therefore relatively ineffective when it comes to winning adherents from the opposition*» (Nimmo, 1970: 167). Igualment, Meadow (1980: 163) després d'haver analitzat nombrosos estudis arriba a la mateixa conclusió: «*Effects of political messages on voters in terms of changing vote intention, or even crystalizing votes in the short run, are very difficult to isolate, if they exist at all. Instead, what mass media do is more subtle, and occurs over a much longer period of time than one election campaign*».

Com que els partits i grups de poder es temen que cal fer feina a anys vista, es creen els *think tank*, que podríem traduir com a «caixes de pensament» (Xifra, 2010: 45). Els acompliments de l'esquerra nord-americana en la cultura i en l'entorn acadèmic els anys seixanta i setanta del segle XX, els obtenen un dècada més tard els conservadors, els republicans, de l'època de Ronald Reagan a través d'aquestes organitzacions de difusió d'idees. Actualment, a tot el món hi ha devers 5.000 *think tanks*. Les campanyes electorals, particularment els mítings, han esdevingut secundàries

«en detriment de la més eficaç relació amb la premsa que els permet arribar a una audiència molt més àmplia. Aquest fet ha comportat que els partits polítics es preocupin més per controlar l'agenda temàtica dels mitjans de comunicació que no pas per altres iniciatives» (Xifra, 2010: 55).

Bassols (2007: 91-101) fa una repàs cronològic a la manera com el poder s'ha servit des de temps immemorials de la propaganda política per expandir les seves idees. Els reis sumeris (3500 aC) ja usaven les tauletes de fang per deixar constància de la seva grandesa. També els faraons egipcis «enviaven missatgers a les caravanes perquè parlessin a tothom de les seves excel·lències». Un mandarí xinès, Fush Tsien, el 729 aC deia que la base del coneixement era la repetició, igual que Napoleó. Pèricles, al segle V aC, instaurà un ministeri de propaganda. La romanització, segons Bassols, no va ser sinó una operació propagandista de la República Romana. Durant l'Edat Mitjana, la propaganda va ser representada per les cançons dels joglars. Al segle XV, la invenció de la impremta tengué molta influència en la propaganda. La propaganda política l'han feta servir tots els règims, els comunistes, els republicans i els monàrquics, la Revolució Russa, el nazisme, i també les guerres, des de les dues mundials, la de Vietnam, fins a les més recents del golf Pèrsic o de l'ex-Iugoslàvia. La propaganda, mitjançant el llenguatge polític, «és, en tots els casos, un vehicle de control social per al manteniment de *l'statu quo*» (Bassols, 2007: 21). Bassols (2007: 101-106) fa un recull de definicions de propaganda política. Segons Lasswell (1965: 117), la propaganda «és un combat d'idees, encaminat a guanyar o conservar el poder; per tant, exigeix necessàriament el control de la informació». Jowett i O'Donnell (1992: 4) emfasitzen el vessant manipulador de la propaganda, que descriuen com un «intent deliberat i sistemàtic de formar percepcions, manipular coneixements i orientar conductes, amb vista a aconseguir les respostes desitjades pel propagandista». Ferrer (1992: 240-241 i 235-236) descriu les característiques del missatge propagandístic: la presència d'un locutor col·lectiu, la venda d'una idea i l'oferta d'un benefici. El punt en comú d'aquestes definicions o descripcions és que la propaganda intenta imposar les idees dels polítics a la resta de ciutadans.

L'arribada dels mitjans audiovisuals a poc a poc converteix la propaganda en màrqueting polític. Lang i Lang (1968) fan un recorregut pels començaments de la venda periodística de les idees polítiques, sobretot durant les campanyes electorals. Situen Al Smith, governador de Nova York l'any 1928, quan era candidat demòcrata a

la presidència, com la primera personalitat política a fer servir la ràdio com a mitjà polític. Va perdre, així que Roosevelt i Truman pensaren que podien guanyar a pesar de l'oposició de la premsa. Nimmo (1970: 133) afirma que Roosevelt, l'any 1936, va ser el primer candidat presidencial que va fer servir fa ràdio d'una manera efectiva en una campanya. L'arribada de la televisió permet els candidats evitar la premsa hostil i adreçar-se directament als votants: «*Television permits him to hurdle reporters or editors and reach voters directly*» (Nimmo, 1970: 139). Així va ser la campanya de Ronald Reagan a governador de Califòrnia.⁵⁰ La consolidació de la televisió en tant que mitjà informatiu és contemporània a l'adveniment dels publicistes de l'avinguda Madison com a nou poder. Fins i tot els candidats a unes eleccions podien ser mercaderia: «*Although the medium could be used for elevating the political consciousness of the public, many feared that politics would now be marketed much like toothpaste. Anything could be sold with the appropriate formula*» (Lang i Lang, 1968: 15). Els temors de Lang i Lang s'han acomplert: amb el temps, el mitjà televisiu no ha servit per elevar la consciència dels ciutadans. Sembla que hi hagi consens en afirmar que la campanya a les eleccions presidencials de l'any 1952 és el tret de sortida del màrqueting polític. La campanya va enfrontar el candidat republicà, Dwight E. Eisenhower, i el demòcrata, Adlai Stevenson II. La campanya va tenir cobertura nacional a través de les cadenes televisives, incloses les convencions dels dos grans partits a Chicago. La presència de la televisió condicionà la tria de la ciutat i del lloc: l'International Amphitheatre. L'horari de Chicago permetia tenir grans audiències a banda i banda del país, a les costes est i oest, mentre que l'escenari va ser elegit perquè era fàcilment adaptable a les necessitats televisives (Lang i Lang, 1968: 80-81). Les dues convencions tingueren grans inversions en anuncis publicitaris, la cobertura de les tres grans cadenes americanes (ABC, NBC i CBS) i unes audiències que oscil·laren entre els 65 i 70 milions de telespectadors (Lang i Lang, 1968: 79). Sintès (2011: 146) parla concretament de dues agències de relacions públiques, Batten, Barton, Dustin i Osborne (BBDO), i de l'agència de Ted Bates, com a precursoras de l'expansió del màrqueting polític a partir de la campanya de Dwight D. Eisenhower com a president. Des d'aleshores, Sintès sosté que el màrqueting polític és «una manera d'entendre la

---

⁵⁰ A partir de l'any 2013, el president del Govern espanyol i del PP, Mariano Rajoy, convocà diverses conferències de premsa a la seu del partit a Madrid, al carrer de Gènova. Va comparèixer a través d'una televisió de plasma, amb la coartada, per tant, de no admetre preguntes dels periodistes. Les investigacions del cas Bárcenas, de presumpte finançament irregular del PP, estaven en plena efervescència.

política». De fet, va ser una l'agència BBDO la que va produir el celeberrim *Checkers Speech*, un programa publicitari de mitja hora, emès dia 23 de setembre de 1952, que veieren 25 milions de persones a través de la televisió i escoltaren 45 milions per la ràdio. El candidat republicà a la vicepresidència, Richard Nixon, va ser acusat d'haver comès irregularitats en la gestió dels fons econòmics de la seva campanya, d'haver acceptat 18.000 dòlars de fons per a la campanya al senat. Eisenhower estava a punt de substituir-lo en el *ticket* republicà. Nixon es va defensar, va atacar els rivals i posà en mans de l'audiència la seva candidatura. Qui aleshores era senador per Califòrnia va dir que conservaria un sol regal de tots els que li havien ofert: un ca que nomia Checkers. L'actuació de Nixon el salvà i demostrà que «*the use of show business methods in politics, no one could deny that his political technique had been effective*» (Lang i Lang, 1968: 28). La televisió i la ràdio salvaren Nixon, però no va ocórrer el mateix vuit anys més tard, quan s'enfrontà a Kennedy en les presidencials de 1960, i així ho reconegué el candidat republicà: «*It was TV more than anything else that turned the tide*» (Lang i Lang, 1968: 216, citen White, Theodore H. (1962). *The making of the president 1960*, New York, Pocket Books paperback). Aleshores, el màrqueting polític ja s'havia instal·lat definitivament en el sistema electoral nord-americà. Ja fa quasi mig segle, Nimmo (1970: 4) s'adonà que no hi havia distinció entre les convencions dels partits republicà i demòcrata dels Estats Units i la campanya a la presidència; en realitat, tot era campanya. El fenomen de la campanya continua tardà dècades a arribar al sistema polític espanyol, i ara la lluita entre partits és diària, amb l'escenari dels mitjans de comunicació com a camp de batalla: «Avui, en les societats democràtiques, s'han de provocar, com sigui, efectes cognitius i rellevants en els receptors, en els votants, gairebé cada dia» (Bassols, 2007: 86-87). Per dur endavant aquesta tasca són necessaris tot tipus d'assessors, que en política no són accessoris, sinó que s'han convertit en el centre de la seva activitat. No importa si el que diu el polític és intranscendent; el que convé és dir alguna cosa cada dia:

«la preocupación por la imagen y por el qué decir en la próxima comparecencia —a veces no hay nada que decir; sólo comparecer— nos informa sobre la relevancia de la comunicación en la actividad política: antes sólo existían gabinetes de prensa, pero ahora existen gabinetes de imagen y comunicación, análisis de medios, diseño de estrategias y estudios de marketing» (Del Rey Morató, 1996: 2).

Nimmo (1970: 4-5) afirma que aquesta campanya política perpètua és provocada pel convenciment que el curt termini d'una campanya electoral no basta per decidir el vot dels electors, com hem dit abans, quan ens hem referit als efectes a llarg termini dels mitjans de comunicació: «*in evaluating the effects of election campaign it is a mistake to focus on the short-term impact on specific elections*». És com una pluja fina, que necessita molt de temps per fer saó.

1.5. Convergència del llenguatge periodístic i el llenguatge dels polítics

Casasús (1991: 59) recorre a un text més que centenari que indica que l'intent polític d'utilitzar la premsa ve d'antuvi. L'any 1903, Sánchez Ortiz parlava dels anomenats «globus sonda» com una degeneració del sistema polític: «*lanzando en estos casos la noticia como ballon d'essai el político la rectificará en seguida que hizo su efecto, y entonces, entre dos personas responsables, a la cuenta del humilde periodista, por ser humilde, será cargada la rectificación de la noticia*». La majoria de vegades, però, la política no solament se serveix dels periodistes per llançar les seves idees, sinó sobretot per expandir les maneres de dir pròpies. Aleshores, el periodista es converteix en «intermediari passiu» del que diuen els polítics, quan hauria de ser un «intermediari creatiu» (Núñez Ladevéze, 1991: 122 i 125): «*El informador vierte en el lenguaje fórmulas extrañas a su uso habitual, giros estereotipados, tópicos ajenos a la vitalidad expresiva de la comunidad, bárbaros neologismos, calcos de toda suerte, y lo hace sin conciencia de ser un instrumento de gustos extraños (y muchas veces no precisamente democráticos), desfigurando además su sentido originario, si es que alguna vez lo hubo*». Bassols (2007: 13) considera els periodistes com a simples transmissors del missatge emès pels polítics:

«la comunicació política gaudeix d'un emissor col·lectiu —el partit polític—, simbolitzat generalment per un personatge que actua com a portaveu o líder, i per un receptor massificat —els ciutadans. El seu missatge és polisèmic i multidireccional, adreçat a diversos grups de destinataris, alguns del món polític i d'altres de fora [...]. Sovint, però, arriben al receptor mediatitzats pels mitjans de comunicació, que el segmenten, escapcen i enganxen al seu gust i en funció de l'espectacularitat que els caracteritza».

Bassols (2006: 25) reconeix que hi ha una interdependència entre el llenguatge periodístic i el llenguatge dels polítics: «El 80% dels missatges periodístics tenen com a objectiu el món de la política i del discurs polític. Per això, gairebé és impossible parlar d'un tipus de discurs sense parlar de l'altre. Tots dos s'interrelacionen i es retroalimenten contínuament».

Fernández Lagunilla (1999a: 11-12) considera que la relació entre els mitjans de comunicació i el discurs polític no és la simple vehiculació de certs comportaments lingüístics, «*sino que va más allá y apunta a la propia esencia del discurso político [...] los políticos hablan públicamente casi exclusivamente a través de los medios de comunicación*». Núñez Ladevéze (1999: 121) afirma que el llenguatge periodístic està «supeditat» al dels polítics: «*hay una clara supeditación del lenguaje de los periódicos respecto del de los políticos y, en general, respecto del de los líderes de opinión estimados como autoridades sociales o especialistas profesionales*». Aquesta subordinació es concreta en l'assumpció de les expressions pròpies del llenguatge dels polítics:

«La falta de criterio estilístico del redactor puede llevar a imitar este discurso oído, pero también a trasladar el texto escrito eliminando incluso la señal de estilo indirecto, haciendo suyo, por ello, el estilo de la redacción originaria. Se crea, así, una cierta continuidad entre ciertos tipos de oralidad, caracterizados por el uso precautorio del lenguaje, y la manifestación escrita de estos mismos usos» (Núñez Ladevéze, 1999: 126).

Per tant, podríem parlar d'un codi lingüístic políticoperiodístic o políticomediàtic. Com a mínim, caldria reconèixer que tenen molts d'elements i de característiques comuns, fins i tot interferències lingüístiques inevitables, com veurem tot seguit. Mantenen, també, diferències, com ara que els periodistes parlen del que diuen els polítics, i no a l'inrevés: «*En líneas generales puede decirse que una primera diferencia a tener en cuenta entre el lenguaje periodístico y el político es que aquél sirve como metalenguaje del lenguaje de los políticos*» (Núñez Ladevéze, 1999: 118).

Martínez Albertos (1989: 70) afirma que els periodistes, inevitablement, es «contagien» del llenguatge esotèric i perifràstic dels polítics, els quals l'únic que volen és vendre un producte ideològic tot suggestionant els clients electorals. Núñez Ladevéze (2008: 143-144) denomina aquesta assumpció periodística dels trets lingüístics dels

polítics com la *jerga del portavoz*, que es nodreix del lèxic burocràtic i administratiu dels professionals de la funció pública: la *jerga del portavoz* promou els tòpics, estereotips, clixés i fórmules gastades, abusa de l'estil nominal i dels anglicismes. El parlar mediàtic s'uniformitza i en són connivents no tan sols els polítics i els periodistes:

«La confluencia de todos estos rasgos se manifiesta en la generalización de modos uniformes de hablar y en el uso también uniforme de un léxico predominante, estereotipado y manido que distingue a los promotores de información, expertos burocráticos, líderes sindicales, oficiantes de responsabilidades públicas, profesionales de la política, especialistas en ciencias sociales y profesores universitarios y, sobre todos ellos, a periodistas» (Núñez Ladéveze, 2008: 145).

Vegem alguns exemples del nostre corpus en els quals el periodista sembla que hagi adoptat l'estil i les paraules pròpies del llenguatge dels polítics (més ben dit, d'un polític en concret), pel seu grau excessiu de formalitat, per l'adopció d'un llenguatge poc clar i que podríem qualificar «de fusta»:

— «Els estatuts del Consorci d'Administracions Locals, l'instrument legal creat per protegir les competències dels pobles davant la nova Llei de racionalització i sostenibilitat de l'*administració local*, que limitarà la despesa que puguin fer els municipis de menys de 20.000 habitants, ja estan aprovats sense que hi hagi hagut cap al·legació» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 13).

— «Els docents han elaborat un dossier d'aplicació del Tractament Integrat de Llengües basant-se en els resultats de quatre enquestes: l'informe d'avaluació inicial de competències lingüístiques en anglès de l'alumnat de primer d'ESO elaborat per l'Associació de Directors de Secundària de Mallorca (Adesma) en una mostra de 2.376 alumnes de 23 instituts; l'informe de situació d'aplicació del TIL basat en les respostes de 63 centres elaborat per l'Assemblea de Docents; l'informe d'anàlisi dels resultats d'avaluació del primer trimestre a partir de dades de 31 centres de Mallorca (3.700 alumnes) fet per Adesma; i l'estudi elaborat per l'Assemblea de Docents d'Eivissa, basat en les dades de 38 *centres educatius* de l'illa pitiüsa» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 6).

— «Després del Consell de Govern, Riera defensà que les dues propostes en contra de les prospeccions presentades pels grups d'esquerra incloïen punts que res no tenien a veure amb Balears, com un de referent a l'etiqueta energètica, a la *central nuclear* de Garoña o a un recurs d'inconstitucionalitat de Cantàbria, i recalçà que en el Congrés no es permet la votació separada i que el PP no podia votar a favor del conjunt de les propostes perquè incorporaven aspectes que perjudiquen l'interès general» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 7).

Si assumim que el periodisme és una manera d'interpretar la realitat (Gomis, 1989b: 51), no ens queda més remei que admetre que aquesta realitat és distorsionada, o emmascarada (Martínez Albertos, 1989: 70), quan els periodistes assumeixen els trets lingüístics, el lèxic, el que diuen els polítics:⁵¹

«Els textos periodístics estan farcits de citacions directes i indirectes que en fan uns veritables jocs de veus, en què les dels periodistes deixen de ser les conductores en moltes ocasions, per ser-ne tan sols les transmissores. Per un pur mimetisme, sovint en són fins i tot unes reproductores fidels i poc crítiques» (Bassols, 2003a: 188).

Aleshores, hom posa en perill la funció informativa de la premsa, «*el derecho de los ciudadanos a recibir libremente y de forma racional informaciones y opiniones sobre aquellas materias de interés general que les afectan*» (Martínez Albertos, 1989: 69). Els periodistes cauen en la trampa política i «*convierten los periódicos en boletines de uno u otro grupo de poder*» (Martínez Albertos, 1989: 83). Soengas (2003: 130) defensa que els partits i els sindicats tenen dret que les seves reivindicacions i idees siguin difoses, però que «*ese derecho pierde legitimidad cuando los mensajes tienen una finalidad perversa o cuando se canalizan y se difunden al margen de los criterios periodísticos y de los códigos deontológicos correspondientes*».

---

⁵¹ De vegades, els polítics també lliuren batalles contra els lingüistes per imposar els seus criteris. Camps, Agulló i Solé (2007: 80) expliquen el cas del Parlament de Catalunya, que es plantejava com dir *bullying* en català. Hi havia expressions pròpies, com *fer la vida impossible*, *molestar*, *empipar*, *fer la santíssima*, *fer la murga*, *fer la llesca*, suggerides pels lingüistes. Però guanyà un cultisme proposat pels polítics, *assetjament*, que segons els autors «va fer fortuna quan el Parlament de Catalunya el va adoptar per traduir l'expressió castellana *acoso sexual*, que potser hauríem traduït per *persecució*». «Assetjament» es combinà amb «sexual», amb «escolar» i «laboral» per crear tres col·locacions, que són neologismes i que evidentment després varen ser popularitzades gràcies als mitjans de comunicació.

Els llibres d'estil dels mitjans de comunicació són, en part, codis deontològics. El del diari *El País* adverteix als periodistes que en la seva manera d'escriure no han de deixar-se influir per altres col·lectius socials:

«Los periodistas han de escribir con el estilo de los periodistas, no con el de los políticos, los economistas o los abogados. Los periodistas tienen la obligación de comunicar y hacer accesible al público en general la información técnica o especializada. La presencia de palabras eruditas no explicadas refleja la incapacidad del redactor para comprender y transmitir una realidad compleja. El uso de tecnicismos no muestra necesariamente unos vastos conocimientos, sino, en muchos casos, una tremenda ignorancia».

Núñez Ladevéze (1991: 131) creu que tant polítics com periodistes tendeixen a imitar el llenguatge científic o tecnocràtic perquè tenen prestigi. Com a mesura correctora, Vellón Lahoz (2011: 688) proposa col·loquialitzar el llenguatge periodístic, escriure l'oralitat per lluitar contra un excés de formalisme, per «*contrarrestar las tendencias burocratizadoras auspiciadas por su proximidad a los centros del control político y económico de la información*».

Atkinson (1994: xiii) sosté que gràcies a la televisió el malson de George Orwell i el seu *Big Brother* no s'ha complert: «*we had come to take it for granted that we live in a world where 'You are watching Big Brother' applies to all of us for at least some of the time*». Som nosaltres, els telespectadors, els votants, els qui, gràcies als mitjans de comunicació i, més recentment, als mitjans digitals, a les xarxes socials, els qui contemplem els polítics, els qui «controlem» els polítics:

«In addition to making speeches, they now have to be prepared to be seen being interviewed, going on walkabouts, canvassing voters, chatting to factory workers, kissing babies, stroking dogs, climbing in and out of car and aeroplanes, greeting foreign statesmen, eating, drinking, shooting, fishing, jogging, and almost any other activity to which cameras crew can get access» (Atkinson, 1994: 172).

L'activitat quasi frenètica de molts de polítics, sobretot quan estan en campanya electoral, quasi ens permet seguir al minut els seus moviments. Els polítics pateixen una necessitat de ser vistos, una necessitat de *visibilitat compulsiva*, en paraules de Thompson (1998), recollides per Sintès: «abans el poder es mostrava [...] de forma

restringida, [...] actualment el poder viu encadenat a la visibilitat [...]. El poder a penes té la possibilitat d'apagar per uns moments el focus que l'il·lumina» (Sintes, 2011: 174). Els polítics mantenen aquesta hiperactivitat per ser notícia contínua. Com un ciclista, no poden deixar de pedalar, a risc de caure, i deixar de sortir als mitjans de comunicació. D'aquesta manera no només sabem quines són les seves idees, sinó quina casta de persona és un polític. Abans de l'aparició de la televisió, les trobades dels governants eren quasi secretes: «*Tribal councils met in sacred temples. Roman senators met behind closed doors*» (Meadow, 1980: 222). Als Estats Units, a la cambra de representants, les transmissions televisives en directe dels debats parlamentaris començaren l'any 1979. Molt abans, el 1947, es televisà la sessió d'obertura del congrés. En els anys 50 es transmetien les sessions del senador McCarthy i en els 70 les sessions sobre el cas Watergate. Però més que per *veure* el que fan els polítics, el poder dels periodistes rau en el fet que *trien* el que diuen els polítics als mitjans. El polític pot fer un discurs brillant, però no serveix de res si no és recollit pels mitjans de comunicació. El polític pot fer un discurs extraordinari, però no serveix de res si no hi ha presents mitjans de comunicació. I per això ha de passar per molts de filtres. I per això els polítics han de guanyar la lluita per l'establiment de l'agenda periodística:

«Even if the press, radio and television take the trouble to be present when a speech is being made, politicians face stiff competition for the limited space and time available for covering all the news on any particular day. What they say must therefore be impressive enough to be noticed not just by the reporters who actually attend, but by the editors and the producers who make the highly selective decisions as to what goes on to the front pages of newspapers and into peak-time broadcast news bulletins» (Atkinson, 1994: 131-132).

Núñez Ladevéze (1999: 113) creu que en la lluita amb els polítics, els periodistes gaudeixen d'una posició preferent: «*el político necesita del periodista para llegar más eficazmente a su público elector y, como consecuencia de ese condicionamiento, el periodista se hace más importante para el político hasta el punto de que su colaboración, cuando no su adhesión, puede llegar a convertirse en un objetivo político*». D'aquí l'intent dels polítics de controlar els mitjans de comunicació. Dins de l'àmbit català, sense dubte és Marçal Sintes (2011) qui amb més profunditat ha estudiat la relació entre polítics i periodistes. I ho fa amb un punt de vista diferent. Quasi sempre

s'ha estudiat de quina manera els polítics volen controlar els polítics. Sintès, tot seguint la teoria liberal democràtica sobre el periodisme i l'opinió pública, considera que una de les funcions de la premsa és la de fer de contrapoder del poder polític.⁵²

Segons la teoria periodística clàssica són els *gatekeepers*,⁵³ els «vigilants» o «guardabarreres», els encarregats a les redaccions de filtrar, triar, les informacions que han de ser publicades, són els qui han d'establir l'agenda. I aquí es produeix «*la primera manipulació de la informació que condiciona definitivament el resultat periodístic*» (Rodríguez Pastoriza, 2003: 44): una mostra més de la impossibilitat de l'objectivitat periodística. Són els directors, editors o caps de redacció els «guardabarreres» que fan la tria temàtica. El concepte prové de Kurt Lewin (1947), si bé aleshores es referia a un estudi sobre dinàmiques socials. McCombs (1981), Tuchmann (1983) i McQuail (1991) l'apliquen als estudis periodístics, tot relacionant-lo amb un altre concepte, el de l'*agenda-setting*, que podríem traduir com a «establiment de temes». Establir l'agenda temàtica dels mitjans de comunicació no és una qüestió trivial, sobretot per als polítics. Cohen (1963: 13) afirma que potser la premsa no pot imposar als lectors «què» han de pensar, però sí «sobre què» han de pensar: «*The press may not be successful much of the time in telling people what to think, but it is stunningly successful in telling its readers what to think about*». Canel (2006: 86) interpreta les discrepàncies entre polítics i periodistes en termes de diferents punts de vista sobre el que és notícia o no ho és: «*No suelen coincidir los criterios de noticiabilidad de los medios de comunicación con los que tienen las instituciones públicas*». Mentre les institucions cerquen el consens, els periodistes malden per trobar «*el conflicto, lo inusual, las informaciones incongruentes o las discrepancias que haya podido haber*». Meadow (1980: 97) explica que alguns polítics es demanaven qui havia

---

⁵² Sintès relata una batalla lingüística i incruenta que lliuraren periodistes i polítics catalans i que acabà amb el triomf de l'etiqueta «tripartit» per designar els governs de la Generalitat de Pasqual Maragall i José Montilla. Els periodistes guanyaren. Els polítics i els seus assessors volien que els designessin com a «govern catalanista i d'esquerres» i com a «govern d'entesa», respectivament. El «govern tripartit», és clar, «remetia semànticament al fet que el govern el formaven tres socis polítics diferents» (Sintès, 2011: 213), PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA. La fórmula ja havia estat emprada abans en al·lusió a les forces que donaven suport al govern del lehendakari Juan José Ibarretxe. Els polítics del primer tripartit cercaven «una denominació que emfasitzés aquells aspectes, aquells atributs, que es va considerar no sols que eren comuns a les formacions aliades, sinó també percebuts en termes positius per la majoria de l'electorat» (Sintès, 2011: 229). «Govern catalanista i d'esquerres» responia als desitjos dels polítics. En canvi, «govern tripartit» remetia a les diferències entre els membres del Govern; remarcava que eren partits diferents i que eren tres. Segons Sintès, l'expressió «tripartit» va triomfar perquè «l'etiqueta era afortunada [...]. S'ajustava, en definitiva, com un guant al relat que es va anar elaborant i imposant sobre aquell govern» (Sintès, 2011: 231). Darrere l'expressió no hi havia cap estratègia predeterminada per part dels mitjans, segons Sintès.

⁵³ Meadow (1980: 127) s'estima més parlar de *decision maker*.

elegit Walter Cronkite per ser l'home en qui més confiaven els telespectadors i votants nord-americans.⁵⁴

Els responsables editorials dels mitjans de comunicació tenen tres tasques fonamentals: «*excluir, incluir, jerarquizar*» (Borrat, 1989: 71). Martínez Albertos (1991b: 43) no té cap dubte que són els periodistes els qui han d'establir l'agenda temàtica dels mitjans de comunicació: «*éste es un privilegio profesional de los periodistas en las sociedades democráticas; un privilegio que ha sido confiado a ellos como resultado de una delegación tácita de atribuciones y cometidos que el cuerpo social hace a favor de los periodistas*». Martínez Albertos pensava fa vint-i-cinc anys que la funció de tria de les notícies era una barrera que el poder no podia franquejar i que únicament podia ser tombada a causa de la poca traça dels periodistes. Nosaltres no sabem exactament què ha passat, però sí que constatem que, en tot aquest temps, els polítics que governen una institució pública condicionen d'una manera inimaginable l'agenda noticable dels mitjans de comunicació. Potser el reforç de la tasca dels gabinets de premsa i la precarietat laboral de les redaccions hi tenen alguna cosa a veure. De tota manera, el poder institucional potser no hagi pogut imposar sempre el seu criteri als periodistes sobre de què han de parlar, però sempre ha tingut una carta que ha sabut jugar, la de la informació oficial: «*When governments produce messages directly, gatekeeping roles are minimized*» (Meadow, 1980: 220). Sintes (2011: 119) cita Katharine Graham, propietària del Washington Post durant el cas Watergate: «Vam veure fins a quin punt el govern té el poder de revelar solament el que vol i quan vol, donar al públic només la versió autoritzada dels esdeveniments» (Graham, Katharine (1998). *Una historia personal*, Madrid, Alianza Editorial). Graber (1976: 148) pensa que els periodistes rarament qüestionen les fonts oficials, la qual cosa provoca que es puguin escampar informacions poc acurades o, fins i tot, falses: «*Unquestioned acceptance of official sources has marked consequences. When these sources are inaccurate, as happens frequently, false information may be widely accepted. Challenges to 'official' accuracy are rare*». Les fonts oficials no són qüestionades, circumstància que contrasta amb les dificultats que tenen els moviments socials no oficials per entrar en el circuit de la informació, sobretot si defensen un posicionament crític amb el poder establert, si tenen una veu diferent de la veritat oficial: «*Conflicting*

---

⁵⁴ Walter Cronkite va ser, entre 1962 i 1981, el presentador del programa *CBS News*, l'informatiu televisiu de més influència als Estats Units. Hom considera que l'opinió de Cronkite va ser determinant, per exemple, perquè el president Lyndon B. Johnson decidís retirar les tropes de Vietnam.

views and philosophies held by people whose credibility has not been widely established rarely receive comparable coverage» (Graber, 1976: 172). Les fonts oficials tenen tant d'interès pels mitjans que poden fer servir aquest poder de seducció per distreure l'atenció: *«An incumbent president, governor, or mayor can always command news attention simply by informing the press that he has an announcement»* (Nimmo, 1970: 156). Segons Nimmo, els presidents Kennedy, Johnson o Nixon feren servir aquesta tàctica. Canel recull estudis de Donsbach i Patterson (1996 i 2004) i de Blumer (1986) que parlen de periodistes «passius» i «servils»: *«El periodista servil entiende que debe servir al político transmitiendo el mensaje de éste de forma limpia y libre de interpretaciones»* (Canel, 2006: 161). A la mateixa obra, aquesta autora, juntament amb altres investigadors, recull un seguit d'enquestes sobre les actituds dels periodistes espanyols davant les notícies polítiques que ens interessin per l'aspecte que ara ens ocupa. A la pregunta de què fan els periodistes quan reben una nota oficial, el 50,6% respongué que *«lo edita para ajustarlo al espacio o al tiempo de que dispone»*, és a dir, hi té una actuació més aviat passiva. Tan sols un 12,4% desconfia per sistema del contingut de les notes oficials, mentre que un 36% contrasta la informació. Una altra dada significativa d'aquesta enquesta és que el 82,4% dels periodistes consideren que el seu rol és el de ser un simple *«difusor de información»*.

Polítics i periodistes es necessiten mútuament: *«las noticias vienen aquí a ser como un campo común de confluencia de intereses»* (Canel, 2006: 153). Es necessiten, però, segons Martínez Albertos (1991b: 35), les relacions entre premsa i poder es basen en la desconfiança. La relació entre polítics i periodistes ha canviat amb l'aparició dels gabinets de premsa o gabinets de comunicació: *«si bien hubo una época en que eran los periodistas los que iban en busca de las noticias, ahora son las noticias y las fuentes de información las que buscan a los periodistas»* (Armentia i Caminos, 2009: 212). Per temor a què diran els polítics o els seus caps de premsa, els periodistes sovint actuen d'una manera preventiva: *«Les notícies de política es caracteritzen per la gran quantitat de conceptes abstractes que hi apareixen. Moltes vegades, per por de tergiversar el que diuen els polítics, que és delicat, els periodistes reproduïxen amb poques modificacions allò que han sentit a la roda de premsa o allò que els ha dit el polític davant la càmera»* (Gimeno i Peralta, 2007: 54).

Tot i que fa dues dècades que l'estudi està fet, pensem que l'obra de referència per veure la influència dels gabinets de premsa en els mitjans de comunicació és el de Ramírez (1996), basat en enquestes a seixanta periodistes de prestigi de tot l'Estat

espanyol i en dades recollides entre els anys 1976 i 1992 a Euskadi. Els gabinets de comunicació nasqueren en les institucions públiques durant la transició política. Una primera conseqüència d'aquesta aparició és que els periodistes ja no poden accedir directament als polítics. De l'estudi de Ramírez (1996) deriva que, l'any 1978, un 30% de les notícies dels mitjans de comunicació bascos provenen de gabinets de comunicació. El 1992, el percentatge s'enfila al 52%, mentre que el 1978 el percentatge d'informacions pròpies dels mitjans és d'un 44%; catorze anys després, aquesta xifra es redueix exactament a la meitat, a un 22%. No disposem de dades comparables de les darreres dues dècades, però pensem que la tendència no pot haver millorat i que la dependència dels mitjans respecte de les informacions subministrades pels gabinets de comunicació ha continuat augmentant. Sens dubte, la crisi econòmica hi ha influït i la precarització laboral també ha arribat a les redaccions.⁵⁵ No deixa de ser una obvietat dir que el poder polític intenta controlar els mitjans, sobretot els de titularitat pública. Això és així fins al punt que autors com Cebrián Herreros (2004: 38) afirmen que han deixat de fer informació política per fer senzillament propaganda: *«Los políticos han aprendido a adaptarse a la exigencia televisiva para que se respete su planteamiento propagandístico. Abordan la información con tratamientos adecuados a la televisión»*. Es tracta de fer un periodisme barat, que no necessiti gaire temps per elaborar una informació: *«los programas informativos tienden a reproducir la agenda de los políticos, empresas y todo tipo de gabinetes de comunicación, algo que resulta más fácil y barato que hacer buen periodismo»* (Oliva i Sitjar, 2007: 218). Produir un programa informatiu, sobretot en el mitjà televisiu, és molt car i cal planificació a llarg termini; és necessari funcionar d'una manera una mica rutinària, que és precisament el que ofereixen les fonts oficials, els gabinets de comunicació. Així que decantar-se pel treball propi de la redacció és arriscat i té un cost afegit:

«las informaciones que deben ser trabajadas por los periodistas, que precisan ser contrastadas a través de varias fuentes o simplemente que surgen a través de la iniciativa del periodista, arrastran un esfuerzo y trabajo añadidos, por lo que, salvo que se trate de

---

⁵⁵ Les notícies tornen previsibles i tots els mitjans les repeteixen. Els periodistes ja no poden «perdre el temps» a la recerca de notícies pròpies. Entre les dècades dels seixanta i noranta del segle XX, els diaris mallorquins enviaven tot l'estiu un periodista (els darrers anys era un becari) a la zona d'arribades de l'aeroport de Son Santjoan. La seva tasca era esperar i estar a l'aguait per si arribava algun famós, entrevistar-lo i saber on s'allotjava. Ara ja no es fa.

informaciones de relevancia, encuentran más dificultades para ser publicadas» (Armentia i Caminos, 2007: 232).

Quan els mitjans acudeixen a una convocatòria d'una font no rutinària, el més probable és que es tracti d'un fet negatiu. Les organitzacions i persones que no tenen poder, situades fora del circuit periodístic habitual, allunyades dels nuclis polítics i econòmics, tenen poques possibilitats de fer-se un forat en l'agenda dels mitjans de comunicació: «*no son buscados por los periodistas mientras sus acciones no produzcan acontecimientos noticiables, casi siempre por su carácter moral o socialmente negativo*» (Rodríguez Pastoriza, 2008: 39). Els mitjans de comunicació, en conseqüència, serveixen per conferir legitimitat. Els actors polítics «legítims» poden aparèixer en una notícia, i si els mitjans de comunicació no se'n fan ressò és perquè no s'ho mereixen: «*mass media's central role in the information processes [...] is to legitimize (or delegitimize) political contenders. Time on television or space in print media are scarce resources; by their nature, mass media must be selective*» (Meadow, 1980: 96).

Aquesta tria té més a veure amb les rutines productives que no pas amb les qüestions purament ideològiques. Efectivament, la tendència és fer el mateix tipus de notícies, sorgides de les mateixes fonts.⁵⁶ Són els automatismes funcionals i d'agenda. La feina dels periodistes es rutinitza per comoditat: mateixes sales per muntar-hi les conferències de premsa amb els mateixos polítics que parlen dels mateixos temes, els mateixos dies de la setmana, amb les mateixes expressions un dia i un altre. Chillón (1995: 168) troba que «importa allò que els mitjans silencien: tot el que no hi apareix és 'inexistent' o 'irrellevant'». ⁵⁷ Quan un fet surt de la rutina periodística, és mal de vendre:

---

⁵⁶ Els editors dels mitjans de comunicació solen fer cas sempre de les mateixes fonts i anar a les mateixes convocatòries de premsa, per costum: les institucions públiques, els partits amb representació parlamentària, els sindicats o les entitats associatives amb tradició, com el GOB, l'Obra Cultural Balear, l'Associació Contra el Càncer, la cadena hotelera Sol Melià, *El Corte Inglés*, Arca o el Col·legi d'Advocats, per posar alguns exemples del periodisme exercit a Palma. Entrar a l'agenda dels mitjans és difícil i costa temps, esforç i, de vegades, diners.

⁵⁷ Un directiu de TVE d'una altra època deia, orgullós i fatxenda, que solament existia allò de què Ana Blanco parlava al *Telediario*. Si Ana Blanco no en parlava, no existia. Afortunadament, això ha canviat amb les xarxes socials, capaces de vehicular una notícia amb independència dels mitjans tradicionals, com quedà demostrat amb el moviment del 15-M.

«critical events differ from ordinary news in which the processes for gathering and disseminating are routine [...]. Journalists, like other professionals, see in events what they are trained to see [...]. This structure of news clearly works to the advantage of those in power, and to the detriment of aspiring political actors [...], those without access to events are likely to be excluded from the news» (Meadow, 1980: 158).

Els mitjans de comunicació són permeables a les fonts institucionals i participen de les seves estratègies comunicatives, en part perquè les fonts institucionals poden ser fortament coercitives⁵⁸ (Armentia i Caminos, 2007: 245). Per tant, als mitjans de comunicació sovint els convé posar-se de part dels poderosos i, en conseqüència, «priorizan al gobernante frente al opositor; a los partidos políticos frente a las asociaciones no constituidas como tales; a los sindicatos mayoritarios frente a los minoritarios» (Armentia i Caminos, 2007: 245). La conclusió del treball de Ramírez (1996) és que la presència dels gabinets de comunicació condiciona les rutines periodístiques i afavoreix les fonts oficials: «en el actual entramado informativo, los gabinetes de comunicación profundizan las diferencias entre las fuentes poderosas y las débiles, alejadas por su propia naturaleza de los núcleos del poder político y/o económico». Efectivament, els avantatges de les notícies oficials, de les fonts oficials de les administracions públiques, són més que notables. Les notes que provenen d'aquestes fonts «con algún retoque circunstancial, se convierten rápidamente en noticias» (Armentia i Caminos, 2007: 212). I això és així perquè les fonts oficials no cal que siguin verificades:

«La televisión muestra una dependencia excesiva de las agendas de los gabinetes de comunicación. Se otorga gran credibilidad a las fuentes del Gobierno, los Ministerios, de instituciones y de los gabinetes de empresa. Se reproduce su información sin cuestionarla, contrastarla, contextualizarla o corroborarla» (Cebrián Herreros, 2004: 47).

La dependència dels mitjans de comunicació d'aquest tipus de font fa que hi hagi una gran uniformitat i homogeneïtat informativa. Per tant, per fer un periodisme diferent del de la majoria de mitjans cal defugir les «rutinas burocratizadas que vienen justificadas por la falta de ganas de trabajar y de ser críticos» (López, 1995: 36). Aquestes fonts oficials són les més fiables; en conseqüència, els fets que expliquen ja

---

⁵⁸ Estar de part del poder porta l'avantatge dels privilegis informatius i de la publicitat institucional.

no són qüestionats, encara «*que debieran ser contrastados, pero que muchas veces se aceptan como válidos y se hacen llegar al lector sin suficientes verificaciones*» (López, 1995: 38). Sabés i Verón (2008: 78) entenen que no cal comprovar totes les notes oficials, i que són considerades lliures de revisió les interlocutòries judicials, els atestats policials i els casos en què el redactor ha estat testimoni directe dels fets. Així, distingeixen les fonts oficials dels gabinets de comunicació, en les quals fan feina «gestors» o «gerents de la informació»: «*Los gabinetes no pueden utilizarse como fuentes neutrales (las agencias, sí) debido a que su trabajo responde a unos intereses económicos o políticos muy concretos. Esta falta de reflexión hace que los gabinetes tengan cada día más fuerza y sean capaces de ejercer una mayor presión sobre los medios de comunicación*» (Sabés i Verón, 2008: 81). Els fets no són contrastats i molt menys les paraules amb què aquests fets són explicats. Copiar acríticament una nota oficial és perillós per a la professió periodística: «*Si el periodista se limita a transcribir lo que alguien dice, elimina toda curiosidad [...] para servir de intermediario entre un jefe de relaciones públicas y una redacción de un periódico no hace falta ser periodista*» (Secanella, 1980: 23). Lakoff (2008: 142) afirma que aquesta tendència periodística a copiar directament les notes de premsa enviades per les organitzacions polítiques és un dels motius de la mimetització lingüística entre polítics i periodistes, juntament amb circumstàncies d'operativitat i de manca de temps, i suggereix, a més, una intencionalitat ideològica per uniformitzar el missatge arreu:

«Com que moltes ràdios i molts diaris i, fins i tot, algunes emissores de televisió locals tenen plantilles petites, sovint fan passar comunicats de premsa que estiguin ben escrits per notícies redactades pels seus periodistes. També hi ha un acord —entre els equips d'experts, els dirigents polítics de Washington i els mitjans— per coordinar el llenguatge que han de fer servir. Quan per parlar d'un tema moltes persones fan servir el mateix llenguatge arreu del país, s'acaba assumint com un llenguatge normal perquè passa a formar part del cervell de la gent».

No és cap secret que hi ha partits polítics espanyols, com el PP i el PSOE, que fan diàriament un argumentari sobre els temes de més actualitat i el distribueixen entre tots els dirigents per unificar el missatge que volen fer arribar a la societat a través dels mitjans de comunicació. Així, no és estrany que facin servir les mateixes paraules per parlar de les mateixes qüestions. No hem d'oblidar que les fonts oficials, tot i la

confiança que generen en els mitjans, són fonts interessades (López, 1995: 93; Luengo Benedicto, 2010: 28), que parlen d'allò que les pot afavorir, mentre que *«silencian temas considerados peligrosos para sus jefes, mientras que tienden a centrar sus esfuerzos en difundir noticias de escaso valor»* (López, 1995: 39). El gran risc és que amb aquest comportament periodístic s'entri en el joc polític i es perdi de vista el món real: *«La falta de contacto con la realidad cotidiana es un peligro que corren los periodistas, metidos en la vorágine de la actualidad política»* (Luengo Benedicto, 2010: 37). No és aquesta una qüestió menor. Els polítics viuen en el seu món i els periodistes corren el risc de deixar de saber què és notícia i què no ho és. Oliva i Sitjar (2007: 222) pensen que som en una època de periodisme «condescendent»: *«Algunos gabinetes dan las noticias tan preparadas que están a punto de publicación o emisión. Muchos periodistas las publican sin confirmar porque prefieren refugiarse en los lugares comunes, las rutinas y la comodidad»*. De la mateixa opinió és Benito (1995: 182) quan afirma que el poder de convocatòria i d'influència dels gabinets de comunicació té una conseqüència preocupant per als mitjans de comunicació: *«desvitalizar los contenidos informativos convirtiendo a los medios en fáciles escaparates de lo que quiere contarse, y no de lo que debe contarse. Tal vez aquí radique la falta de interés que se viene denunciando en los contenidos de los medios, que, al ser manipulados, no conectan suficientemente con la curiosidad de los públicos»*. La irrupció de la televisió no solament ha permès al nou mitjà ser la referència periodística, sinó també influir en la premsa escrita i en la ràdio. És la televisió la que estableix què és notícia, quina és l'agenda informativa: *«I mean that television is the paradigm for our conception of public information [...] the television has achieved the power to define the form in which news must come [...]. In presenting news to us packaged as vaudeville, television induces other media to do the same, so that the total information environment begins to mirror television»* (Postman, 1985: 111). Els exemples de Postman al respecte són del diari *Usa Today* i de la revista *People*. El llenguatge periodístic televisiu influeix en el llenguatge de la premsa escrita i en el radiofònic. El llenguatge periodístic tendeix a la uniformització:

«las señas de identidad de los distintos medios de comunicación ven desdibujarse sus perfiles al invadir lo que hasta ahora eran campos ajenos: los diarios parecen *magazines*, los semanarios de información general se asemejan a las revistas del corazón, los

informativos radiofónicos suministran información en profundidad y los informativos televisivos siguen las pautas de la prensa diaria» (Fontcuberta, 1993: 17).

En el mateix sentit es manifesta Moreno Espinosa (2003: 269), quan diu que «*muchos periódicos utilizan ahora un lenguaje más simple, más directo, con frases más cortas o con voz activa. Reflejan de tal forma el estilo de redacción televisivo*». Influència de la televisió en el llenguatge verbal però també en el llenguatge visual dels diaris. Rodríguez Pastoriza (2003: 94) creu que «*la prensa ha adoptado aspectos televisivos: el color, las grandes fotografías, los titulares espectaculares, han ido restando espacio a los textos informativos*». Tot s'imita de la televisió, fins i tot les temàtiques:

«Sucede lo mismo con los periódicos: imitan y siguen a la televisión, aligerándose de contenidos serios, exagerando y voceando sucesos emotivos, aumentando el ‘color’ o confeccionando noticias breves, como en los telediarios. Al final de este camino se llega a *USA Today*, el más vacío de los noticieros de información del mundo. Los periódicos harían mejor si dedicaran cada día una página a las necedades, a la fatuidad, la trivialidad, a los errores y disparates que se han oído en la televisión el día antes» (Sartori, 1998: 151).

Aquesta substitució de la primacia periodística afecta fins i tot la secció d'opinió, que podria pensar-se que és exclusiva dels diaris. De fet, Sartori (1998: 71) afirma que no és que els periodistes opinadors passin d'un mitjà a un altre. El que succeeix és que deixa d'haver-hi opinadors de referència,⁵⁹ amb autoritat intel·lectual, i les societats passen a ser «videocràcies»; amb la televisió, l'autoritat és la de la imatge.

La mediació dels periodistes, que posen en contacte els administradors de la *res publica* i els seus administrats, els converteix en una part del joc de la política.⁶⁰ Els

---

⁵⁹ Els «opinadors» més coneguts de la televisió a Espanya deuen ser, sens dubte, els de Tele5, els de programes com *Sálvame*, amb Belén Esteban al capdavant.

⁶⁰ Un exemple de la manera com alguns mitjans de comunicació són capaços d'implicar-se en qüestions polítiques és el de Pedro J. Ramírez, director del diari *El Mundo*, que es va prendre els resultats de les eleccions autonòmiques catalanes de novembre de 2012 com una victòria pròpia i del seu diari, quan CiU no obtingué la majoria absoluta. Jornades abans, *El Mundo* havia publicat que un informe policial afirmava que Artur Mas i Jordi Pujol tenien comptes a Suïssa. En un missatge de *Twitter*, de dia 25 de novembre de 2012, Pedro J. Ramírez escrigué: «¿Quién nos iba a decir que en la redacción de *El Mundo* tendríamos la sensación de haber ganado unas elecciones autonómicas en Cataluña!». Aquest mateix

periodistes, fins i tot, fan servir les tècniques dels oradors polítics: «*In newspapers, for example, the most explicitly 'persuasive' sections are the editorials, and it is here that these verbal formats are most often found*» (Atkinson, 1994: 151). Coseriu (1987: 22) creu que el simple fet de parlar és un acte polític: «*Así, pues, lo político del lenguaje es la lengua; y, puesto que el lenguaje es siempre lengua, es también siempre político. Ya el hecho de hablar una lengua es un acto político implícito, ya que manifiesta la adhesión a determinadas tradiciones y a una comunidad histórica determinada*». I, com que l'eina dels periodistes són les paraules, sembla inevitable que es converteixin en actors que intervenen en la vida política. Héctor Borrat (1989: 67) es refereix no als periodistes, sinó a les empreses periodístiques com a part implicada en les lluites de poder:

«Si por actor político se entiende todo actor colectivo o individual capaz de afectar el proceso de toma de decisiones en el sistema político, el periódico independiente de información general ha de ser considerado como un verdadero actor político. Su ámbito de actuación es el de la *influencia*, no el de la conquista del poder institucional o la permanencia en él. El periódico pone en acción su capacidad para afectar el comportamiento de ciertos actores en un sentido favorable a sus propios intereses: influye sobre el gobierno, pero también sobre los partidos políticos, los grupos de interés, los movimientos sociales, los componentes de su audiencia. Y al mismo tiempo que ejerce su influencia, es objeto de la influencia de los otros, que alcanza una carga de coerción decisiva cuando esos otros son los titulares del poder político».

Fa quasi trenta anys, Borrat es referia únicament a la premsa escrita com a mitjà que tenia influència en la societat, però avui en dia és evident que aquesta potestat s'ha

---

dia, l'editorial d'*El Mundo* deia: «*No tenemos la menor duda de que las revelaciones del informe de la UDEF, publicado por El Mundo, han hecho un enorme daño a sus ambiciones. De hecho, son el único elemento nuevo desde que hace una semana las encuestas le daban un resultado sensiblemente mejor que el obtenido. Pero Mas también ha contribuido a su descrédito al envolverse en la bandera catalana y negarse a dar explicaciones convincentes sobre la cuenta de su familia en Suiza*». Milagros Pérez Oliva, periodista del diari *El País* escrivia, dia 7 de desembre de 2012: «*Ha tardado tres semanas, pero finalmente ha quedado oficialmente acreditado que el informe policial sobre las supuestas cuentas bancarias en Suiza de Artur Mas y otros dirigentes de CiU, publicado por el diario El Mundo, es falso. El comisario jefe de la Unidad de Delincuencia Económica y Fiscal de la Policía, a la que se atribuía el documento, asegura en un informe elevado al juez que ni la unidad ni ninguno de sus miembros han elaborado informe alguno. Aclarado este punto, se abre ahora una interesante cuestión: ¿Quién se lo ha inventado?*». El juny de 2016, en plena campanya electoral de les eleccions generals, el diari digital *Público* revelà uns enregistraments d'àudio en què el ministre de l'Interior, Jorge Fernández Díaz, parlava de filtracions a la premsa semblants amb el director de l'oficina antifrau del Parlament de Catalunya, Daniel de Alfonso.

estesa als mitjans audiovisuals. Borrat diferencia la «influència» del «poder polític». També ho fa Bassols (2007: 11-12) i insisteix en la idea que és la mediació la que atorga als periodistes la capacitat d'influir: «El poder el detenen els polítics. La influència, els periodistes, perquè controlen la informació i en poden amagar la part que els convingui, encara que el poder la necessiti. Un dels problemes o servituds dels polítics és que no tenen accés directe al públic. Els mitjans de comunicació els mediatitzen la relació amb la societat». En canvi, Sintès (2011: 103) no creu que tingui gaire sentit diferenciar «poder» d'«influència», ja que els considera dos mots sinònims. Aquest autor, en canvi, no té cap dubte que els mitjans de comunicació són institucions polítiques: «els mitjans actuen políticament i són institucions també polítiques [...] els mitjans utilitzen i bescanvien la seva influència en favor dels seus objectius i interessos» (Sintès, 2011: 134). Com a exemples de col·laboració interessada entre polítics i empresaris de premsa, Sintès parla de la relació entre Blair i Murdoch, a més de recordar la conjura de periodistes espanyols contra el govern socialista de Felipe González, confessada per Luis María Anson. Per Borrat (1989: 89), els mitjans de comunicació narren els conflictes socials i en formen part:

«el periódico es *narrador* y muchas veces también *comentarista* de aquellos conflictos noticiables que ha decidido incluir y jerarquizar en sus temarios. Como grupo de interés, puede ser *participante* directo de conflictos internos, de conflictos con sus pares y con los otros medios de comunicación de masas y de conflictos con cualquier otro actor social».

Borrat parla d'«actor polític», mentre que Canel (2006: 17) recull altres denominacions, com ara «agents polítics», «grups d'interès», «grups de pressió» o «membres de l'elit política». Fins i tot Canel (2006: 21), tot recollint una idea de McNair (1995), estén el protagonisme de la comunicació política a les ONG, les associacions professionals, els grups empresarials de mitjans de comunicació o als ciutadans. Per Graber (1976: 136), els mitjans de comunicació de masses no són un simple factor polític, sinó que estan dins el cor de la política. Publiquen uns temes i n'obvien d'altres, donen importància a unes qüestions i tracten per damunt altres notícies. La capacitat de triar els fa poderosos: «*the mass media are at the very heart of the political process. By publishing some stories and omitting others from a vast pool of newsworthy events, and by determining the manner of presentations, mass media personnel thrust the limelight of political attentions on some events to the exclusion of*

others». Els mitjans de comunicació difícilment reconeixen que vulguin influir en els polítics o en la política, sinó que «s'adscriuen, a tall d'autolegitimació, a la idea d'uns mitjans sense intenció ni tampoc objectius extraperiodístics» (Sintes, 2011: 105).

1.5.1. Emparaular la realitat. Neologismes i eufemismes

En consonància amb Gomis (1989b: 51), pensem que «el periodisme es pot entendre com un mètode d'interpretació de la realitat social». Una interpretació que és «successiva», en tant que es fa diàriament, i «lingüística», perquè solament es pot fer mitjançant el llenguatge. Efectivament, com diu Duch (1995: 6), la realitat únicament la podem entendre quan és «emparaulada», és a dir, quan és explicada, interpretada amb paraules. Però, per interpretar una realitat, cal que existeixi i tan sols existeix allò que té cabuda en els mitjans de comunicació, especialment la televisió: *«todo lo que es realiza a través de la televisión [...] El concepto que se tiene ahora del mundo se adquiere mayoritariamente a través de la televisión»* (Rodríguez Pastoriza, 2003: 13-14). Aquesta concepció del periodisme com a interpretació de la realitat implica necessàriament que en les decisions sempre hi ha subjectivitat. El periodista fa contínues «tries» des que decideix informar d'un fet noticiós i no d'un altre. Ja hem vist que fixar l'agenda periodística és una elecció contínua. Fins que una notícia no és plasmada en un mitjà de comunicació s'han hagut de prendre moltes decisions. Aquesta cadena de tries acaba sempre en mots concrets, així que les tries cabdals, les substancials, són les lingüístiques. D'aquí la pragmaestilística de Hickley (1989) i el principi d'adaptabilitat de Verschueren (1999). La tria terminològica pot ser, fins i tot, contrària a la norma lingüística, com fa el llibre d'estil d'*El Periódico de Catalunya*, que incorpora manlleus no normatius, com ara «dòping» i «estànding», amb voluntat estandarditzadora (Calafat, 2007: 54). Aquesta visió del periodisme «subjectiu» no ha estat la majoritària en el món de la docència i la investigació periodístiques fins fa pocs anys, com hem vist. L'antic paradigma periodístic es basava —es basa encara—, entre altres afirmacions, a dir que informació i opinió, objectivitat i subjectivitat, són dos conceptes separables. Aquesta qüestió és ben important per al nostre treball. Les col·locacions, en tant que són unitats fraseològiques amb significat composicional, han estat vistes com les combinacions de paraules que més s'adiuen a les notícies «objectives». Així, Corpas Pastor (1996: 87) afirma que:

«de nuestros materiales se desprende que las colocaciones están presentes en todos los géneros, aunque abundan especialmente en la prosa periodística, donde se necesita dar la impresión de información objetiva; mientras que en la literatura se favorecen las combinaciones más inusuales y personales, las más alejadas de la norma».

El fet que «el mite de l'objectivitat periodística» (Palau Sampio, 2005) hagi estat superat, no vol dir, però, que les col·locacions no siguin una eina de primer ordre per als periodistes, una de les construccions prototípiques de la manera d'escriure dels periodistes i una de les principals vies de construcció dels neologismes. Castillo Carballo (2001: 141) creu que el periodisme té tendència a emprar col·locacions, perquè *«la repetición constante de determinadas secuencias léxicas que valoran la realidad siempre de la misma forma contribuye a dar la impresión de una información objetiva»*. També Salvador (2000b: 28) creu que són les col·locacions el que fan que un text sigui més o menys periodístic:

«Escriure com els periodistes implica, de la mateixa manera, controlar i saber produir les combinacions fraseològiques que són usals en els gèneres, que fan 'periodística' una escriptura i que responen a les expectatives dels receptors envers la lectura dels textos periodístics. Òbviament, en aquests casos, la idiomàticitat fraseològica no remet al sistema, sinó a unes normes fixades com no marcades per a uns usos contextuals (estilístics o de gènere) determinats».

En tant que repetitives, de les col·locacions «cal pensar que [...] contribueix(en) a la introducció de certs mecanismes d'automatització de l'escriptura» (Piquer, 2000b: 393). Aquesta escriptura a corre-cuita, aquesta escriptura periodística «automatitzada» pot caure sovint en els clixés o estereotips: «El llenguatge periodístic, que sovint ha de resoldre amb pressa problemes comunicatius urgents, recorre amb freqüència a verbs buits o deslexicalitzats d'aquesta mena, i això a vegades provoca, per comoditat, moda o desconeixement, la proliferació de determinades unitats verbals concretes [...] que s'escampen fins a convertir-se en autèntics estereotips» (Ginebra, 2003: 10). Per Piquer (1995: 121), «l'existència en l'èpica d'uns *clixés* narratius forma part d'una tradició que s'aprofitarà en algunes manifestacions escrites afins a la narrativa». El periodisme és hereu de les cròniques medievals, en un estat molt més evolucionat. Per mantenir fidels els lectors, els oients o els telespectadors, els periodistes —com feren els trobadors de l'edat mitjana— cal que hi comparteixin un món referencial, necessiten coincidir en

tipus de llenguatge.⁶¹ Es tracta d'entrar en un món propi a força de compartir un llenguatge que inclou de vegades un vocabulari particular. El clixé, en un altre nivell, proporciona el mateix sentit d'intimitat entre periodista i receptor. En canvi, si un dia té més temps per escriure i repassa el que ha escrit (i és algú que domini la llengua que empra), podria ser que el periodista variés alguna unitat fraseològica; podria ser que la «desautomatitzés», que fes un acte de creació lingüística, pròxim a la literatura. Salvador (2006: 10-11) ha advertit perfectament aquesta dicotomia entre automatisme i desautomatització de les UFS, així com la complicitat que genera entre periodista i lector:

«La comunicació social de caràcter mediàtic és un dels àmbits on més fàcilment podem observar aquests fenòmens, atès que els discursos corresponents recorren sovint a aquesta mena de preconstruït, com a monedes de canvi que faciliten la seva funció mediatra en tres aspectes diferents: a) contribueixen a automatitzar el procés de recepció/interpretació i, per tant, l'agiliten; b) generen una sensació de complicitat en els destinataris, que es reconeixen de manera automàtica com a membres d'una comunitat discursiva que comparteix una mateixa enciclopèdia de referències culturals; c) quan aquests esquemes són exhibits intencionalment, i fins i tot manipulats amb una intenció lúdica o bé irònica, incrementen l'espessor semiòtica del text i poden esdevenir un eficaç factor de seducció dels lectors».

Com hem vist, sembla haver-hi consens quan hom afirma que les col·locacions són les UFS més característiques del periodisme, molt sovint amb combinacions pròpies males de trobar fora dels mitjans de comunicació. Existeixen, per tant, UFS característiques dels mitjans, la majoria de les quals són col·locacions. Ningú no diu — llevat dels mitjans d'informació—, «la primera dama dels Estats Units», sinó «la dona d'Obama»; ni «la classe política», sinó «els polítics»; ni «els agents sindicals», sinó «els sindicalistes». És molt difícil trobar les col·locacions següents, recollides en la premsa

---

⁶¹ Els lectors d'*El Mundo-El Día de Baleares*, a còpia de llegir-lo, ja saben què cal esperar d'aquest mitjà de comunicació. *La Piñata* és un concepte compartit pels redactors i lectors d'aquest diari, que no pot ser explicat en un dia a un lector nouvingut. *La Piñata* és, segons el diari, el bessó dels casos de corrupció d'Unió Mallorquina. D'aquesta manera l'explicava en l'edició de dia 3 de desembre de 2010: «*La llamada 'Piñata de Munar' es uno de los mayores escándalos de corrupción de la historia reciente de Baleares, en el que se llegaron a desviar cerca de 3,7 millones de euros públicos en subvenciones otorgadas a dedo por la que fuera presidenta del Parlament e imputada por Can Domenge, a las entidades lideradas por vips de su partido, UM*».

escrita, fora dels mitjans de comunicació: «treure a la llum pública», «canvi de tendència», «negar rotundament», «negar de manera rotunda», «punt àlgid», «oferta complementària», «vies d'accés», «cap de l'oposició», «el lllindar de la pobresa», «entitats financeres», «comunitat universitària», «comunitat educativa», «grup d'experts».

Les col·locacions periodístiques, segons Castillo Carballo (2001), solen ser de l'àmbit jurídic i administratiu, esportiu i meteorològic: *interponer un recurso, revocar una sentència, promulgar un decreto, circunstancias atenuantes, parar el balón, sacar una falta, nevada intensa, lluvias torrenciales, fuerte marejada*. Navarro (2002: 201) constata que les col·locacions són les unitats fraseològiques que trobem més sovint en els discursos polítics i econòmics:⁶² *ayuda pública, frente común, toma de posesión, programa electoral, operación de buzoneo, medidas de ajuste, cuestión clave, paquetes retributivos, tomar medidas, sacar a la luz, tomar posesión, tomar en consideración*.

Des de la perspectiva del llenguatge dels polítics, és famosa la cita de l'assaig d'Aldoux Huxley (*Words and their meanings*, 1940), segons la qual «*words have power to mold men's thinking*» (citat per Graber, 1976: 3). Aleshores, el llenguatge es converteix en un mètode per canviar la mentalitat de la societat, ja que té la capacitat d'interpretar la realitat. Bassols (2007: 21) afirma que els enunciats polítics persegueixen la funció conativa, és a dir, la destinada a modificar la manera de pensar dels receptors: «El seu llenguatge és moldejat per imposar —més o menys persuasivament— determinats pensaments. Controlar el llenguatge, doncs, comporta controlar el pensament». Podríem acabar la cita de Bassols afegint-hi que controlar el pensament significa controlar les idees, també les polítiques, és clar: «*Much can be revealed about political philosophies from the vocabulary employed in political relationships*» (Meadow, 1980: 31). Aquestes reflexions ens remetent a la hipòtesi de Whorf-Sapir, en tant que el determinisme lingüístic defensa que el llenguatge, les paraules, ens imposen una visió determinada del món.

Les paraules poden canviar (o intentar canviar) el que realment ha succeït; i això ho saben els polítics. Graber (1976: 9) posa l'exemple de la crisi de Bahía Cochinos: «*when anti-Castro Cubans with American support landed at the Bay of Pigs in the spring of 1961, it was important to know what had really occurred, but it was also*

---

⁶² D'ençà que començà la crisi econòmica l'any 2008, el llenguatge econòmic ha passat a confondre's amb el polític. Des d'aleshores, l'economia ocupa un lloc preferent per als responsables de les administracions públiques i, malauradament, també per als administrats.

important to know how the situations was verbally described by Fidel Castro and John F. Kennedy, and by the mass media in Cuba, the United States, and elsewhere». Com diu Del Rey Morató (1997: 138), un dels factors que influeix en la persuasió és la tria de paraules, i ho fa per una raó molt senzilla: «lo que se impone a través de una palabra — derecha, izquierda, centro—, es una determinada visión del mundo». No és el mateix dir que una «banda» és «subversiva», «terrorista» o «assassina»; no és el mateix un treballador «il·legal» que un treballador *en situación irregular* (Bassols, 2007: 18). No és el mateix el lèxic de l'Estat que el de la banda terrorista ETA; no és el mateix un «assassí» que un «gudari»; no és el mateix un «xantatge» que l'«impost revolucionari» (Del Rey Morató, 1997: 149).

«Los políticos advierten con más consciencia cada vez la importancia del lenguaje, como si éste cambiara la realidad al implicar una denominación distinta. Se puede seguir con mucha atención, desde una perspectiva lingüística, el proceso en el que se halla el País Vasco. La teoría del 'soberanismo' (*passim* en cualquier medio de comunicación que trate del conflicto en el País Vasco) ha irrumpido con fuerza desde el ámbito político hasta las mesas de las redacciones. El término es nuevo y supone un paso más, calculado, hacia una desvinculación con el resto del país según algunas fuerzas políticas. En lugar de acudir directamente a la 'independencia', palabra que puede ser tabú para muchos españoles, se enmascara la realidad con otro término diferente» (Rebollo Torío, 2002: 28).

No és el mateix parlar de l'avortament en termes de *pro-life* o de *pro-choice* (Canel, 2006). Als Estats Units, un terme enfoca la qüestió en la vida i l'altre en la tria de la mare; un terme traspua un punt de vista contrari a l'avortament i l'altre hi és favorable: «*La política fabrica así fórmulas retóricas con las que hacerse con un espacio semántico de relevancia social, de manera que muchos se asocien a una causa*» (Canel, 2006: 191). De fet, per imposar una idea política cal imposar un vocabulari propi: «*Tout postulant au pouvoir s'efforce d'imposer son propre dictionnaire [...]. Parle dans ma langue, tu penseras comme moi*» (Tournier, 2002: 292). Si parles com jo, pensaràs com jo, diu Tournier. Aquesta imposició lingüística, però, és difícil que arribi als grups que no solen tenir veu als mitjans de comunicació:

«A certain specialized vocabulary, both literally and figuratively, is required in the political arena, but it can be argued that certain groups (the linguistically deprived) do not

have the required vocabulary and thus, may be excluded from effective political participation. In other words, some groups in society are politically inarticulate; they are not able to articulate their demands to government decision makers» (Meadow, 1980: 29).

Rubio (2007: 42) parla de la importància que un partit polític imposi el seu vocabulari en un debat: «*una vez que el término está consolidado cualquier aparición en la arena política favorece a su 'dueño', al incidir directamente en el sistema de creencias de la opinión pública*». Els mitjans de comunicació de masses pensen per nosaltres, en tant que ens expliquen la realitat i la interpreten per a nosaltres. A més de crear opinions sobre nous problemes o assumptes, els mitjans també reforcen les opinions prèvies que tenen els receptors i així contribueixen a l'estabilitat del sistema. Edelman (1964: 8) afirma que els electors cerquen en la política allò que referma les seves idees, així com el consumidor de mitjans de comunicació cerca les notícies que concorden amb allò que pensa: «*Political opinions sometimes help in social adjustment, and this is the reason men are likely to talk politics with those who agree with them, avoid the subject with those who do not, and sometimes shade or change their opinions to create agreement*». En el mateix sentit, Sintès (2011: 49) segueix les idees de Walter Lippman en la seva obra clàssica *L'opinió pública*: «Solem centrar la nostra atenció en els fets que ajuden a confirmar i demostrar el nostre sistema d'estereotips, mentre que minimitzem o eludim els que posen en qüestió o hi xoquen». En aquest sentit, és interessant el concepte d'«entorn verbal» de Graber: «*verbal environment which is created by the mass media and which is likely to influence politically significant reality perceptions which, in turn, may influence actual politics*» (Graber, 1976: 140). Graber afirma que els mitjans de comunicació són els que creen aquest entorn verbal, però pensem que no seria agosarat incorporar els polítics entre els creadors d'aquest fenomen. Per Lang i Lang (1968: 291), la realitat que descriuen els mitjans de comunicació està distorsionada, encara que no necessàriament d'una manera interessada. Ja hem vist que l'objectivitat de les notícies, que la separació entre informació i opinió són idees que ja han estat rebutjades pels estudiosos de la comunicació. Sempre hi ha un biaix: «*Every communication system introduces its unique bias into the picture of reality it transmits. Some bias is inevitable. The image of events, as mirrored in the press, is always a little out of focus*» (Lang i Lang, 1968: 293). No tots els receptors dels mitjans de comunicació són conscients d'aquest biaix, especialment els teleespectadors. No tots els receptors són conscients que la

comunicació sempre té la intencionalitat com a principi bàsic. De la mateixa manera que triem les paraules, triem unes imatges d'un determinat esdeveniment i no unes altres. Aquestes imatges de televisió són confoses amb la realitat; la televisió fa creure als telespectadors que «veuen» la realitat, una «realitat» televisiva que també és recollida pels altres mitjans de comunicació: «*The important point is that televised event, however inauthentic and unrevealing, becomes the actuality. It is subsequently talked about, written about, and critically evaluated in newspapers, magazines, and other news media*» (Lang i Lang, 1968: 297). Segurament aquest poder omnímode de la televisió ha canviat i les noves tecnologies de la comunicació, amb Internet al capdavant, l'han superat. Seria complicat trobar un resum millor de tot el que hem dit en aquest apartat que el que escriu Salvador Cardús, a l'article «Identitari tu!», publicat al diari *Avui*, en l'edició de l'11 de setembre de 2009, recollit per Rull (2010):

«les batalles polítiques, en una democràcia, es comencen a guanyar en el terreny de les paraules abans que en l'electoral. I la derrota d'un projecte polític és, per damunt de tot, un fracàs comunicatiu [...]. La victòria, per tant, depèn de qui és capaç d'imposar una determinada percepció de la realitat. [...] és bo recordar que la primera acció de totes, la primera mobilització, de la qual depèn tota la resta, és la de les paraules: dir és una de les primeres i principals maneres de fer [...]. En aquesta guerra de propaganda cal reconèixer que en els darrers cinc o sis anys —amb l'ajuda del tripartit— hem perdut la batalla del *nacionalisme*. Si abans era clar que hi havia partits que defensaven un projecte nacional i que per aquesta raó eren nacionalistes, de fa un temps ja ningú no se'n vol dir. ERC ho ha afirmat obertament. I CiU, a la pràctica, també se n'ha deixat de dir. La batalla dialèctica l'ha guanyat el terme *catalanista*. En el combat per connotar el nom de l'adversari, s'ha aconseguit que el nacionalisme s'associï a la violència i el terrorisme, a la necessitat d'un enemic exterior, a actituds intransigents i fora de la llei. És allò del «*nacionalismo exacerbado*». Val a dir que això s'ha aconseguit, també, gràcies a la contribució inestimable d'alguns nacionalistes que, efectivament, viuen dels enemics i que són arrauxats. Però la conseqüència pràctica és que si el terme *nacionalista* marcava una divisió clara en relació a la nació per la qual es lluitava, el triomf del terme *catalanista* ha posat la frontera fora de l'espai nacional, per a comoditat de la majoria de partits. Potser excepte Ciudadanos, tothom es considera *catalanista*» (Cardús, 2009).

L'any 2010 a Catalunya va passar una cosa semblant. El president de la Generalitat, Artur Mas —o els seus assessors de comunicació—, va popularitzar el

neologisme que ha fet més fortuna en els darrers temps al Principat: «dret a decidir» o «dret de decidir». És una col·locació fraseològica que pensem que intenta suavitzar el concepte d'independència, fer-lo més mengívol. Som davant d'un neologisme amb intencionalitats eufemístiques. El «dret a decidir» traspassà les fronteres lingüístiques i s'introduí en la preponderant llengua espanyola. Potser des de la Generalitat cercaven una construcció lingüística que substituís les expressions «referèndum per la independència» i «dret a l'autodeterminació», que són sintagmes que fan més por. Potser la Plataforma pel Dret de Decidir, fundada l'any 2005, en fou una inspiració. Fa tres o quatre anys l'expressió omplia la boca de polítics i periodistes. Pensem que l'origen d'aquesta col·locació podria ser el francès dels quebequesos, que des dels anys setanta parlen de *droit de décider*. Hem trobat una resolució de l'Assemblea Nacional del Quebec de l'any 1978 referida al «*droit des québécois de décider de leur avenir constitutionnel*». El DDLC recull a l'entrada «autodeterminar», en la primera accepció, un exemple que també és de l'any 1978:

«[Una unitat administrativa, una nació]1 decidir lliurement el seu propi futur polític. ⇒ *dret a ~-se*. Nosaltres sempre lluitarem perquè el poble valencià pugui disposar del **dret a decidir** el seu futur, a autodeterminar-se. [Fabregat (1978): 32, p. 114]⁶³. Fabregat, Amadeu: *Converses extraparlamentàries*. València: Eliseu Climent, editor, 1978».

Observem, doncs, que existeix vacil·lació en la preposició d'aquesta col·locació des de bon principi. En qualsevol cas, consultar el *Diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana* (DGEC), el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC-2) i el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDLC) permet constatar que la seqüència «dret de» té més tradició en català que no pas «dret a».⁶³

Al nostre corpus hem trobat una extensió neològica semàntica del «dret a decidir» aplicada al «dret a l'avortament»:

— «‘O mos volen tornar, senyor president, en aquella època on se perseguia en es professionals sanitaris magnífics, que ajudaven a ses dones a poder garantir es seu a *dret a decidir* sobre sa seva maternitat, senyor president?’» (Francina Armengol, secretària general PSIB-PSOE, RNE, 4 de febrer, 28'20").

---

⁶³ En espanyol, es tria quasi en exclusiva *derecho a decidir*.

El sintagma col·locatiu «dret a decidir» ha estat substituït recentment pel de «procés sobiranista», o simplement «el procés». Vidal (2015), autor de l'obra *Manual del procés. Vocabulari imprescindible de combat*, estudia els diferents mots i sintagmes que «el procés» ha generat. En aquest sentit, destaquem les unitats fraseològiques següents, que capgiren el discurs sobiranista; totes són col·locacions menys la primera, que és una locució:⁶⁴ «full de ruta», «campanya electoral», «eleccions plebiscitàries», «consulta no vinculant», «declaració unilateral d'independència», «llista única» i «referèndum vinculant».

Un dels darrers exemples d'aquesta pretensió de canviar la realitat mitjançant la tria de paraules la trobem en la reforma de la Llei d'enjudiciament criminal, que datava de l'any 1882. El desembre de 2015, el Congrés dels Diputats aprovà un dels punts d'aquesta reforma: els «imputats» són a partir d'aleshores «investigats» a la fase d'instrucció dels assumptes penals. Atès que el terme «imputat» és percebut pejorativament, es canvia per un altre de més neutre.⁶⁵

El lèxic ha estat considerat per alguns estudiosos com el tret definidor del llenguatge dels polítics. Fernando Lázaro Carreter (1987: 34) afirma que el llenguatge dels polítics té un «*nucleo fuerte*», amb paraules com *democracia, estado, gobierno, congreso, partidos políticos, clases sociales, nación*; i una «*periferia*», amb lèxic circumstancial que va i ve i que sol provenir del llenguatge comú. Fernández Lagunilla (1999a: 16) reconeix que el llenguatge dels polítics és una mica un calaix de sastre, perquè «*invade el terreno de otros sectores, sin que haya una actuación similar por parte de éstos*». Ja hem comentat que el llenguatge polític utilitza els col·loquialismes amb una intenció determinada, que anomenem «popularismes». Rebollo Torío (2002) constata que existeix un vocabulari polític específic, propi, amb unes característiques concretes. El fet que la significació d'alguns termes polític canviï en funció del temps i de les circumstàncies no és motiu suficient per rebutjar l'existència d'aquesta

---

⁶⁴ Les col·locacions i les locucions es distingeixen preferentment perquè les primeres tenen un significat composicional i les segones, no composicional o figurat. Les locucions tenen un grau de fixació més elevat entre els seus components que no pas les col·locacions. Dedicuem el capítol 2 a estudiar de manera exhaustiva totes dues figures lingüístiques.

⁶⁵ Molts de periodistes, però, continuen fent servir «imputat» i renuncien a dir «investigat». «Imputat» és una convenció periodística suficientment consolidada que no cal que s'ajusti al que diu un text legal. Per exemple, els periodistes judicials solen dir que algú ha estat condemnat per «tràfic de drogues», quan el delictes que recull el codi penal és «contra la salut pública». La terminologia periodística tendeix a rutinitzar les construccions lingüístiques, a fixar els mots.

especificitat lingüística. Així que queda clar que el llenguatge dels polítics intenta adaptar-se a la realitat, i aquesta realitat és canviant:

«Creo que no existe ningún problema para admitir que se da un vocabulario específico político, configurado por un limitado número de palabras, a las que es inherente una carga de connotaciones dispar tanto en el emisor como en el destinatario, lo que justifica la complejidad de ese vocabulario. Por eso, frente a otros tipos de lenguaje, más estables y menos cambiantes a lo largo de la historia, en el lenguaje político es básico atender también al contexto. Sin salirnos del ámbito español, un término como *república* no es lo mismo en los años 30 que en los 40, pero ni siquiera es lo mismo para políticos como Azaña y Besteiro que para Gil Robles, rigurosos coetáneos. La disparidad no me parece justificación de la negativa a considerar un vocabulario político, en el que la forma *república* tiene una entrada indiscutible» (Rebollo Torío, 2002: 16).

Edelman (1964: 130-131) sosté que el llenguatge polític té elements molt estables, però també d'inestables, que canvien contínuament: «*Some elements are relatively stable and others highly dynamic, changing quickly with the public issue [...] the changes influence the meaning of the speeches*». En el mateix sentit s'expressa Fernández Lagunilla (1999b: 57), ja que «*la creación léxica en el lenguaje político está ligada a la realidad social y a las circunstancias políticas. Dada la naturaleza cambiante de éstas, no sorprende que el léxico manifieste tales cambios*». *Apertura, continuismo, inmovilismo, inmovilista, consenso* eren paraules pròpies de la transició política espanyola. N'hi ha d'altres, com *convergencia, euro, globalización, frentismo, frentista*, que són pròpies de final del segle XX. Rebollo Torío (2002: 33) pensa que és en època de canvis quan és més adient crear mots aplicats a la política: «*En las etapas de agitación social es fácil ver cómo se crean términos nuevos, muy fugaces por las propias tensiones, pero muy significativos*». Meadow (1980: 181) sosté que els polítics «fabriquen» i distorsionen el llenguatge d'una manera patològica: «*Politicians, in fact, have been accused of using language pathologically, given the verbal distortions and fabrications accompanying political dialogue*». D'aquí neix el neologisme polític (que també és periodístic, perquè és vehiculat a través dels mitjans de comunicació). Sovint, però, el que intenta el llenguatge dels polítics és amagar la realitat, i d'aquí neix l'eufemisme. De vegades són difícils de destriar l'un i l'altre, ja que tant el neologisme polític o mediàtic com l'eufemisme solen ser un intent d'ocultació lingüística de la realitat (com hem comentat suara amb l'exemple del «dret a decidir»). Per això, Romero

Gualda (1995: 267) es demana «hasta qué punto la aparición de una forma nueva o la de un sentido nuevo de un signo ya existente responde a intento manipulador —con la carga peyorativa que el término manipulación encierra — o bien a la necesidad de una nueva voz designativa de nueva realidad o a simple deseo expresivo del hablante». És mal d'esbrinar. A més, moltes vegades no se sap exactament la manera com entra un mot o una expressió en el llenguatge dels polítics. L'introductor pot ser un polític, però també un periodista: «En realidad, dado el origen de algunos de estos nuevos términos, ya muy lejano en el tiempo, resulta difícil determinar si proceden de la política o de los medios de comunicación» (Fernández Lagunilla, 1999b: 60). Fernández Lagunilla ha comprovat que existeix una certa metaforització en la neologia semàntica, és a dir, la paraula ja existent rep un significat nou que és emprat específicament en el món de la política. Alguns exemples són *lugartenientes*, *barones*, *fontanero* (creat en anglès, *plumber*, durant el cas Watergate: els *llanterners* de Richard Nixon). Sembla clar que els mitjans de comunicació són «una de les vies més habituals de penetració lingüística —i, sens dubte, la més efectiva—» (Julià-Muné, 2004: 99).⁶⁶ Casado Velarde (1978: 108) constata la preferència dels professionals dels mitjans de comunicació per les nominalitzacions (com, per exemple *desmentido*, creat a partir del verb *desmentir*), les quals són neològiques:

«La apremiante necesidad de nominalizaciones que habitualmente afecta al redactor de noticias, explica que, con no poca frecuencia, tenga que saltar por encima de las restricciones que señala la norma lingüística. Se convierte así la lengua de los periódicos en caldo de cultivo ideal para la creación de nuevos nominalizados verbales o de usos neológicos de los ya existentes. Estos neologismos, debido al poder de irradiación lingüística de los medios de masa, no tardarán luego en pasar al léxico común» (Casado Velarde, 1978: 111).

També passen a la llengua comuna el que Pastor (2007: cap. 7, 10) denomina «senyals de memòria». Es tracta d'un neologisme col·locatiu referit a un tipus especial de neologismes que creen els mitjans de comunicació. Els defineix com a «noms propis que defineixen un fet que va succeir en un moment donat de la història en un lloc

---

⁶⁶ Dels exemples de neologismes que posa Julià-Muné (2004) en destaquem alguns que són col·locacions, com «disc dur», «cervesa *light*», «correu electrònic», «processament de dades», «base de dades», «perfil baix», «moviment de caixa» o «violència de gènere».

determinat i que va afectar unes persones concretes». Aquests senyals de memòria solen tenir un caràcter local. Alguns exemples que nasqueren als mitjans de comunicació són els termes «transició», *dream team*, *la movida madrileña* o *la ruta del bacalao*, *23-F*, *11-S* (Pastor, 2008, cap. 7: 10-11).

El 85% dels neologismes del català són nominals, segons Estopà (2004). Els neologismes verbals, adjectivals i adverbials són poc nombrosos. El patró sintàctic més habitual, segons Estopà, és N+Adjectiu: «abús sexual», «banc electrònic», «paradís fiscal», etc. També tenim N+N («conveni marc») i N+Sprep+N («cordó de seguretat», «empresa d'aventura», «jornada de reflexió»). Lorente (2002) fa notar la productivitat del que denomina locucions nominals en els llenguatges d'especialitat, perquè els sintagmes nominals delimiten molt bé el significat d'un nucli amb l'adjunció d'un complement: «síndrome d'immunodeficiència adquirida», «artèria pulmonar». Dins aquest subtipus, Lorente parla de les locucions eponímiques, un recurs força productiu: «la malaltia d'Alzheimer», «el mal de Parkinson», «les lleis de Mendel», «el teorema de Pitàgores», «el bacil de Kock», «el cicle de Krebs», etc. Ginebra (2003: 34-35) també ha estudiat el fenomen i considera que els neologismes nominals són els més nombrosos, però va més enllà quan es tem del fet que els llenguatges d'especialitat recorren sovint al que ell denomina concurrències nominals classificatòries:

«Els llenguatges de les tècniques, les professions, les arts i les ciències —els llenguatges d'especialitat— recorren molt sovint a les concurrències nominals classificatòries per a la creació de terminologia [...]. En el llenguatge de les assegurances tenim *assegurança total*, *assegurança directa*, *assegurança indexada*, etc. En el llenguatge de l'enologia tenim *vi jove*, *vi de criança*, *vi generós*, *vi sec*, etc. En el de la cuina tenim *cullereta de cafè* i *cullereta de postres*, etc. En el de la tipografia, *paràgraf francès* i *paràgraf alemany*, etc. En el de la publicitat, *publicitat directa*, *publicitat indirecta*, *publicitat estàtica*, *publicitat de marca*, *publicitat de producte*, etc. En el de la gestió ambiental, *compostatge accelerat*, *compostatge de piles*, etc.»

Pel que fa a la creació de verbs, Estopà (2004) constata que hi ha una tendència a formar verbs a partir de la lexicalització d'un sintagma verbal: «tenir moltes núvies», «anar al seu rotllo», «estar fora de to», «posar les banyes», «ser l'hòstia». Els neologismes adverbials són, a parer d'Estopà, molt estranys i formats per lexicalització

d'un sintagma preposicional: «a disposició judicial».⁶⁷ Segons Estopà, amb dades extretes de Neoxoc, la tendència és crear neologismes per sintagmació (que són els que més producció periodística generen, com és el cas de les col·locacions), més que per composició, amb exemples com «caçabombarder», «aparcacotxes», «salvapàtries» o «agrícolaramader». Estopà, juntament amb Domènech i Mayoral (2002: 12) es fixà abans en els neologismes orals recollits per l'Observatori de la Neologia, també molt interessants:

«l'espontaneïtat pròpia dels mitjans orals afavoreix uns processos de formació neològica determinats, com són el préstec d'altres llengües, sobretot del castellà (manlleus o calcs), la sintagmació (o neologismes formats per una estructura sintàctica lexicalitzada) i els neologismes semàntics, diferents pel que fa a la freqüència que s'utilitzen en els textos escrits».

Els manlleus en sentit estricte com **disfrutar*, **puesto* o **bueno* representen un terç dels neologismes orals detectats. Veiem, doncs, que una gran part d'aquests manlleus provenen de l'espanyol, perquè quan una llengua està subordinada a una altra es produeixen dos fenòmens: primer, hi ha una substitució dels elements propis pels de la varietat subordinadora; i segon, «totes les noves necessitats expressives de la varietat subordinada són satisfetes per les solucions aportades per la varietat dominant, que es comporta com a punt de referència constant i com a conductora de la innovació lingüística» (Bibiloni, 1997: 49). Com diu Calafat (2010: 21-22), l'espanyol no ha de menester incorporar mots que l'aproximi al català. En conseqüència, «l'espanyol modern no té catalanismes. El català modern conté una allau d'hispanismes». Sembla clar que tots aquests neologismes no poden ser acceptats, encara que es pronunciiïn a la catalana. En aquests casos, els neologismes són únicament orals, ja que els correctors lingüístics dels mitjans escrits no permeten que entrin. La vulgarització o barbarització no sol posar en perill les llengües ben establertes, però sí les minoritzades, a causa de les interferències. Els neologismes sintagmàtics detectats com «a punta de pistola», «alt càrrec»⁶⁸ o «cordó de seguretat» són un 18%, segons Estopà (2004). Finalment, els neologismes semàntics com «aliat» (en política), «fitxa» (en esports) o «destapar» (un cas) són just un 12% del total. Sembla evident que els sintagmàtics i els semàntics són

---

⁶⁷ Com veurem, segons la nostra taxonomia de les col·locacions, aquest és un cas de construcció col·locativa preposicional del tipus 14.

⁶⁸ Present al nostre corpus.

els més interessants, des del punt de vista lingüístic i periodístic, en coincidència amb el que diu Estopà unes línies més amunt. De vegades, aquests neologismes són producte de la interferència lingüística del castellà i són mals de detectar.

Més recentment, Llopart-Saumell, Pozuelo-Ollé i Gené-Gil (2016) han analitzat els neologismes que va detectar l'Observatori de la Neologia en diaris i revistes catalanes durant l'any 2013. La hipòtesi inicial de l'estudi, que no pogué ser constatada, era que hi hauria diferències entre els dos tipus de publicacions pel que fa a l'expressivitat dels neologismes. També destapen una gran uniformitat entre diaris i revistes en els processos de formació dels neologismes. Si bé la manllevació i la derivació superen amb escreix el 50% dels neologismes detectats, és important destacar que la composició i la sintagmació, que són els processos pels quals es creen els neologismes col·locatius, se situen al voltant del 20% dels casos. En concret 14,8% i 5,6%, respectivament, en els diaris i 14,5% i 4%, en les revistes. Hem sumat els dos percentatges, «atès que la frontera entre la composició patrimonial i la sintagmació en ocasions és difusa» (Llopart-Saumell, Pozuelo-Ollé i Gené-Gil, 2016: 65).⁶⁹ Cañete, Fernández Silva i Villena (2016) han estudiat els neologismes apareguts al diari *El País* entre els anys 2003 i 2013, concretament els de les seccions d'esports, economia i tecnologia. A la d'economia, hi conflueixen els processos de composició i sintagmació, i comptabilitzen un 31,67% dels neologismes, gairebé igualant les dades del procés de derivació, que són d'un 32,58% del total. A les seccions d'esports i tecnologia, l'estudi no concreta els percentatges; simplement constata que la composició és el segon procés de formació de neologismes en la secció de tecnologia, després de la derivació. Algunes de les col·locacions neològiques d'aquest estudi són *zona euro*, *banco colocador*, *banco custodio*, *banco de inversión*, *renta fija corporativa*, *renta fija privada*, *renta variable*, *mercado financiero*, *mercado laboral* i *cámara web*.

Des de la perspectiva de la llengua dels polítics, Rebollo Torío (2002) ha establert que la composició i l'afixació són dos dels procediments neològics més productius.

---

⁶⁹ En aquest mateix volum de l'Observatori de Neologia, Bernal i Milà-Garcia (2016) repassen les entrades publicades durant el primer any del blog *Cada dia un mot*, el primer que se centra en paraules noves des del punt de vista lexicogràfic, entre el 22 de gener de 2014 i el 22 de gener de 2015. S'han publicat 234 neologismes, dels quals són col·locacions «banc dolent», «centre cívic», «cos tènic», «quilòmetre zero», «xarxa social» (que pertany al nostre corpus) i «zona mixta». Nosaltres estem subscriptes al blog des del 30 de novembre de 2015. Des d'aleshores els neologismes col·locatius publicats són «canvi climàtic», «amic invisible», «menú degustació», «capsa regal», «intel·ligència emocional», «comerç just», «tolerància zero», «esmorzar de forquilla», «centre de dia», «baix cost», «ciutat refugi», «rellotge intel·ligent», «beca menjador», «veu en off», «violència de gènere», «violència masclista» i «vista oral». Crida l'atenció la productivitat de l'esquema *Substantiu+Substantiu*.

Fernández Lagunilla (1999b) ha estat qui ha estudiat més a fons aquests mecanismes en castellà (però molts dels seus exemples són aplicables també al català). Segons aquesta autora, els procediments són els mateixos que els emprats en la llengua comuna: «*la derivación, la composición, la acronimia, los préstamos, la extensión semántica o ampliación de significados, etc.*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 58). Per tant, pel que fa a la neologia, el llenguatge polític no s'assembla als llenguatges d'especialitat, com el científic o tècnic: «*a diferencia de estos últimos, en la LCP (Lengua de la Comunicación Política) abundan los neologismos parciales o semánticos (aparición de un nuevo significado en una palabra que ya existe), mientras que los totales (creación de una palabra; un significante y un significado nuevos) son escasos*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 59). De la derivació, diu Fernández Lagunilla que la sufixació és el procediment més nombrós. Per exemple, de *consenso* sorgeixen *consensual, consensualizar, consensuar, consensuarse*. Paraules com *puntual, posicionamiento, ofertar, coyuntural, concretizar, legitimizar, instrumentalizar*, entren a través dels mitjans a la llengua general, quan no són necessaris perquè ja existeixen *concreto, posición, ofrecer, ocasional, concretar, legitimar, instrumentar*: «*Ese modo mecánico de formar palabras derivadas es, según algunos estudiosos, un rasgo típico de la pedantería del estilo político: el gusto por las palabras largas y sonoras —generalmente sustantivos abstractos—, en las que se superponen varios afijos y el aire técnico-científico que tienen estas formaciones debido al origen culto de los sufijos utilizados*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 61). En el mateix sentit s'expressa Pastor (2008: cap. 7, 12) quan parla dels *arxisil·labs*,⁷⁰ que són paraules que dificulten la comunicació, que l'«embruten», paraules que «a partir de la paraula original i correcta, sofreixen algun tipus de sufixació o prefixació afegida que les allarga innecessàriament. Si una paraula que diu el mateix que una altra és més llarga, acaba essent menys clara. I qui vol comunicar-se amb menys claredat?». Pérez Colomé (2011: 60) fa una hipòtesi sobre el motiu pel qual els periodistes prefereixen paraules llargues: «*quizá parecen más serias, cultas o musicales*».

---

⁷⁰ Arxisil·lab és un terme inventat pel professor Aurelio Arteta i que trobem en un article al diari *El País*, a l'any 1995. Definició d'arxisil·lab: «El terme *arxisil·lab* [...] es refereix a les paraules que posen en circulació alguns col·lectius professionals i que els mitjans de comunicació airegen amb poc sentit crític. Aquestes paraules es caracteritzen per una longitud excessiva i innecessària i es construeixen afegint noves síl·labes a les paraules que ja descriuen la realitat que defineix l'arxisil·lab» (Pastor, 2008: cap. 7, 12).

Un altre recurs important pel que fa a la intenció del llenguatge és l'ús dels eufemismes. Diu Obeng (2002: 12) que els fem servir per dir el que no podem dir: «*to speak the unspeakable*». Del Rey Morató (1997) es refereix als jocs lingüístics dels polítics, entre els quals situaríem els eufemismes, que són «*zancadillas lingüísticas*», «*argucias semánticas*» i «*malabarismos lingüísticos*». Busquets (2009) critica especialment els polítics i economistes, perquè fan servir eufemismes, que qualifica d'«artefactes corrosius», «extravagàncies lèxiques», «ardits lingüístics». Busquets posa límits al determinisme lingüístic, tot considerant que els mots no influeixen en el comportament humà:

«Els eufemismes i les trampes lingüístiques responen, com s'ha dit, a la pretensió de canviar la realitat per mitjà de la paraula, de la qual fan bandera organitzacions que han sucumbit als encants de l'anomenada correcció política. Aquest corrent del pensament modern, nascut als Estats Units i assumit per grups defensors dels drets de les minories, sobretot negres, dones, homosexuals i immigrants, considera que tota llengua comporta una visió específica de la realitat i, per tant, determina les idees, i que el llenguatge és en si mateix un instrument de transformació i reequilibri socials i no només un reflex de la societat que l'usa. El lema d'aquests grups podria ser: canviem les paraules i canviarà el món» (Busquets, 2009: 3).

Fernández Lagunilla (1999b: 43) creu que els eufemismes en la llengua de la comunicació política són una mena de substituïts emotius; fer servir *liberalización* per *privatización* pot ser entès com un eufemisme, en tant que el primer terme és vist amb més valors positius que no el segon. Altres exemples en castellà que posa Fernández Lagunilla són: *desempleo* per *paro*, *reajuste laboral* per *despido*, *conflicto laboral* per *huelga*, *agentes económicos* per *fuerzas económicas* o *empresarios*, *agentes o interlocutores sociales* per *fuerzas sociales* o *sindicatos*, *cobertura* per *subsidio*. Segons l'autora, l'eufemisme és «*recurso mitigador de la expresión que atempera o anula las asociaciones desagradables que provoca el tabú lingüístico o, de un modo más sencillo, el miedo a las palabras*» (Fernández Lagunilla, 1999b: 43). De vegades, emprar un eufemisme no té a veure amb intencionalitats d'ocultació o de manipulació de la realitat. Simplement, hom el que fa és triar una altra expressió per no repetir, el que Fernández Lagunilla diu «*la preocupación estilística por evitar la repetición del mismo vocablo*» (1999b: 44). Fins ara hem vist exemples d'eufemismes de termes simples, però és

evident que també poden ser sintagmes que amaguin la connotació negativa que té el mot substituït. Fernández Lagunilla posa com a exemple *ámbito vasco de decisión*, que és emprat per designar *soberanía*, un sintagma que prové de la declaració d'Estella, signada pels partits nacionalistes bascos l'any 1998.

Rull (2010) també ha estudiat la manipulació política del llenguatge. A parer seu hi ha tres tipus de mecanismes lingüístics que fem servir per canviar amb paraules els conceptes originals. El primer és una «expressió alternativa i sinònima innòcua». Creem una denominació descriptiva ben formada, que designa la realitat de manera clara (per tant, podria ser perfectament sinònima del terme que volem esquivar) i, alhora, evita tota connotació negativa. És el cas de «magatzem temporal centralitzat» (per no parlar de «residus nuclears»), «auditoria de seguretat» (per «espionatge»). Solen ser expressions llargues, més aviat descriptives, i això pot ser un indicatiu revelador que hom amaga connotacions negatives. El segon mecanisme lingüístic, segons Rull, és una «nova denominació que fa canviar l'enfocament o el marc de referència», és a dir, emprar termes que s'apliquen a realitats lleugerament diferents. És el cas de «desacceleració» (per «crisi econòmica»), «taxa» (per «impost»), «nòdul»⁷¹ (per «tumor»), «nouvingut» (per «immigrant»), etc. A diferència del cas anterior, en general no podem considerar la nova denominació sinònima absoluta del terme que volem evitar, sinó que hi ha lleus diferències semàntiques. La tercera manera de manipular el llenguatge és l'«associació amb idees negatives» (és la via contrària a les altres dues). Rull posa exemples com «cementiri nuclear», *gobierno nacionalsocialista catalán*, *chapaote*, etc. A partir d'un concepte negatiu ja existent, hom fa una associació d'idees (de vegades amb jocs de paraules, com el cas de «nacionalsocialista»). La connotació negativa és vinculada a realitats negatives de debò («cementiri nuclear», «nacionalsocialista»), però altres vegades a circumstàncies que no són *per se* negatives, però que en l'imaginari en què són situades s'han negativitzat. Per Fernández Lagunilla (1999b: 45), aquest tercer apartat de Rull és un disfemisme, que hom fa servir per amagar el terme substituït i per «*resaltar las connotaciones negativas del término sustituido*». Exemples d'aquesta autora són *componenda* o *mercadeo* per *acuerdo*. També es poden fer disfemismes amb paràfrasis o circumloquis, com en l'exemple que

---

⁷¹ Quan el rei Joan Carles va ser operat d'un càncer de pulmó, es va dir que tenia un «nòdul benigne». Mèdicament devia ser el mateix, però no sona igual.

ofereix Fernández Lagunilla, d'utilització per part de Castelar de l'expressió *poderes permanentes y hereditarios* en lloc de *monarquía*.

Sembla interessant comentar que Rull (2010: 121) constata l'absència de metàfores en els apartats esmentats: «això no vol dir que no n'hi pugui haver, però sembla que es tendeix a crear denominacions noves sense usar aquest recurs». Si no hi ha metàfores i les noves denominacions són sintagmàtiques preferentment, significa que apareixen els neologismes col·locatius. Una explicació de l'absència de metàfores és que si el que pretenen els polítics (i de vegades també els periodistes) és oferir una aparença de versemblança, això no és possible si l'expressió inclou una metàfora bona de detectar pels parlants, ja que la pretensió de realitat s'esvaeix. La tendència a la sintagmació rau en el fet que si volem substituir una paraula que ens fa nosa o no ens sona bé difícilment ho podrem fer amb una sola paraula. La paraula substituïda hauria de ser un sinònim i res no canviaria, perquè voldria dir el mateix. Si el que volem és amagar o canviar la realitat que representa el terme que pretenem substituir, és més senzill i efectiu fer servir una sèrie de paraules, que, combinades, creen la impressió de dir el mateix sense fer-ho realment.⁷² Aquest tipus d'expressions eufemístiques pertanyen al que Veny (1991: 25) denomina «neologismes estilístics», que no designen coses, idees o estructures noves, sinó que serveixen per dir d'una altra manera el que la llengua ja ha resolt. Per això, Veny considera que «pertanyen a un grup social, especialment intel·lectual, i solen tenir una vida fugaç». Aquest grup intel·lectual són els polítics. La seva parla és reproduïda, vehiculada, de vegades de manera literal, pels mitjans de comunicació, que contribueixen a amplificar-la. George Lakoff és un dels investigadors que ha estudiat amb més atenció aquest fenomen als Estats Units. Les paraules són portadores d'ideologia, com sabem. Quan es guanya la batalla de les paraules ha començat el camí de la victòria de les idees. Lakoff (2008: 18-19) posa com a exemple l'expressió «alleujament fiscal», emprada per l'Administració de George Bush fill. Ben aviat, els demòcrates també l'empraren, i, segons Lakoff, això significa

---

⁷² Potser la troballa lingüística més sorprenent dels darrers anys en idioma castellà és la de la Casa del Rei, quan anuncià la separació d'Elena de Borbó i Jaime de Marichalar com a «*cese temporal de la convivencia*». També és prou cridanera l'expressió «*préstamo en condiciones muy favorables*», que és la manera en què el ministre d'Economia espanyol, Luis de Guindos, es referia al rescat bancari per part de la Unió Europea. Salvador (2006) il·lustra sobre alguns eufemismes metafòrics nascuts als Estats Units amb motiu de la guerra de l'Iraq, inventats, sens dubte, per lloar l'exèrcit propi i dejectar l'enemic: «màquina de guerra», «cervells rentats», «bastards de Bagdad», «danys col·laterals» i «joves cavallers de l'aire». Dels darrers temps també destaquen «creixement negatiu», per dir «decreixement»; «reestructuració de l'administració» i «optimització de recursos», per evitar les famoses «retallades».

que els republicans els havien atret a la seva visió del món, la que considera que els impostos són una cosa negativa: «Emmarcar (crear un marc o *frame*) consisteix en això, a triar un llenguatge que es correspongui amb la visió del món d'un mateix. No es tracta solament d'una qüestió de llenguatge. Les idees són fonamentals i el llenguatge n'és el portador, les evoca». De vegades, però, pot sortir el tir per la culata. L'autor nord-americà explica que, quan es discutia si els homosexuals es podien casar, els republicans decidiren parlar de «matrimoni gai». Ho feren fins que s'adonaren del perill de l'ús de la paraula «matrimoni» aplicat als homosexuals. Els assessors de Bush rectificaren quan foren conscients que si deien «matrimoni gai» convertien la idea en possible.⁷³ Així que des d'aleshores s'estimaren més dir «matrimoni entre persones del mateix sexe», que és un neologisme eufemístic prou llarg i poc operatiu. De fet, molts dels eufemismes o neologismes ens arriben dels Estats Units i són calcs de l'anglès. Salvador (2006) recull alguns exemples interessants:

— «foc amic»: *friendly fire*. És una expressió sorgida a partir del títol d'una novel·la de 1976 sobre la guerra del Vietnam, de Courtlandt D. B. Bryan.

— «gola profunda»: *deep throat*. El malnom, inspirat en una pel·lícula pornogràfica, del personatge aleshores desconegut que contribuï, amb les seves confidències, a la dimissió de Richard Nixon pel cas Watergate. Nom popularitzat pels periodistes Carl Bernstein i Bob Woodward en la seva novel·la *Tots els homes del president*.

— «caça de bruixes»: *witch hunt*, del senador McCarthy, el cercador incansable de comunistes els anys cinquanta als Estats Units.

Des d'un punt de vista periodístic, Núñez Ladevéze (1991: 163) es refereix als eufemismes com a «*enmascaramiento informativo*». Com diu Bassols (2003a: 189), el «camp de concentració» té reminiscències nazis i, per això, al llarg del segle XX es fan servir altres col·locacions eufemístiques, com «camp de refugiats», «camp de presoners» o «camp de detenció». Oliva i Sitjar (1990: 35) creuen que sovint els

---

⁷³ Per contra, del que no es parla no existeix. D'aquí la curolla de l'expresident del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, que durant mesos es resistí a dir «crisi econòmica». O la impossibilitat que semblava que tingués el president espanyol actual, Mariano Rajoy, de dir el nom de l'extresorer del PP, Luis Bárcenas.

eufemismes que fan servir els periodistes, que també adquireixen les formes lingüístiques dels circumloquis i les perífrasis,⁷⁴ provenen del llenguatge dels polítics:

«De vegades els periodistes fem servir un llenguatge confús, recargolat i ambigu perquè calquem les fonts d'informació [...]. De vegades, els periodistes calquem les frases i expressions dels polítics sense reflexionar si allò vol dir res. La pressa a l'hora de produir els informatius de ràdio i televisió dificulta aquesta reflexió. Però l'obligació dels periodistes és aturar-nos a pensar què vol dir cada frase i traduir-la de la manera més senzilla i clara possible perquè tothom ho pugui entendre de bon començament».

El que intenten els eufemismes és endolcir la realitat. Pot ser per això Pastor (2008: cap. 7, 14) els qualifica de «sacarines lingüístiques». Els eufemismes, de vegades, han estat justificats per cercar sinònims a expressions que es repeteixen contínuament en un text periodístic. Pastor (2008: cap. 7, 14) rebutja aquesta hipòtesi i pensa que són perillosos, un «acte de violència lingüística»: «(l'eufemisme) pretén instal·lar en la ment del públic una realitat millor i més suavitzada que la que efectivament s'està vivint. L'eufemisme atenua una expressió o una paraula que designa una cosa molesta socialment o massa crua». Alguns exemples de Pastor (2008) són «captació temporal d'aigua» en lloc de «transvasament» o «flexibilització de plantilla» en lloc d'«acomiadaments».

Pot ser l'eufemisme col·locatiu més clar que hem trobat en el corpus és «interrompre voluntàriament un embaràs», que és una bona manera de no haver de dir «avortar», de la mateixa manera que «interrupció voluntària de l'embaràs» substitueix «avortament»:

— ***interrompre voluntàriament un embaràs***: «Però també apuntà que tampoc no estaven d'acord amb l'actual legislació que permet *interrompre voluntàriament l'embaràs* a menors sense el permís dels pares» (*Ara Balears*, 8 febrer, p. 16).

Els cronistes parlamentaris més veterans saben que la presència dels mitjans de comunicació en una cambra legislativa incrementa significativament la teatralitat dels oradors que intervenen en un debat. No és la mateixa l'actuació, la *performance* d'un

---

⁷⁴ Aquests autors posen un exemple excel·lent d'eufemisme de l'exministre socialista d'Indústria espanyol Claudio Aranzadi, que, en lloc de dir que la vaga d'Ibèria era il·legal, declarà que «A Ibèria, ens trobem davant d'una forma de conflictivitat contrària a la legalitat».

polític en un debat de l'estat de la nació o de la comunitat autònoma, ple de periodistes, de públic i amb la televisió en directe, que un debat insuls d'una proposició no de llei sobre la pesca amb palangre, amb la meitat de la cambra als passadissos i els periodistes fora de l'hemicicle. Per això, Touraine (2002: 179) recull termes que denominen aquesta tendència com *théâtrocratie*, *télécratie* o *médiacratie*. Els polítics necessiten dir coses atractives i han de saber la manera de dir-les. La forma del missatge guanya terreny al fons: «*how they speak can be seen to matter at least as much as what they actually say*» (Atkinson, 1994: 84). La presència dels mitjans de comunicació «transforma» els esdeveniments en un doble nivell: «*First, certain events are created by the very presence of mass media, which signals the significance of an event by decision to allocate resources to its coverage. Second, some events are transformed by the presence of mass media*» (Meadow, 1980: 97). Aquests actes, aquests esdeveniments «transformats» pels mitjans de comunicació a causa de la tendència a l'espectacularització són el que Daniel J. Boorstin (1961: 11-12) batia com a «pseudoesdeveniments» (*pseudo-events*):

»1. It is not spontaneous, but comes about because someone has planned, planted, or incited it...

»2. It is planted primarily (not always exclusively) for the immediate purpose of being reported or reproduced. Therefore, its occurrence is arranged for the convenience of the reporting or reproducing media. Its success is measured by how widely it is reported. Time relations in it are commonly fictitious or factitious; the announcement is given out in advance 'for future release' and written as if the event had occurred in the past. The question, 'Is it real?' is less important than, 'Is it newsworthy?'.

»3. Its relation to the underlying reality of the situation is ambiguous. Its interest arises largely from this very ambiguity....

»4. Usually it is intended to be a self-fulfilling prophecy».

No importa si el «pseudoesdeveniment» és real o no, el més important és que sigui publicat pels mitjans de comunicació: el «pseudoesdeveniment» no es produiria sense la presència dels mitjans de comunicació. En aquest sentit, Postman (1985: 76) parla també de «pseudo-context»: «*A pseudo-context is a structure invented to give fragmented and irrelevant information a seeming use*». Tot pot ser notícia, segons Fontcuberta (1993: 26), que s'estima més parlar de *no-acontecimiento*: «*cada vez hay*

*más noticias que hablan de la cotidianidad, de la rutina [...]. Hechos que hace algún tiempo no se habrían considerado noticiables ocupan páginas de los diarios y los espacios informativos de la radio y la televisión». El que fan les «pseudonotícies» és «minar las bases sobre las que se ha edificado tradicionalmente el discurso periodístico: la realidad, la veracidad y la actualidad» (Fontcuberta, 1993: 26). Fontcuberta (1993: 28) afirma que hi ha tres tipus de notícies basades en un pseudoesdeveniment: la notícia *inventada*, basada en fets que no han ocorregut mai; la notícia *errònea*, construïda amb dades que no són vertaderes, i les notícies «*basadas en una especulación*», construïdes sobre hipòtesis no comprovables. Gomis (1989b: 71) parla dels «pseudoesdeveniments» com d'una «actualitat sintètica», exemplificada per una conferència de premsa, el tall d'una cinta d'inauguració d'un pont, les gires polítiques o diplomàtiques: «Es tracta de coses que només es fan per tal de cridar l'atenció dels mitjans i que si aquests no existissin, no es produirien». Tot parlant de la televisió, Sartori (1989: 80) afirma que és un mitjà que ofereix *subinformaciones*, informacions insuficients; no informa de notícies realment importants i també emet *desinformaciones*. Armentia i Caminos (2009: 119) posen com a exemples de «pseudoesdeveniments» les campanyes electorals, les declaracions d'uns per desacreditar els altres, les inauguracions d'obres públiques, els polítics que visiten països, les conferències de premsa,⁷⁵ els festivals de cinema, les protestes cridaneres, etc. El periodisme de declaracions és un clar exemple d'aquest tipus de periodisme basat en els «pseudoesdeveniments»:*

«En el periodismo actual, un periodismo claramente declarativo, una buena parte de las informaciones que redacta un periodista hace referencia a declaraciones de persona o a comunicados de prensa que recogen denuncias, convocatorias y declaraciones de personas, que en muchos casos no son noticia desde un punto de vista estricto, sino que se trata de pseudoeventos» (Armentia i Caminos, 2009: 120).

---

⁷⁵ Walter Cronkite conta com eren en temps del president Roosevelt les relacions amb la premsa a la Casa Blanca, quan no hi havia rodes de premsa. Els periodistes eren a una cambra, devora del despatx oval, a l'espera de notícies: «*Cuando éste (el president Roosevelt) lo creía necesario, mandaba un mensaje y alrededor de una docena de periodistas se arremolinaban en el Despacho Oval, formando un semicírculo en torno a su mesa. Se establecía un turno libre de preguntas y respuestas, que en ocasiones no parecía acabar nunca. No podíamos atribuirle nada al presidente sin su autorización expresa. Era un sistema fantástico. Ofrecía a la prensa una mejor noción de los intrínquilis de la política del gobierno que la que permiten las nuevas conferencias de prensa televisadas, con sus limitaciones de tiempo y su gran número de asistentes. Probablemente no exista modo alguno de volver al método de Roosevelt*» (Cronkite, 1997: 283).

Nimmo (1970) cita John Lindsay, batle de Nova York entre 1966 i 1973, com l'inventor dels pseudoesdeveniments. Lindsay citava els mitjans de comunicació quan feia visites a barriades com guetos, tot saludant gent pel carrer i conversant amb els botiguers. I, com més entretingut sigui el pseudoesdeveniment, més fàcil serà «vendre'l» als mitjans de comunicació, sobretot a la televisió: «*The values of television journalism are those of show business [...] the pseudo event delivered on a platter is frequently the pap the television news department seeks, particularly if the event is amusing, visually arresting, or conveys a sense of human experience*» (Nimmo, 1970: 156). Aleshores la política, i també el llenguatge que fan servir els polítics, es transforma en espectacle. Bassols (2007: 25-26) es demana si «hauria tengut la mateixa efectivitat el cop de sabata de Krutxov damunt la taula si no n'hi hagués hagut imatges?». És clar que no i és clar que sense mitjans de comunicació a la sala de l'assemblea general de les Nacions Unides el polític rus no s'hauria tret la sabata. Edelman (1964: 8-9) és el primer estudiós que aporta la idea de la dramatització del periodisme: «*our newspapers and television present little news, that they overdramatize what they report, and that most citizens have only a foggy knowledge of public affairs though often an intensely felt one*». Es presenten al públic *notícies petites*, notícies que no ho són, els pseudoesdeveniments a què ens referiem suara. Segons Edelman, la gent no vol notícies, sinó símbols: «*It wants symbols and not news*» (Edelman, 1964: 9). Hem vist que Edelman encara parla de la tendència a la dramatització dels diaris, però Lang i Lang (1968) centren encertadament el seu punt de vista en l'espectacularització de l'activitat política provocada per la televisió. Robert Kennedy deia que trenta segons al noticiari televisiu de l'horabaixa valia més que una notícia a cada diari del món (Nimmo, 1970: 155). De les capacitats retòriques com a eina per fer política es passa a una *personalitat televisiva*, integrada per una capacitat d'actuació davant les càmeres, una imatge personal acurada i un paper polític rellevant (Lang i Lang, 1968: 190). També Ghiglione (1989: 9) *culpa* la televisió d'aquesta espectacularització. L'àgora grega es transforma en un escenari catòdic: «*l'importance croissante de la politique spectacle dans les sociétés occidentales et démocratiques. Le retour à l'agora, fut-elle télévisuelle*». La retòrica tradicional fa un *gir contemporani*: «la llum i l'ombra de la retòrica ja no són només les del parlant sinó també les del plató de televisió, que amplifica o dissimula idees, que concentra o distreu l'atenció. La retòrica política i, específicament, la retòrica electoral s'han convertit en

matèria de màrqueting per a les masses» (Terricabras, 2010: 10). L'art de dominar el discurs polític de manera efectiva per televisió és diferent de l'oratória que s'ha desenvolupat durant 2.000 anys. Per Atkinson (1994: 165) aquesta circumstància es fa evident des del moment en què un actor com Ronald Reagan es convertí en president dels Estats Units.

El fenomen de l'espectacularització porta com a conseqüència que les notícies siguin cada vegada més vistes com un simple entreteniment, igual que la resta de programació del mitjà televisiu: «*Critics frequently complain that television news in its day-to-day operations report major events superficially, sandwiched in between entertainment and sometimes served up as entertainment*» (Lang i Lang, 1968: 183). Sartori (1998: 142) cita Bill Moyers (1986: 53) quan aquest periodista de la CBS relata que intentaren fer un informatiu seriós que atragués els espectadors, però «*en seguida la política fiscal se encontró compitiendo con una oveja de tres patas y ganó la oveja*». Efectivament, les notícies, sobretot a la televisió, tendeixen a mostrar el que és «*unusual and extraordinary. Conflict and crises predominate*» (Lang i Lang, 1968: 306). Molt encertadament, Sintès (2011: 180) qualifica aquesta mescla entre informació i entreteniment com a *infotainment*: «Diversió, i també emoció. Perquè això és el que reclama la televisió i la direcció en què empeny la dinàmica comercial que amara els mitjans, més els privats però també, per osmosi, els de titularitat pública. La imatge demana emoció, la televisió demana emoció. La política, per tant, ho ha d'oferir». Les notícies són cada vegada més entretingudes i els polítics s'adonen que també poden fugir dels programes purament informatius i sortir també als espais d'entreteniment televisius. Atkinson (1964: 165) afirma que la nova manera de comunicació política ha apropiat els polítics als seus electors: «*In general, the transformation of political communications brought about television has involved exposing the mass audience electors to the sights and sounds of politicians speaking in a much wider range of contexts than ever before —speeches, broadcast addresses to the nation, press conferences, interviews and discussions on news and current affairs programmes, talk shows, etc.*» (Atkinson, 1994: 165). Segons Postman (1985: 132), un dels primers polítics que va sortir a un programa d'entreteniment és el senador Everett Dirksen, que l'any 1950 va ser el convidat del programa *What's my line?*. Programes d'entreteniment com *Johnny Carson's Tonight Show* o *Joey Bishop's nighttime Venture*, en els anys seixanta, varen tenir com a convidats John Kennedy, Richard Nixon o John Lindsay (Nimmo, 1970: 157). Graber (2007), citada per Sintès (2011: 152), explica que Bill

Clinton, durant la campanya en què guanyà la presidència dels Estats Units, aparegué quaranta-set vegades en programes de *talk show*:⁷⁶

«El 1992 Clinton es va adonar que ser subjecte de notícies toves era tan bo per a la seva campanya com ser-ho de notícies dures; que ser vist i sentit era més important que no pas que escriguessin sobre ell, i que el contacte televisiu amb votants ordinaris en situacions sense cerimonial era més profitós que les trobades regulars amb periodistes ‘professionals’. Entrar en comunió amb el públic era l'objectiu desitjat, i si una part de la gent tenia preguntes no polítiques per fer, molt millor».

Com a conseqüència de l'espectacularització de la notícia, de les informacions vistes en part com a entreteniment, es produeix un altre fenomen: el de la personalització de la vida política: «el que es busca [...] és vendre el personatge mateix, el seu aspecte, el seu posat, el seu somriure, la seva presència» (Terricabras, 2010: 10). Els polítics es converteixen en persones famoses, en *celebrities*. Per Sartori (1998: 108), la televisió «personalitza» la informació política i sobretot les eleccions. Els discursos polítics són substituïts per les persones: «*el vídeo-líder más que transmitir mensajes es el mensaje*» i aquesta circumstància, diu l'autor, empobreix la democràcia. El líder és el missatge, el líder fagotitza les institucions i dona nom als governs, com bé mostra aquest exemple del nostre corpus:

—«L'executiu de Mariano Rajoy ha reaccionat diverses vegades davant l'aprovació de lleis promogudes pel govern de Bauzá com la de turisme o la de pesca per possible ‘invasió’ de competències» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 5).

Del Rey Morató (1997: 165) diu que aquesta personalització respon al «joc de l'anunci publicitari», perquè el polític, el candidat, «*se anuncia a sí mismo, es el anuncio publicitario de sí mismo*». Els debats ja no són discussions polítiques d'idees, sinó «un mer espectacle televisiu a l'estil d'un encontre esportiu» (Gifra i Farrés, 2010: 14). És el que Del Rey Morató (1997: 232) denomina «*el juego de la simpatía mediática*», quan el líder polític es converteix en el protagonista del relat periodístic. Això passava amb líders com De Gaulle, Perón, Kennedy o Reagan: «*el personaje lo*

---

⁷⁶ Al setembre de 2014, tot just després de ser elegit com a nou secretari general del PSOE, Pedro Sánchez va sortir als dos principals programes d'entreteniment nocturn d'Espanya: *Sálvame*, a Tele 5, i *El Hormiguero*, a Antena 3. A la campanya del 26 de juny de 2016, els líders dels quatre principals partits estatals sortiren a *El Hormiguero* (Mariano Rajoy, Pedro Sánchez, Pablo Iglesias i Albert Rivera).

ocupaba todo, la cámara captaba sus detalles, sus silencios estratégicos» (Del Rey Morató, 1997: 234-235). Pensem que, en una escala inferior, podem aplicar aquest «joc» a molts més exemples i que la tendència a la personalització és una pràctica periodística molt estesa. Sintés (2011: 178-179) afirma que aquesta personalització o «liderització» de la vida política s'explica per la tendència a la simplificació que tenen els mitjans de comunicació. A la ràdio i a la televisió tot ha de poder ser explicat en un minut.

En l'àmbit televisiu, Postman (1985) i Sartori (1998) potser són els autors que amb més ull clínic han destapat la tendència que té el mitjà de ser, per sobre de tot, una via d'entreteniment, de simple diversió, de pur espectacle, també els programes informatius. Per això, Sartori (1998: 42) parla de *l'homo ludens*. La televisió ha convertit l'entreteniment en l'única manera d'explicar les coses: tot és entreteniment:

«is not that television is entertainment but that it has made entertainment itself the natural format for the representation of all experience [...]. Entertainment is the supraideology of all discourse on television. No matter what is depicted or from what point of view, the overarching presumption is that it is there for our amusement and pleasure» (Postman, 1985: 87)

La substitució de la lletra impresa dels diaris per la imatge de la televisió comporta canvis importants en el missatge, en la transmissió de les idees culturals. Postman (1985: 8) pensa que, en aquest sentit, la televisió ha guanyat clarament la batalla a la premsa escrita: «*As the influence of print wanes, the content of politics, religion, education, and anything else that comprises public business must change and be recast in terms that are most suitable to television*». La premsa escrita ens remet a la coherència, a les idees racionals, mentre a la televisió el discurs predominant és absurd: «*the seriousness, clarity and, above all, value of public discourse dangerously declines*» (Postman, 1985: 29). *L'homo sapiens*, producte de la cultura escrita, s'està convertint en un *homo videns*; la paraula ha estat destronada per la imatge i es produeix una regressió dels coneixements, un «*empobrecimiento de la capacidad de entender*» (Sartori, 1998: 43). Semblantment, Benito (1995: 162-163) parla d'un empobriment cultural: «*Los mensajes se universalizan, pero los contenidos se empobrecen progresivamente. El lenguaje de la imagen es una forma superficial de comunicación que arrastra consigo*

la superficialidad y trivialidad de los contenidos». Tot és entreteniment, inclosos els informatius televisius, per això Oliva i Sitjar (2007: 233) parlen d'«*informativos de entretenimiento*». Les notícies se succeeixen a un ritme vertiginós. En menys d'un minut s'ha d'explicar la notícia, que necessàriament ha d'estar descontextualitzada, vista com a realitat fragmentada. La seriositat i rigorositat no tenen cabuda en un espai de temps tan breu: «*It is simply no possible to convey a sense of seriousness about any event if its implications are exhausted in less than one minute's time*» (Postman, 1985: 103). La manca de temps dels noticiaris televisius porta a la simplificació, a destacar els trets cridaners de les notícies i eliminar la resta (Cebrián Herreros, 2004: 20). Postman (1985: 107) afirma que la televisió ha canviat el concepte del que entenem per estar ben informat i per això parla de *desinformation*. Aquesta distorsió informativa premia l'excentricitat i l'extravagància: «*Y la culpa de la televisión en este círculo vicioso es que favorece —en el pensamiento confuso— a los estrambóticos, a los excitados, a los exagerados y a los charlatanes. La televisión premia y promueve la extravagancia, el absurdo y la insensatez. De este modo refuerza y multiplica al homo insipiens*» (Sartori, 1998: 148). I, en aquest món, s'afavoreix la incoherència dels polítics. La fragmentació i la descontextualització de les notícies, la seva trivialitat, permet els polítics dir avui una cosa i demà una altra, sense que aquesta contradicció tingui cap conseqüència: «*The fundamental assumption of that world is not coherence but discontinuity. And in a world of discontinuities, contradiction is useless as a test of truth or merit, because contradiction does not exist*» (Postman, 1985: 110). No existeix la contradicció ni tampoc la confrontació pausada d'idees, sinó una banalització de la informació política: «*los medios prefieren publicar o emitir los numerosos ataques que se dirigen los políticos entre ellos que investigar esas acusaciones y explicar al público la eficiencia o no de su gestión*» (Oliva i Sitjar, 2007: 231). Les idees queden en un segon terme i les bregues entre polítics es converteixen en el més comú de la informació política:

«se da más realce a los ataques, acusaciones y debates entre políticos que a exponer la idea que defiende cada partido o líder político. También es cierto que los discursos de los políticos están cada vez más orientados a esta lucha, pero en gran parte lo hacen porque saben que es la manera de conseguir estar presentes en los telediarios; de hecho es lo que se selecciona aunque se haya estado hablando mucho más de las ideas y propuestas propias» (Cebrián Herreros, 2004: 117-118).

Les conseqüències de l'espectacularització del periodisme i de la vida política són tràgiques per a l'educació de la societat, perquè l'entreteniment continu, la recerca contínua de la rialla implica que hom deixa de pensar: «*what afflicted the people in Brave new world was not that they were laughing instead of thinking, but that they did not know what they were laughing about and why they had stopped thinking*» (Postman, 1985: 163). No tan sols deixem de pensar perquè riem, sinó que no sabem de què riem ni perquè ens hem aturat de pensar. Si sempre ens divertim, l'existència humana pot convertir-se «*en un modo de vivir que consista sólo en matar el tiempo*» (Sartori, 1998: 12). Rodríguez Pastoriza (2003: 87) interpreta l'espectacularitat televisiva com una manera que tenen les diferents cadenes de diferenciar les seves informacions: «*El 90% de las noticias de un informativo es el mismo que el de sus colegas de la competencia, por lo que se tiende a revestirlas de espectacularidad para que parezcan diferentes*». En canvi, Cebrián Herreros (2004: 17) hi veu raons comercials:

«[La televisión] ha entrado en un discurso de predominio de lo comercial sobre el servicio público. Se eligen los hechos, las ideas y los debates en función de su atractivo para el disfrute de la audiencia más que para dar un servicio de conocimiento real del entorno. Se insiste en la escenificación de conflictos, se hurga en los debates desacreditativos de los políticos, no se ahonda en los problemas reales de la sociedad».

L'espectacle televisiu ha contagiats els altres mitjans: «*Desde que la televisión ha ido dando este giro, la prensa ha seguido de cerca sus pasos. El mejor ejemplo sigue siendo el periódico USA Today*» (Cebrián Herreros, 2004: 23). Oliva i Sitjar (2007: 215) van més enllà i detecten una uniformització de tot tipus de premsa escrita: «*El entretenimiento se ha colado en el mundo de la información y la tendencia es convertir la información en un espectáculo que entretenga a la audiencia más que informarla*», per tant, ja no hi ha diferenciació entre diaris seriosos i sensacionalistes. Sabés i Verón (2008: 185) creuen que l'entreteniment ha guanyat terreny a les notícies més «serioses»: «*En los últimos años se ha desarrollado mucho la faceta de entretenimiento en los periódicos [...] este espacio se ha ganado a costa de otro tipo de contenido más noticioso*». Nosaltres pensem que en realitat no és simplement que el contingut més frívol hagi guanyat espai als mitjans de comunicació, sinó que també les notícies més formals són tractades d'una manera més lleugera.

La tendència a l'espectacularització, provoca sovint que els mateixos mitjans es converteixin en espectacle. Sabato (1991: 6) proposa l'expressió *feeding frenzy*, que designa un fenomen periodístic que cada dia sovinteja més: «*the press coverage attending any political event or circumstance where a critical mass of journalists leap to cover the same embarrassing or scandalous subject and pursue it intensely, often excessively, and sometimes uncontrollably*». Sintès (2011: 187) ha traduït l'expressió com a «frenesí, agitació, acció instintiva, com la de taurons en lluita per l'aliment»; és la bogeria que afecta els mitjans de comunicació quan sorgeix un determinat tema de gran transcendència social. Diríem que quasi sempre hi ha un *feeding frenzy* en marxa en la premsa espanyola.⁷⁷ Els mitjans «*se sobreexcitan unos a otros, multiplican la emulación y se dejan arrastrar en una especie de espiral vertiginosa, enervante, desde la sobreinformación hasta la náusea*» (Ramonet, 1998: 19). La competència aferrissada entre els mitjans podria ser un motiu d'aquest fenomen, que Ben Bradlee (1995: 487), el mític director del *Washington Post* durant la investigació del cas Watergate, qualifica de «periodisme de querosè»: «*the stain of the tabloids was spreading with the help of television into what could be called 'kerosene journalism'. In this genre of journalism, reporters pour kerosene on whatever smoke they can find, before they determine what's smoking and why. The flames that result can come from arson, no journalism*». La tendència a l'espectacularitat fa que el periodisme pugui caure directament en la mentida. Lasswell (1985: 201) pensa que de vegades els periodistes aconseguen prestigi a partir d'explicar fets deliberadament falsos o deformats:

«en pos de la 'primicia', el reporterero da un cariz sensacionalista a una anodina conferencia internacional y contribuye a la imagen popular de la política internacional como conflicto intenso y crónico, o poco menos [...] Y a pesar de las investigaciones que se han hecho sobre el lenguaje, son muchos los comunicadores de masas que utilizan equivocadamente las palabras».

---

⁷⁷ L'entrevista de Josep Lluís Carod Rovira amb ETA a França l'any 2004, l'efecte 2000, la crisi de les vaques boges o la grip aviària en podrien ser exemples significatius. No se sap exactament per què un determinat tema esdevé de cop i volta portada de tots els mitjans durant dies.

CAPÍTOL 2. LA FRASEOLOGIA

2.1. Les unitats fraseològiques: la perspectiva cognitiva de la gramàtica

La fraseologia és una disciplina relativament recent que no ha pogut consensuar una terminologia unívoca. La disparitat denominativa és particularment evident en la filologia catalana: els especialistes estudien els mateixos fenòmens des de les perspectives lexicogràfica i fraseològica, la qual cosa dificulta la classificació dels diferents tipus d'unitats fraseològiques. Les col·locacions són un tipus d'UFS i, per tant, formen part de l'univers fraseològic de ple dret. La freqüència de coaparició dels elements d'una col·locació fa que la combinació sigui fixa i la puguem considerar una primera passa en el procés fraseològic de la lexicalització o gramaticalització. Les col·locacions són semànticament transparents, és a dir, tenen un significat literal, no figurat ni metafòric. Les locucions, en canvi, poden tenir un significat no composicional, per la qual cosa hi ha UFS que poden funcionar com a locució o com a col·locació, en funció de si són interpretades literalment o metafòricament (per exemple, «marcar un gol»). En conseqüència, podem definir les col·locacions com la unió preferent de paraules, fixada per l'ús, i que tenen un significat deduïble a partir del significat dels seus components. Les col·locacions són pluriverbals i, com explica Hausmann (1989), estan formades per dos col·locats: la base i el col·locatiu. La base és el mot que fixa amb quin altre pot ser combinat, que és el col·locatiu.

La fraseologia —entesa d'una manera àmplia com la combinació estable de paraules— fa segles que començà a despertar l'interès dels gramàtics en totes les llengües, tot i que no n'eren conscients. Mestres de la filologia catalana, com mossèn Antoni Maria Alcover, Pompeu Fabra o Francesc de Borja Moll, fan fraseologia en comentar qualsevol aspecte lingüístic. Hom ha dit sovint que les unitats fraseològiques, pel seu caràcter anòmal, no eren explicables amb les normes excessivament encotillades de la gramàtica, així que valia més no ocupar-se d'aquestes rareses gramaticals, que tant molestaven els generativistes i estructuralistes. Tot i això, a la *Gramàtica Catalana* de Pompeu Fabra de 1956,⁷⁸ hem pogut trobar una reflexió que intueix el que ara, dècades després, sabem que són les locucions nominals o col·locacions (o compostos

---

⁷⁸ Hem consultat, però, l'edició de 1993.

sintagmàtics, tot depèn de la terminologia que fem servir). És obvi que el mestre hi reflexiona des de la seva perspectiva, però trobem que reproduir el paràgraf següent referit a la composició és, si més no, revelador:

«Hi ha conjunts de mots com *blat de moro* que, malgrat escriure's sense ajuntar els seus elements constitutius, són veritables mots composts. Per a denominar un cert cereal exòtic, s'adoptà, un dia, el conjunt format pel nom d'un altre cereal, *blat*, acompanyat d'un complement, *de moro*: aquell cereal fou, així, denominat *blat de moro*. Aquesta denominació deixa d'ésser copsada com un agregat de mots, signes cadascun d'una idea (concepció analítica), per a esdevenir l'equivalent d'un simple mot, ço és, el representant d'una idea única (concepció sintètica). D'altres exemples són *esperit de vi*, *ull de poll*, *carn d'olla*, *cuc de seda*, *fum d'estampa*, *agulla de cap*, *mestre de cases*, *paret d'obra*, *cop d'ull*, *caps d'ase*, *punt d'honor*, *arc de Sant Martí*, *blanc d'Espanya*, *cap d'any*, i amb un adjectiu com a terme complementari, *argent viu*, *targeta postal*, *estat major*, *mà morta*, *baix relleu*, *curt circuit*, *lliure canvi*, *lesa majestat*, *mals endreços*, *franc tirador*, *fals escaire*, etc.» (Fabra, 1993, 153-154).

No és fins la segona meitat del segle passat que arrenca el camí inexorable perquè la fraseologia sigui una disciplina independent. Els primers treballs provenen de la Unió Soviètica dels anys cinquanta de la mà de Viktor Vladimírovitx Vinogradov (Corpas, 1996: 9), si bé hi ha altres especialistes que situen l'origen de la fraseologia als anys setanta, amb els treballs de V. D. Arcanguelski (Conca, 2000: 49, tot citant Kotova, 1998: 251). En l'àmbit català, un dels treballs pioners és el que publicà la revista *Caplletra* l'any 1995, que dedicà el número 18 a la fraseologia. Precisament Maria Conca (2000), una de les participants d'aquell número especial, un lustre després presenta les bases per analitzar l'univers fraseològic de la llengua. En opinió seva, la fraseologia i la paremiologia tradicionalment s'han ocupat de les expressions fixades. Existeix un nivell fraseològic de la llengua, al costat del fonètic, sintàctic, lèxic i del morfològic, perquè «el nivell fraseològic té totes les característiques d'un sistema: sinonímia, polisèmia i variació» (Conca, 2000: 50). La paremiologia que esmenta Conca sí que ha estat un camp transitat pels lingüistes catalans, que s'han dedicat a estudiar expressions fixades en forma d'enunciat, és a dir, els proverbis o refranys. La fraseologia, però, no solament estudia els proverbis i els refranys. La fraseologia, tal com nosaltres l'entnem, estudia el corpus fraseològic o el fràsic (Guia 1999), això és, el conjunt de les UFS d'una llengua. Tot i això, hem d'afegir que la frontera entre la

paremiologia i fraseologia és difusa, i, a grans trets, podríem dir que la paremiologia està inclosa en la fraseologia des del moment en què les parèmies són una subclasse d'unitats fraseològiques.

La professora de la Universitat de Màlaga Gloria Corpas ha bastit les bases per estudiar la fraseologia de la llengua castellana i els seus plantejaments teòrics han estat molt útils als fraseòlegs catalans. També a nosaltres ens faran un bon servei, però amb alguns matisos que detallarem a poc a poc. Corpas (2000: 107) afirma que l'establiment de la fraseologia ha estat conseqüència del que denomina el *giro léxico*, que ha experimentat la lingüística els darrers quaranta anys:

«El advenimiento del análisis del discurso y de la lingüística del texto, los comienzos de la pragmática, la investigación en torno a la adquisición y procesamiento del lenguaje (L1 y L2), así como los avances en la descripción de las lenguas mediante corpora computerizados permitieron descubrir el papel central que desempeña el componente léxico de las lenguas, en contraposición a la primacía que hasta entonces había ostentado la sintaxis. Dichos estudios pusieron en tela de juicio la supuesta libertad del hablante en la construcción del discurso, recalando la naturaleza esencialmente estable de las lenguas y la importancia del 'discurso prefabricado' como fuente de creatividad».

Les UFS són un híbrid entre l'oral i l'escrit, perquè en realitat totes han estat creades en un acte de parla. Les comunitats lingüístiques bilingües i minoritzades —com és el nostre cas— obliden aquestes unitats progressivament i les substitueixen per les de l'idioma dominant. La substitució no és intranscendent, ja que implica no solament una pèrdua lingüística, sinó també cultural i d'identitat, perquè les unitats fraseològiques són una mena de cabàs cultural dins el qual aboquem la saviesa d'un poble. En paraules de Ruiz Gurillo (2000: 84), les UFS són «*el conocimiento enciclopédico almacenado en la memoria*». Calafat (2010a: 19-20) considera que els mots són parcel·les de la realitat que pacten els integrants d'una mateixa cultura, «són més que fragments gramaticals, els mots són percepció cultural, trossos de la psique col·lectiva». Les paraules, per Calafat, formen part d'una lluita cultural en què les diferències entre llengües vénen marcades per subtileses, pel «matís». No és el mateix dir «barram» que dir *dentadura*; no és el mateix dir «de mica en mica s'omple la pica» que dir *poco a poco hila la vieja el copo*; «afanyar-se» i «apressar-se» són verbs semblants, però el segon s'acosta al castellà i el primer és més nostrat; la mateixa

distància detectem entre «trabuc» i «bolquet». El problema és que «els catalans [...] no tenen prou canals d'accés al punt de vista català, atès el fet que la comunitat catalana és mediatitzada amb punt de vista extern» (Calafat, 2010a: 76). La nostra comunitat roman mediatitzada per raons polítiques, educatives, culturals, i també pels mitjans de comunicació:

«Els informatius dels mitjans de masses, com està ben demostrat, constitueixen els mecanismes principals de producció/reproducció dels referents simbòlics i culturals (nacionals, ètnics, socials, lingüístics, polítics, etc.) que defineixen i cohesionen les actuals comunitats humanes» (Gifreu, 2005: 51).

Som enfora de la proposta que va fer Gifreu (2005: 39) fa trenta anys de «promoure la creació d'un espai català de comunicació entre tots els països de llengua catalana [...] davant de l'Estat de les autonomies que s'oposa frontalment a la recomposició d'aquest espai». Aquest «espai de comunicació» ha de tenir dos elements: la consciència territorial i la llengua catalana (Gifreu, 2005: 35), i sembla evident que la «sobirania cultural» que planteja aquest autor serà mala d'aconseguir sense la sobirania política. Gifreu, tot seguint Said, Bhabha i Hall, substitueix el concepte de «diversitat cultural», que ens remet a la legitimació d'una política cultural globalitzadora, pel de «diferència cultural» (Gifreu, 2005: 155). La cultura esdevé un element de lluita, de conflicte, perquè la cultura passa a ser «una forma d'exercici del poder, genera unes relacions potencialment conflictives tant en relació amb altres poders (polític i econòmic) com amb les altres cultures (sobretot les més poderoses)» (Gifreu, 2005: 156). La lluita cultural és fonamentalment una lluita lingüística, en tant que la llengua constitueix la diferència, «el signe primer de distinció del grup, l'element simbòlic fonamental de reconeixement i identificació del grup» (Gifreu, 2005:160). Un dels llocs on aquesta lluita lingüística esdevé aferrissada és en el camp de la fraseologia, i, de moment, la perdem.

És molt revelador l'experiment fet per García del Toro (2000: 233) entre els seus alumnes de la Universitat Jaume I, als quals proposà fer traduccions del castellà al català. La cosa no anà gaire bé: «en tots els casos, l'element fraseològic no ha estat traduït amb èxit. I no ho ha estat perquè s'ha seguit l'estratègia de la traducció paraula per paraula davant del problema dels fraseologismes». Apareix aquí l'element cognitiu de la llengua. Els alumnes que traduïren malament no detectaren què era un element

fraseològic, idiomàtic, i tendiren a fer una traducció literal, exercici que evidentment no funcionà. Hi ha moltes expressions fraseològiques que són intraduïbles perquè la llengua va lligada a una cultura; i cada cultura té el seu punt de vista propi des del qual condensa el món. De quina manera podem explicar a algú de fora de Mallorca què vol dir i quan podem fer servir l'expressió «sempre ho veuràs!».⁷⁹ És per això que la pèrdua d'identitat cultural dels pobles comença amb la pèrdua de la idiosincràsia lingüística en un procés de lluita de llengües que ha estat ben estudiat per l'ecolingüística. Més concretament, comencem a perdre la llengua des del moment en què comencem a arraconar les UFS, els refranys:⁸⁰

«la debilitació de l'ús de les unitats fraseològiques pot comportar un descens de la consciència dels parlants com a comunitat i de la seua cohesió sociolingüística. La minva en l'ús d'aquestes unitats pot ser un símptoma de l'afebliment de les pròpies estructures lingüístiques, la qual cosa justificaria la necessitat de preservar amb cura cadascun dels signes d'identitat col·lectiva, entre els quals hi ha els fraseologismes» (García del Toro, 2000: 228).

El mestre Joan Veny (1991: 22) constata aquesta circumstància quan escriu que és «un fet que parèmies i locucions manquen avui de l'ús frondós que en feien els nostres majors i en fan encara els de la generació del banc de foc, que tenien a punt —tenen— la locució, la frase feta, el refrany adient en cada ocasió». A més, Veny observa que les parèmies tradicionals són decantades en favor d'altres de relacionades amb el món modern, però que alhora són compartides amb la llengua estatal. Salvador (1995: 14) es refereix a la fraseologia com un «flanc vulnerable de la llengua, una porta oberta a la interferència lingüística», perquè l'abandonament de l'ús de la fraseologia pròpia comporta una minva de l'autoestima dels parlants i l'esqueix de la cohesió sociolingüística. Les unitats fraseològiques són, per Salvador (1995: 22), «una senya d'identitat grupal, com un índex o emblema d'idiosincràsia que genera un sentit social no gens menyspreable». Sancho Cremades (1999: 45) atribueix aquesta circumstància al fet que, per exemple, els joves de cada vegada estan més allunyats de la realitat

---

⁷⁹ Fem servir aquesta expressió quan un fet rutinari resulta alterat d'una manera negativa, en el moment menys oportú: «sempre plou quan no hi ha escola, sempre ho veuràs!».

⁸⁰ No podem deixar de contar una anècdota que ens succeí fa més de vint anys, durant una entrevista a un batle mallorquí. Val més no dir el nom del polític ni del poble... En unes declaracions que emeté *Informatiu Balear* (TVE) referides al retard en la construcció d'un hospital, el batle va dir: «Això, ja *pasa de castaño oscuro*, que deim en bon mallorquí».

agrícola, que és font inesgotable de refranys, locucions i frases fetes: «determinades unitats fraseològiques amb un ús pragmaticodiscursiu convencionalitzat molt freqüentment s'usen en condicions contextuals difícils de precisar, i que sovint esdevenen obscures per als sectors més joves de la població».

El sentiment d'inferioritat dels refranys catalans respecte dels espanyols és l'eix d'un interessant article de Maria Conca i Josep Guia (1995). Els autors recorden que durant la consolidació de les llengües romàniques, a l'edat mitjana, el «fràsic» de les llengües clàssiques com l'àrab, el llatí, l'hebreu o el grec, en forma de sentències i proverbis, passaren a formar part de la riquesa dels nous idiomes. Mentre hi havia llengües expansives que s'apropriaven dels proverbis provinents d'altres, i els consideraven com a propis o nacionals, n'hi havia de minoritzades que els assumien amb un cert complex d'inferioritat. Naturalment, parlem de l'espanyol i del català:

«El complex de superioritat dels uns els ha dut a la dèria de col·leccionar refranys sense esmentar-ne la procedència i, així, arribar a creure i dir, amb un xovinisme pueril, que són el poble més refranyer del món. El complex d'inferioritat dels altres els duu, paral·lelament, a creure que proverbis catalans, que tenen una documentació ben primerenca, provenen de traduccions del corpus paremiològic espanyol» (Conca i Guia, 1995: 184).

Entre els exemples de proverbis nostrats que són considerats forasters, Conca i Guia citen els següents:

«Qui molt abraça, poch estreny» (Balbuena, 1900: 105)

«Al enfornar se fan los pans geperuts» (Balbuena, 1900: 107)

«No y ha pijor astella, que la del mateix fust» (Balbuena, 1900: 106)

«En boca tancada no hi entra mosca»

«A enemic que fuig, pont de plata»

La fraseologia ens lliga a una llengua i també a una cultura, entesa en sentit ampli com uns costums socials que queden reflectits en els aspectes pragmàtics de la parla. Per això, Conca (2000) diu que, més que actuació o fruit d'un acte de parla, les unitats fraseològiques constitueixen una part essencial de la competència del parlant, que les ha de conèixer com a bagatge compartit de coneixements. En aquest punt coincideix amb Cuenca (2000b: 34), que s'endinsa en la lingüística cognitiva per evitar fer separacions

entre semàntica, sintaxi o pragmàtica, i que defineix la gramàtica com «un conjunt de rutines cognitives que es constitueixen, es mantenen i es modifiquen per l'ús lingüístic». No tothom és creador de llenguatge, sinó simplement competent en una llengua. A més de la llengua, compartim maneres de fer socials i culturals, comportaments que Cuenca (2000b: 35-36) il·lustra amb dos exemples aclaridors. «Tens fills?» és una pregunta que no ens crida l'atenció i podem formular-la perquè una persona en pot tenir més d'un, de fill. En canvi, demanem «Tens marit?», en singular, quan és evident que les darreres dècades les dones en poden tenir més d'un. Com que solament se'n podia tenir un, la gramàtica singularitza la pregunta.⁸¹ La fraseologia, com diem, és cultura. Què és el cabal de parèmies, sinó un compendi del saber, de la manera de ser, de la manera de pensar, de la ideologia d'un grup de persones que comparteixen una identitat col·lectiva, una identitat cultural? Les UFS «emmagatzemen la història d'un poble, en la mesura que pertany a l'enciclopèdia cultural dels parlants. Hi apareixen referències a fets històrics i culturals del passat, que sovint ja no s'entenen en la societat actual» (Sancho Cremades, 1999: 41). Avui en dia, poca gent sap d'on provenen expressions com: «Què en som jo, de la mort d'en Berga?»⁸² «Això és l'Havana!»⁸³ o «Ésser més puta que na Cordó».⁸⁴ Potser no fa res que no se'n sàpiga l'origen, mentre no es perdin. Els mitjans de comunicació poden ser fonamentals per assolir aquest objectiu en una llengua minoritzada com la catalana. Sancho Cremades (2006: 139-140) afirma que «els mitjans de comunicació s'han vist com una eina imprescindible per difondre i refermar l'estàndard. A més a més, la fraseologia, des dels refranys fins a les anomenades frases fetes, forma part de l'enciclopèdia cultural dels catalanoparlants, de manera que contribueix a configurar el caràcter idiosincràtic del català. Per aquesta raó i pel caràcter vulnerable de la fraseologia que hem esmentat, els mitjans de comunicació constitueixen un instrument poderós per reproduir i conservar la fraseologia pròpia».

Humboldt, Worf i Sapir compregueren que cada llengua «determina» la visió del món que tenen els seus parlants. La vida és interpretada i entesa en funció del llenguatge; cada llengua fa que el món sigui vist d'una manera concreta, en tant que

---

⁸¹ En realitat, la llei solament permet tenir un marit, així que la pregunta correcta seria: «Tens exmarits?».

⁸² Joan Berga, oïdor de l'Audiència de Palma, va ser assassinat l'any 1619, en plena lluita entre les banderies de Canamunts i Canavalls. La recerca dels assassins va ser aferrissada i tothom era sospitos. Aleshores sorgí aquesta expressió, que significa que hom no sap res de l'assumpte pel qual és demanat.

⁸³ Molts de mallorquins emigraren a Cuba a principi del segle XX i tot el que arribava d'aquella illa del Carib semblava millor. Diem aquesta expressió quan parlem d'alguna cosa molt bona.

⁸⁴ Na Cordó era una famosa prostituta de la barriada palmesana de Santa Catalina, que va viure a mitjan segle XX.

instrument del pensament humà. Com hem dit, l'anàlisi de les UFS d'una llengua també ens pot ajudar a entendre les circumstàncies culturals, socials i històriques del poble que l'empra. El «fràsic» de cada llengua actua «al si de cada comunitat lingüística, com a síntesi d'universos experiencials anònims i col·lectius en la memòria col·lectiva, fins a esdevenir esquemes i models cognitius i de conducta social» (Meseguer i Garí, 1995: 131).

El determinisme lingüístic ha evolucionat teòricament cap a la perspectiva cognitiva de la lingüística, que té en la fraseologia un camp d'estudi immens. Els nord-americans Langacker (1987), Lakoff i Johnson (1980) trenquen amb la visió restrictiva de la lingüística, que no va més enllà de la gramàtica, que llegeix les normes sense aixecar el cap del llibre i sense fer cas del que diuen els parlants. En paraules de Cuenca (2000b), que segueix Langacker (1987), la perspectiva cognitivista no entén «el llenguatge desvinculat de la resta de capacitats cognitives humanes, el món i els parlants. Per això, aquest model adopta una perspectiva dinàmica que tendeix a difuminar les fronteres entre els components del llenguatge (la semàntica i la pragmàtica, la semàntica i la gramàtica, la gramàtica i el lèxic)». La gramàtica deixa de ser un cercle tancat i inamovible i passa a ser una entitat en evolució contínua: «un conjunt de rutines cognitives que es constitueixen, es mantenen i es modifiquen per l'ús lingüístic, de manera que molts fets que es consideraven part de l'actuació passen a integrar-se en la competència, alhora que la línia divisòria entre diacronia i sincronia tendeix a desaparèixer» (Cuenca, 2000b: 34). La gramàtica tradicional esdevé, gràcies a autors com Fillmore i Kay (1987), gramàtica «de construccions». Els nous estudis lingüístics intenten ampliar la seva potència explicativa per encabir el cabal lingüístic de la fraseologia, amb un objectiu:

«dissenyar una gramàtica capaç d'explicar, no solament les cadenes regulars generades per regles d'estructura sintagmàtica, sinó també tota mena de construcció irregular usual en la llengua [...]. La gramàtica de construccions [...] vol inserir en la descripció de cada construcció, al costat de la informació sintàctica, informació de tipus lèxic, semàntic i sovint pragmàtic» (Salvador, 1995: 15).

Aquest és un marc que resulta especialment útil per estudiar la idiomàtica.⁸⁵ Les

---

⁸⁵ La nova gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans, publicada l'any 2016, no fa cap esment a la fraseologia.

raretes lingüístiques que no tenen cabuda en les gramàtiques tradicionals són, a partir d'aquest moment, objectes d'atenció i poden ser explicades. Cuenca i Castellà (1995: 68) fan un primer acostament de la filologia catalana tot aplicant la perspectiva cognitiva a les interjeccions, categoria mala d'encaixar en el lèxic: «Una aproximació com la cognitiva permet integrar i interrelacionar correctament la sintaxi i la pragmàtica de certs mots i estructures, cosa que fins ara s'havia mostrat en general de manera intuïtiva». Ruiz Gurillo (2001: 108) reivindica la centralitat de la fraseologia en el sistema de la llengua i nega la suposada estranyesa de les UFS. Aquesta autora troba que «l'anomalia» de les UFS és un mite que cal destruir: *«Las locuciones, paremias, fórmulas y otros dichos, que se han relegado durante décadas del ámbito lingüístico por su carácter folclórico, cultural y anecdótico, son más importantes para la cognición de lo que pudiera parecer y suponen una parte fundamental de la estructura de las lenguas»*. Tot i això, Ruiz Gurillo reconeix que hi ha algunes expressions que sí que s'han format d'una manera aliena als mecanismes lingüístics habituals: *a pies juntillas, echar la casa por la ventana, a hurtadillas, a troche y moche, a la luna de Valencia, por arte de birlibirloque*.

Veurem més endavant que una de les característiques d'algunes UFS —no de totes— és que tenen un sentit figurat. Una de les curolles dels lingüistes cognitius és precisament identificar les metàfores de la llengua parlada i classificar-les. Fins que no aparegué aquest corrent, l'estudi de la metàfora i de la metonímia havia estat més propi de la retòrica o dels anomenats «estudis literaris». La lingüística cognitiva «qualifica la metonímia i la metàfora com a fenòmens cognitius que es poden tractar des de la perspectiva de la semàntica i de la psicolingüística» (Hilferty, 1995: 31). Tot citant Langacker (1987), Hilferty parla de dominis cognitius, «una esfera de coneixement de naturalesa enciclopèdica», que fan referència tant als coneixements lingüístics com al nostre coneixement del món. Per tant, hom arriba a la conclusió que no podem separar clarament la semàntica i la pragmàtica. Efectivament, el llenguatge quotidià (i possiblement encara més el dels mitjans de comunicació) és ple de metonímies i de metàfores: *«La fraseología es un revoltijo de metáforas en su salsa, donde el origen de una expresión fija idiomática cabe buscarlo en el modelo cognitivo que la fundamenta y que fundamenta a otras expresiones más libres»* (Ruiz Gurillo, 2001: 128). I això no és perquè els parlants siguem uns poetes, sinó perquè les unitats fraseològiques que emprem són plenes de figures retòriques, com també la resta d'elements lingüístics del discurs.

El que cerquen els cognitivistes, però, no sol ser la metàfora individual d'una expressió determinada, sinó generalitzacions sobre expressions metafòriques, el que Lakoff i Johnson (1980) han anomenat «la metàfora conceptual». Per exemple: «Més és amunt» i «Menys és avall», «Una disputa intel·lectual és un combat», «La Nació és com una família» o «Hi ha països amics i enemics» (metàfora genuïnament estatunidenca). De la metàfora conceptual, general i principal, baixem a la metàfora concreta: si la metàfora conceptual és «Un partit de futbol és un combat», les metàfores secundàries són «enfrentament», «duel», «rivalitat», «disputa de la pilota», «canoner», «atac», «defensa», «victòria», «derrota», «capità», «artiller», «tret»..., i tota una bateria d'expressions que ja han estat ben estudiades en català, com ha fet Peraire (2000: 358). Aquest autor, a més de les qüestions purament futbolístiques, ens fa notar que «la major part de les metàfores tenen un caràcter cultural i, per tant, un àmbit d'ús restringit a un domini geogràfic i social determinat. Així, la metàfora 'la vida és una cursa de braus' i les expressions concretes que en formen part —'agafar el bou per les banyes', 'mirar el bou des de la barrera', 'patir una rebolcada', 'entrar a matar' o 'capejar el temporal'— tenen un sentit en una cultura com la nostra, on les festes dels bous ocupen un lloc central».

En un treball posterior, Lakoff (2008) canvia la denominació de «metàfora conceptual» i passa a parlar de *frames* o marcs, que «són estructures mentals que donen forma a la manera que tenim de veure el món» i que «no es poden veure ni sentir. Formen part del que els cognitivistes anomenen l'«inconscient cognitiu», estructures del cervell a les quals no podem accedir conscientment». Els marcs «els coneixem per mitjà del llenguatge. Totes les paraules es defineixen en relació amb marcs conceptuals. Quan sentim una paraula, el marc (o el grup de marcs) al qual correspon s'activa en el cervell» (Lakoff, 2008: 11). El títol de l'obra de Lakoff (*No pensis en un elefant*) fa referència a aquesta activació cerebral, conceptual, que provoca el simple fet de pronunciar una paraula. Cada any, a la primera classe, el professor Lakoff diu als seus alumnes de Berkeley que «no pensin en un elefant». Naturalment, ningú no ho ha aconseguit mai, perquè en sentir la paraula «elefant» tots pensem en l'animalot amb trompa i orelles grosses, sense remei. El llenguatge és pensament conceptual i referencial, sense remei. El més sorprenent de tot és que la capacitat evocadora del llenguatge està incardinada «físicament» en cada un de nosaltres: «Un dels descobriments fonamentals de les ciències cognitives és que les persones pensen en termes de marcs i metàfores, estructures conceptuals com les que hem descrit. Els marcs estan impresos en les

sinapsis del nostre cervell, físicament presents en forma de circuits neuronals» (Lakoff, 2008: 99). Ruiz Gurillo (2001) sosté, tot seguint Levorato i Cacciari (1992), que, devers els set anys, els infants ja fan servir llenguatge metafòric. Aleshores, la fraseologia i la metàfora esdevenen uns universals lingüístics:

«Las etapas de adquisición de las estructuras idiomáticas están condicionadas por el desarrollo del lenguaje, pero también por el desarrollo de otras capacidades cognitivas. Levorato y Cacciari (1992) han mostrado que hacia los 7 años el niño ya es capaz de comprender y de usar expresiones idiomáticas. Su estudio, referente principalmente a las locuciones verbales, demuestra que el contexto es el elemento más importante para su correcta interpretación o producción. [...] Esto viene a rebatir la idea, repetida con frecuencia en la bibliografía clínica que se ha ocupado de estructuras idiomáticas, de que solo las estructuras conocidas podrán ser interpretadas. De hecho, el niño intentará buscar una comprensión coherente usando las diversas formas de interpretación que se encuentran a su alcance (contexto, familiaridad, etc.). Cuando no se puede interpretar una estructura de forma literal se buscará su comprensión a partir del contexto. [...] En este proceso resulta imprescindible el desarrollo de la capacidad metafórica en los niños, que requiere la adquisición del núcleo estructural del lenguaje» (Ruiz Gurillo, 2001: 108).

2.1.1. La disparitat terminològica en la fraseologia

Després d'anys de discussions, en la fraseologia quasi existeix el consens d'anomenar unitats fraseològiques aquestes peces lingüístiques ja fetes per cada idioma. El terme d'UFS és relativament nou en l'àmbit de la filologia catalana en general, més avesada a parlar d'expressions fixes, de locucions o frases fetes. Abans d'arribar a la conclusió —no unànime encara— que la millor decisió és emprar el terme «unitat fraseològica», les fluctuacions terminològiques han estat considerables. Corpas (1996) ha fet un recull d'aquestes variacions denominatives en castellà, anglès, francès i alemany:

- Julio Casares: *expresión pluriverbal*
- Haensch [et al.]: *unidad pluriverbal lexicalizada y habitualizada*
- Hernández: *unidad léxica pluriverbal*
- Alberto Zuluaga: *expresión fija, fraseologismo*
- Cowie: *multiword unit, multiword lexical unit*

- Gates: *multiword lexeme*
- Alexander: *fixed expressions*
- Gross: *phrase figée*
- Kühn: *phraseologische Einheit*

Des de la filologia catalana, la disparitat denominativa és un fet. Ginebra (2003) encara s'estima més parlar de «fraseologisme» en lloc d'UFS. El motiu principal de la vacil·lació terminològica és que els estudiosos treballen des de dues disciplines diferents: la lexicologia i la fraseologia, que empenen termes diferents per descriure els mateixos fenòmens lingüístics. En aquest sentit, Mestres (2007) parla de dues disciplines en conflicte. Com a lexicògraf, s'adona que ha d'estudiar o, si més no, tenir en compte els aspectes fraseològics de la llengua per fer la seva feina. Hi ha altres terminòlegs que troben que els termes nominals no són unitats fraseològiques, i, fins i tot, que les UFS no són unitats lèxiques. La lexicologia designa «unitat lèxica pluriverbal» o «unitat complexa», quan sembla evident que es refereix al mateix concepte d'UF. Per tant, Mestres considera que «seria molt convenient que l'abast dels termes emprats per designar les diferents classes d'unitats terminològiques coincidís amb la classificació de les unitats pluriverbals que fa servir la fraseologia. De manera que, quan parlem de 'locució', ens referim a la mateixa cosa, tant si ho fem des de la fraseologia, com si ho fem des de la terminologia, fet que ara no passa» (Mestres, 2007: 386). Fins i tot Joana Raspall i Joan Martí (1984), autors del *Diccionari de locucions i frases fetes*, a la introducció de l'obra afirmen que solament des de la sintaxi podem diferenciar les locucions de les frases fetes i parlen de la «confusió» entre els dos conceptes.

La pretensió de Mestres d'aconseguir la unificació terminològica té un llarg camí per recórrer. Les denominacions conceptuals de la fraseologia no han estat introduïdes fins ara en les gramàtiques catalanes. Si donem una ullada cap enrere, gràcies a Estopà (2004) observem que per qualificar un mateix fenomen, com és el de la combinació de dues o més paraules amb caràcter més o menys fix, cada gramàtic anava a la seva: «compostos juxtaposats parentètics», «compostos el·líptics o sintètics» (Marvà, 1934), «locucions» (Fabra, 1956; Ruai, 1986), «compostos per juxtaposició» (Badia, 1962). De fet, els lingüistes del segle passat empraven «frase feta» per qualificar el que aquí denominarem «unitat fraseològica», tant si eren proverbis com locucions.

El panorama tampoc no és encoratjador a l'hora d'assolir una unificació terminològica i conceptual. La versió provisional de la gramàtica de la llengua catalana de l'IEC distingia els «compostos sintagmàtics» de les «locucions». Els compostos sintagmàtics, segons aquesta versió primigènia, «tenen la mateixa estructura que els sintagmes lliures, però presenten una estructura fixa de constituents i un cert grau de lexicalització». Hi havia compostos sintagmàtics nominals, adjectivals i verbals. En canvi, hi havia altres combinacions de paraules que no entraven en la categoria de compost sintagmàtic i que simplement eren considerades locucions:

«També hi ha locucions adverbials, prepositives i conjuntives, però no són considerades compostos sintagmàtics, ja que, d'una banda, no segueixen l'estructura d'un sintagma (en el cas de les locucions adverbials i conjuntives) i, de l'altra, el resultat no és una categoria lèxica major (en el cas de les locucions conjuntives i prepositives)».

No contribuïa a dissipar els dubtes el fet que la gramàtica provisional de l'Institut d'Estudis Catalans, afegís que les locucions adjectivals (com «de butxaca», «de nassos», «en directe») no podien considerar-se compostos sintagmàtics, «ja que no segueixen l'estructura d'un sintagma adjectival».⁸⁶ I tampoc no ho fa una altra obra de referència, la *Gramàtica del català contemporani* (Solà, Lloret, Mascaró i Pérez Saldanya, 2002). Gràcia (2002) distingeix entre «compostos propis» i «compostos sintagmàtics» o «sinàptics», tot seguint Benveniste. El darrer tipus de compostos no són creats per processos morfològics, com els propis, «sinó que són fruit de la lexicalització d'una seqüència formada per la sintaxi» (Gràcia, 2002: 782). Quan deixem de banda la teoria i posem exemples concrets, ens adonem que parla exactament d'UFS. Així, Gràcia diu que els compostos N+N i Adj+Adj («vagó restaurant», «gos llop», «sordmut», «gris perla») són fronterers entre els propis i els sintagmàtics: «Són compostos formats per dos elements de la mateixa categoria que presenten algunes propietats que no són les típiques de la composició pròpia. Tot i això, és discutible que aquestes seqüències puguin ser generades per la sintaxi i que, per tant, puguin ser considerades compostos d'origen sintagmàtic» (Gràcia, 2002: 819).

---

⁸⁶ La *Gramàtica de la Llengua Catalana* de l'IEC (2016: 147-150) ja no fa cap referència als compostos sintagmàtics. Solament parla de locucions a l'apartat 6.5.4. (*Entre la morfologia i la sintaxi: les locucions*). Les locucions poden ser nominals (*mala fe*), adjectivals (*nou de trinca*), verbals (*estar llest*), adverbials (*així així*), prepositives (*gràcies a*), conjuntives (*així que*) i interjectives (*i un be negre amb potes rosses!*).

És a dir, la distinció entre el que seria gramatical i el que seria lexicològic i fraseològic no està gens delimitada. Per això, Gràcia ha d'incorporar un terme nou — «compostos apositius»— i augmentar, així, la nòmina de denominacions, quan no sembla que sigui necessari. En la mateixa gramàtica, Lorente Casafont (2002) sí que té intenció de tractar qüestions fraseològiques, però, amb el títol de l'obra («Altres elements lèxics»), ja podem intuir que no acaben d'encaixar en els postulats dels gramàtics i des del començament admet que els sintagmes que és a punt d'analitzar tenen una terminologia molt variada, que qualifica de «desgavell terminològic», a més d'esquemes classificatoris diversos. Lorente no contribueix a esclarir aquest desgavell des del moment en què no accepta la tesi que postula que les unitats fraseològiques poden ser elements lèxics de la llengua i les distingeix de les «unitats lèxiques», tot i que admet que formen part d'un *contínuum* sense separacions tancades:

«Hi ha molts altres sintagmes i altres combinacions de paraules que no formen part de l'inventari lèxic de la llengua, però que presenten algunes característiques que les acosten a les paraules i les allunyen de les combinacions lliures de la sintaxi. Formen part de la fraseologia, un espai fronterer entre el lèxic i la sintaxi, i la terminologia que s'hi refereix és força heterogènia...» (Lorente, 2002: 833).

Lorente augmenta el batibull terminològic que critica quan defensa que les unitats lèxiques formades per més d'una paraula podem anomenar-les «mots sintagmàtics», «sintagmes lexicalitzats», «sintagmes travats» o «compostos sinàptics»; i que de les locucions nominals (com, per exemple, «caixa negra» o «cabell d'àngel») també podem dir-ne «paraules de formació sintagmàtica». Afegeix (2002: 833) que la fraseologia no té «definicions absolutes ni criteris clars que permetin distingir conceptes com els de frase feta, frase proverbial, refrany, expressió fixa, estereotip, etc.». Lorente confessa que, davant aquest panorama, ha fet un esforç sincrètic i integra «totes les combinacions de mots constituïdes sintàcticament, tant si són de naturalesa gramatical, lèxica o fraseològica, ja que, des del punt de vista formal, no hi ha diferències entre les estructures que s'arriben a lexicalitzar i les combinacions lliures del discurs» (Lorente 2002: 834). Potser encerta quan parla de l'absència de criteris indiscutibles que ajudin a distingir tipus d'UFS, però no esmenta que la fraseologia actual ja ha superat aquestes denominacions, que pertanyen a les velles gramàtiques, i ha introduït altres conceptes nous que delimiten els tipus d'elements fraseològics amb més encert, a parer nostre.

En definitiva, sembla que gramàtics, lexicògrafs, terminòlegs i fraseòlegs tiren cadascú pel seu vent i obvien que la interdisciplinarietat pot ser essencial en l'avenç de la ciència lingüística. Caldria acceptar el suggeriment de Mestres (2007: 836):

«Tractar les unitats terminològiques pluriverbals des del punt de vista de la fraseologia ens pot estalviar discussions sobre què és una 'locució nominal' i què és un 'compost', distinció que esdevé irrellevant per a la fraseologia (la marca valorativa diatècnica és l'element diferenciador dels termes), o, si més no, pot ajudar a classificar-les».

Tot acceptant que totes les branques de la lingüística poden ser igual de vàlides i que cada una ha fet un esforç considerable per analitzar les combinacions de paraules que són objecte d'aquesta tesi, hem decidit que adoptarem la perspectiva fraseològica, ja que ens ha semblat la millor manera d'estudiar el fenomen de les col·locacions, tot i que per a alguns especialistes ni tan sols existeixin.

La majoria d'autors defineixen les UFS a partir de multitud de característiques. En canvi, Ruiz Gurillo (2001: 81) fa un esforç sintetitzador i solament n'esmenta dues propietats: «*Las unidades fraseológicas constituyen combinaciones fijas de palabras que presentan una propiedad esencial, la fijación, y una propiedad complementaria que puede darse o no, la idiomatidad*». Mestres (2007: 833) s'inspira en aquesta definició i la simplifica encara més quan diu que una UF és «una unitat lèxica fixa que es repeteix, constituïda majorment per més d'un mot». És important destacar aquí que Mestres parla d'unitat lèxica, en un intent d'unificar les disciplines en conflicte i de desfer l'embull terminològic a què ens referíem una mica més amunt.

Les UFS, però, mereixen una definició menys restringida, donada la complexitat d'aquest fenomen lingüístic. La proposta definitiva de Corpas —i qualsevol altra aportació que hagi fet aquesta autora— ha tengut molta influència en els fraseòlegs catalans:

«unidades léxicas formadas por más de de dos palabras gráficas en su límite inferior, cuyo límite superior se sitúa en el nivel de la oración compuesta. Dichas unidades se caracterizan por su alta frecuencia de uso, y de coaparición de sus elementos integrantes; por su institucionalización, entendida en términos de fijación y especialización semántica; por su idiomatidad y variación potenciales; así como por el grado en el cual se dan todos estos aspectos en los distintos tipos» (Corpas, 1996: 20).

Des de l'àmbit català, Conca (2000: 52) ha fet una definició d'unitat fraseològica completíssima que té en compte el context pragmàtic, a més d'esmentar-ne les característiques principals: la pluriverbalitat, la repetició, la fixació, la idiomàtica, l'anomalia i la institucionalització. Així defineix Conca les unitats fraseològiques:

«la combinació estable de dos o més mots que conformen una estructura fixada, associada generalment a un context comunicatiu, caracteritzada per una sèrie de trets, els més importants dels quals són la repetició (freqüència d'aparició d'una UF en la diacronia de la llengua, cosa que ha permès la seva consolidació com a unitat del sistema o de la parla); la fixació (procés de gramaticalització mitjançant el qual es consolida gradualment una associació de significat a una UF); la idiomàtica (el significat unitari d'una UF no és deduïble del significat aïllat de cadascun dels seus components); l'anomalia (presència d'elements lingüístics estranys a la resta del sistema lingüístic); la institucionalització (reconeixement per la comunitat parlant de la UF, com a unitat significativa, és a dir, com a peça prefabricada, que s'emmagatzema en la memòria i s'usa en contextos, de vegades, predictibles)».

Mestres (2007) i Sancho Cremades (1999), tot coincidint amb les definicions de Corpas i Conca, consideren que per definir una UF cal partir d'un seguit de trets graduals caracteritzadors, perquè, «com més trets posseeix una unitat fraseològica, més a prop es troba del prototipus de la unitat fraseològica [...]: hi ha unitats més 'fraseològiques' que d'altres» (Sancho Cremades, 1999: 39). Tindrem en compte aquests autors com a referents teòrics i en parlarem un per un, d'aquests trets, amb una ampliació del que han dit tant ells com altres especialistes.

2.1.2. Característiques de les unitats fraseològiques

Pel que fa a les característiques de les UFS, en recollim les més significatives, tot seguint els autors de referència d'aquesta tesi. Per nosaltres són: la pluriverbalitat o polilexicalitat, la repetició, la lexicalització i gramaticalització, la fixació, el sentit figurat, la variació, la idiomàtica, l'ús pragmàtic i l'anomalia estructural.

a) Pluriverbalitat o polilexicalitat

Hi ha alguns autors, com ara Mestres (2007), Sancho Cremades (1999) i Corpas (1996), que reconeixen l'existència de les unitats fraseològiques univerbals, tot i que reconeixen que no són gaire habituals. Mestres (2007: 833) afirma que «la unitat fraseològica és generalment pluriverbal, però excepcionalment pot ésser univerbal. [...] les subentrades (dels diccionaris) poden ésser també unitats lèxiques univerbals (noms, adjectius, verbs, adverbis o interjeccions que equivalen a unitats pluriverbals)». Encara més concret és Sancho Cremades (1999, 27), partidari d'una visió àmplia de la fraseologia, que defensa que les categories d'unitats fraseològiques han d'incloure les interjeccions i les fórmules rutinàries de salutació, com «hola» i «adéu».

En aquest treball intentarem estudiar les col·locacions tipus «zona turística», «carril bici» o «solucionar un conflicte». Com veurem, per definició no existeixen les col·locacions univerbals, sinó que totes estan formades per dos elements col·locats (una base i un col·locatiu). Així, queda clar que la nostra visió es decanta per la pluriverbalitat de les unitats fraseològiques. Les unitats fraseològiques estarien, doncs, formades per un mínim de dues paraules gràfiques, com diu Corpas. El límit superior de la unitat fraseològica és l'oració i, com que la paremiologia és considerada una part de la fraseologia, és obvi que els refranys, oracions completes, són també unitats fraseològiques. Martínez Salom (2014: 18) concreta quins poden ser aquests dos mots, com a mínim, que es combinen en una col·locació: verb, nom, adjectiu, adverbi i locucions.⁸⁷

b) La repetició

Les UFS són combinacions de mots que no obeeixen a cap acte creatiu del llenguatge, sinó que són reproduïts sense ser modificats. Per exemple, que els parlants dels subdialectes que empren l'article salat en situacions d'informalitat recorrin a l'article literari en les UFS demostra que són peces lingüístiques prefabricades, que no poden ser alterades.⁸⁸

---

⁸⁷ Martínez Salom no esmenta ni les preposicions ni els determinants, que, com veurem, formen part de la nostra taxonomia de les col·locacions.

⁸⁸ Aquesta distinció entre creació i repetició ha estat prou estudiada per la lingüística. Coseriu (1981: 298 i seg.) parla de *technique du discours* i de *discours répété*; Fernando Lázaro Carreter (1980: 149-171) distingeix el *lenguaje literal* del *lenguaje no literal*, mentre que John Sinclair (1991) contraposa *the open choice principle* amb *the idiom principle*.

Hi ha autors com Halliday (1966) que han portat al paroxisme la repetició com a característica fonamental de la fraseologia. A partir de corpus voluminosos, afirma que l'aparició reiterada de dos termes plegats implica que constitueixen una UF. Més endavant, quan parlem de les col·locacions, argumentarem que no ha de ser així necessàriament. La repetició, de fet, és una de les característiques fonamentals dels diferents tipus d'unitats fraseològiques.⁸⁹ Corpas no parla de repetició, sinó de freqüència de coaparició: «*la que presentan aquellas UFS cuyos elementos constituyentes aparecen combinados con una frecuencia de aparición conjunta superior a la que cabría esperar según la frecuencia de aparición individual de cada palabra en la lengua*» (Corpas Pastor, 1996: 21).

Zuluaga (1980: 18) ens fa notar que el que ell denomina *expresiones fijas* no neixen en un acte lliure de parla, sinó que ens són imposades per les regles gramaticals: «*Las expresiones fijas [...] son reproducidas en bloque, son construcciones anteriores al acto de habla que no las crea sino que las repite; en otras palabras: las expresiones fijas son producto de procesos de repetición en la diacronía de la lengua*».

c) La lexicalització i gramaticalització

Les UFS poden ser combinacions de mots que equivalen a un de sol i que han sofert un procés pel qual, en certs contextos lingüístics, passen a exercir funcions gramaticals. Corpas sosté que aquesta característica és un procés d'institucionalització, quan parla de les col·locacions. A força de repetir una combinació de paraules, els parlants «*la reconocen como familiar y la emplean como si se tratara de un fragmento prefabricado. Estamos, pues, ante la dimensión psicolingüística de la colocación, ante su realidad cognitiva*» (Corpas, 1996: 92). En el seu *Manual de Fraseología Española*, aquesta autora diu que les repeticions d'expressions funcionen com a unitats del lèxic mental. Quan la freqüència de coaparició és molt elevada, les expressions neològiques passen del discurs a la llengua, de l'acte de parla a la gramàtica, queden lexicalitzades o gramaticalitzades. El que succeeix quan uns mots són percebuts pels parlants com a un de sol és que l'expressió queda fixada, és a dir, és lexicalitzada; hi intervé la rutina.

Potser podríem dir que la unitat fraseològica és una estació intermèdia entre un acte de parla i la gramaticalització. Per això, hom parla de diferents graus de gramaticalització o de lexicalització. No té el mateix grau de fixesa una col·locació com

---

⁸⁹ En el llenguatge dels mitjans de comunicació, és la repetició el que marca l'èxit o el fracàs d'una expressió determinada, d'una col·locació determinada.

«dret a decidir» que un mot com «nogensmenys». L'una està en procés de lexicalització lleu i l'altre està completament gramaticalitzat. Diríem que quan es completa el procés de gramaticalització, la UF pot deixar de ser-ho; pot deixar de ser fraseològica per esdevenir gramatical. I el procés no necessàriament ha de completar-se ni fixar-se en la llengua. Les paraules de Salvador (1995: 19) són aclaridores en aquest aspecte:

«l'alta freqüència d'ús d'un determinat sintagma, amb un ordre fix, i la seva especialització en determinada funció pragmàtica discursiva, converteixen el sintagma en una unitat fraseològica sovint obligatòria, o almenys reconeixible com a convencional en determinats contextos comunicatius. Dit d'una altra manera: la fraseologia pot ser vista, en molts casos, com una fase de processos de gramaticalització en marxa».

Cuenca (2000b: 42) parla de construccions idiomàtiques amb diferents graus de gramaticalització:

— fonètic: alteració fonètica aliena a la llengua, com quan «i doncs» es convertí en «idò»;⁹⁰ quan hom pronuncia «arrapa i estiracabells» en lloc d'«a rap i estiracabells».⁹¹ A la dita «No hi ha temps que no *torn*» el darrer verb el pronunciem sempre «torni» en altres contextos.

— morfològic: fixació morfològica, amb possibles alteracions (*a pies juntillas*, «cara-girat»).

— sintàctic: fixació de l'estructura, amb un ordre determinat (no podem dir «favor flac», «dama primera», «el comerç petit» o «cosa mala», a pesar que sigui l'ordre sintàctic lògic; no pot ploure «a barrals i bots» ni hom pot parlar «català i clar»).

— semàntic: generalització d'un significat lèxic a través d'un procés de pragmatització o de convencionalització, que de vegades fa que hi hagi una variació semàntica (els aficionats al futbol saben què passa quan un porter «canta». Baldament no sapiguem de futbol, entenem l'expressió «casar-se de penal»).

La unitat fraseològica no té un significat literal, sinó global i lligat al context. La no composicionalitat semàntica és un símptoma d'idiomaticitat. Molts d'elements gramaticals han sorgit d'aquest procés fraseològic o de gramaticalització. Així, segons Cuenca, també els connectors i les interjeccions impròpies com «malgrat», «però» o «tanmateix» deriven d'unitats fraseològiques, i el que en una llengua és gramatical

---

⁹⁰ La parèmia «cadascú és cada qual» ma mare la pronuncia indefectiblement «*cas*cú és *cas*qual».

⁹¹ Exemple de Lorente (2007, 389).

(«malgrat») en una altra pot ser una unitat fraseològica (*a pesar de...*). Quan una expressió deixa de ser fraseològica i és gramaticalitzada, en casos com els que hem reproduït, passa a ser una paraula aïllada.

Lorente Casafont (2002: 837) defensa que el procés de lexicalització d'una combinació de mots afecta les diferents dimensions del llenguatge:

«el vessant psicolingüístic, ja que les estructures lexicalitzades s'adquireixen en bloc, com el lèxic; el cognitiu, perquè les estructures lexicalitzades permeten cobrir buits designatius [...]; i el vessant pragmàtic, atès que aquestes construccions per la seva riquesa semàntica i expressiva són força freqüents en l'ús, amb la qual cosa solen esdevenir encara més fixes».

d) La fixació o fixesa

Les UFS són combinacions de mots fixes, és a dir, que presenten invariabilitat en diversos aspectes, com ara en l'ordre o en la flexió dels components, a causa de la gramaticalització que ja hem esmentada. Ruiz Gurillo (2001: 113) troba que la fixació és la característica principal de qualsevol unitat fraseològica: «*las UFS son tales porque en ellas ha actuado la fijación como propiedad*»; i recordem que Zuluaga es refereix a les UFS com a *expresiones fijas*. La fixació afecta totes les categories gramaticals, perquè no se'n pot canviar ni el temps (*«Sempre ho vàrem veure»), ni la persona (*«Sempre ho veuré»), ni el nombre (*«Sempre ho veurem»), ni el gènere (*«Semblaven la cussa i la moixa»). Sancho Cremades (1999: 29) pensa, en consonància amb Zuluaga, que la fixació és arbitrària: «Així, no hi ha cap raó perquè en espanyol es diga ¡*buenos días!* i en català 'bon dia!'». No sempre hi ha d'haver circumstàncies culturals en l'origen d'una unitat fraseològica, sinó simplement circumstàncies casuals.

Ginebra (2003: 16) diu que, per exemple, «meló de moro» (ens recorda el «blat de moro» de Fabra) és un sintagma fixat, que «no permet la commutació paradigmàtica del complement (si es commuta, el significat del sintagma es volatilitza)». Aquesta restricció combinatòria, aquesta fixació, normalment va acompanyada d'una especialització semàntica, d'una pèrdua d'identitat semàntica. La combinació de paraules perd significat alhora que es gramaticalitza, es desemantitza: el «moro» de les dues expressions anteriors deixa de tenir el significat originari. Aquesta especialització del significat, sigui per restricció o per ampliació, ens mena a la característica següent.

e) El sentit figurat

Les UFS són combinacions de mots en què el sentit recte o habitual pot ésser modificat per la metàfora,⁹² la metonímia, la sinècdoque, etc. Ja hem esmentat que la metàfora fraseològica és el principal objecte d'estudi de la lingüística cognitiva. Si el significat és no composicional i de vegades es tendeix a l'especialització semàntica, és obvi que algunes UFS tenen un sentit figurat, en tant que són «figures» retòriques. De tota manera, hem de dir que no tota paraula amb sentit figurat l'hem de considerar una UF. Estem d'acord amb Ginebra (2000: 69) quan afirma que «el fet que una unitat de la llengua adquireixi un sentit figurat no justifica que la classifiquem com a fraseològica. Perquè, encara que la metaforicitat [...] és considerada una propietat de les unitats fraseològiques, no és una propietat exclusiva d'aquesta mena d'unitats». En determinats contextos, «vetllar» pot tenir un caràcter metafòric, encara que no és una unitat fraseològica. En aquest sentit, i en el d'altres característiques de les UFS, Ginebra apunta que «el que explica que els fraseògrafs hagin tendit a veure frases fetes en cadenes com 'ser un torracollons' o 'ser un perepunyetes' té relació amb el que ja ha anat sortint en aquest paper —identificació entre fraseologia i metaforicitat, idiosincràsia, irregularitat o idiomàticitat—» (Ginebra, 2000: 78).

f) La variació

La variació és un dels trets fonamentals que converteix la fraseologia en sistema; una paradoxa, si tenim en compte que hem dit que la fixesa és l'única característica imprescindible de les UFS. Sancho Cremades (1999) ha estudiat aquesta qüestió en l'àmbit català. En les unitats fraseològiques hi ha variacions; i, si parlem de les geogràfiques, veurem que «fer la mà» és una UF pròpia del País Valencià, per exemple. Pocs parlants no illencs saben què vol dir «n'hi ha per llogar cadiretes» o «semblar de Búger»; el «Déu n'hi do» és mal de trobar fora del Principat. De la mateixa manera, solament els andalusos saben el que és *dar gindama* i fora d'Aragó trobarem poca gent peninsular que entengui què vol dir *charrar* (un claríssim catalanisme procedent del «xerrar», inclòs en el diccionari de la *Real Academia*). Trobem, així mateix, variacions socials i historicosocials, en UFS pròpies del món agrícola, com ara «anar a filar

---

⁹² De fet, la metàfora és un gran recurs per als periodistes. En l'àmbit del llenguatge esportiu, específicament del futbol, Peraire (2000, 355) afirma que «la metàfora i la fraseologia constitueixen la columna vertebral del discurs del futbol».

estopa» o «fer fer randa sense boixos» (Sancho Cremades 1999: 82). Existeixen també variacions temporals, amb UFS pròpies d'avis («què en sóc jo, de la mort d'en Berga», «ésser més puta que na Cordó») i de néts («ser un rotllo», «donar la llauna»). Existeix també la variació funcional de les col·locacions. N'hi ha de més formals i de més col·loquials, com veurem en analitzar la formalitat de les col·locacions del nostre corpus.

La fixació de les UFS és relativa. Segons Dobrovolskij (1988), citat per Corpas (1996: 28), la variació és un universal lingüístic de les UFS. En aquesta característica de la variació, hi inclouríem altres trets especificats per Mestres (2007), com són l'alteració fònica, l'anomalia estructural (perquè són combinacions de mots que tenen anomalies quant a l'estructura o bé contenen mots que no existeixen fora de la unitat fraseològica) i la irregularitat i la defectivitat (perquè són combinacions de mots amb estructures irregulars des del punt de vista de la sintaxi i defectives des del punt de vista de la morfologia).

g) La idiomàticitat

Aquesta característica de les UFS la podem entendre, de manera etimològica, com allò que és propi i peculiar d'una llengua, allò que és idiosincràtic i, en certa mesura, cultural. Així ho entén Salvador (1995: 13): «el tret d'«idiomàticitat» és, doncs, central en el significat del terme i respon a una consciència de particularisme lingüístic i d'idiosincràsia grupal. La fraseologia, així, és sentida pels membres d'una comunitat lingüística com l'encarnadura de la llengua, com una mena de senya d'identitat col·lectiva». Una expressió pot ser considerada idiomàtica, en el sentit que és pròpia d'una llengua, però no té per què ser no composicional o mala d'entendre per parlants d'altres idiomes: «*no todas las UFS son idiomáticas*» (Corpas Pastor, 1996: 27). L'expressió «dit i fet» pot ser considerada una unitat fraseològica, però no és semànticament opaca.

Per la fraseologia, com hem apuntat suara, la idiomàticitat és entesa també d'una altra manera més restringida, com el tret semàntic que fa que el significat de certes construccions lingüístiques no pugui ser deduït per la suma dels significats de les paraules que la formen. Les UFS són, en alguns casos, combinacions de mots que no poden ser descompostes semànticament, és a dir, no en deduïm el significat global a partir del significat dels elements que les componen. Algú podria conèixer a la perfecció totes les paraules d'una llengua, fins i tot saber-se de memòria el diccionari general,

però, si no pertany a la comunitat lingüística catalana, mai no podrà deduir el significat correcte de les UFS «fil per randa» o «ésser un gat vell». Cuenca (2000a) cerca la idiomaticitat a partir de l'anàlisi contrastiva de llengües. És aquesta característica la que explica per què en anglès no podem dir *mother of God* ni en català queda bé dir «pare de Déu». Cuenca constata les dificultats de les traduccions amb l'exemple següent, extret d'una obra de James Finn Garner (1994) titulada *Politically correct bedtime stories*: «*working harder than a dog (an appropriate if unfortunately speciesist metaphor)*», que va ser traduïda de manera literal en espanyol per «*trabajar como un perro (metáfora tan apropiada como desafortunadamente denigratoria de la especie canina)*». Diu Cuenca que la cosa no funciona, perquè ni en català ni en castellà hom fa feina com un ca. La solució catalana és la següent: «fer feina com un negre (una metàfora apropiada i tanmateix desafortunadament racista)». Creiem que «fer feina com un mul» també hauria anat bé. Un altre dels autors catalans que ha estudiat els problemes de la traducció de les metàfores lexicalitzades és Marco (2000), que ha analitzat a fons un passatge d'*Alicia al país de les meravelles*, de Lewis Carroll. En anglès, el barreter del llibre *beats the time*, és a dir, «marca el temps». En realitat, el «copeja», tot recuperant el significat literal de *to beat*. La traducció que en féu Josep Carner el 1927 omet aquest joc metafòric, mentre que Oliva (1996) fa servir la locució «matar el temps». Corpas (2000: 110) ha treballat també la perspectiva contrastiva de la fraseologia i ens ofereix alguns exemples de traducció al castellà d'expressions angleses, en les quals queda palès que cada llengua té uns referents culturals que no són traduïbles paraula per paraula: *Dios los cría y ellos se juntan / Birds of a feather flock together; A quien madruga, Dios le ayuda / The early bird catches the worm; En el quinto pino / In the middle of nowhere; Como un niño con zapatos nuevos / Like a dog with two tails; Salir de Guatemala para meterse en Guatepeor / Out of the frying pan into the fire.*

Per tant, la traducció literal existeix en la llengua d'arribada, però no té el mateix significat global que en la llengua d'origen. En conseqüència, si una expressió no té un homòfon literal —polisèmia— en una altra llengua, té idiomaticitat completa. Igual que la no composicionalitat semàntica, la no traduïbilitat a altres llengües, podria ser considerada un símptoma d'idiomaticitat. Més ben dit, és la manca de possibilitats de comprendre la traducció literal el que converteix en idiomàtica una combinació de paraules: «N'hi ha per llogar cadiretes» és traduïble al castellà, però serà completament

incomprensible per un castellanoparlant que no estigui en contacte amb la llengua catalana.

La idiomacitat o no composicionalitat de significat (Corpas parla també d'*opacidad semántica*, mentre que Ginebra és més partidari de referir-s'hi com a «sentit unitari») és un dels trets característics de la majoria de les unitats fraseològiques, però no de totes. Alguns autors se serveixen de la presència o absència de la idiomacitat per distingir entre locucions i col·locacions, com veurem més endavant. Per Corpas (1996) la idiomacitat és un tipus d'especialització semàntica en el grau més elevat i ens recorda que el corrent fraseològic d'Anglaterra i dels Estats Units la considera com el tret essencial de les unitats fraseològiques. Ja hem vist que Cuenca no parla d'unitats fraseològiques, sinó directament de construccions idiomàtiques. Des de la perspectiva cognitivista d'aquesta autora, la idiomacitat és considerada l'autèntic objecte d'estudi de la fraseologia, que vol donar una visió real del fenomen lingüístic, perquè «la diferència no constitueix l'anomalia, sinó la norma». El concepte de construcció no es pot concebre si apliquem una semàntica composicional: les «construccions» funcionen amb un significat global, per tant, no composicional.

h) L'ús pragmàtic

Les UFS són combinacions de mots amb un valor pragmàtic molt lligat al context. Els usos de moltes unitats fraseològiques estan associats a registres orals i conversacionals, que Salvador (2000b: 28) denomina els «idiomatismes pragmàtics». Les UFS, conegudes pels membres de la comunitat lingüística, permeten una complicitat entre emissor i receptor, permeten «*ahorrar ciertas explicaciones al emisor, resumir una idea o situación concreta dándole carácter de verdad general, redondear una opinión, llevar a una conclusión o actuar como pre-cierres secuenciales*» (Ruiz Gurillo, 2000: 82). Com hem dit abans, l'ús pragmàtic de les UFS és una condició necessària perquè, amb el temps, es fixin en les normes lingüístiques: «les UFS, quan porten associats valors pragmàtics convencionalitzats, són bons exemples d'aquests processos en la mesura que fixen determinades funcions discursives com a estructures gramaticalitzades» (Pérez Saldanya i Salvador, 1995: 86).

Com hem vist al capítol 1, la pragmàtica —i també l'anàlisi del discurs— ha estat clau en l'evolució de la lingüística de les darreres dècades, perquè té en compte el context comunicatiu —concepte nascut amb l'etnografia de la comunicació— en què es produeix un acte de parla entre dos o més interlocutors. La pragmàtica té un caire més

aviat sociolingüístic, des del moment en què se centra en els usuaris del llenguatge; no solament es pregunta què significa un enunciat, sinó per què s'ha produït aquest enunciat. Emissor i receptor comparteixen un codi, una llengua determinada, i també el coneixement sobre el món, un univers referencial, segons l'esquema clàssic de la comunicació de Roman Jakobson. Aquest coneixement compartit inclou el que els pragmàtics anomenen els «implícits». Aquests coneixements comuns no necessiten ésser palesos en una conversa, però sí que són necessaris per entendre-la. Els implícits abracen un ventall amplíssim de coneixements, des de la cultura occidental en global fins al petit món referencial compartit per una parella o una família.

i) L'anomalia estructural

Algunes UFS són combinacions de mots que tenen anomalies a l'estructura o bé contenen mots que no existeixen fora de la unitat fraseològica. Veny (1991) els anomena «mots isolats» i Zuluaga (1980), *palabras diacríticas*. Sancho Cremades (1999) posa exemples com «a corre-cuita», «a la babalà», «a gosa(d)es», «a la beabà», «de baldraga», «de gairó», «del tric al trac», «sense ric ni roc», i lliga l'anomalia a una altra de les característiques de les UFS: la idiomàticitat. Lorente (2002) posa un bon exemple d'UF anòmala gramaticalment: «ésser un bala perduda».

Ruiz Gurillo i Mestres tenen raó quan fan una definició simple, amb poques característiques primordials de les UFS. La resta de característiques —com hem vist— van travades les unes amb les altres. La repetició per un ús pragmàtic condueix a la fixesa i, al seu torn, a la lexicalització i la gramaticalització. De la mateixa manera, la idiomàticitat o no composicionalitat porta al sentit figurat, a la metàfora i de vegades a l'anomalia estructural.

2.1.3. Tipus d'unitats fraseològiques

Si, com hem vist abans, la variació terminològica és palmària a l'hora de denominar les peces bàsiques de la fraseologia, quan entrem a discernir els tipus d'UFS la disparitat de criteris pot arribar a ser desesperant. Farem un resum del que han dit al respecte alguns autors, sempre amb les col·locacions com a punt de referència.

Zuluaga no considera que les col·locacions siguin part integrant de la fraseologia i fa dues classificacions d'UFS a partir de criteris d'estructura interna (fixació i idiomàticitat) i de sintàctics. Zuluaga (2002) distingeix dos grans grups del que ell denomina *expresiones fijas*: els *enunciados fraseológicos*, que són enunciats complets, i les *locuciones*, que s'han de combinar amb altres elements dins la frase per poder-se constituir en enunciats. Corpas (1996) fa una proposta de classificació de les unitats fraseològiques tot partint de diversos criteris: si es tracta d'un element oracional o d'una oració completa; si està fixada en el sistema, la norma o la parla; si és un enunciat complet o un fragment; si la restricció combinatòria és limitada o total, i depenent del grau de motivació semàntica. Per començar, Corpas estableix dos tipus d'UFS en funció de si són enunciats complets o no, de si són oracions o simplement sintagmes. Aquest segon grup no és homogeni, ja que hi coincideixen UFS que són unitats del sistema i d'altres que són sintagmes completament lliures, però que tenen una fixació determinada per l'ús. Per Corpas, les unes són locucions i les altres, col·locacions. Hi ha una tercera *esfera*, que l'autora denomina enunciats fraseològics, tot seguint Zuluaga, que són «*unidades [que] se caracterizan por estar fijadas en el habla y por constituir actos de habla realizados por enunciados completos, dependientes o no de una situación específica*» (Corpas, 1996: 51). Són, en definitiva, parèmies i fórmules rutinàries, com «bon dia» o «bona sort».

Des de la perspectiva de la lexicografia, Mestres (2007) adopta completament la classificació de Corpas i considera que és la més vàlida per aplicar-la a la redacció de diccionaris generals. Mestres solament difereix amb Corpas en la denominació de les col·locacions, ja que adopta un terme de Ginebra (2003) i prefereix parlar de «concurrències». De tota manera, crida l'atenció que Mestres adopti criteris diferents a l'hora de classificar locucions i parèmies per una banda i concurrències, per l'altra. Especifica el tipus de locucions (nominals, adjectivals, verbals, etc.) i enunciats fraseològics (parèmies i fórmules rutinàries), però, en el cas de les concurrències, es limita a indicar-ne l'esquema sintàctic.⁹³

---

⁹³ La classificació completa de Mestres (2008) és aquesta:

- Concurrència

V + [Det+] Nsubj: «salpar un vaixell», «bufar el vent», «tallar-se la llet»

V + [Prep+] [Det+] Nobj: «esmenar un error», «exercir un càrrec», «prendre una decisió»

[Det+] N + {Adj / [Prep+] N}: «desig ardent», «situació límit», «tancament hermètic», «programa de mà», «moment crucial», «malalt terminal»

[Det+] N + Prep + [Det+] N: «manat de troques», «rajola de xocolata», «cicle de conferències»

V+Adv: «disparar indiscriminadament», «obrir de bat a bat», «riure estrepitosament»

V+Adj: «anar mudat», «posar-se malalt», «posar-se bo», «anar calent»

A la gramàtica de Solà, Lloret, Mascaró i Pérez Saldanya (2002), Lorente Casafont classifica el que ella denomina «aquestes unitats». En principi, parteix d'un criteri funcional i diferencia paraules, estructures que funcionen com a unitat gramatical i oracions. Lorente, com altres especialistes, no acaba de trobar fronteres gaire clares i parla d'un *contínuum* entre el lèxic i la sintaxi, d'acord amb una visió àmplia del fenomen fraseològic. Per Lorente, hi ha locucions, expressions lexicalitzades de funció expressiva (salutacions, fórmules de cortesia i protocol, etc.) i fraseologismes oracionals (refranys, frases fetes, parèmies o proverbis, etc.). No parla, per tant, de col·locacions. L'autora diferencia dos tipus de locucions: les gramaticals, que són estructures sintagmàtiques que funcionen com a elements gramaticals, i les lèxiques, que funcionen com els mots de la llengua. Aquí ens limitarem a tractar les locucions lèxiques. Lorente (2002: 852) les divideix en nominals, verbals, adjectivals, adverbials i preposicionals, i troba que les locucions lèxiques nominals no formen part de la fraseologia, al contrari que la resta de locucions lèxiques. La raó adduïda és que les locucions nominals estan molt lexicalitzades, mentre que la resta no ho estan com per ser considerades part del lèxic:

«les locucions nominals són les que se situen, sens dubte, en el pol de la màxima lexicalització. Són estructures sintagmàtiques nominals, però, a diferència dels sintagmes lliures del discurs, les locucions nominals són paraules [...] generades inicialment en la sintaxi, formen part del lèxic de la llengua, gràcies a la fixació en l'ús i a la referencialitat, a més d'altres aspectes que afecten únicament algunes estructures, com són la idiomàticitat, el significat exocèntric, la motivació metafòrica o els elements culturals a què remeten» (Lorente, 2002: 869).

Adv+Adj: «oposat diametralment», «fermament convençut»

- Locució

Locució nominal: «gata maula», «meló de moro», «taula rodona», «bleda assolellada», «mala llet», «el millor de cada casa», «alto el foc»

Locució adjectival: «sa i estalvi», «blau marí», «dit i fet», «de pa sucats amb oli»

Locució adverbial: «de cop i volta», «clar i català», «tard o d'hora», «l'any passat»

Locució verbal: «prendre part» [en una cosa], «fotre el camp», «plegar veles»

Locució prepositiva: «per mitjà de», «llevat de», «cap a», «frec a frec»

Locució conjuntiva: «per tal de», «per consegüent», «a fi que»

Locució clausal: «fer-se [una cosa] una muntanya» [a algú], «caure [a algú] l'ànima als peus», «com qui sent ploure»

- Enunciat fraseològic

Parèmia: «qui no corre, vola»; «feu l'amor, i no la guerra»; «el meu regne per un cavall»

Fórmula rutinària: «per molts anys!», «com anem?», «em sap greu», «Déu t'ho pagui»

No acabem d'entendre l'argument segons el qual existeixin unes locucions «lèxiques» que no estan prou «lexicalitzades». Sembla clar que Lorente diferencia el que és fraseològic del que és purament lèxic, que una cosa és la lexicologia i l'altra, la fraseologia. També ens costa comprendre, per exemple, que no vegi un significat no composicional a «aixecar la camisa a algú». Ja hem dit que no parla de col·locacions, tot i que en opinió nostra posa alguns exemples que se'n podrien qualificar, com veurem, tant de nominals com de verbals: «pi blanc», «tenir gana», etc.

La versió definitiva de la *Gramàtica de la Llengua Catalana* de l'IEC (2016) parla de locucions, però no fa cap referència a la fraseologia, a les unitats fraseològiques o a les col·locacions. Per a la nova gramàtica, les locucions «són combinacions de mots lexicalitzades que tenen el valor sintàctic i semàntic d'un sol mot i que com a tals solen ser recollides en els diccionaris»; les locucions poden tenir un significat transparent (*a causa de, fer net*), però habitualment «no tenen un significat plenament composicional», com als exemples «peu de rei» i «ull de bou» (2016: 147).

Ruiz Gurillo (1997) classifica les UFS exclusivament en sintagmes nominals i verbals.⁹⁴ Aquesta separació es basa en criteris semàntics i de fixació, amb una gradació i terminologia que no s'adiu amb la d'altres classificacions. Els exemples no són gaire esclaridors i no sabem distingir les diferències entre *agua de borrajas* i *caballo de batalla* (locucions totalment fixades i locucions idiomàtiques en diversos graus), entre *momento crucial* i *reloj despertador* (col·locacions nominals i compostos sintagmàtics), entre *dorar la píldora* i *echar raíces* (locucions totalment fixades i idiomàtiques i

---

⁹⁴ La classificació completa és aquesta:

«*Sintagmas nominales fraseológicos:*

- *locuciones totalmente fijadas e idiomáticas, con palabras diacríticas y/o anomalías estructurales: agua de borrajas*
- *locuciones idiomáticas en diversos grados: caballo de batalla*
- *locuciones mixtas: dinero negro*
- *colocaciones: momento crucial*
- *compuestos sintagmáticos: reloj despertador, agua de colonia*

»*Sintagmas verbales fraseológicos:*

- *locuciones con palabras diacríticas y/o anomalías estructurales con alto grado de fijación e idiomaticidad: tomar las de Villadiego*
- *locuciones totalmente fijadas e idiomáticas: dorar la píldora*
- *locuciones semiidiomáticas: echar raíces*
- *locuciones escasamente idiomáticas: perder el tiempo*
- *locuciones mixtas: vivir del cuento*
- *locuciones sólo fijas: correr mundo*
- *locuciones con variantes: no importar un pimiento*
- *colocaciones: guiñar un ojo*
- *unidades sintagmáticas verbales: hacer uso, tomar un baño*»

locucions semiidiomàtiques), entre *guiñar un ojo* i *tomar un baño* (col·locacions verbals i unitats sintagmàtiques verbals). De fet, tampoc Ruiz Gurillo (2000) no ho veu clar, quan tres anys després adopta la classificació de Corpas com la més adient.

Nosaltres, com Ruiz Gurillo i Mestres, entre d'altres, també considerem que la de Corpas és la classificació més entenedora i la que estableix fronteres més clares entre els tipus d'UFS: col·locacions, locucions i enunciats fraseològics. De tota manera, veurem que discrepem en un aspecte fonamental del fenomen col·locatiu.

2.1.4. La desautomatització de les UFS

Les unitats fraseològiques són peces prefabricades de la llengua, però això no vol dir que siguin invariables, ans al contrari, són susceptibles de ser modificades a partir d'un acte de parla creatiu. En aquests casos, el parlant té llibertat plena per elaborar un missatge original que mai no hagi estat emès. Això, però, no té res a veure amb la competència lingüística innata de què parlaven els generativistes, sinó amb un acte creatiu que no és a l'abast de tothom. Solament hom pot desobeir les regles quan les coneix al detall: un parlant únicament pot desautomatitzar una UF quan domina a la perfecció els mecanismes de la llengua.

Va ser Alberto Zuluaga (1975: 246) el primer a parlar del terme *desautomatización* i qui segurament més bé ha estudiat el fenomen: «*El procedimiento anterior, que podríamos llamar liberación o 'desautomatización' de las expresiones fijas [...] permite apreciar algunas de sus posibilidades estilísticas*». D'aleshores són alguns dels seus exemples més coneguts, que ell mateix ha comentat en molts d'altres textos propis: *Lo Cortés no quita lo Cuauthémoc* i *Lo cortés no quita lo caliente* (Carlos Fuentes, 1976). Zuluaga escriu que pren el terme *entautomatisierung* de l'Escola de Praga, si bé amb posterioritat (Zuluaga, 1997) diu que s'inspira en els formalistes russos quan fan referència als processos lingüístics que «alliberen» el llenguatge dels seus automatismes. Segons Zuluaga, la desautomatització d'una unitat fraseològica provoca la pèrdua d'una de les seves funcions principals, que anomena *garantía de comunicabilidad* (1997: 632), un concepte que relaciona amb un altre de Martinet (1955: 43), el d'*économie linguistique*. Estem avesats a sentir determinades UFS i no hem de fer cap esforç per decodificar-les. La comunicació corre el perill de perdre's en part si decidim variar la fórmula. El que perdem per una banda ho guanyem per una

altra: «*Cuando se manipula una UF, el coste de procesamiento es mayor, aunque se ve compensado por los efectos contextuales obtenidos*» (Ruiz Gurillo, 2000: 99). Zuluaga (1997: 636) sosté que podem aplicar la desautomatització a totes les combinacions fraseològiques i que «*lejos de ser una prueba contra la inmodificabilidad de los fraseologismos, la demuestran. Simplemente porque el fraseologismo bloquea su alteración, al presentarse ésta, él se hace connotar inevitablemente. A 'lo Cortés no quita lo Cuauthémoc' se asocia necesariamente 'lo cortés no quita lo valiente', pero no viceversa*». Zuluaga (1997: 637) enumera els múltiples efectes de la desautomatització: ambigüïtat, intertextualitat, reflexió metalingüística, reforç de la percepció i atenció, orientació envers les formes mateixes i humor. En un treball posterior (Zuluaga, 2002a), els reordena i posa un altre exemple de Carlos Fuentes, en aquest cas, de 1958:

- Cridar eficaçment l'atenció: *llamar al pan y al vino de otras maneras*
- Copresència de la UF desautomatitzada: *llamar al pan pan y al vino vino*
- Reflexió metalingüística, en què el llenguatge crida l'atenció sobre si mateix
- L'alliberament del llenguatge dels seus automatismes
- Una sensació de plaer estètic, que l'autor anomena *efecto lúdico-poético*
- Una acceptació fàcil del missatge, llevat que sigui un receptor rebel

La *desautomatización* de Zuluaga és acollida i traduïda per la filologia catalana, mentre que Corpas (2003) s'estima més parlar de *manipulación creativa*, i García-Page (1989), de *deslexicalización*. Corpas (2003: 72-73) diu que tota UF «*presenta cierta propensión a ser manipulada y modificada por los hablantes en el discurso*». El seu exemple «estrella» està agafat d'un titular de diari: *A juez caduco, fallo garrafal*, en què *fallo* deixa de ser «error» per significar una «decisió judicial» (equivocada). Efectivament, una de les aportacions de Corpas (1996: 233) és haver-se temut que els mitjans de comunicació són els que més aprofiten el recurs lingüístic de la desautomatització: «*La mayoría de estas manipulaciones ocurren en textos periodísticos, generalmente en los editoriales y columnas de opinión*». Nosaltres hi afegiríem els titulars, com a lloc preferent dels periodistes per desmuntar les UFS. Sancho Cremades (2006: 150) també troba que un dels efectes de la desautomatització de les UFS concorda a la perfecció amb els titulars de diaris: «La funció primordial dels

titulars de premsa és cridar l'atenció del lector perquè pugui triar la notícia sobre la qual vol obtenir major informació i, per aquesta raó, solen presentar una major elaboració retòrica».

Totes les UFS són susceptibles de ser modificades, però sobretot les parèmies i les locucions, diu Corpas (1996: 234 i següents). Les col·locacions, en canvi, en tant que UFS poc assentades, són més males de desautomatitzar. Són les UFS més periodístiques, les que més s'acosten al registre estàndard, les més «objectives». De fet, no hi ha cap col·locació entre els exemples d'aquesta autora.

— substitució: *machismo endémico*

— canvi d'ordre: *estar a las maduras y no a las duras*

— addició: *todos tiran un poquito al monte*

— reducció: *cria cuervos (y te sacarán los ojos)*

— traducció: *por si las flais*

— tornada a la significació literal d'un dels components: *Rooney se derrite con el mito. Como un helado de fresa en una sartén que Marilyn tenía por el mango*

— modificacions gramaticals: *a ratitos*

— combinació d'UFS: *sacando a la luz los trapos sucios*

Tampoc no hi ha cap col·locació als exemples de Sancho Cremades (2006: 149), en els quals fins i tot es desautomatitzen títols de novel·les:

«— La primavera l'al·lèrgia altera

»— Semprún i Almunia: el Govern els cria i l'autonomisme els junta

»— Et deixo, amor, el vot com a penyora

»— Barça: crònica d'una crisi anunciada»

Piquer (2000b: 393) ha vist que a la dicotomia automatisme/desautomatització n'hi correspon una altra de col·lectiu/individual. L'automatisme és cultural i la desautomatització, un «acte creatiu individual [que] posa en relleu la voluntat artística». L'automatisme és, com hem vist, més propi d'un registre estàndard, mentre que la desautomatització és més literària, com ha advertit Sancho Cremades (2006: 149):

«La manipulació creativa d'unitats fraseològiques pot sobtar en un discurs com l'informatiu, que malda per mantenir una aparença d'objectivitat i en el qual se suposa que s'han d'esborrar o dissimular les marques de la subjectivitat. La manipulació creativa

d'unitats fraseològiques constitueix un recurs retòric, relacionat, com hem assenyalat, amb les funcions expressiva, conativa, fàtica i poètica i que, per tant, és una marca de subjectivitat».

Sancho Cremades (2006: 151) ha tingut l'encert de vincular les desautomatitzacions amb els registres periodístics: «No totes les parts d'un noticiari televisiu, per exemple, admeten el mateix grau de conversacionalització i col·loquialització, de manera que la manipulació d'una unitat fraseològica apareixerà amb més facilitat, per exemple, en la secció d'esports, caracteritzada per una major informalitat, que no si es tracta d'una notícia seriosa». Potser aquesta observació de Sancho Cremades és certa pel que fa al mitjà televisiu, però pensem que no és sostenible en referència als diaris. Els periodistes que s'ocupen de temes «seriosos» poden desautomatitzar unitats fraseològiques igual que els que fan temes més «lleugers». En aquest sentit de col·loquialització, Piquer i Martín (2006: 305) fan referència a un article publicat per l'exbanquer Mario Conde en el diari *El Mundo* (febrer de 1995), titulat «Que no nos volvamos a ver en el talego», en què utilitza un llenguatge més penitenciari que no periodístic o suposadament epistolar. Diríem que el canvi de registre també és una mena de desautomatització. Segons els autors, «el registre periodístic ha estat capgirat».

Traduir una UF a una altra llengua és una tasca complicada. Els idiomes s'anomenen així perquè són propis d'un idioma determinat. Com podríem traduir l'expressió mallorquina «Sempre ho veuràs!»? O «N'hi ha per llogar cadiretes» com ho podríem dir, per exemple, en anglès? Traduir una unitat fraseològica desautomatitzada és encara més difícil pels traductors. Zuluaga (2001: 77-79) analitza les traduccions a l'alemany i al francès de tres exemples literaris de desautomatitzacions; el primer de Carlos Fuentes ja l'hem esmentat, i els altres dos són de Gabriel García Márquez: *Lo Cortés no quita lo Cuauthémoc*, *Es un gallo contante y sonante* i *Un hombre sin guerra y sin gloria*. La principal conclusió de Zuluaga és: «*a las UFS desautomatizadas no podemos predicarles de antemano ni traducibilidad ni intraducibilidad. Ello se decide en cada caso concreto. Aquí sólo podemos anotar que son traducibles a cabalidad si en el repertorio de la lengua meta existe al menos una UF correspondiente que, a su vez, pueda desautomatizarse adecuadamente. En todo caso, constituyen un desafío interesante para el lector traductor*».

Hem recollit alguns exemples de desautomatització en català, que hem localitzat en titulars de diaris:

_ «La veritable puta i l'autèntica Ramoneta» (*Ara Catalunya*, 13 de març de 2013)

_ «La multiplicació de les paelles i dels socialistes» (*Ara Catalunya*, 17 de setembre de 2012)

_ «L'increïble salt no mortal d'una paracaigudista» (*Ara Catalunya*, 7 de juny de 2013)

_ «Tots els camins porten a Qatar» (*Ara Catalunya*, 6 de febrer de 2013)

_ «D'aquelles noces, aquests confits» (*Ara Balears*, 20 de juny de 2013)

2.2. Les col·locacions i el llenguatge periodístic

Una gran part dels neologismes que els periodistes incorporen al lèxic de la llengua són col·locacions pròpies dels mitjans de comunicació. Fa pocs anys ningú no havia sentit mai a parlar de «grip aviària», «prima de risc», «operadors jurídics», «companyia aèria de baix cost», «dret a decidir» o «procés sobiranista». Tot emprant una altra terminologia, Veny (1991: 27-28) s'ocupa d'aquest fenomen, que anomena neologismes sintagmàtics del tipus «cuina econòmica», «contestador automàtic», «caixer automàtic», «gas lacrimogen» o «banc de dades». A més, les col·locacions sempre han estat les germanes petites de la fraseologia, més partidària d'estudiar parèmies i locucions, que sempre han interessat més als filòlegs, però nosaltres defensem que es mereixen més atenció. Poden semblar combinacions intranscendents, però les col·locacions també indiquen una manera de veure el món, com apunta Zuluaga (2002: 68): «*las colocaciones, al igual que estereotipos y tantas unidades fraseológicas, en especial locuciones proverbiales y refranes pueden constituir cifra (lingüística) para reconocer aspectos de la mentalidad, la visión del mundo y aún la historia de la respectiva comunidad*». Corpas (1996: 57) recorda que «*las colocaciones forman parte de la competencia de los hablantes y tienen gran importancia en la adquisición de la lengua materna*». Per Castillo Carballo (2001: 135) podem saber si un parlant domina una llengua a partir de les col·locacions, perquè si empra correctament aquestes UFS significa que té una especial competència pragmàtica:

«conlleua un singular grau de dificultat per al parlant no natiu que se comença a enfrontar amb el nou sistema lingüístic, ja que l'ús d'una combinació no freqüent revela ràpidament la seva identitat forànea al no adoptar els modes i formes de producció idiosincràsics de dit sistema. La major part de les vegades, els errors col·locacionals són motivats per la influència de la llengua materna, per tant, resulta necessari que els estudiants estrangers no només aprenguin paraules soltes sinó també col·locacions».

Travalia (2006: 320) fa notar que les col·locacions són conceptes lingüístics més complicats del que sembla a primera vista i per aplicar-les correctament és necessari tenir un coneixement profund de la llengua. Per això, proposa fer una prova:

«una forma de comprovar si una combinació determinada constitueix o no una col·locació es compararla amb la seva traducció més propera en altres llengües. En el cas de la col·locació espanyola 'saltarse un semáforo (en rojo)', la seva traducció en anglès és *to run a red light / stoplight*, en italià, *passare col rosso*, i en francès, *passer au feu rouge*. Els verbs són diferents: 'saltarse', *to run* i *passare/passar*».

Els parlants de català i castellà saben que una cosa és *dar una vuelta* i una altra «fer una volta»; una cosa és *dar asco* i una altra és «fer oi» o «fer fàstic». Si a un pub d'Anglaterra demanau una *black beer* enlloc d'una *dark beer* és més que probable que no us entenguin. Ja l'any 1982, quan a la filologia catalana no havia arribat el terme «col·locació», Joan Solà fa la reflexió següent: «Un estranger (i fins un nadiu) no té perquè saber si cal dir 'posar', 'comprar', 'fer' o 'omplir de gasolina', 'posar-me', 'fer-me', 'donar-me', 'clavar-me' o 'introduir-me una injecció'» (Solà, 1982: 99-100, citat per Ginebra, 2003: 28).

No existeix unanimitat sobre la pertinença o no de les col·locacions al món fraseològic. En el quadre següent resumim els posicionaments dels autors més importants sobre aquesta qüestió i més endavant els desenvoluparem amb més detall:

Col·locacions	
Fraseològiques	No fraseològiques

<p><u>Corpas (1996)</u>. Les col·locacions són fraseològiques perquè són pluriverbals, els col·locats coapareixen amb freqüència i són combinacions institucionalitzades.</p>	<p><u>Zuluaga (2002)</u>. Són un fenomen d'intersecció entre les construccions lliures i les UFS. Tenen regularitat gramatical, composicionalitat semàntica i manca de fixació.</p>
<p><u>Salvador (2000b)</u>. L'única característica per ser considerada una UF és la fixesa i les col·locacions la tenen.</p>	<p><u>Bosque (2001)</u>. Les col·locacions formen part d'una interfície lèxico-sintàctica.</p>
<p><u>Mel'cuk (1998)</u>. Són les UFS més nombroses.</p>	<p><u>Lorente (2002)</u>. Els manca lexicalització per ser fraseològiques.</p>

Zuluaga és, potser, l'autor que ha propugnat amb més insistència que les col·locacions no formen part de la fraseologia. En opinió seva, són un fenomen d'intersecció o de transició entre les construccions lliures i les unitats fraseològiques, i són una prova de la gradualitat dels fets lingüístics. Per Zuluaga (2002: 69), les col·locacions semblen unitats fraseològiques, *«pero no lo son por la falta de otros tipos de fijación fraseológica y por su regularidad gramatical y composicionalidad semántica. El empleo de colocaciones conlleva la realización simultánea del sistema funcional de la lengua y de la norma lingüística social»*. Bosque (2001: 11) diu que la col·locació està *«a caballo entre dos disciplinas»*: la gramàtica i la lexicografia. Així, d'entrada, Bosque dóna a entendre que no creu que la col·locació pertanyi a la fraseologia, sinó a allò que ell denomina *interfaz léxico-sintaxis* i suggereix que la majoria de les col·locacions formen part d'un concepte que és necessari incorporar a la gramàtica, que és el de *selección léxica*. Així que no vol parlar de col·locacions, sinó de seleccions lèxiques o, fins i tot, de *lugar común* (clixés, estereotips). Lorente (2000: 837-838) tampoc no troba que les col·locacions siguin fraseològiques i pensa que per ser-ho la combinació de mots ha de tenir alguna mena de lexicalització:

«Una cadena de mots qualsevol pot estar fixada per l'ús (com és el cas de les col·locacions), però no podrà formar part de l'inventari lèxic o fraseològic de la llengua si

no té assignat un significat propi i si no és un sintagma ben format. La construcció sintagmàtica que inicia un procés de lexicalització ha de respondre a la necessitat de designar un referent ('mà de morter'), d'obtenir una variant lèxica expressiva ('el repòs etern') o d'acotar un significat més especialitzat ('càmera de vídeo')».

Corpas (2001: 91-92), des d'una perspectiva àmplia i no discreta de la fraseologia, deixa clar que les col·locacions són unitats fraseològiques de ple dret, perquè són pluriverbals, perquè els dos col·locats apareixen amb freqüència en el discurs i perquè són combinacions institucionalitzades. La majoria d'autors moderns també ho troben. Corpas (2001: 92), tot i ser fraseòloga, diu que «*las colocaciones de una lengua parecen estar almacenadas como unidades en el lexicon mental de los hablantes*». Com tornem a constatar, aquests autors parlen del mateix fenomen lingüístic des de perspectives i denominacions diferents. Des d'una visió de casa nostra, Salvador (2000b: 20), en la línia de Ruiz Gurillo, explica que l'única característica imprescindible d'una UF és la fixesa, la qual cosa implica que la idiomàtica és contingent i, per tant, és necessari ampliar el ventall fraseològic:

«a fi d'incloure combinacions estables com les que en anglès s'anomenen *collocations*, que no presenten una idiomàtica generalment clara. Aquesta ampliació del camp, que no accepten alguns especialistes com Zuluaga però que connecta amb vastos interessos de la lingüística actual i que sens dubte és altament productiva en el nivell de les aplicacions, es possibilita, doncs, a partir del canvi de perspectiva».

Mel'cuk (1998: 24: «Collocations and lexical functions», a A. Cowie (ed.), citat per Salvador, 2000b: 25) inclou les col·locacions en els «frasemes» (per nosaltres, unitats fraseològiques) i afegeix que són les UFS més nombroses i freqüents, la qual cosa vol dir que les col·locacions són unitats fraseològiques, no són excepcions perifèriques, sinó la regla més generalitzada.

Nosaltres som partidaris d'incloure les col·locacions en l'univers fraseològic. Tot i admetre, amb autors com Zuluaga o Bosque, que de vegades la frontera entre les combinacions lliures de paraules i els sintagmes fraseològics és poc clara, considerem innegable que hi ha atracció entre els dos elements col·locats, constatable per la freqüència de coaparició. La fixació existeix en les col·locacions i mesurar-la, en comparació amb altres sintagmes més gramaticalitzats, és una tasca complicada. A més,

la col·locació pot ser considerada una primera passa en el procés fraseològic, que pot acabar en una forta lexicalització. Així que és millor admetre-la des d'un principi en el redol de la fraseologia per mirar de seguir-ne l'evolució lingüística.

El terme *collocation* com a concepte lingüístic per designar la combinació habitual d'unitats lèxiques apareix l'any 1957 a la revista *Papers of Linguistics* en els treballs de J. R. Firth: «*I propose to bring forward as a technical term, meaning by 'collocation', and to apply the test of 'colocability'*» (citat per Zuluaga, 2002: 56). Els exemples que posa aquest lingüista anglès són del tipus *dark night, strong argument o heavy smoker*. Corpas (1996) considera que hi ha precursors d'aquest terme, i seria el cas de Charles Bally, que parla de *les groupements usuels* i de *les séries phraséologiques*, amb exemples com *grièvement blessé* i *avoir de la chance*. Zuluaga (2002: 56) afegeix que Bally (1909, 1932) identifica aquestes expressions com un tipus de combinacions intermèdies entre les lliures i les fixes, tot basant-se en el concepte d'«aglutinació» de Saussure. Un altre dels precedents citats per Corpas és la teoria semàntica de Coseriu (1966) en les denominades solidaritats lèxiques: «*Una solidaridad léxica puede [...] definirse como determinación semántica de una palabra por medio de una clase, un archilexema o lexema, precisamente, en el sentido de que una clase determinada, un determinado archilexema o un determinado lexema funciona como rasgo distintivo de la palabra considerada*» (Coseriu, 1986: 148, a Corpas, 1996: 64). «Cavall»/«renillar», per exemple, tindrien solidaritat lèxica. Corpas (1996: 65) considera que la noció de col·locació és més àmplia que la de solidaritat lèxica. Diu que *radicalmente opuesto* no pot ser explicada com una solidaritat lèxica. Alonso Ramos (1994 i 1995), tot citant Mel'cuk, assegura que en realitat és el rus Vinogradov qui primer crida l'atenció sobre les col·locacions, però no en recull una data concreta. El terme arriba al castellà l'any 1978 a través d'Emilio Seco, que reconeix que el manlleva de Firth. Seco no fa gaire cas del fenomen i, segons Corpas (1996), és Zuluaga (1980) el primer a fer-ne un estudi exhaustiu en espanyol, tot i que considera que les col·locacions no formen part de la fraseologia, com hem vist suara.

El terme «col·locació» arriba a la filologia catalana directament dels lingüistes britànics. No tothom considera que sigui el terme més adient. Ginebra (2003) troba que és una mala adaptació de l'anglès i proposa emprar «concurrència lèxica» o simplement «concurrència», un terme que empra per primera vegada Lorente l'any 1996, però que després la pròpia autora rebutjà. Segons Ginebra (2003: 27), els primer catalans que fan

servir el terme «col·locació» són Colom i Soberanas, quan a l'Enciclopèdia Catalana parlen del diccionari de Fabra: «un aspecte fonamental en lexicografia és la informació sintagmàtica, sobretot allò que, seguint els lingüistes anglosaxons, ara anomenem la ‘col·locació’. Contràriament al que és característic dels diccionaris castellans, Fabra té cura de fornir informació sobre la col·locació» (Colom, Germà; Soberanas, Amadeu (1986). *Panorama de la lexicografia catalana*. Enciclopèdia Catalana, 223). Un any després, Joan Solà també comenta el diccionari de Fabra:

«Un dels aspectes en què aquest diccionari destaca més clarament sobre el seus contemporanis [...] és en el de la informació sintàctica i en un altre tipus d'informació més pròpiament semàntica, consistent a indicar amb quina altra paraula B una paraula A es relaciona sintagmàticament o predicativament (per exemple [...] *frescal* vol dir *fresc*, més o menys, però no diem pas *una noia frescal*, sinó un *paratge frescal*): aquesta propietat de les paraules equival aproximadament a allò que els lingüistes britànics en diuen ‘col·locació’» (Solà, 1987: 121, citat per Ginebra, 2003: 28).

Ja hem vist alguns casos de manca d'univocitat terminològica en la fraseologia i les col·locacions. Exclusivament pel que fa a les col·locacions verbals, Penadés Martínez (2001: 59) fa la relació de termes següent, que ja diu que no és exhaustiva: *combinaciones verbonominales, construcciones verbales nominales, formas descompuestas, giros verbonominales, lexemas verbales compuestos, perífrasis verbales con verbo de soporte, perífrasis verbales léxicas, predicados analíticos, semi-frasemas, sinapsias, unidades sintagmáticas verbales i verbos compuestos*. No podem deixar de recollir aquí que Romero Ganuza (2007: 907) qualifica les col·locacions com a *combinaciones triviales*; creiem que és una manera de restar importància al fenomen lingüístic que volem estudiar.

La definició de Corpas (1996: 53) explica que les col·locacions «son sintagmas completamente libres, generados a partir de reglas, pero que al mismo tiempo, presentan cierto grado de restricción combinatoria determinada por el uso (cierta fijación interna). Este rasgo esencial distingue las colocaciones de las combinaciones libres de palabras». Bartos (2004: 59), que denomina *combinaciones habitualizadas* les col·locacions, posa emperons a Corpas: «¿Qué debe entenderse por el término relativizador ‘cierto grado de restricción’. En nuestro sentir, las combinaciones o sintagmas libres van también restringidas por la compatibilidad semántica de sus

*constituyentes para que puedan formar sintagmas con sentido, así que la restricción combinatoria o la preferencia de combinación como tal no nos parece ser un rasgo esencial y exclusivo de las colocaciones». Hi ha col·locacions que tenen mots isolats, com «pantagruèlic», que solament pot ser combinat amb noms que indiquin un tipus d'àpat. García-Page (2001: 90) diu que són *colocaciones estrechas*, com *prohibir terminantemente, comer opíparamente, cerrar herméticamente o llover torrencialmente*: «La cohesión semántica en estos casos es muy fuerte, extrema. De acuerdo con estas construcciones, cabría suponer que el adverbio no parece que tenga razón de existir por sí solo».*

Bosque (2001: 27) defineix les col·locacions tal vegada d'una manera més simple, però creiem que més encertada: «entre un conjunto de opciones los colocativos eligen unas pocas bases más frecuentemente que otras también posibles. Se dice, por tanto —correctamente—, que las colocaciones constituyen combinaciones preferentes, esto es, frecuentes, pero no exclusivas». Ens sembla que Bosque ha tengut molt present Haensch (et al.) (1982: 251, citat per Corpas, 2003: 66), quan diu que «entendemos por colocación aquella propiedad de las lenguas por las que los hablantes tienden a producir ciertas combinaciones de palabras de entre una gran cantidad de combinaciones teóricamente posibles». Bartos (2004: 65), per part seva, fa una definició molt més extensa de les col·locacions:

«Son unidades prefabricadas y reproducibles pertenecientes a la norma, combinadas según las reglas sistémicas de la lengua; sin embargo, no son unidades léxicas faltándoles la cohesión semántica de los colocados, igual que el carácter nominativo, lo que les impide adquirir dicho estatuto; son formaciones semánticamente transparentes, composicionales, sus componentes carecen de idiomatidad; presentan la flexibilidad formal que permite sustituciones y modificaciones de la base sustantiva y del colocativo adjetivo así que no se les puede adscribir la fijación; el componente adjetivo de carácter calificativo desempeña un papel preponderante intensificando, cuantificando o valorizando la base de modo que las colocaciones manifiestan una fuerte expresividad».

Dels darrers anys, hem de referir-nos a la definició de Martínez Salom (2014: 18), que identifica les col·locacions d'aquesta manera:

«aquelles seqüències lèxiques formades per almenys dos mots entre els quals s'estableix un vincle estable, el qual ve determinat per la jerarquia semàntica que imposa un

d'aquests mots —la *base*—, que selecciona lèxicament els altres elements lingüístics —el *col·locatiu*— amb què es combina d'una manera restrictiva. A això, cal afegir-hi que la base de la col·locació es caracteritza perquè és el nucli semànticament autònom d'una seqüència que no té una referencialitat semàntica unitària, sinó que el seu significat és format composicionalment a partir dels diversos constituents lèxics».

Ens atrevirem a fer ara la nostra definició de col·locació, com una manera de sincretitzar el que hem dit fins ara i com un avanç de les característiques que descriurem més endavant. Les col·locacions són combinacions *preferents* de paraules, que no tenen perquè ser freqüents; es fixen gràcies a l'ús, i tenen un significat transparent i composicional. Aquesta *preferència* que tenen dues paraules per combinar-se i convertir-se així en col·locació, és el que Solà (2002) descriu amb el verb «avenir-se». Les concurrències es produeixen quan dues paraules «s'avenen» «des d'un punt de vista més aviat semàntic».

Firth (1957) no tan sols encunya el terme *collocation*, sinó que en desenvolupa una teoria. Firth té una interpretació peculiar del terme «significat». Considera que un aspecte del significat d'un mot és el conjunt de paraules amb les quals pot combinar-se:

«One of the meanings of 'ass' is its habitual collocation with an immediately preceding 'you silly' and with other phrases of address or of personal reference... There are only limited possibilities of collocation with preceding adjectives, among which the commonest are 'silly', 'obstinate', 'stupid', 'awful', 'occasionally', 'egregious'. 'Young' is much more frequently found than 'old'» (Firth, 1957: 195; citat per Zuluaga, 2002: 57).

Halliday (1966), seguidor de Firth, fa les primeres investigacions estadístiques i formals. Per Halliday (1966b: 158, citat per Corpas, 1996: 56), la col·locació pot ser reduïda a una qüestió numèrica:

«el fenómeno de la colocación parece reducirse a la mera coaparición frecuente y lineal de las palabras léxicas en el discurso. Define la colocación como una asociación sintagmática de unidades léxicas, textualmente cuantificable, como la probabilidad de que ocurran o aparezcan en 'n' intervalos, es decir, una distancia de 'n' unidades léxicas, desde una unidad 'x', las unidades 'a', 'b', 'c', etc., independientemente de la categoría gramatical de éstas».

Un altre autor que proposa estudiar la coaparició lineal de paraules mitjançant recomptes estadístics de corpus extensos per localitzar col·locacions és J. M. Sinclair (1966). Jones i Sinclair consideren «*colocaciones significativas las formadas por dos elementos léxicos cuya frecuencia de coaparición es mayor de lo que se podría deducir a partir de las frecuencias individuales de ambos elementos y de la longitud del texto en el que se insertan*» (Jones i Sinclair, 1974: 19; citats per Corpas, 1996: 56). La idea important de Sinclair, refermada en treballs posteriors, és que les col·locacions tenen la freqüència estadística d'aparició com a característica bàsica. Es tria, doncs, un mètode suposadament empíric per detectar les col·locacions. L'enfocament estadístic ha tingut una empenta important els darrers anys, gràcies a l'aplicació de la informàtica a l'extracció automàtica de col·locacions a partir de corpus extensos. Així que els primers estudis sobre la col·locació tenen una dimensió estadística, la qual és discutida tot d'una.

Coseriu, com molts altres autors, des d'una visió més semantista del fenomen col·locacional, menysprea la freqüència d'ús com a tret definidor de les solidaritats lèxiques. Alonso Ramos (1994, 1995) cita Coseriu (1981: 184) quan posa emperons als posicionaments estadístics: «*La frecuencia de la combinación del adjetivo blanche con el sustantivo mouette depende de nuestro conocimiento de las gaviotas, no de la lengua francesa, ya que blanc, blanche no implica el rasgo distintivo 'para las gaviotas': es, por tanto, un hecho de gaviotas, no un hecho de lengua*». Així com «gavina blanca» o «el gos lladra» no són col·locacions, sí que ho són combinacions com *esfuerzo impropio*, *actividad febril* i *lucha encarnizada*, segons Alonso Ramos (1994 i 1995: 15). L'autora afirma que els tres adjectius signifiquen *intenso*, però que cada subjecte exigeix un adjectiu determinat:

«Nombre y adjetivo aparecen juntos frecuentemente pero no puede ser de otro modo ya que la elección del adjetivo es obligatoria. Igualmente frecuente es la combinación 'comida pantagruélica', no porque esta expresión aparezca a menudo en los textos sino porque si queremos predicar de una comida el sentido 'excesivamente abundante', tendremos a nuestra disposición el lexema 'pantagruélica'».

En el mateix sentit de Coseriu, Bosque (2001: 26) parla de restriccions lèxiques. L'exemple que posa és el del verb *encapotarse*, que diu que solament pot combinar amb *cielo*. I un altre bon exemple d'aquest autor: «*Como se ha hecho notar en numerosas ocasiones, el hecho que ladrar se predique de 'perro' no es solo un hecho frecuente, es*

un hecho necesario, dada la naturaleza física del sonido al que esa acción se refiere». Martínez Salom (2014: 18) afirma que la «restricció combinatòria» és una de les característiques bàsiques de les col·locacions, ja que «són combinacions que són fruit de la selecció lèxica que un mot exerceix respecte d'un altre per expressar un determinat sentit». Per Bosque (2001: 13), «*una informació estadística atestiguada sobre determinadas combinaciones de palabras no se convierte necesariamente en una información lingüísticamente relevante*». Ginebra (2003: 32-33), per part seva, considera que expressions com «el cor batega», «el gat miola» i «el vaixell salpa» no són UFS, sinó «concurrències semàntiques». Tornant a les crítiques al corrent estadístic de la fraseologia, Corpas (2001: 100) en recull d'altres: hi ha col·locacions molt estables, però poc freqüents, que potser no apareguin en un determinat corpus; hi ha col·locats que surten a una gran distància en el text i que no són detectats pels programes informàtics.⁹⁵ Corpas (2003: 79) fa un esforç sincrètic i troba que els enfocaments estadístic i semàntic han de ser complementaris a l'hora d'estudiar les col·locacions. Hi estem d'acord. Aquestes reflexions ens porten a la dimensió psicolingüística, intuïtiva, de la col·locació. Creiem que és més fiable la intuïció d'un parlant que un corpus amb milions de textos per saber si una combinació estable de paraules és o no una col·locació. Aquest és el re de la qüestió: les col·locacions són cognitives i, per tant, teoritzar al respecte amb criteris purament objectius és molt complicat, com veiem. En qualsevol cas, no menysprearem les eines informàtiques i les múltiples possibilitats que tenen per als estudis fraseològics. De fet, nosaltres hem combinat les dues eines en l'elaboració del nostre corpus. A partir de la nostra intuïció lingüística, hem triat les combinacions de paraules que podrien ser col·locacions i després hem intentat corroborar-les a partir de diccionaris generals i especialitzats i d'exemples d'altres mitjans de comunicació.

En els corrents fraseològics, hem d'esmentar aquí la importància de l'anomenada lexicologia combinatòria i explicativa, una escola francesa que té com a punt de referència el *Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain* de Mel'cuk (1984). La seva aportació bàsica és el concepte de funció lèxica, que es manifesta depenent del lexema sobre el qual opera. Ginebra (2004) explica que, segons la Teoria Sentit-Text, la funció «intensitat» quan és aplicada al lexema «odi»,

---

⁹⁵ «Passar a disposició judicial» és una col·locació emprada pels periodistes. Podem escriure «passaran previsiblement demà o demà-passat a disposició del jutge». En aquest cas, és difícil que sigui detectada per un programa informàtic.

selecciona la forma «visceral» i, quan és aplicada a «error», selecciona l'adjectiu «garrafal». El diccionari *REDES*, dirigit per Ignacio Bosque, beu de les fonts d'aquest corrent.

Les col·locacions, segons els posicionaments exposats		
Estadístics	Semantistes	Sincrètics
<p><u>Firth (1957)</u>. Crea el terme <i>collocation</i> i vincula el significat d'un mot a les paraules amb les quals pot combinar-se.</p> <p><u>Halliday (1966)</u>. La col·locació és la coaparició freqüent.</p> <p><u>Sinclair (1966)</u>. Aplica l'estadística de la coaparició per establir les col·locacions.</p>	<p><u>Coseriu (1981)</u>. La freqüència de coaparició pot dependre de la realitat: <i>mouette blanche</i>.</p> <p><u>Alonso Ramos (1994)</u>. La base de la col·locació <i>tria</i> el col·locatiu: <i>comida pantagruélica</i>.</p> <p><u>Bosque (2001)</u>. La coaparició pot ser irrellevant lingüísticament: <i>el perro ladra</i>.</p> <p><u>Ginebra (2002)</u>. «El cor batgega» és una concurrència semàntica.</p>	<p><u>Corpas (2003)</u>. Els enfocaments estadístic i semantista han de ser complementaris.</p>

De la dicotomia entre estadístics i semantistes passem a una altra. Les col·locacions són semànticament transparents o poden tenir un significat parcialment no composicional? En altres paraules: la idiomaticitat és una de les característiques de les col·locacions? Poden tenir un sentit figurat o metafòric? Direm que la resposta és que

no, i l'argumentarem després d'haver fet un resum del que han dit al respecte alguns autors que considerem significatius.

Hausmann (1989), des de la perspectiva semàntica, és el primer que distingeix les dues parts de la col·locació, anomenades «col·locats»: la base i el col·locatiu.⁹⁶ La base és la que determina amb quina altra paraula es pot combinar, que és el col·locatiu. Generalment, el substantiu és la base, llevat de col·locacions formades per verbs i adverbis, o per adverbis i adjectius, en les quals la base és el verb i l'adjectiu. Fins i tot, Ginebra (2004) troba que la característica bàsica de les concurrències és que un element lèxic —la base— en selecciona un altre —el concurrent— per expressar un significat concret (acció, intensificació, etc.). També la definició de Martínez Salom (2014: 18) recull aquesta idea de Ginebra. Corpas (1996) afirma que el col·locatiu pot presentar una especialització semàntica, que restringeix les possibilitats de commutació (*fruncir el ceño*), un significat abstracte o figuratiu (*sofocar una revuelta*) i un significat quasi gramaticalitzat (*dar comienzo*). Per això, Corpas (1996: 273) diu que el significat d'una col·locació —aquest és el punt on volíem arribar— és «*parcialmente composicional*». Alonso Ramos (1994-1995: 24), a l'estela de Mel'cuk, assegura el mateix de les col·locacions: «*frente a ellas, los frasemas son no composicionales y las combinaciones libres, completamente composicionales*». Altres exemples de col·locacions parcialment metafòriques, segons Corpas, són *alcanzar un acuerdo, llegar a una conclusión, defender una opinión, aceptar una oferta o una disculpa*.

No estem gaire d'acord amb aquests arguments de Corpas, assumits per altres fraseòlegs tant de l'escola espanyola com de la catalana. Pensem que, en aquests casos esmentats, el verb perd càrrega semàntica: té, efectivament, una especialització de significat, però això no vol dir que esdevingui una metàfora. A «defensar una opinió», el verb ha perdut tota la connotació bèl·lica; té una especialització semàntica, com diu Corpas, però no és cap metàfora. Ningú no pensa en termes físics quan es diu que «s'ha arribat a una conclusió» o «s'ha arribat a un acord».⁹⁷ En el mateix sentit, els gramàtics alemanys moderns, segons explica Ginebra (2004), troben que els verbs de les col·locacions tendeixen a ser «semànticament pobres» i fan un paper similar al dels verbs auxiliars en les perífrasis, tot i que poden aportar precisions aspectuals. Tot reiterant aquesta idea, Penadés Martínez (2001: 67), quan es refereix a casos com *dar*

---

⁹⁶ Ginebra (2003:10) s'estima més designar aquest concepte amb el terme «concurrent», mentre que Gràcia (2002: 820) parla de «nucli» i «modificador apositiu». Un exemple més de la disparitat terminològica.

⁹⁷ En parlarem tot seguit a l'apartat 2.2.1.

estopa o *decir pestes*, afirma que els verbs no tenen cap significació figurativa, sinó literal:⁹⁸ «Además, toda acepción, si por tal se entiende el significado de una unidad léxica, es abstracta, el significado nunca es concreto, nunca es inmediatamente accesible desde la pura percepción del signo lingüístico a partir del correspondiente significante». Els dubtes sobre aquesta qüestió planen també en les investigacions d'un autor de referència de la fraseologia catalana, com és Vicent Salvador. A parer seu, és difícil dir si les col·locacions tenen caràcter composicional o no:

«ja que la combinatòria dels constituents semàntics no respon tant a uns models additius com, generalment, a models de tipus més aviat interactius, on el contacte entre diverses unitats significatives produeix una influència recíproca més complicada que la mera suma de les parts. El cas de les col·locacions o concurrències, que se solen situar en el límit de la idiomàticitat, és ben simptomàtic d'aquest funcionament» (Salvador, 2000b: 24).

Fins i tot Corpas (1996: 272), a les conclusions del *Manual de Fraseología Española*, admet que la frontera entre col·locacions i locucions no és gaire clara, perquè les característiques d'ambdues són graduals en excés: «la extensión colocacional es variable en cada caso, por lo que se registran colocaciones libres, restringidas, estables y categorías puente, situadas ya en la línea divisoria con las unidades de la segunda esfera». Estem d'acord amb la proposta de Lorente (2002), quan constata que existeixen UFS parcialment composicionals, com «caixa negra» (d'un avió), «els braços de la balança», «pell de gallina», «la nou del coll» o «home de palla»; i d'altres combinacions de mots completament no composicionals, com «peu de rata», «cua de porc» o «bec de serra». Tant en uns casos com en els altres, Lorente no dubta a classificar-los com a locucions.

Hi ha altres autors, amb els quals coincidim, que no consideren que les col·locacions puguin tenir un caràcter no composicional, encara que sigui de manera parcial. Una vegada més, Zuluaga (2002: 61) es converteix en autor de referència en aquest aspecte, quan parla de la *transparencia semàntica* de les col·locacions: «Las colocaciones son perfectamente entendibles, transparentes, para el hablante que conozca cada uno de los componentes; en otras palabras, las colocaciones no presentan problemas especiales de descodificación, pueden analizarse. En ellas no se

---

⁹⁸ Com veurem a l'anàlisi del corpus, per esbrinar si un mot té caràcter figurat o no, per saber si una determinada combinació de paraules és una col·locació o no, hem consultat les diferents accepcions recollides pels diccionaris generals.

presenta el fenómeno de la idiomaticidad, que sí puede presentarse en las locuciones y demás unidades fraseológicas». Des de l'àmbit català, Lorente (2002: 873) és de l'opinió de Zuluaga pel que fa a la naturalesa no fraseològica de les col·locacions i té clar que les locucions es caracteritzen pel component metafòric:

«Així, un sintagma nominal com 'números vermells' és una locució nominal idiomàtica, perquè la combinació exclusiva del nom 'números' amb l'adjectiu 'vermells' té un significat exocèntric i metafòric i està fixada en la forma plural. En canvi, un sintagma com 'cabells rossos' seria una col·locació, ja que [...] el significat del sintagma és composicional i no presenta flexió defectiva».

Ginebra (2004: 18) també és partidari de la transparència semàntica de les col·locacions: «La idiomaticitat no és un tret general de totes les UFS, ja que les concurrències, precisament, es considera que no tenen aquest tret». Mestres (2007: 837) afirma senzillament que «les concurrències nominals són semànticament transparents». Des de l'àmbit lexicogràfic, el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDL), en la «Guia d'utilització», presenta la mateixa tesi: «Les col·locacions són combinacions lèxiques habituals que presenten una certa atracció mútua dels elements que les formen i que, alhora, tenen un significat conjunt que és funció dels significats dels seus components ('inspirar confiança', 'afirmació rotunda', 'crua realitat')». En conseqüència, a l'hora de descriure el que són les locucions, el DDL parla de l'opacitat semàntica com un dels trets definidors: «Una locució en el DDL és, per tant, qualsevol combinació lèxica que es comporta sintàcticament com un únic mot, que té un significat no deduïble directament dels significats dels seus components, i que presenta peculiaritats idiosincràtiques que la fan objecte d'una descripció específica».

No podem estar del tot d'acord amb Corpas (1996) i Ginebra (2003), quan al·leguen que el caràcter figurat pot ser opcional a l'hora de definir una col·locació en el seu context. Per això, ambdós autors accepten com a col·locació «*dinero negro*»/«diner negre», tot adduint que «negre» es fa servir de forma metafòrica. Nosaltres tambéensem que estem davant d'una col·locació, però per raons oposades, ja que «negre» no és emprat figuradament. El DIEC2 recull l'accepció d'aquest terme com a «clandestí», i no es considera que tingui un caràcter figurat en els exemples «mercat negre» i «treball negre». És cert que, en canvi, el GDLC recull que en sintagmes com «mercat negre» o «diner negre» l'adjectiu hi té un caràcter metafòric. Els diners negres es poden

«blanquejar», ja que, segons una de les accepcions del DIEC2, significa «legalitzar (diner negre)».

A més, la parcialitat de la composicionalitat semàntica de la col·locació fa que la frontera amb les locucions sigui massa prima, en opinió nostra. Fins i tot Corpas (2003: 71) manifesta el dubte, quan reconeix, en un peu de pàgina, que «*gran parte de las estructuras cognitivas metafóricas del español son herencia del latín, por lo que no queda claro cuándo se trata de usos figurativos y cuándo no*». En l'àmbit català, Sentí (2014: 106) també ha considerat que les col·locacions poden tenir un significat parcialment figuratiu o metafòric. De la mateixa manera, també li hem de rebatre les argumentacions, quan afirma que les col·locacions poden ser parcialment metafòriques, i li discutim alguns exemples. Efectivament, una «marca blanca» és una «marca» i una «setmana blanca» és una «setmana», però una «mà negra» no és una «mà», sinó la intervenció d'algú, i quan a algú se li posa una «catifa vermella» no necessàriament hi ha d'haver cap catifa, ni vermella ni de cap color. En aquests dos darrers casos, els mots de la suposada col·locació són figuratius. Efectivament, com diu Sentí, les sintagmacions amb certa metaforització estan més lexicalitzades; motiu afegit per considerar-les locucions.

«Alguns neologismes, però, estan més lexicalitzats perquè hi ha hagut una metaforització d'algun element. Així, hi ha uns quants neologismes que tenen un nucli endocèntric, però l'adjectiu és metafòric: *catifa vermella, energia verda, llista grisa, llista negra, mà negra, mans netes, marca blanca, setmana blanca, vaca boja, zona blava*. Com veiem, sovint són colors que assumeixen la representació d'algun aspecte que està motivat per la situació o pel context real. Per exemple, una *marca blanca*, és una marca i, per tant, és una unitat sintagmàtica. És *blanca* perquè s'estableix una relació interna de l'*input* de SIMILITUD entre el color blanc i la noció de marca que no es promou i es ven a bon preu. Tot seguit, els dos *inputs* es comprimeixen en la relació de PROPIETAT, una marca que té aqueixa propietat. Des d'aquesta perspectiva, podem dir que la seqüència és composicional. És a dir, que no hi ha idiomàticitat en el sentit que el significat final és la suma dels constituents, però tenint en compte que els constituents només prenen aquest significat metafòric quan formen aquesta unitat sintagmàtica. Per això, entenem que la fixació de la unitat forma una col·locació. Per tant, podríem parlar d'una unitat sintagmàtica lexicalitzada que té un sentit figurat».

Martínez Salom (2014: 19) és de l'opinió de Sentí: «En altres casos, el col·locatiu, en combinació amb la base, perd el significat primari i és forçat a adoptar un sentit metaforitzat, estrictament dependent de la base (a tall d'exemple: *aixecar una sospita, sembrar el dubte*)».⁹⁹

2.2.1. La distinció entre col·locacions i locucions

La tesi que defensem, és a dir, que el caràcter metafòric ha de servir com a discriminador entre locucions i col·locacions, es veu reforçada pel fet que una mateixa seqüència de mots pot pertànyer a les dues categories. Cuenca (2000b: 44) fa notar que hi ha determinades combinacions estables de paraules que poden ser locucions o col·locacions, en funció de si són emprades en el context d'origen o en altres àmbits lingüístics:

«no és estrany que les unitats fraseològiques i, en general, les construccions idiomàtiques, tinguin dues interpretacions: una interpretació literal, com a estructura productiva i semànticament composicional, i una interpretació no literal, sovint de caràcter metafòric, no composicional i vinculada a una estructura fixada o semifixada».

Aquesta mateixa autora aporta exemples, com «posar algú contra les cordes», «canviar de disc» o «dur la batuta». Segons Cuenca, els autors Baranov i Dobrovol'skij (1996) defineixen aquest fenomen lingüístic d'una manera més complicada i parlen de «transposició de contingut conceptual d'una posició d'un marc o d'un escenari a un altre». També Castillo Carballo (2001: 139) s'ha fixat en aquesta circumstància, amb exemples com *meter un gol* i *tocar la lotería*. Solà (2002) constata que «'gos petaner', per exemple, seria una concurrència quan s'aplica a un gos, però una locució quan s'aplica a una persona». Ginebra (2003: 32) esmenta altres exemples, com «fer un gol» i «donar pel cul». Als mitjans de comunicació trobem contínuament UFS que poden actuar com a locucions i com a col·locacions, com, per exemple, les que exposem a

---

⁹⁹ Estam d'acord que «sembrar» té un caràcter figuratiu, com recullen els diccionaris generals. Però, segons el DIEC2, una de les accepcions d'«aixecar», que es podria aplicar a aquest exemple, no té caràcter figuratiu:

«4 tr. [LC] Fer néixer, desvetllar, promoure. *Un discurs que va aixecar un gran entusiasme. Aixecar protestes*».

continuació, extretes del diari *Ara Balears* del mes de juny de 2013: «esclatar una guerra», «ficar el nas», «tancar files», «explotar a la cara», «obrir el foc», «coure a foc lent», «encendre la flama / el foc», «barrar el pas», «donar lliçons», «anar per bon camí», «tallar en sec», «estirada d'orelles», «donar oxigen», «acabar-se les bales», «haver-hi mar de fons», «tenir el vent en contra», «remuntar el vol», «jugar el partit / la partida», «deixar una porta oberta», «esprémer la llimona», «tenir barra lliure», «donar el tret de sortida», «tirar la tovallola», «deixar contra les cordes», «perdre els papers», «fer una passa enrere», «obrir el meló [d'un debat]», «passar la pilota [a algú]» «error de càlcul», «estar en el punt de mira», «plantar la llavor», «pagar car [alguna cosa]», «estar en fora de joc», «fer les maletes», «guanyar el primer assalt», «posar la mà al foc», «estar mans plegades», «escalfar motors», «toc d'alerta», «posada en escena», «baixar-se els calçons», «moure fitxa» o «la primera línia».

Corpas (2003: 71) denomina aquesta combinació *dobletes fraseològics*¹⁰⁰ i posa exemples com *tragar saliva* o *abrir una brecha* i explica que «cuando dicha colocación se extrae de su 'hábitat' natural para emplearse en un marco cognitivo distinto, se idiomatiza y adquiere un significado propio, unitario y figurativo, similar a otras locuciones». En funció d'aquestes paraules, quasi ens sembla que Corpas ens dóna la raó, en contra dels seus postulats. Si les col·locacions són «literals» i adquireixen la categoria de locucions quan el significat s'idiomatitza, quan el concepte semàntic esdevé figurat, ens sembla que advoca per la composicionalitat semàntica de les col·locacions, com pensem nosaltres.

Corpas (2001: 91) també ha detectat un fenomen semblant de combinació d'UFS, en què es produeix una addició de locucions i col·locacions, que no són exactament el que hem vist suara. Per l'autora, existeixen les col·locacions complexes, com *dinero contante y sonante* o *llorar a moco tendido*, en què el col·locatiu és una locució. També parla de col·locacions concatenades com *sentir un miedo cerval* o *abrir una ventana de par en par*, on es produeix el fenomen lingüístic de la recursivitat. El col·locat de la col·locació és una locució o una altra col·locació. Un fenomen que també han observat, segons Penadés (2001), altres autors, com Hausmann, Zuluaga i Koike, amb exemples com *charlar largo y tendido*, *dar un golpe de estado*, *la verdad monda y lironda*,

---

¹⁰⁰ Potser aquí podríem suggerir un neologisme i etiquetar aquest tipus de combinacions com a «locurrències», a mitjan camí entre locucions i concurrències o col·locacions.

*conocer al dedillo, referir con pelos y señales, abrir de par en par puertas y ventanas o dormir a pierna suelta.*¹⁰¹

Resumim ara en un esquema els diversos posicionaments dels autors que hem revisat respecte de si les col·locacions són semànticament composicionals o no.

Les col·locacions	
Significat parcialment composicional	Significat composicional
<p><u>Corpas (1996)</u>. El significat d'una col·locació pot ser parcialment composicional: <i>llegar a un acuerdo, defender una opinión</i>.</p> <p><u>Alonso Ramos (1994)</u>. Les col·locacions són parcialment composicionals, perquè estan entre els frasesmes, de significat totalment composicional, i els sintagmes lliures, que no tenen composicionalitat semàntica.</p>	<p><u>Zuluaga (2002)</u>. Les col·locacions tenen <i>transparencia semàntica</i>, no tenen idiomaticitat. Els parlants les poden interpretar fàcilment.</p> <p><u>Lorente (2002)</u>. Quan una UF té caràcter metafòric parlem d'una locució, no d'una col·locació.</p> <p><u>Ginebra (2004)</u>. Les col·locacions no tenen el tret de la idiomaticitat.</p> <p><u>Mestres 2007</u>. Les concurrències són semànticament transparents.</p> <p><u>DDL</u>. Les col·locacions tenen un significat conjunt, però composicional: «inspirar confiança», «afirmació rotunda».</p>

¹⁰¹ Veurem més endavant que la nostra proposta de classificació de les col·locacions inclou dos tipus sintàctics en què un dels components és una locució o una altra col·locació.

Com hem establert a les característiques teòriques de les col·locacions, aquestes combinacions preferents de paraules no poden tenir un sentit figurat, per així diferenciar-les de les locucions, que sí que el poden tenir. De vegades, però, aquesta impressió de metaforicitat és incorrecta. Turbayne (1974: 29) recorda que podem incórrer en un error: «*confundir lo literal con lo físico y declarar que cualquier sentido no físico es metafórico. Es posible que, originalmente, lo literal no haya sido otra cosa que lo físico. Pero no lo es ahora. Puede haber muchos sentidos literales, entre los cuales sólo algunos son físicos*». Paul Ricoeur (1980) considera que el context és fonamental per determinar si un mot és metafòric o no. Aquest autor afirma que les metàfores no surten als diccionaris, ja que han de ser creacions personals. Però existeixen metàfores institucionalitzades que sí que són recollides pels diccionaris, que especifiquen que un mot pot tenir valor figurat en determinades circumstàncies. Ricoeur identifica el sentit literal amb el valor lexical, és a dir, amb els significats que sí que recullen els diccionaris i que no tenen un sentit figurat, que és el que hem fet nosaltres:

«Llamemos metáfora a todo ‘deslizamiento’ (*shift*) del sentido literal al sentido figurativo. Si se quiere preservar el alcance general de esta definición, es necesario, en primer lugar, no limitar la noción de cambio de sentido a los nombres, ni siquiera a las palabras, sino ampliarla a cualquier signo; además, hay que disociar la noción de sentido literal de la noción de sentido propio: es sentido literal cualquiera de los valores lexicales; por tanto, el sentido metafórico es no lexical: es un valor creado por el contexto» (Ricoeur, 1980: 256).

Ricoeur parla de la *metáfora viva*, mentre que Teruel Planas (1997: 175) afirma que la metàfora neix, viu i també mor. Durant l'esplendor, la metàfora «en alguns diccionaris pot constar com a sentit figurat». I aquest procés succeeix sovint als mitjans de comunicació de masses: «Amb l'ús continuat i persistent de la paraula o expressió amb el nou sentit s'arriba a un punt en què la metàfora esdevé lloc comú. S'utilitza sense saber-ne —sense ser-ne conscients— el sentit primer. Són les *metàfores mortes, fossilitzades o ocultes*» (Teruel Planas, 1997: 175).

Per establir si un mot té o no un sentit figurat hem consultat els diccionaris generals i els diccionaris especialitzats. El DIEC2 indica aquest sentit figurat sota la denominació de «per extensió», mentre que el GDLC afegeix a l'anterior la de

«figuradament». En canvi, el DDLIC no especifica si les diferents accepcions tenen un sentit literal o figurat, però considerem que si recull la col·locació com a tal (i no a través de la definició o d'un exemple) podem deduir que la combinació de paraules té un caràcter no figuratiu, ja que a la «Introducció» del diccionari llegim que les col·locacions «tenen un significat conjunt, que és funció dels significats dels seus components (*inspirar confiança, afirmació rotunda, crua realitat*)».

La constatació, a partir de la recerca a diccionaris generals i especialitzats, del caràcter figurat de determinats mots ens ha obligat a descartar algunes combinacions que pensàvem que eren col·locacions. Alguns exemples¹⁰² en són «*aclarir un dubte*», «*argument sòlid*», «*bonança econòmica*», «*circular un rumor*», «*clàusula sòl*», «*desembocar un carrer*», «*destrucció d'ocupació*», «*dispositiu policial*», «*dispositiu de seguretat*», «*guardar silenci*», «*immersió lingüística*», «*inserció laboral*», «*llindar de la pobresa*», «*llum pública*», «*marc legal*», «*marge de maniobra*», «*ocupar una plaça*», «*parc empresarial*», «*punt de referència*», «*ronda de contactes*», «*sortir a la llum*», «*sortida d'una crisi*», «*trobar una solució*» i «*trencar un acord*».

Hem trobat un cas de discrepància al DIEC2. El diccionari de l'IEC considera que «defensar» pot ser emprat figuradament.¹⁰³ Un dels exemples d'aquest caràcter metafòric és «defensar uns drets». En canvi, algunes accepcions de l'entrada de «defensa», aplicables en un context similar, obvien aquest suposat sentit figurat.¹⁰⁴ També el GDLC defineix «defensa» com un mot jurídic, però no fa referència a cap sentit figurat.¹⁰⁵ Davant els dubtes, hem decidit conservar les combinacions de paraules que inclouen tant «defensa» com «defensar» i considerar-les col·locacions.

---

¹⁰² En cursiva el mot amb caràcter figurat.

¹⁰³ Entrada de *defensar* del DIEC 2:

«1 2 v. tr. [LC] per ext. Defensar algú el seu honor, els seus drets, els seus interessos. Defensar una causa, una opinió, una teoria. No tens raó, perdràs: defenses una mala causa».

¹⁰⁴ Aquestes són algunes de les accepcions de *defensa* al DIEC2:

«1 4 f. [DR] [LC] Allò que és dit o escrit per defensar algú o alguna cosa. *Publicar una defensa de la religió.*

2 1 f. [LC] [DR] Acció judicial de defensar algú contra una acusació. *La defensa de l'acusat. L'advocat encarregat de la defensa.*

2 2 f. [LC] [DR] Conjunt d'al·legacions i de raonaments explanats per l'advocat defensor en l'acte del judici penal per sostenir les tesis favorables al seu client i per desvirtuar les al·legacions de la part contrària o del ministeri fiscal.

2 4 f. [DR] Dret de la persona de demostrar, per ella mateixa o mitjançant persona lletrada, la manca de fonament d'allò de què hom l'acusa.

3 1 f. pl. [LC] Allò que defensa o protegeix».

¹⁰⁵ «4 f 1 DR Dret de la persona de demostrar, per ella mateixa o mitjançant persona lletrada, la manca de fonament d'allò de què hom l'acusa

Quan parlem dels tipus de col·locacions, veurem que hi ha col·locacions nominals o verbals que es poden combinar amb locucions. És clar que en aquests casos sí que hi pot haver un caràcter figuratiu. A partir d'exemples extrets del nostre corpus, a continuació oferim una llista de col·locacions que podrien semblar dubtoses, amb l'accepció dels diccionaris que pensem que és d'aplicació en cada cas; són accepcions que no tenen sentit figurat o que no podem entendre'n el significat «per extensió» o «figuradament». En alguns casos, quan ens ha semblat adient reforçar una primera accepció d'un diccionari, hem inclòs les entrades de més d'un diccionari. En general, quan el DIEC2 esclaria els dubtes, no hem cercat més confirmacions. La cursiva indica el mot cercat als diccionaris; també hem inclòs un dels exemples trobats al corpus:

— **agafar per sorpresa:**

DIEC2: «5. 1 tr. [LC] Atènyer sobtosament. *L'ha agafat la tempesta prop de Sant Celoni*».

«L'anunci *va agafar* els promotors i la Conselleria mateixa *per sorpresa*, tenint en compte que es produeix només dos dies després que l'empresa propietat d'Eusebio Cano sol·licitàs formalment a Cort la llicència d'activitats» (*Ara Balears*, 31 gener, p. 12).

— **alt càrrec, alt poder adquisitiu, alt tribunal:**

DIEC2: «3 2 adj. [LC] Que passa del nivell ordinari o d'un nivell donat, que arriba més amunt, més enllà, superior a les coses de la mateixa espècie. *Preu alt. Nombre alt. Temperatures altes. Les classes altes de la societat. L'alta burgesia. L'alt clericat. Una escola d'alts estudis. Altes matemàtiques. Alta protecció. Alta estima. Alt concepte. Alta traïció*».

---

2 DR PROC Part que es defensa.

3 DR PROC Representant de la part que es defensa.

4 DR PROC Conjunt d'al·legacions i de raonaments explainats per l'advocat defensor en l'acte del judici per sostenir les tesis favorables al seu client i per desvirtuar les al·legacions de la part contrària o del ministeri fiscal.

5 DR PROC Dins un procediment judicial o administratiu, actuació professional de l'advocat, prèviament designat o nomenat, en interès del seu client.

6 **legítima defensa** DR PEN Circumstància eximent de la responsabilitat criminal que neix del dret que té la persona a defensar-se o a actuar en defensa dels seus parents o d'altres persones que són objecte d'una agressió injusta».

«El Govern s'aferra a l'escletxa oberta dijous pels *alts càrrecs* de diversos ministeris en la reunió que mantingueren amb els presidents pitiusos» (*Ara Balears*, 8 febrer, p. 10).

— **àrea d'influència:**

DDL: «•4. [Ncompt (*de* N₁) (*de* N₂)] (N₁[atracció]; N₂[població]) Àrea sobre la qual una organització exerceix la seva força [d'atracció]₁ pel que fa a les seves funcions: ~ *d'influència*, ~ *d'acció*, ~ *d'expansió*».

«Això no obstant, queden dos gegants més per entrar en servei: Estada, amb 65.000 metres quadrats, i les Fontanelles, amb 82.000, són altres exemples del canvi que experimentarà la perifèria i *àrea d'influència* de Palma». (*Ara Balears*, 26 gener, p. 4).

— **arribar a un acord / arribar a una conclusió:**

DIEC2: «2 1 intr. [LC] Atènyer el fi perseguit. *Arribar a la presidència. Arribarà a catedràtica*».

«Que *s'arribi a acords*, que s'apliqui sa normativa i que en es final tenguem una societat millor» (IB3 TV, 7 gener, 25'35").

— **arxiu d'un cas, arxivament d'un cas, arxivar un cas, arxivar una causa, arxivar una denúncia:**¹⁰⁶

DJ: «v. tr. Guardar i organitzar {documents} en un arxiu perquè hom en considera necessària la conservació pel seu interès històric i jurídic, tot i haver-ne caducat el valor administratiu immediat. Ex.: *Han arxivat el cas. La Fiscalia de Barcelona ha arxivat les actuacions contra diversos càrrecs polítics*».

«La fiscalia ha demanat *l'arxiu del cas* Eivissa centre perquè no hi troba indicis de delicte» (RNE, 26 gener, 13'00").

— **atemptar contra un dret:**

GDLC: «v intr Cometre un atemptat contra algú o alguna cosa. *Atemptar contra els ministres i contra la constitució*».

---

¹⁰⁶ Aquestes col·locacions no són recollides pels diccionaris generals. El DJ, com veurem a continuació, no dóna a entendre exactament el sentit de tancament d'una causa judicial, que tenen, en opinió nostra, aquestes col·locacions. En canvi, els exemples palesen que hauria d'existir l'accepció que nosaltres pensem que s'ha d'aplicar.

«Companyies elèctriques, telefòniques, bancs, sobretot grans empreses davant les quals els consumidors se senten indefensos, però també reconeixen que no reclamen cada vegada que *atempten contra els seus drets*» (RNE, 15 març, 5'15").

— **balança fiscal:**

GDLC: «5 ECON I Quadre general de les relacions de dèbit i crèdit que lliguen un àmbit econòmic amb l'exterior».

«La coalició econacionalista va valorar ahir de manera molt negativa les intencions de Cristóbal Montoro de modificar el càlcul de les *balances fiscals* de les comunitats autònomes» (*Ara Balears*, 26 gener, p. 12).

— **banc dels acusats:**¹⁰⁷

DIEC2: «1 I m. [LC] [IMF] [AQ] Seient més o menys llarg, generalment de fusta, amb respatller o sense, on caben dues o més persones, que pot tenir braços als dos extrems i també entremig. *Ens assegüerem tots tres en un banc. Banc respatller o de respatller. Els bancs d'un passeig, d'una avinguda. Banc d'església. Els bancs d'una classe, d'una aula. El banc dels acusats. Banc d'arborar*».

«Perquè la filla del rei *s'assegui al banc dels acusats* caldria que alguna de les acusacions ho reclamés i que el jutge hi accedís» (*Ara Balears*, 8 gener, p. 4).

— **blanqueig de capitals/ blanqueig de doblers:**

DIEC2: «2 m. [LC] Operació financera destinada a donar aparença de legals als guanys obtinguts per mitjans delictuosos».

«Però el tribunal va deixar una porta oberta: la d'un possible delictes fiscal o de *blanqueig de doblers*» (*Ara Balears*, 7 gener, p. 7).

— **base científica:**

DIEC2: «2 I f. [LC] Allò per què alguna cosa se sosté. *La base del seu raonament. Aquests fets són la base de la seva teoria*».

---

¹⁰⁷ Aquesta col·locació pot semblar una metàfora i, per tant, una locució, però el banc dels acusats existeix físicament en una sala de justícia, ningú més no s'hi asseu.

«Company també ha dit que el ministre de medi ambient li va assegurar ahir en la conferència sectorial que els estudis ambientals de les prospeccions previstes al golf de València es faran amb tota la rigorositat i amb *base científica*» (RNE, 25 febrer, 3'20").

— ***burlar una llei***:

DIEC2: «2 v. *intr. pron.* [LC] No prendre's seriosament algú o alguna cosa. *De les teves amenaces, se'n burla pla bé, ell. Burlar-se de les lleis. No fa cas de pares ni de mestres: es burla de tots ells*».

«Costa advertí que Bauzà és un 'president interí que ha intentat *burlar la llei* només per allò que únicament li interessa, que és salvaguardar els seus interessos privats'» (*Ara Balears*, 2 abril, p. 7).

— ***cadena de televisió***:

DIEC2: «8 3 f. [CO] Associació de mitjans de comunicació que pertanyen a una mateixa persona o societat».

«Per això, «consideram que tot i que les *cadena de televisió* no els retransmetin, aquest problema és un drama creixent», hi insistí» (*Ara Balears*, 12 març, p. 13).

— ***cadena hotelera***:

GDLC: «ECON Conjunt d'establiments, de sucursals o d'agències que formen part d'un negoci».

«Aquesta *cadena hotelera* compta en total amb tres establiments a les Illes, dos a Eivissa i aquest de Mallorca» (IB3 TV, 29 abril, 14'40").

— ***captura de pantalla***:

TERMCAT: «Còpia del contingut que es visualitza a la pantalla d'un ordinador en un moment determinat».

«Com es pot veure en algunes *captures de pantalla* fetes pels docents, alguns membres d'aquesta plataforma animen a tirar ous als participants de la comparsa i a escridassar-los» (*Ara Balears*, 1 març, p. 8).

— ***carregar despeses***:

GDLC: «carregar en compte ECON Assentar en el debit d'algú».

«Castro enumera un bon seguit de *despeses* personals (viatges, festes, compres, l'equipament del Palauet, cursets— fins i tot un de salsa) que els ducs *van carregar a*

Aizoon, això com la contractació de servei domèstic, a qui van dir inicialment que pagarien «en negre»» (*Ara Balears*, 8 gener, p. 5).

— **cercar una excusa / cercar una solució:**

DIEC2: «1 *l v. tr.* [LC] Assajar, provar, de trobar, de descobrir. *Cercar una cosa que s'ha perdut. Feia una hora que et cercàvem. Anar a cercar herba per al bestiar. Cercar la veritat, la solució d'un problema. Cercar ajut. Cercar un remei al seu dolor. Cercar una dona, cercar muller*».

«El govern acata la decisió i afirma que s'estan estudiant altres vies per *cercar una solució*» (IB3 TV, 8 gener, 1'50").

— **cobrir les despeses:**

DIEC2: «8 *2 tr.* [LC] [ECT] Les entrades, igualar (les despeses). *Les quotes dels socis no han cobert les despeses de la Festa Major*».

«El Consell preveu formular un crèdit de 14 milions per *cobrir les despeses* previstes i vendre un edifici que li hauria de reportar ingressos extraordinaris per valor de 5,4 milions» (*Ara Balears*, 7 gener, p. 6).

— **cobrir una informació / cobrir una notícia:**

DIEC2: «6 *tr.* [LC] [CO] Un periodista, seguir (un esdeveniment) per informar-ne. *La revista l'havia enviat a cobrir el canvi de règim de Cuba*».

«El que sí s'ha tractat, un dels punts dels quals s'ha parlat i que ja en tenim constància, és els criteris que utilitzaran pels mitjans de comunicació que vagin a *cobrir aquesta notícia*». (IB3 TV, 22 gener, 17'55").

— **conkurs desert:**¹⁰⁸

GDLC: «2 *adj 1* Dit de la subhasta, del concurs, als quals no concorre ningú».

«Avui l'Ajuntament de Palma ha declarat *desert el concurs* públic perquè una empresa faci la fira i ha explicat que Cort no està disposat a assumir-ne l'organització» (IB3 TV, 2 abril, 26'10").

— **confiar cegament:**

---

¹⁰⁸ El DDLC també recull aquesta accepció sense referir-se a un caràcter figurat. En canvi, el DIEC2 apunta que el sentit de «desert» s'ha d'entendre «per extensió» quan s'aplica a un premi o a una subhasta.

DIEC2: «**2** *adj.* [LC] Privat de seny, de discerniment, per alguna passió. *Cec de ràbia. L'amor fa tornar cecs els homes*».

«*Confia cegament en el seu marit, en el seu «bon fer»» (Ara Balears, 9 febrer, p. 4).*

— **congelació salarial / congelar un sou:**

DIEC2: «**4** *2 tr.* [ECT] [LC] Declarar provisionalment immodificables (sous, salaris, preus o places d'una plantilla)».

«*Als càrrecs públics també se'ls congela el sou» (Ara Balears, 20 febrer, p. 13).*

— **cordó policial:**

DIEC2: «**5** *1 m.* [LC] [DE] Conjunt de persones col·locades a intervals al llarg d'una línia per impedir el pas d'un costat a l'altre d'aquesta línia. *Un cordó de policia impedia l'accés a la plaça*».

«Álvarez admet que va anar a l'acte d'homenatge 'al rei que va dur el cristianisme, la llengua romanç i la cultura occidental a aquesta terra' i que era al mateix costat del *cordó policial* que els membres del GAB, però afirma que no es manifestava amb ells» (*Ara Balears, 2 gener, p. 10*).

— **córrer un risc:**

DDL: «**5a.** [N₁ V N₂] (N₁[humà]; N₂[situació adversa, situació arriscada]) [Algú]₁ passar [una situació adversa, una situació arriscada]₂. ~ *un perill, ~ un risc, ~ una aventura, ~ una sort, ~ la quinta, ~ fortuna. Oi més, el seu imperi corria menys perill d'atacs en ésser limitat pel vorell occidental de la planícia anatòlia, i ja no provà més de posseir cap territori europeu.* [Riba² (1920) [T]: 93, p. 118]».

«I deim presumpte no amb gens de mala intenció, sinó perquè, a dia d'avui, el casino que pretén ubicar-se al vell Bingo Balear *corre un cert risc* de no obtenir les preceptives llicències municipals d'obres i activitats» (*Ara Balears, 4 febrer, p. 12*).

— **cos consular / cos de seguretat:**

DIEC2: «**10** *1 m.* [LC] [DR] [DE] Col·lectiu, conjunt de persones que formen com un organisme, que exerceixen una mateixa funció, etc. *El cos de bombers d'una vila, etc. El cos d'enginyers de camins, de telègrafs, etc., d'un*

estat. El cos consular. El cos mèdic. El cos d'infanteria, de cavalleria, d'artilleria, etc., d'un exèrcit. Cos policial».

DDL: «**4a.** [Ncompt (de N₁)] (N₁[funció]) Col·lectiu organitzat [amb la mateixa funció professional]₁. ~ de redacció, ~ de guàrdia, ~ de ball, ~ de seguretat, ~ d'artilleria, ~ de policia, ~ de vigilància // ~ social, ~ electoral, ~ polític, ~ legislatiu, ~ consultiu, ~ diplomàtic, ~ mèdic, ~ administratiu // formar un ~, constituir un ~, pertànyer a un ~, entrar en un ~. Actualment el tenen en estudi els companys del cos de Sanitat militar de Barcelona, per les seves aplicacions a l'Exèrcit. [Calicó (1933): 61, p. 62]. Evidentment, el règim jurídic de la funció pública ha de ser general i no per a cada cos. [Lliset (1986): 35, p. 215]».

«Des de primera hora d'avui matí, els agents dels *cossos* i forces de seguretat han blindat la zona dels jutjats d'avinguda d'Alemanya» (IB3 TV, 8 febrer, 24'05").

— **cridar l'atenció:**¹⁰⁹

DIEC2: «**4 1 tr.** [LC] Atreure. *Aquestes punxes criden el llamp. Cridar l'atenció d'algú.*

«Quan ha baixat del cotxe, hem vist que anava sense emmanillar i això *ha cridat l'atenció*» (IB3 TV, 31 gener, 5'35").

— **debat obert:**

DIEC2: «**1 2 adj.** [LC] Sense límit de participació. *Una sessió, una assemblea, una reunió, oberta. Torneig obert de tennis.*

«El *debat* serà *obert* a la ciutadania i es retransmetrà a través de la pàgina web per facilitar el seguiment» (IB3 TV, 2 abril, 21'15").

— **deixar clar:**

DDL: «**2a.** [N₁ V N₂ ADJ₃/ADV₃] (N₁[fet, animat]; N₂[animat, cosa, fet]) [Un fet, algú]₁ provocar que [algú, un animal, una cosa, un fet]₂ resti [en un determinat estat, en una determinada condició]₃. ~ en llibertat, ~ sense resposta // ~ sol, ~ clar. *En una ocasió, el pare tingué un impuls que em deixà sorprès.* [Calders (1955):N, p. 151]. *La ventada del dia 10 els deixà en la pura nuesa i la terra es cobrí de fulles mortes [...].* [Pla (1953): N, p. 251]».

---

¹⁰⁹ El DIEC2 no considera que aquesta combinació tingui un sentit figurat, però opina el contrari el GDLC.

«El consell ha volgut *deixar clar* i també ho farà en aquestes al·legacions que els estudis que ha presentat fins ara la petroliera Cairn Energy han estat de forma segmentada, però no globals, i que la forma global és com s'haurien de fer per resultar més fiables» (IB3 TV, 22 gener, 25'10").

— ***desviació pressupostària:***

TERMCAT: «Diferència existent entre el preu, el cost, el resultat comptable, etc. previst i el que es produeix».

«La magistrada no dubta que aquesta *desviació pressupostària*, que gairebé va duplicar les previsions inicials, ‘va redundar en el benefici econòmic d'ells i de l'empresa adjudicatària’» (*Ara Balears*, 15 març, p. 5).

— ***donar fruit:***

DIEC2: «2 2 m. [LC] [DR] Profit, utilitat, que alguna cosa produeix. *Els fruits del seu treball, de les seves fatigues. Els fruits d'una bona educació. Treballar amb fruit, sense fruit. Donar fruit un treball*».

«El PSIB, que faria costat a la consulta, també reconegué que l'opinió pública està en contra d'aquestes operacions i «ara el més important és veure com actua el Govern del PP i el president Bauzá davant el govern de Madrid», apuntà el portaveu adjunt, Vicenç Thomàs, qui advertí que s'haurien d'emprendre accions judicials si les actuacions polítiques no *donen fruit*» (*Ara Balears*, 20 febrer, p. 7).

— ***eixugar un deute:***

DIEC2: «3 tr. [ECT] Liquidar, pagar totalment, (un deute, un dèficit, etc.)».

«El PP vol 47 milions més per als consells i que *s'eixugui el deute*» (*Ara Balears*, 25 abril, p. 7).

— ***elevant un escrit:***

DIEC2: «3 tr. [LC] Adreçar (un escrit oficial) a una autoritat, a una persona de categoria o de càrrec superior, etc. *Elevant una queixa al director*».

«Els ecologistes *han elevat un escrit* a la Fiscalia perquè investigui les obres del centre comercial» (*Ara Balears*, 22 gener, p. 11).

— ***entrar en contacte / en funcionament / en servei / en vigor:***

DDLC: **V7a.** [N₁ V en/a N₂] (N₁[humà, grup, cosa]; N₂[situació, estat]) [Algú, un grup, alguna cosa]₁ passar a estar [en una situació determinada, en un estat determinat]₂. ~ *en contacte*, ~ *en relació*, ~ *en conflicte*, ~ *en acció*, ~ *en funcions*, ~ *en servei*, ~ *en competència*, ~ *en funcionament* // ~ *en escena*, ~ *en vigor*. *I fou precisament pocs dies després que el Vesubi va entrar en erupció.* [Cavall Fort (1984): 47, niv. 4, p. 7]. *En els dos casos, la incidència va ésser que entraren sobtadament a la palestra elements nous, abans inoperants.* [Maspons (1956): 30, p. 137]».

«Podria entrar en funcionament aquest mateix estiu» (IB3 TV, 27 març, 38'00").

— **façana marítima:**

DIEC2: «**2 f.** [GG] Litoral o front marítim d'un país o d'un territori».

«També volen més reunions amb el batle i que l'ajuntament organitzi una reunió amb Ports de les Illes per parlar sobre la *façana marítima*» (IB3 TV, 22 gener, 23'20").

— **font consultada / fonts judicials / fonts jurídiques / fonts policials / fonts properes:**

DIEC2: «**3 2 f.** [BB] Origen d'una informació. *Saber una cosa de bona font*».

«Segons *fonts properes* al centre penitenciari, l'antic polític del PP ha sol·licitat aquesta mesura, que li permetria sortir de la presó cada pic més sovint, d'una manera esglaonada» (*Ara Balears*, 25 febrer, p. 8).

— **font d'ingressos:**

DDLC: «**2a.** [Ncompt (de N₁)] (N₁[fenomen, fet, sentiment, activitat, element, cosa abstracta]) Origen [d'un fenomen, d'un fet, d'un sentiment, d'una activitat, d'un element, d'una cosa abstracta]₁. ~ *de riquesa*, ~ *de vida*, ~ *d'ingressos*, ~ *d'inspiració*, ~ *de coneixement*, ~ *d'amor*, ~ *poder*, ~ *de bellesa*, ~ *de veritat*, ~ *de plaer* // ~ *principal*, ~ *inestroncable*, ~ *inesgotable*. *Déu és la font de la vida, infinit, etern, immens.* [Esclasans (1950): A, p. 72]ⁱ. [...] *la possibilitat que els països productors intervinguin en el mercat de productes petrolífers elaborats és una font de preocupació per als refinadors occidentals [...]*. [Salla (1984): 66, p. 48]. *El poder canvia de mans, però la font és la mateixa en virtut d'una identificació amb l'esperit que presidí la seva formulació [...]*. [Pedrolo (1979): N, p. 219]».

«Fluxá defensà que «després de l'esforç» que s'ha fet a les Illes en l'àmbit turístic, no es pot permetre una indústria com la del petroli, amb el risc que suposa per a la principal *font d'ingressos*». (*Ara Balears*, 1 març, p. 4).

— ***força d'esquerres / força política:***

DDL: «•5. [Ncompt (ADJ₁)] (ADJ₁[ideologia, sector econòmic, classe social]) Agrupació organitzada de persones amb la finalitat d'incidir públicament per defensar [una ideologia, un sector econòmic, una classe social]₁. ~ *política*, ~ *sindical*, ~ *obrera*. *Una altra de les lluites positives, i que Unió des dels seus inicis ha proclamat, ha estat la seva coordinació amb les restants forces pageses de l'Estat espanyol*. [Benelbas (1977): 33, p. 125]. *Si tractem d'esbrinar unes raons pròximes [...] potser la més contundent, quatre anys de política dolenta com a primera força de l'oposició al Parlament*. [Avui (1984): 40, niv. 1, p. 14]».

«Els familiars de les víctimes del vaixell presó renunciar a fer un monument a Maó si no hi ha consens entre totes les *forces polítiques*» (RNE, 20 febrer, 20'30").

— ***formular una acusació:***

GDLC: «3 DR Exposar en la forma que cal els càrrecs, les acusacions i les defenses».

«Segons Barceló, aquesta causa «parteix de les *acusacions* gratuïtes i sense fonament *formulades* per alts càrrecs del PP del Consell que prèviament havien signat informes favorables als expedients d'El Camí i llavors canviaren d'opinió»» (*Ara Balears*, 27 març, p. 14).

— ***formular una pregunta / una petició:***

DIEC2: «2 1 tr. [LC] Posar en una forma clara i precisa (una proposició, un càrrec, una comanda, etc.)».

«El jutge ha preguntat fins ara, *ha formulat* la meitat de *les preguntes* preparades» (RNE, 8 febrer, 4'40").

— ***immigrant sense papers:***

DIEC2: «4 2 m. pl. [LC] [DR] Documents que proven la identitat, la validesa, l'autorització. *Tenir els papers en regla*».

«Fa dos anys que es va aprovar el reial decret que llevava la targeta sanitària als *immigrants sense papers*» (RNE, 25 abril, 35'10").

— **impacte ambiental / impacte econòmic / impacte mediambiental:**¹¹⁰

DIEC2: «2 *l m.* [LC] Efecte produït per alguna cosa. *L'impacte de la publicitat*».

«L'any passat, l'Spain Convention Bureau xifrà en 19.900 les reunions i trobades de feina duites a terme a l'Estat, amb una assistència de 3.024.000 delegats i un *impacte econòmic* estimat superior als 5.000 milions d'euros» (*Ara Balears*, 2 gener, p. 6).

— **invasió de competències / envair competències:**

GDLC i DIEC2: «2 Acció d'abrogar-se facultats o atribucions pròpies d'altres persones».

«Quan un ministeri, com és el cas del d'Hisenda, interpreta que hi ha una *invasió de competències* o visos d'inconstitucionalitat, es posa en marxa tot un dispositiu que inclou la notificació de l'article o articles que es consideren contraris a llei a la Comissió bilateral, que sol crear un grup de treball» (*Ara Balears*, 25 abril, p. 4).

— **joc brut:**

DIEC2: «5 *adj.* [LC] Contrari a l'ètica o a la legalitat. *No vull saber res dels teus negocis bruts*».

«Enfront d'aquest *joc brut*, la companya de feina de la demandant assegura que la dona «era especialment ingènua»» (*Ara Balears*, 20 febrer, p. 11).

— **juguar un paper:**

DDL: «•3a. [N₁ V N₂ (*en/entre* N₃)] (N₁[humà, factor, element]; N₂[funció, influència, poder]; N₃[procés, acció, organització]) [Algú, un factor, un element]₁ exercir [una funció, una influència, el poder]₂ [en un procés, en una acció, en una organització]₃. ~ *un paper*, ~ *un rol*, ~ *una part*, ~ *amb avantatge*, ~ *a la contra*, *un interès* ~, *la sort* ~ // ~ *a favor*, ~ *net*, ~ *brut*, ~ *fort*. Tots aquests elements juguen un paper essencial en la vida dels animals i de les plantes. [Plana (1981) [T]: 50, p. 74]. *El tema de la capitalització en arts i ormeigs de pesca juga entre els armelladers un paper de prestigi [...]*. [Alegret (1987): 63, p. 219]. *L' any 1640, la Generalitat reprenia el paper que havia jugat en 1462*. [Nicolau d'Olwer (1933): 94, p. 30]».

¹¹⁰ El DIEC2 no considera que aquesta combinació tenguí un sentit figurat, però opina el contrari el GDLC.

«Quin paper hi juga l'artista felanitxer Miquel Barceló en tot això?» (RNE, 25 febrer, 11'55").

— **línia successòria:**

DDLC: «10. [Ncompt] Successió d'individus relacionats entre si pel parentiu existent entre progenitors i descendents. ~ *directa*, ~ *materna*, ~ *masculina*, ~ *ascendent*, ~ *paterna*, ~ *femenina*, ~ *descendent*, ~ *successòria*. *Al morir els pares, no heretà res, tot i que era pobil (ells venien d'una antiga línia de fadristerns) [...]. [Valor (1980): N, p. 73]. [...] no s'esmenen de cap a peus els originals de ningú, i menys els d'en Pijoan, d'un estil personalíssim i del més autèntic dring catalanesc, que ve en línia legítima i natural dels Robert Robert, els Emili Vilanova, els Albert Llanes i els Pompeu Gener. [Quaderns (1947): 41, niv. 2, p. 6]».*

«La infanta Cristina és la segona filla dels reis d'Espanya i ocupa el setè lloc en la línia successòria» (IB3 TV, 7 gener, 18'40").

— **moviment bancari:**

GDLC: «13 moviments internacionals de capital ECON Transaccions de capital efectuades entre països o organitzacions internacionals, la forma de les quals depèn de l'objecte pel qual hom les duu a terme».

«Castro ha demanat els *moviments bancaris* entre juliol de 2008 i 2010» (*Ara Balears*, 1 març, p. 9).

— **obrir diligències / obrir judici oral/ obrir un expedient / obrir un procediment/ obrir un procés / obrir una investigació:**

DJ: «Donar començament {a alguna cosa} o posar-la en marxa o en funcionament. *Ex.: Obriran diligències penals contra l'acusat*».

DIEC2: «3 1 tr. [LC] [AD] [SP] Donar començament (a alguna cosa), posar en marxa. *Obrir la sessió. Obrir una discussió. Obrir la temporada de caça. Obrir el ball. Obrir un parèntesi. Obrir un compte. Obrir el foc contra l'enemic. Van obrir una botiga a la plaça de Vic*».

«La conselleria ha desmentit que s'hagin *obert expedients* informatius a més mestres de l'institut de Marratxí, tal i com han denunciat els sindicats» (RNE, 7 gener, 40'30").

— **palau de congressos:**

DIEC2: «2 m. [LC] Edifici gran destinat a un ús públic artístic, científic, social, etc. *El Palau de Belles Arts*».

«La idea de construir un *palau de congressos* a Palma és una vella aspiració del sector turístic quan s'adona de la potencialitat que pot tenir una infraestructura d'aquesta magnitud per atreure el segment del turisme de negocis» (*Ara Balears*, 2 gener, p. 4).

— **paper determinant/ paper important:**

DIEC2: «7 l m. [LC] Funció que algú aconsegueix en el si de la societat, d'un grup social, capteniment d'algú en tal o tal circumstància. *El paper dels vocals dins la comissió encara s'ha de definir. En aquella circumstància, ell va fer un bon paper, un mal paper. Tenir un paper important*».

«Eivissa i Formentera es decantaren clarament per Armengol, que jugà un *paper important* en el passat per resoldre la crisi interna que visqueren els socialistes pitiusos» (*Ara Balears*, 7 abril, p. 5).

— **paquet de mesures / paquet turístic:**

DIEC2: «2 l m. [LC] Conjunt que forma un tot. *Un paquet de mesures sanitàries*».

«Segons la informació proporcionada pel batle inquer, aquest *paquet de mesures* inclouria arreglar la gran quantitat de deficiències que presenta la xarxa d'aigua, com seria l'elaboració d'un pla de fugues o el canvi dels comptadors» (*Ara Balears*, 25 febrer, p. 13).

— **pegar una ullada:**

DDLC: «2. [N₁ V N₂] (N₁[animat]; N₂[acció, moviment]) Donar. ~ una mirada, ~ una ullada, ~ una embranzida, ~ una volada, ~ una estrebada, ~ una estirada, ~ un salt, ~ un bot, ~ un crit, ~ una becaina. [...] *pegà una corredissa camí amunt, i si la seva germana no cuita a seguir-lo, ben segur que el perd de vista.* [Sabater (1937): N, p. 85]».

«Són 120 pàgines a les quals, unes pàgines ja *hi hem pogut pegar una primera ullada* i per tant us en podem donar uns primers detalls» (IB3 TV, 20 febrer, 33'40").

— **penjar a la xarxa:**

DIEC2: «9 tr. [IN] En inform., transferir (fitxers) d'un client a un servidor».

«Els agents també han analitzat la informació facilitada per Wouzee sobre l'adreça IP del dispositiu a través del qual *es van penjar a la xarxa* el vídeo i el correu electrònic des del qual es va donar d'alta a la plataforma virtual l'usuari 'infanta', que és qui va penjar la gravació» (*Ara Balears*, 25 febrer, p. 8).

— ***perdre una feina / perdre una oportunitat:***

DIEC2: «Veure desaparèixer, deixar de conservar (quelcom susceptible de minva o destrucció). *Perdre un ull, una mà. Perdre els cabells, les dents. Perdre la paraula. Perdre la salut, la força. Perdre la paciència. Perdre el seny. Perdre la gana, l'apetit, la son. Perdre la memòria, el record d'una cosa. Perdre la fe, l'esperança. Perdre el bon humor. Perdre una obra interès. Perdre una roba el color. Aquesta roba perd*».

DDLC: «Quedar desposseït de [un bé material, un bé moral]₂. *paradis perdut // ~ terreny, ~ una feina, ~ una colònia, ~ una casa, ~ una hisenda. Els refugiats ho han perdut tot.* [Manent (1975):N, p. 54]».

«Baixes laborals: d'ençà que entrà en vigor la reforma laboral les baixes per malaltia s'han reduït un 27% perquè els treballadors tenen por a *perdre la feina*» (RNE, 27 març, 20'00").

— ***persecució ideològica:***

GDLC: «Inflicció de penes als adeptes d'una creença, d'una religió».

«Esteim davant d'una *persecució ideològica* en tota regla» (IB3 TV, 4 febrer, 14'30»), Conxa Obrador, diputada PSOE).

— ***petit botiguer / petit comerç / petit comerciant / petit empresari / petita empresa:***

DIEC2: «1 2 *adj.* [LC] Tot altre que gran o gros en nombre, grau, durada, valor, etc. *Tenir un pes petit. Una fortuna petita. Un petit error de càlcul. Fer un petit viatge. Un petit nombre de diputats*».

«Els *petits comerciants* lamenten que la nova llei estatal que permet fer descomptes tot l'any hagi «embullat» als clients, però confien que la temporada de rebaixes d'hivern, que majoritàriament comença avui, serà millor que la de l'any passat» (*Ara Balears*, 7 gener, portada).

— ***plataforma ciutadana:***

DIEC2: «4 f. [LC] Allò que hom fa servir de base per a recaptar els vots dels electors en una elecció. *La plataforma electoral d'un partit*».

«Josep Piris és l'impulsor d'una *plataforma ciutadana* que lluita per aconseguir millors preus i més freqüències, sobretot entre Madrid i Maó» (RNE, 22 gener, 23'30").

— **platja verge:**

DIEC2: «2 2 adj. [LC] Intacte. *Terra verge, mai encara no explorada o conreada. Selva verge. És verge encara, el raïm: ningú no n'ha menjat*».

«Pel que fa als espais naturals, vol acostar el parc al turista i millorar els accessos i aparcaments a les *platges verges*» (*Ara Balears*, 31 gener, p. 15).

— **portal web:**

DIEC2: «2 m. [IN] Lloc web que ofereix accés a un conjunt de recursos i serveis, com ara cercadors, bases de dades o comerç electrònic».

«És un estudi que ha fet el *portal web* especialitzat en viatges Skyscanner» (RNE, 8 abril, 37'10").

— **prestar atenció / prestar declaració:**

GDLC: «2 tr Seguit d'un substantiu no material, fer, tenir o observar el que el nom indica. *Prestar atenció. Prestar declaració. Prestar homenatge*».

«Per altra banda, també *presta una atenció* especial a millorar l'accessibilitat del turista al poble» (*Ara Balears*, 31 gener, p. 15).

— **restar importància:**

GDLC: «4 tr Llevar, treure. *Restar importància a un problema*».

«*Es resta importància* al qüestionament de la figura del batle que s'estaria fent des de L'entorn de José Ramón Bauzá i es recorda que els darrers batles populars a Cort han patit sempre el mateix a un any de les eleccions» (*Ara Balears*, 8 abril, p. 6).

— **rompre el silenci:**

DIEC2: «4 1 tr. [LC] Fer cessar la continuïtat (d'alguna cosa), interrompre-la. *Rompre el silenci. Rompre l'encant. Rompre la monotonia de la seva existència. Rompre el dejuni. Rompre la unitat, l'harmonia*».

«Munar, que arribà als jutjats emmanillada i partí amb les mans lliures, va decidir *rompre el silenci* que mantenia –a l'espera de l'eventual pacte amb la Fiscalia– i contestà les preguntes que li foren plantejades» (*Ara Balears*, 12 març, p. 4).

— **sanejar uns comptes:**

DIEC2: «2 tr. [ECT] Dur a terme operacions reals o comptables encaminades a refer (un patrimoni), a redreçar (una empresa, un sector econòmic, una administració pública, etc.)».

«El responsable econòmic de Cort també afirmà que els *comptes* públics municipals «*s'han sanejat*» sense que els ingressos corrents encara s'hagin recuperat per la crisi, per la qual cosa hi haurà una major disponibilitat quan es notin els efectes d'una recuperació de l'activitat econòmica» (*Ara Balears*, 20 febrer, p. 13).

— **sortir airós:**

DIEC2: «2 3 intr. pron. [LC] *sortir-se'n* Algú, salvar-se, de compromisos, dificultats, entrebancs, etc., que el destrenyen, sortir airós d'una empresa difícil, desistir-se'n. *La seva situació era difícil, però se'n va sortir molt bé*».

«La renúncia hauria estat un acte de forta càrrega simbòlica que, sigui o no culpable, hauria facilitat molt les coses, que es podrien recompondre després en cas de *sortir airosa* del tràngol judicial» (*Ara Balears*, 9 febrer, p. 11).

— **sortir bé:**

DIEC2: «2 1 intr. [LC] Tenir tal o tal èxit, resultat, solució. *A aquella, tot li surt bé. Els comptes no li surten bé. Els comptes no li surten. La comèdia ha sortit bé*».

«Elles no volen sentir res perquè respiraran quan avui –que és el dia que sí que hi ha notícia– *tot surti bé*» (*Ara Balears*, 8 febrer, pg 6).

— **sortir beneficiat:**

DDL: «7a. [N₁ V ADJ₂ (de N₃)] (N₁[humà];N₃[situació]) [Algú]₁ resultar [d'una manera determinada]₂ [en una situació]₃. ~ *victoriós*, ~ *elegit*, ~ *vencedor*, ~ *perjudicat*, ~ *trionfant*, ~ *beneficiat*, ~ *airós*, ~ *il·lès*, ~ *malparat*, ~ *escaldat* // ~ *guanyant*, ~ *perdent*. *Em pregunto qui és, qui són, els qui ara m'escolten irritats i decebutos perquè ahir vaig sortir il·lès de l'atemptat*. [Benguerel (1955): N, p. 228]. *Vaig sortir absolt, però convençut que la*

justícia, amb tot i ésser benèvola, no havia pogut fer ni faria mai res per mi ni per la meva mare. [Puig i Ferrer (1934): N, p. 192].

«Pel que fa als ajuntaments, el que més *beneficiat* sortirà per la decisió serà el de Palma, que cobra 8,3 milions d'euros del deute pendent» (*Ara Balears*, 8 gener, p. 11).

— **sortir per televisió:**

DDLC: «10d. [N₁ V (a/en/per N₂)] (N₁[humà, nom, informació, cosa]; N₂[mitjà de comunicació, obra, conversa])[Algú, el nom d'algú, una informació, una cosa]₁ aparèixer [en un mitjà de comunicació, en una obra, en una conversa]₂. ~ *al diari*, ~ *a una pel·lícula*, ~ *per televisió*. Això sí, *la màquina duu el meu nom, i diu quesortirà a les enciclopèdies*. [Albanell (1984): N, p. 38]ⁱ. *Joan Arols surt molt sovint en els documents de l'època [...]*. [Guimerà (1986): 65, p. 62]ⁱ. *Alerta —afegí en Gabriel de Cas Sabater—, que aquesta senyoreta surt per televisió*. [Orifloma (1974): 41, niv. 5, p. 6]. *Si es tracta del Sevilla surt la Giralda, el Guadalquivir, la Torre del Oro i la Calle de las Sierpes, els moros i el «señorito andalú»*. [Romeu (1959):79, p. 130]».

«Si un vol *sortir per la tele*, s'ha d'arriscar» (*Ara Balears*, 9 febrer, p. 8).

— **tall de trànsit/ tallar el trànsit/ tallar la circulació/ tallar un accés/ tallar un carrer:**

DIEC2: «5 3 tr. [LC] Interrompre, deturar o impedir el pas o el curs (d'alguna cosa). *Un torrent que talla el camí. Tallar la comunicació entre dues coses. Tallar la retirada de l'enemic. Tallar la febre. Tallar la paraula a algú. Això m'ha tallat l'apetit. Tallar la digestió*».

DDLC: «10a. [N₁ V N₂] [N₂ Vpron] (N₁[humà, sentiment]; N₂[acció, procés, cosa]) [Algú, un sentiment]₁interrompre la continuïtat de [una acció, un procés, una cosa]₂ ⇔ [Una acció, un procés, una cosa]₂interrompre's. ⇔ ~ *la comunicació*, ~ *una conversa*, ~ *la circulació*, ~ *el trànsit*, ~ *la febre*. Finalment *algú va tallar la gresca*. [Canela (1984): N, p. 68]. *La conversa, abans tan ferma, tot d'una es tallava*. [Bonet (1969): N, p. 16]».

«El carrer està *tallat* i ningú més que els periodistes acreditats pot accedir al punt més fotografiat els darrers dies» (IB3 TV, 8 febrer, 6'50").

— **temporada alta / temporada baixa:**

TERMCAT: «Període de l'any en què l'activitat turística és més important i, generalment, els preus dels allotjaments són més alts».

DDL: «•10. [N₁ (és) ADJ]; [ADJ N₁] (N₁[interval de temps]) [Interval de temps]₁ de poc rendiment. *temporada baixa*, ~ *moment*. [...] *es va acordar intensificar intercanvis en el camp turístic, sobretot de la tercera edat, per reforçar la temporada baixa del litoral català*. [Avui¹ (1988): 40, niv. 8, p. 29]. *Notes negatives: la desfeta de la Joves de Valls, el baix moment dels Castellans de Barcelona i la davallada dels Castellans de Terrassa*. [L'Esperidió (1984): 46, niv. 1, p. 6]».

«Els majoristes garanteixen el manteniment de la planificació de vols entre les Illes i Rússia per a aquesta *temporada alta*» (*Ara Balears*, 23 març, p. 4).

«L'objectiu, garantir la connectivitat que faci possible canalitzar l'augment de la demanda turística, especialment en *temporada baixa*» (IB3 TV, 22 gener, 14'50").

— **tràfic d'influències**

TERMCAT: «Delicte que consisteix a influir damunt de l'autoritat o d'un funcionari públic fent-se valer de facultats derivades de la seva relació personal o jeràrquica per obtenir un benefici econòmic».

«Seran els tres mateixos magistrats que la passada primavera varen dir, amb un vot particular, que la filla del rei no havia de declarar sobre un suposat delicte de *tràfic d'influències*» (RNE, 8 gener, 25'35").

— **tràfic de drogues:**

DDL: «2b. [Nincompt (de N₁)] (N₁[substància, objecte, humà]) Comerç il·legal [d'una substància, d'un objecte, de persones]₁. ⇒ ~ *de drogues*, ~ *d'heroïna*, ~ *d'esclaus*, ~ *de blanques*, ~ *d'obres d'art*, ~ *d'armes*, ~ *de dones*. *Resulta que l'Antal era un puter, dit en plata. I tenia coses a veure amb tràfic de filipines, diuen*. [Oliver (1985): N, p. 152]. *Si es legalitzés la droga blana, la marihuana, el hash i herbes semblants, s'evitaria el tràfic, els negocis enlluernadors i, sobretot, aquella colla de joves que s'han habituat a les drogues dures i que per tal d'aconseguir-ne són capaços de tot*. [Fuster (1984): N, p. 119]».

«Més endavant, també el varen condemnar a tretze anys i mig de presó pels abusos a nins menors i per un delicte de *tràfic de drogues* igualment relacionat amb un adolescent» (*Ara Balears*, 25 febrer, p. 8).

— **veure un judici / veure un recurs / vist per a sentència.**¹¹¹

DDL2: «•12. [N₁ V N₂] (N₁[tribunal]; N₂[causa, plet]) [Un tribunal]₁ assistir a la discussió oral de [una causa, un plet]₂ per tal de sentenciar-lo. *El Tribunal d'Ordre Públic de Madrid ha vist la causa contra tres sindicalistes acusats d'haver organitzat l'Aliança Sindical Obrera.* [Tribuna (1964): 41, niv. 1, p. 12]».

«Un dels arguments que algunes de les defenses dels 13 imputats (amb l'exconseller d'UM Antoni Pascual al capdavant) exposaren ahir per evitar que *el judici* sigui *vist* per un jurat popular –així com en principi està previst– era que «entre línies» es podia entreveure, de la lectura dels fets, la imputació velada d'un delictes de prevaricació, que no figura en el llistat de delictes que correspon jutjar al jurat popular». (*Ara Balears*, 29 abril, p. 6).

— **via penal:**

DJ: «Procediment jurídic.Ex.: *Via executiva. Via ordinària*».

«Aquestes accions legals se sumen a la intenció de la Junta de Personal Docent no Universitari d'iniciar la *via penal* mitjançant la interposició d'una querella contra els responsables de la Conselleria d'Educació per prevaricació» (*Ara Balears*, 31 gener, p. 8).

— **xarxa social**

DIEC2: «En inform., conjunt d'unitats funcionals autònomes interconnectades. *Treballar en xarxa*».

---

¹¹¹ El DDL2, com hem dit abans, no explicita si les accepcions tenen sentit figurat o no. Només aquí hem trobat *veure* com sinònim de celebrar un judici. De fet, un sinònim de «judici» és «vista» i la sala on es fan els judicis és la «sala de vistes». El verb «veure», molt probablement, té a veure amb l'accepció de «vista» següent, que nosaltres hem trobat al corpus amb la col·locació «sala de vistes», recollida així pel DIEC2: «4 f. [DR] Moment processal en què el jutge o el tribunal que entén en un afer pendent de sentència escolta la relació del secretari i els informes de les parts, juntament amb les proves pericials i testificals i l'interessat».

L'OBNEO fa una sèrie d'observacions molt interessants a l'entrada de «vista oral»: «el sintagma *vista oral* és una sinestèsia, figura retòrica que consisteix a associar elements que provenen de dominis sensorials diferents, en aquest cas, la vista i l'oïda. Però més enllà d'un recurs poètic, en l'àmbit processal una vista és una part d'un judici oral, solemne i públic, que culmina el procediment, en el qual el jutge o el tribunal que entén en un afer pendent de sentència escolta la relació del secretari i els informes de les parts, juntament amb les proves pericials i testificals i la persona interessada. Tot i així, en algunes fonts lexicogràfiques *vista* i *judici* apareixen com a sinònims plens, com també ocorre en els mitjans».

«El col·lectiu es refereix a comentaris a les *xarxes socials*, on asseguren que «sobrepassen els habituals insults als docents» i «de les ofenses s'ha passat a les amenaces i a la crida a sortir al carrer per fer-les efectives» (*Ara Balears*, 7 gener, p. 4).

El caràcter literal o figurat/metafòric d'una unitat fraseològica, però, no basta per distingir les col·locacions de les locucions. Hi ha casos de locucions tan transparents semànticament com les col·locacions. La idiomàticitat no és un tret inherent a les locucions, per tant cal tenir en compte altres factors diferenciadors, a més de la composicionalitat o no del significat. Ens referim a la fixesa. Ginebra (2003: 30) afirma que «globalment, es pot dir que les concurrències presenten una fixació menor que les locucions» i, per això, se'n diuen també combinacions semifixes. Per contra, direm que les locucions han de tenir aquesta característica per ser-ho; estan fixades en el sistema, com diu Corpas. «Mestre d'escola», «mestre de ball» «mestre d'obres» o «mestre de cerimònies» no tenen un significat metafòric, però, com que tenen una fixació molt forta, tant el DIEC2, com el DDLC i el GDLC consideren que són locucions. En canvi, el mot «mestre» funciona d'una manera diferent en els exemples de col·locació següents, recollits com a tals al DDLC, perquè tenen un grau de lexicalització molt menor: «mestre elemental», «mestre superior», «mestre de primera educació», «mestre espiritual» i «gran mestre». Les col·locacions, amb el temps i l'ús continuat, poden convertir-se en peces fixes de la llengua: «calçons blancs», per exemple, és una expressió que ja està fixada, institucionalitzada, lexicalitzada gràcies a l'ús, en el dialecte català de Mallorca.¹¹² Els lexicògrafs i gramàtics ens diran que és un compost lèxic o un compost sintagmàtic. Seco (1982: 198-199, citat per Corpas, 1996) troba que l'única diferència entre compostos i locucions és la solidificació ortogràfica. Corpas (1996: 93) accepta aquest criteri «*ante la falta de criterios adecuados que permitan deslindar claramente los compuestos sintagmáticos (sin unión ortográfica) de las locuciones*».¹¹³

Ja hem vist que fou Bally (1909, 1932) el primer a intuir que hi ha un tipus de combinacions a cavall entre les construccions lliures i les combinacions fixes de paraules. El *BBI Combinatory Dictionary of English* (1986) insisteix que les col·locacions ocupen una posició intermèdia entre les combinacions lliures i les

---

¹¹² Ja no podem dir altra cosa, tot i que el color dels calçotets no sigui el blanc. El que nasqué com un acte de parla evolucionà envers la col·locació per esdevenir finalment una locució, que recull el DIEC2.

¹¹³ Nosaltres, per si no havia quedat clar abans, trobam que lexicografia i fraseologia haurien d'unificar criteris i denominar locucions nominals aquestes peces fixes del lèxic.

expressions idiomàtiques. Són «unitats de naturalesa mixta» (Ginebra, 2003: 13). Zuluaga (2002: 57-58) troba que, a causa de la gradualitat dels fets del llenguatge, és mal de fer establir fronteres clares entre les combinacions de paraules: «*Al decir que las colocaciones son combinaciones, construcciones lingüísticas compuestas, a medio camino entre libres y fraseológicas, indicamos que no se identifican, propiamente, con ninguna de estas dos clases sino que, más bien, como fenómenos de intersección, presentan rasgos comunes con unas y otras*». En el mateix sentit s'expressa García-Page (2001: 95): «*a veces se olvida que entre las colocaciones y las combinaciones consideradas libres el límite tampoco está nada claro (está, si cabe, más oscuro) [...] más bien cabría pensar en la existencia de un continuum de niveles de libertad o sujeción con márgenes imprecisos*». Zuluaga sosté que les col·locacions comparteixen amb els sintagmes lliures la regularitat sintàctica i semàntica, estan compostes a partir de la gramàtica, sense irregularitats ni anomalies. La diferència respecte dels sintagmes lliures¹¹⁴ es basa en l'ús repetit, que confereix a les col·locacions un primer grau de fixesa. Segons Zuluaga (2002: 63), aquesta fixesa és completament arbitrària. No existeix cap raó lingüística per la qual diem «cometre un error» i no «fer un error», diem «fer benzina» i no «ficar benzina». Zuluaga afirma que aquest grau de fixesa, encara incipient, és el que acostava les col·locacions a les unitats fraseològiques, tot i que això no és suficient per considerar que formin part de la fraseologia. Corpas és una de les investigadores que recull la idea del diferent grau de fixesa com a element diferenciador entre locucions i col·locacions, tot afirmant que són «*unidades estables, combinaciones 'prefabricadas' en la norma, no en el sistema*» (Corpas, 1996: 51). La norma és la pragmàtica de la col·locació i el sistema és la gramàtica de la locució. Per això, Corpas (1996: 76) diu que solament amb l'ús, segons la norma, podem diferenciar els sintagmes lliures formats a partir de les regles creatives de la llengua de les col·locacions:

«las colocaciones ilustran preferencias de combinación y restricciones impuestas por el uso. Siendo esto así, no es de extrañar que las colocaciones no presenten ni la artificiosidad formal (recursos fónicos, disposiciones rítmicas, esquemas sintácticos, etc.) ni los rasgos arcaicos propios de un considerable número de UFS pertenecientes a las otras dos esferas».

---

¹¹⁴ Paradoxalment, podríem dir que «sintagma lliure» és una col·locació.

Amb el mateix esperit que Corpas, Martínez Salom (2014: 18) no es refereix a la fixesa, sinó a l'«estabilitat» de les col·locacions, lligada a la «preferència» d'ús; les col·locacions no són combinacions lliures, «sinó que es detecta una certa estabilitat en la manera com els mots concrets que les formen, i no uns altres, es combinen per formar aquesta seqüència lèxica». Sembla clar que és l'ús i solament l'ús el que fa que unes paraules en triïn preferentment unes altres per combinar-se de manera arbitrària. Les col·locacions es formen per l'ús, no per raons estrictament semàntiques: «el nom 'error', per tant, tria l'adjectiu 'garrafal' per codificar aquest significat. I [...] aquesta selecció està determinada per una convenció d'ús i no pas pel contingut semàntic inherent de l'adjectiu» (Ginebra, 2003: 13). És l'ús continu en els actes comunicatius, quotidians o periodístics, el que fa que una col·locació, a força de ser repetida, passi del discurs lliure a l'esfera de la fraseologia. És la reiteració d'una determinada tria lingüística i el seu ús (Hickley, 1989, Bassols, 1989, Verschueren, 1999, Salvador i Pérez Saldanya, 2000, Palau Sampio, 2007) el que fixa a poc a poc una determinada combinació de mots. Per això, la semàntica, la no composicionalitat del significat, tenen poca cosa a dir respecte de les col·locacions.

Les locucions es diferencien de les col·locacions per la «*insustituibilidad de sus componentes, fijación en cuanto el orden y la inseparabilidad de los mismos*» (Zuluaga, 2000: 66). Efectivament, si apliquem els criteris de Zuluaga als exemples que hem aportat abans, veurem que podem dir «professor de primera educació», però que «professor d'escola» no acaba de funcionar com a sinònim de «mestre d'escola»; podem incloure alguns mots enmig de la col·locació: «era un mestre excel·lent de primera educació», però no podem dir *«mestre excel·lent d'obres»; i podem canviar l'ordre a les col·locacions, com a l'enunciat «de primera escola era mestre», però no a les locucions com a *«de cerimònies era el mestre».

Corpas (1996) afegeix altres proves sintàctiques per determinar si una combinació de mots és o no una locució, com ara eliminar-ne elements i afegir-n'hi: *matar pájaros de un tiro / matar dos pájaros blancos de un tiro*. Mestres (2007: 390, i 2008) també hi diu la seva en la diferenciació entre col·locacions i locucions: «La concurrència [...] té una estructura constituïda per una base i un concurrent, fet que la diferencia de la locució, que no té una estructura predeterminada». Aquesta circumstància fa que la taxonomia de les col·locacions sigui eminentment sintàctica. Per això, les col·locacions (veg. cap. 3) tenen una certa flexibilitat en els seus patrons sintàctics. Així, una col·locació verbal com «superar una dificultat» té la correspondència nominal a

«dificultat insuperable». Ginebra (2003: 30) afegeix altres arguments, semblants als de Zuluaga, per distingir els dos tipus d'UFS:

- Les concurrències són generades per regles sintàctiques, amb algunes restriccions. Les locucions són unitats de lèxic.
- Les concurrències permeten la commutació paradigmàtica d'un dels elements sense que l'altre perdi significat ni funció, com hem vist ara mateix en el concepte de insubstituïbilitat dels components de Zuluaga.
- Les concurrències admeten la prova de la pregunta disjuntiva i les locucions, no: «és diner negre o legal»? , «encara dorm com un tronc¹¹⁵ o ho fa com qualsevol persona?»

Mestres (2007: 835) intenta afegir criteris semàntics per distingir les locucions de les col·locacions:

«malgrat que sempre hi pot haver unitats fraseològiques que són de mal classificar, la semàntica ens pot ajudar a distingir-les, ja que el conxorrent té un significat més o menys transparent, però és igualment seleccionat per la base, per davant d'altres complements que la llengua permet. Així, per exemple, 'diner negre' és una concurrència nominal, perquè és un tipus de diner, mentre que 'mosqueta morta' és una locució nominal, perquè no és cap classe de mosca, sinó que és un tipus peculiar de persona. Igualment, 'retrat robot' és una concurrència, perquè no deixa d'ésser un tipus de retrat, mentre que 'taula rodona' és una locució quan es refereix un grup de persones que es reuneixen».

A banda d'insistir sobre el que ja hem exposat sobre la col·locació «diner negre», no estem d'acord amb Mestres, perquè pensem que podem fer la mateixa prova per a les locucions. Així, «mestre d'escola», «mestre d'obres» i «mestre de cerimònies» són locucions i sabem que són un tipus de mestre. A més, trobem que «retrat robot» és una locució, perquè «robot» té un significat figuratiu.¹¹⁶ A més, si apliquem les proves de Zuluaga, no podem dir *«fotografia robot»¹¹⁷ ni *«robot retrat»; tal vegada podríem acceptar dir «retrat tipus robot», però no ens acaba de fer el pes. Insistim que es tracta de veure'n la freqüència de coaparició i la composicionalitat, a més d'aplicar-hi la intuïció dels parlants.

---

¹¹⁵ «Dormir com un tronc» és una concurrència complexa, el col·locatiu de la qual és una locució; en canvi, «dormir profundament» sí que és purament una concurrència.

¹¹⁶ A més, el DIEC2 recull «retrat robot» com a locució, a l'entrada de «retrat».

¹¹⁷ De fet, per Corpas (1996) «*retrato robot*» és una locució.

2.2.2. Classificació de les col·locacions

Revisarem a partir d'ara les classificacions que alguns autors han fet de les col·locacions: Corpas, 1996, Ginebra, 2003, i Navarro, 2002.

Corpas, amb el seu *Manual de Fraseología Española*, s'ha convertit en el punt de referència de fraseòlegs en llengua castellana i catalana. L'autora fa la classificació següent de les col·locacions i de la relació sintàctica entre els col·locats, tot seguint Benson i Hausmann:

Classificació de les col·locacions de Corpas (1996)	
substantiu (subjecte)+ verb	En aquest tipus de col·locacions, el verb denota una acció característica de la persona o cosa designada pel substantiu. Exemples: <i>estallar una guerra, acuciar un problema, correr un rumor, zarpar un barco, declararse un incendio, desatarse una polémica.</i>
verb+substantiu (objecte)	Els verbs d'aquestes combinacions, en tant que són col·locatius, presenten unes extensions col·locacionals de proporcions variables: des d'il·limitats a fixos. En aquest cas, el substantiu exerceix la funció d'objecte directe. Al primer grup pertanyen col·locacions com <i>desempeñar un cargo, una función o un papel, i zanjar un desacuerdo / una polémica / una discusión</i> , etc. A l'altre extrem hi situa Corpas col·locacions les bases de les quals « <i>presentan un patrón combinatorio muy limitado</i> », com <i>conciliar el sueño</i> (no atraer), <i>acariciar una idea</i> (no tocar una idea). En un punt intermedi situa una sèrie de casos amb un verb molt deslexicalitzat, quasi gramaticalitzat, i un substantiu que marca la

	<p>càrrega semàntica fonamental en la col·locació. Són verbs molt polisèmics, com: <i>dar, tomar, hacer, poner: tomar una decisión, dar comienzo, tener repercusión, poner en funcionamiento</i>. Segons Corpas, els substantius —en contrast amb els verbs— en aquest tipus de col·locacions ofereixen més possibilitat de variació.</p>
<p>adjectiu+substantiu</p>	<p>Es produeix «<i>un fenómeno semántico característico de este tipo de colocaciones: el adjetivo (colocativo) suele intensificar a su base, ya sea en sentido positivo o negativo en una determinada escala, como en el siguiente ejemplo de ‘error garrafal’:</i></p> <p>»González ha tenido conmigo errores garrafales, descortesías terribles, desprecios que retratan la propia personalidad del personaje».</p> <p>Corpas considera que aquest cas i d'altres, com <i>momento crucial</i>, podrien ser qualificats quasi com de solidaritats lèxiques. Altres exemples d'aquest tipus de col·locacions són: <i>fuente fidedigna, enemigo acérrimo, ignorancia supina, importancia capital, éxito fulgurante, relación estrecha</i>.</p> <p>En aquest tipus de col·locació, Corpas inclou les formades per dos substantius units sense cap tipus de nexa: <i>visita relámpago, hombre clave</i>. L'autora argumenta que no són locucions perquè se'n pot fer la substitució paradigmàtica dels components: <i>limpieza / guerra / viaje relámpago, cuestión / decisión / reunión clave</i>.</p>

substantiu+prep+substantiu	El primer substantiu és el col·locatiu i el segon és la base: <i>pastilla de jabón, rebanada de pan, tableta de chocolate, diente de ajo, ciclo de conferencias, banco de peces, enjambre de abejas, bandada de aves.</i>
verb+adverbi	Amb els exemples següents: <i>rogar encarecidamente, caer pesadamente, felicitar efusivamente, desear fervientemente, negar rotundamente, llorar amargamente, prohibir terminantemente.</i>
adjectiu+adverbi	Són col·locacions de participi en funció adjectival i adverbi: <i>profundamente dormido, estrechamente ligado, firmemente convencido, rematadamente loco, diametralmente opuesto.</i> Respecte d'aquest darrer exemple i en d'altres, per Corpas es produeix solidaritat lèxica entre els col·locats. Això es produeix quan en la definició d'un surt l'altre.

Ginebra (2003: 433-434) és, sens dubte, l'autor català que ha estudiat més les col·locacions i que a parer nostre fa una passa més enllà quan afegeix els criteris semàntics a les consideracions sintàctiques de les col·locacions (encara que això no vulgui dir que combreguem completament amb la seva proposta). Ginebra explicita que per fer la seva proposta ha tingut en compte els postulats de Corpas, Ruiz Gurillo i Lorente. El requadre que exposem a continuació inclou no solament la classificació de Ginebra, sinó també la comparació que n'hem fet amb Corpas:

Classificació de les col·locacions de Ginebra (2003)	
Concurrències nominals	En les classificatòries, l'element classificador

<p>classificatòries</p>	<p>adquireix un significat específic, com en els exemples «vi de taula», «diner negre», «gasolina súper», «pernil dolç», «vi blanc», «tarifa plana», «peix blau», «premsa groga», «novel·la rosa». El concorrent de les concurrències nominals pot ser de naturalesa sintàctica diversa. Pot ser un adjectiu posposat («diner negre»), un sintagma preposicional («vi de taula», «revista del cor», «tauleta de nit»), un nom en aposició («retrat robot», «vagó restaurant», «paquet bomba») o un adjectiu preposat («vell amic», «pobre home», «noves tecnologies»). Ginebra destaca que els llenguatges d'especialitat recorren sovint a les concurrències nominals classificatòries per crear terminologia: «assegurança total», «vi de criança», «cullereta de cafè». Són nous conceptes per a necessitats denominatives noves: «zona blava», «armes de destrucció massiva», «empresa multinacional», «desenvolupament sostenible», «plaça dura», «país en vies de desenvolupament», «llenguatge políticament correcte», «marques blanques», «temporada alta», «vaga de fam», «llibre de text», «societat de la informació», «turisme de sol i platja», «oferta pública d'accions», «empresa de treball temporal». Com que sovint vénen d'altres llengües, hi ha moltes possibilitats que es produeixin calcs.</p>
<p>Concurrències nominals intensificadores</p>	<p>A les concurrències nominals intensificadores, els substantius trien adjectius intensificadors específics. Així, «error» porta habitualment</p>

	<p>l'adjectiu «garrafal», l'«odi» és «visceral» i l'«enemic», «mortal». La restricció combinatòria, en aquests casos, no té per què ser exclusiva, però sí molt limitada. Ginebra diu que una cadena com «mentida garrafal» és estranya per als catalanoparlants, que tenen en «mentida podrida» una concurrència més coneguda. Altres exemples d'aquest tipus de concurrències nominals per Ginebra són: «xifra astronòmica», «diferència abismal» i «oposició radical».</p>
Concurrències nominals qualificadores	<p>Les concurrències nominals qualificadores són aquelles que ocorren en l'àmbit dels complements predicatius del nom. Exemples d'aquest tipus de concurrències són: «cotxe potent», «argument poderós», «café fort», «salutació cordial» i «terra fèrtil».</p>
Concurrències nominals col·lectivitzadores i quantificadores	<p>Aquest tipus de concurrències nominals són sintàcticament dos substantius units per un «de». Ginebra creu que la preposició és una simple marca partitiva, que no fa que puguem considerar la combinació un sintagma preposicional. Exemples: «companyia de teatre», «conjunt de rock», «bufet d'advocats», «claustre de professors», «eixam d'abelles», «ramat d'ovelles», «barra de torró», «tallada de meló», «llesca de pa», etc.</p>
Concurrències verbonominals	<p>Ginebra qualifica de concurrències verbonominals el que Corpas considera com a Verb+ Substantiu (objecte). En aquest tipus de</p>

	<p>concurrència, el verb no és funcional, segons Ginebra, sinó que és un verb de suport, verb lleuger o verb buit, verb deslexicalitzat o verb desemantitzat. Els exemples són nombrosos: «fer vergonya», «fer fàstic», «donar suport», «donar la llauna», «posar en contacte», «posar en coneixement», etc. També pertanyen a aquestes concurrències les formades per Substantiu (subjecte) + Verb: «declarar-se un incendi», «córrer un rumor», «regnar la calma», «esclatar una guerra», que Corpas classifica a part, perquè tenen un caràcter inacusatiu. Un tercer tipus de concurrències verbonominals són les estructures Verb+SP, si el nom del sintagma té caràcter predicatiu: «prendre en consideració», «tenir en compte», etc. I tenim encara un quart tipus de construcció sintàctica que pertany a aquesta varietat de concurrència, segons Ginebra: Verb (atributi) + Adjectiu: «estar com un llum», «estar vestit», «estar de vacances», «ser igual».</p> <p>L'autor argumenta en aquest punt que fins ara ha estat parlant de concurrències verbonominals del tipus predicatiu i que n'existeixen unes altres d'anomenades «argumentals». Ginebra no deu veure gaire clara la diferència, igual que nosaltres, quan admet que «ni l'una ni l'altra no ens acaben de convèncer». No importa, doncs, capficar-nos-hi gaire.</p>
Concurrències verbals	A diferència de les concurrències

	<p>verbonominals, els verbs són la base de les concurrències verbals. El verb pot anar acompanyat d'un intensificador específic, com «dormir com un tronc», «costar un ull de la cara». Moltes són comparacions: «menjar com un porc», «créixer com les carabasses», «treballar com un negre», «córrer més que el vent». El conxorrent també pot ser un adverb: «dormir profundament», «passar olímpicament»; un sintagma preposicional: «parlar pels descosits», «ploure a bots i barrals»; una locució adverbial: «saber del cert», «seure a la gatsoneta», «casar-se de penal», «riure per sota el nas».</p>
<p>Concurrències adjectives</p>	<p>Són les que tenen com a base un adjectiu. El conxorrent sovint és un intensificador: «prim com un fideu», «fred com el marbre». Concurrència de base complexa: «més + adjectiu»: «més ruc que pixar en l'aire». La base pot ser un participi: «obert de bat a bat».</p>
<p>Altres</p>	<p>En aquest apartat, Ginebra parla de concurrències preposicionals: «radicalment en contra». Així mateix, hi inclou un exemple de dues concurrències en cascada: «morir víctima d'una llarga malaltia».</p>

Carmen Navarro (2002: 202) fa una taxonomia de les col·locacions molt més simple que la de Corpas i de Ginebra. En la nostra opinió, és una classificació que s'adiu al nostre tema d'estudi, perquè hi aplica un únic criteri (el sintàctic) i té en compte

l'ordre de les paraules. Per contra, Corpas exclou aquesta circumstància de la seva proposta. La classificació té mancances, com explicarem tot d'una. Navarro parla de *patrones categoriales*, que hem resumit en un quadre:

Classificació de les col·locacions de Navarro (2002)	
substantiu+preposició+substantiu:	<i>derecho de veto, puntos de venta, punto de encuentro, punto de vista, fondos de inversión, tipos de interés, plan de pensiones, plan de choque, estado de opinión, creación de empleo.</i>
substantiu+adjectiu:	<i>renta fija/variable, poder adquisitivo, sector público, población activa, urna digital, masa salarial, dispositivo policial, venta directa, retribución variable, mandos intermedios, atención primaria, mercado negro, deuda pública, sector puntero.</i>
verb+substantiu:	<i>desatarse una polémica, tomar cuerpo, zanjar la polémica, tomar medidas, plantear problemas.</i>
verb+preposició+substantiu	<i>llevar a cabo, poner en marcha, poner en cuestión, ponerse de acuerdo, poner de manifiesto.</i>
substantiu+substantiu:	<i>coche bomba, paquete bomba, capital riesgo, carga fiscal.</i>
adjectiu+substantiu	<i>vieja economía, nueva economía, bajo consumo.</i>

La nostra investigació és deutora de la classificació de Navarro (2002). El seu article, intitulat «La fraseología en el discurso político y económico de los medios de comunicación», coincideix substancialment amb el camp d'estudi del nostre treball, per la qual cosa Navarro es troba en circumstàncies semblants a les nostres. Per exemple, es veu obligada a ampliar la proposta reduccionista de Corpas (1996) pel que fa a les col·locacions que combinen un substantiu i un adjectiu. Mentre Corpas ho resol amb un únic tipus (*Adjectiu+Substantiu*), Navarro veu que *renta fija*, *coche bomba* i *bajo consumo* són col·locacions que necessiten tres tipus (*Substantiu+Adjectiu*, *Substantiu+Substantiu* i *Adjectiu+Substantiu*). De manera anàloga, Navarro (2002) divideix en dos esquemes, *Verb+Substantiu* i *Verb+Prep+Substantiu*, el que Corpas (1996) considera que és un sol esquema, *Verb+Substantiu (objecte)*. Corpas inclou en aquest patró les col·locacions en què el complement és un sintagma preposicional, *Verb+(Prep)+Substantiu*. Així, Corpas equipara les col·locacions *desempeñar un cargo* i *poner en funcionamiento*. Cal dir que la nostra proposta és sincrètica i per això hem incorporat a la proposta de Navarro tipus de col·locacions de classificacions d'altres autors: els tipus *Adverbi+Adjectiu* i *Verb+Adverbi* de la classificació de Corpas (1996); tres tipus de construccions col·locatives preposicionals suggerides per Ginebra (2003); el tipus de col·locació verbal *Verb+Adjectiu* de Koike (2001),¹¹⁸ i les col·locacions complexes de Koike (2001), en les quals la base pot ser una locució, amb algunes variacions. També hem incorporat un tipus que no hem trobat a cap classificació: *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*, corroborat amb exemples del DDLC. A més, plantejem dos subtipus de col·locacions que apliquen la recursivitat (Corpas, 2001: 91, Ginebra, 2003: 44): una col·locació es converteix en la base d'una altra (*Substantiu+(Prep)+(Det)+Col·locació* i *Verb+(Prep)+(Det)+Col·locació*). Al capítol 3 ens estendrem en l'anàlisi dels tipus de col·locacions. N'avançem els apartats.

Col·locacions nominals

1. *Substantiu+Adjectiu*: «beguda alcohòlica»
2. *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu*: «cas de corrupció»
3. *Substantiu+Substantiu*: «carril bici»
4. *Adjectiu+Substantiu*: «alt càrrec»

---

¹¹⁸ Koike no fa una classificació general de les col·locacions, sinó que únicament en parla de determinats tipus.

5. *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació:*

5a) «aparell d'aire condicionat» / «vot a favor de»

5b) «eliminació de barreres arquitectòniques» / «animal en perill d'extinció»

Col·locacions verbals

6. *Verb+(Det)+Substantiu:* «convocar eleccions»

7. *Verb+Prep+(Det)+Substantiu:* «complir amb la legalitat»

8. *Verb+Adverbi:* «desmentir rotundament»

9. *Verb+Adjectiu:* «mostrar-se confiat»

10. *Verb+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació:*

10a) «aprovar per majoria absoluta»/ «votar a favor de»

10b) «asseure's al banc dels acusats»/ «comparèixer a petició pròpia»

Col·locacions adjectives

11. *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu:* «obert al públic»

12. *Adverbi+Adjectiu:* «estrictament necessari»

Construccions col·locatives preposicionals

13. *Prep+(Det)+Adjectiu+Substantiu:* «d'alt nivell»

14. *Prep+Substantiu+Adjectiu:* «a temps parcial»

15. *Prep+(Det)+Substantiu+Prep+Substantiu:* «en igualtat de condicions»

CAPÍTOL 3. EL CORPUS DOCUMENTAL: ESTUDI, ANÀLISI CRÍTICA I PARTICULARITATS

3.1. Metodologia del corpus

El nostre corpus l'hem extret de tres mitjans de comunicació en català de les Illes Balears:

- a) de l'edició illenca impresa del diari *Ara*
- b) dels informatius de Ràdio Nacional d'Espanya (RNE) a les Illes Balears
- c) dels informatius d'IB3 Televisió

La diversitat dels mitjans periodístics triats (premsa escrita, ràdio i televisió) i el fet que *l'Ara Balears* sigui un mitjà privat i que RNE a les Illes Balears i IB3 TV siguin de titularitat pública garanteix una recollida de dades significativa. A més, que els tres mitjans pertanyin al mateix àmbit geogràfic, el de les Illes Balears, ens permet comparar mitjans de comunicació d'un mateix geolecte, ja que el pretès model de llengua estàndard comuna a tots els mitjans dels Països Catalans és encara massa fluctuant. A més, calia que els polítics estudiats fossin d'un mateix àmbit administratiu, perquè la variabilitat contextual fos mínima.

Hem recollit el que han dit o escrit tant els periodistes com els polítics, en declaracions incloses en les informacions i en les entrevistes als tres mitjans. Així, hem pogut comparar les col·locacions que empen els uns i els altres per escatir si existeix alguna interferència entre els dos col·lectius i si tenen una preferència especial per algun tipus de col·locació. La nostra hipòtesi inicial és que hi ha una gran uniformitat entre les col·locacions que empen els periodistes i els polítics, perquè comparteixen un mateix domini lingüístic mediàtic. Partim del supòsit que en el llenguatge periodístic hi ha una equiparació en l'ús de les col·locacions, sense distincions entre els diferents mitjans. No hem analitzat les col·locacions quan són escrites o pronunciades per altres protagonistes de les informacions periodístiques, com podrien ser portaveus d'organitzacions ecologistes, sindicals, empresarials o socials; testimonis dels fets, jutges, fiscals, advocats, funcionaris o veïns, entre d'altres. Quan un polític és clarament castellanoparlant i no hi ha cap possibilitat que hagi dit el que transcriu el diari *Ara* en català, hem descartat la col·locació; així doncs, el corpus que hem recollit és

exclusivament en català. De vegades, una col·locació no es pot atribuir a cap polític en concret, perquè s'ha remès un comunicat a tots els mitjans de comunicació, en nom d'una institució pública o d'un partit polític. Aleshores, en el corpus l'atribuïm genèricament a «polític, sense especificar».

Per norma general, al nostre corpus consignem una col·locació per notícia, baldament es repeteixi al text. En canvi, sí que recollim la col·locació més d'una vegada si es repeteix al titular del diari o als sumaris radiofònic o televisiu, o si la col·locació és atribuïda a més d'un autor (periodista i/o polític).

El nostre recull de dades se centra en els primers quatre mesos de l'any 2014. Finalment, triàrem vint-i-un dies de manera aleatòria, si bé vam tenir en compte les consideracions següents:

a) Cada dimarts hi ha ple al Parlament de les Illes Balears i s'hi generen un bon nombre d'informacions polítiques.

b) El dia que la infanta Cristina de Borbó declarà com a imputada als jutjats penals de Palma (8 de febrer) i l'endemà.

c) Dia 1 de març, la diada autonòmica de les Illes Balears, propensa a les declaracions polítiques.

Els dies de l'anàlisi són els següents i poden ser consultats íntegrament a l'annex 3.

MES	DIES
Gener	2, 7, 8, 22, 26 i 31
Febrer	4, 8, 9, 20 i 25
Març	1, 12, 15, 23 i 27
Abril	2, 7, 8, 25 i 29

D'aquests dies, n'hem seleccionat les notícies referides a les compareixences judicials en casos de corrupció, que habitualment estan relacionades amb els polítics (no les compareixences judicials de casos comuns, com el tràfic de droga o els assassinats), les sessions del Parlament, les conferències de premsa dels partits polítics i dels grups parlamentaris, les notícies econòmiques (per exemple, les dades de desocupació, les referides al turisme —el principal sector econòmic insular— o al comerç i al món laboral en general, sempre que estiguin emmarcades en decisions polítiques), i l'actualitat política municipal. Totes les notícies analitzades en el corpus estan

restringides a l'àmbit geogràfic de les Illes Balears. Els informatius de RNE a les Illes Balears tan sols es fan ressò de notícies autonòmiques; en canvi, l'*Ara Balears* i els informatius d'IB3 TV inclouen també notícies d'àmbit estatal i internacional, les quals hem descartat. Així mateix, hem omès les notícies de successos, les esportives, les de la secció de societat (IB3 TV, 2 de gener, arribada dels Reis d'Orient a Palma) i les pàgines d'opinió del diari. No ens interessen les col·locacions emprades pels opinadors, perquè no sempre són periodistes i perquè aquesta tipologia textual conté una subjectivitat impròpia d'altres textos periodístics, com hem vist al capítol 1.

Dels informatius de ràdio i televisió¹¹⁹ n'hem recollit les notícies dels informatius del migdia. En el cas de RNE a les Illes Balears, analitzem el Radiodiari Migdia, que s'emet entre les 13.30 hores i les 14.00 hores. No hem inclòs en el corpus l'avanç informatiu de les 13.10 hores, ni el programa que s'emet a continuació, ja que no és un informatiu generalista comparable al dels altres dos mitjans estudiats.¹²⁰ Per això, el minutat comença habitualment a partir del minut 19' o 20'.

Una vegada vam haver establert quines notícies entrarien en el nostre estudi, vam fer una primera selecció de les combinacions de paraules que creïem que podien ser col·locacions, en funció dels paràmetres teòrics.¹²¹ Hem consultat en línia tres diccionaris generals: la segona edició del *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC2), el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDL) i el *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* (GDLC) de l'Enciclopèdia. Seguint Solà (2002), considerem que els diccionaris són bones eines per localitzar col·locacions: «En aquests casos un diccionari ja ens acostuma a orientar, perquè hi ha una clara relació semàntica entre els elements». El DIEC2 i el GDLC són els dos principals diccionaris generals de referència de la llengua catalana. Hem triat el DDL per raons evidents: encara que no estigui actualitzat del tot, és l'únic diccionari general en català que recull els casos de

---

¹¹⁹ En l'anàlisi de dia 8 de febrer d'IB3 TV, quan la infanta Cristina de Borbó anà a declarar als jutjats penals de Palma, enmig de l'informatiu, l'emissió es convertí de sobte en un programa especial quan, a les tres de l'horabaixa, el jutge José Castro ordenà un recés de dues hores per dinar. Feia una hora que l'informatiu havia començat. A partir d'aquest moment vam interrompre la nostra anàlisi, perquè l'informatiu es convertí en un programa especial, amb un canvi de presentadora enmig de l'emissió, tot i que el plató era el mateix.

¹²⁰ De dilluns a divendres, entre les 13.15 hores i les 13.30 hores s'emet un programa esportiu, un de gastronòmic, una entrevista cultural, una entrevista d'actualitat i l'agenda cultural del cap de setmana.

¹²¹ Aquests criteris teòrics estan desenvolupats al capítol 2. Com hem vist, les característiques de les col·locacions són la pluriverbalitat; la composicionalitat semàntica dels seus dos elements, la base i el col·locatiu; la preferència combinatòria que obliga a un cert grau de fixesa o estabilitat, produïda per un repetit ús pragmàtic.

col·locacions.¹²² Sovint hom ha reclamat un diccionari de col·locacions en llengua catalana. Michelangelo Buonarroti pensava que l'estàtua era dins la roca i que l'únic que ell feia era treure el que sobrava. De la mateixa manera, podríem afirmar que en realitat el diccionari de col·locacions en català ja existeix dins la ingent informació del DDLC; el que resta per fer és extreure'n les dades referides a les col·locacions.

Cada combinació de paraules, en la majoria dels casos formada per dos mots, ha requerit quasi sempre dues cerques a cada diccionari general. Per exemple, en el cas de la col·locació «espècie animal», hem cercat primer «espècie» per veure si a l'entrada del diccionari apareixia el mot «animal». Si no hem tingut èxit, hem passat a «animal» per veure si en aquesta entrada apareixia el mot «espècie». Els resultats de la cerca de cada combinació de paraules estan consignats al corpus de la manera següent:

1) No: no recollit al diccionari de cap manera. Per exemple, «equip de govern», en cap dels tres diccionaris.

2) Col·locació: quan és recollida com a tal pel DDLC.¹²³ Per exemple, «efectuar un pagament».

---

¹²² Existeixen diccionaris de col·locacions en anglès (BENSON, M.; BENSON, E.; ILSON, R. (1996): *BBI Combinatory Dictionary of English: A Guide to Word Combination*), francès (MEL'CUK, Igor (1984): *Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporaine*) i espanyol (BOSQUE, Ignacio (2004): *Diccionario combinatorio del Español*). En català, la mancança queda compensada mínimament amb el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDLC), obra lexicogràfica en fase de redacció de l'Institut d'Estudis Catalans, que exclusivament pot ser consultat a través d'Internet i que té com a base de dades el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana. Aquest diccionari forma part d'un projecte que l'engloba, que és el *Diccionari del Català Contemporani* (DCC), juntament amb la constitució del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC) i de la Base de Dades Lexicogràfica (BDLex). El DCC està per completar, en un projecte que es començà l'any 1985 i que pensem que fa anys que està aturat. Un dels punts d'estudi del DDLC són les col·locacions, però no les tracta específicament. Així que aquest diccionari i altres eines bibliogràfiques ens han servit en aquesta tesi per corroborar l'encert de les nostres impressions a l'hora de classificar com a col·locació una unitat fraseològica. El *Diccionari de sinònims de frases fetes* (DSFF), de M. Teresa Espinal (2004), inclou algunes seqüències «que es coneixen amb el nom de col·locacions [...]». Ara el DSFF no és, pròpiament, un diccionari de col·locacions, en el sentit que no dona informació relativa a la freqüència d'una determinada combinació, simplement dona compte del fet que, entre els mots que, per exemple, es poden combinar i que són seleccionats per l'adjectiu «xaruc», «vell» és el que els parlants conceben de forma més natural» (Espinal, 2004: 18). Joan Solà (2002), en parlar de les concurrències a un article al diari *Avui*, deia que «un diccionari, per exemple, ha de poder decidir amb principis teòrics si *gall dindi*, *revelar un secret*, *dormir com una soca*, *ser un perepinyetes*, *ija ho crec!*, *tu ja m'entens*, *gos petaner*, *de cap a cap* o *vetllar pels fills* són mots compostos o concurrències o locucions o construccions ordinàries de la llengua». En el mateix sentit, Ginebra (2003: 44-45) creia que «l'elaboració d'un diccionari de concurrències de la llengua catalana i, per raons que tots coneixem, d'un diccionari bilingüe de concurrències espanyol-català i català-espanyol, es presenta, doncs, com un dels objectius clars del treball en aquesta àrea lingüística». Pel que sembla, la petició no ha tingut gens d'èxit.

¹²³ Les recerques al DDLC sovint han estat complicades. Cada col·locació la podem cercar, és clar, a partir de dues paraules, però no sempre hem trobat el que cercàvem a la categoria gramatical de la col·locació. Per exemple, hem trobat «cambra legislativa» a partir de «legislar»; «censura prèvia», a partir de «censurar»; «campanya institucional», a partir d'«institucional», i «campanya publicitària», a partir de «campanya».

3) Definició: quan directament o indirecta podem deduir, de la definició d'una o de les dues paraules de la combinació, que la col·locació existeix. Per exemple, «dictar una providència», als tres diccionaris.

4) Exemple: quan directament o indirecta podem deduir dels exemples que recullen els diccionaris a una de les entrades d'un o dos mots de la combinació de paraules que existeix la col·locació. Per exemple, «denunciar un cas», en els tres diccionaris.

Hem optat pel criteri de considerar que si la col·locació apareix en una definició o en un exemple d'una entrada d'un diccionari general, vol dir que és una construcció prototípica.

5) Locució:¹²⁴ quan els diccionaris consideren que ens trobem davant d'una locució. Per exemple, «títol nobiliari», al GDLC.

En molts de casos, hem acceptat col·locacions tot i que no hem trobat exactament una determinada combinació de paraules als tres diccionaris generals. Així, hem acceptat per aproximació «desconèixer totalment», perquè hem trobat al DDLC la col·locació «totalment desconegut» i l'exemple «desconeixement total».¹²⁵ De la mateixa manera, hem acceptat col·locacions per sinonímia o antonímia: «entrada a la presó» és una col·locació antònima de «sortir de la presó», recollida com a col·locació pel DDLC. Hem considerat «termini d'entrega» com a col·locació en tant que és sinònima de «termini de lliurament», recollida així pel DDLC.

Quan considerem que una combinació de paraules hauria de ser inclosa en el corpus de col·locacions però no l'hem trobada als diccionaris generals ni com a exemple, ni com a definició, ni com a col·locació (en el cas del DDLC), aleshores hem acudit als diccionaris més específics.

Primer hem cercat al *Diccionari Jurídic* (DJ)¹²⁶ tots aquells termes susceptibles de ser-hi. El DJ té la particularitat, interessantíssima per nosaltres, que recull les

---

¹²⁴ Recordem que al capítol 2 hem establert que les locucions, al contrari que les col·locacions, sí que poden tenir un significat no composicional, a més d'un grau elevat de fixesa entre els seus components. Els tres diccionaris generals recullen locucions.

¹²⁵ Veurem a l'apartat 3.2.2. que hi ha col·locacions que tenen la capacitat d'aparèixer a través de diferents combinacions morfològiques.

¹²⁶ El DJ partí d'una idea de la Fundació Jaume Callís l'any 1996 i des de l'any 2010 és publicat en línia, gràcies a l'Institut d'Estudis Catalans. Com recull la introducció, el DJ «és, principalment, un diccionari enciclopèdic especialitzat que vol recollir els termes que formen part de les diverses disciplines del dret,

concurrències (és a dir, les col·locacions) nominals i verbals de les combinacions de paraules jurídiques, i les hem incloses al nostre corpus quan ha estat el cas. Sempre que hem pogut, hem afegit la definició que oferia el DJ a l'annex 2, intitulat «Recerca a diccionaris especialitzats i a d'altres mitjans de comunicació».

Durant la recerca especialitzada, també hem consultat l'edició en línia del TERMCAT,¹²⁷ si bé no sempre els termes inclosos porten una definició adjunta, cosa que sí que ocorre amb el DJ. Finalment, hem de consignar que algunes col·locacions de l'àmbit parlamentari les hem trobades al número 27 de la Revista *Activitat Parlamentària, Especial glossari de l'activitat parlamentària del Govern*, de l'any 2014. En aquesta segona recerca, com també en els diccionaris generals, hem assenyalat quan hem trobat les col·locacions amb una entrada pròpia (TERMCAT, DJ o Glossari), incloses en una definició o en un exemple, per aproximació, per sinonímia o antonímia.

Quan a pesar de la nostra insistència, la recerca a diccionaris generals i especialitzats no ha tingut èxit, hem decidit continuar endavant i fer una passa més, sempre que la nostra hipòtesi ens deia que una combinació de paraules era una col·locació. Aleshores, hem intentat trobar les col·locacions a altres tres mitjans de comunicació de Catalunya. El mateix hem fet quan la recerca ha estat infructuosa i solament un dels tres diccionaris generals considera que la combinació de paraules és una locució. Ja hem vist al capítol 2 que no som partidaris de la teoria de Jones i Sinclair (1974: 19), la qual propugna aplicar l'estadística a l'estudi de les col·locacions. La freqüència de coaparició de dos mots no garanteix que sigui una col·locació, i hi poden haver col·locacions poc freqüents. Però és clar que és l'ús el que converteix una determinada estructura sintàctica en col·locació, i una manera de constatar aquest ús és consultar els mitjans de comunicació. Aquesta vegada, per raons de practicitat, hem triat tres diaris¹²⁸ i els hem consultat en línia. Així, hem cercat les col·locacions a l'edició escrita en català de *La Vanguardia*, recollida a l'hemeroteca d'aquesta publicació, a l'edició digital del *Diari de Girona* i a l'Agència Catalana de Notícies, a través del cercador de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. N'hem registrat el dia i la

---

com ara el dret públic, el dret civil, el dret penal, el dret processal, el dret canònic, el dret ambiental i el dret mercantil, entre altres». Més endavant, «hi podem trobar una abundant fraseologia jurídica».

¹²⁷ Com és ben sabut, el TERMCAT és el centre de terminologia creat l'any 1985 per la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans, que «té com a missió garantir el desenvolupament i la integració de la terminologia catalana en els sectors especialitzats i en la societat en general, mitjançant la creació contínua d'eines i de recursos innovadors i de qualitat». Una d'aquestes eines és, sens dubte, el Cercaterm, que nosaltres també hem fet servir.

¹²⁸ La recerca a ràdios i televisions hauria estat més difícil, ja que no la podem fer per Internet. Hauria estat com cercar una agulla en un paller.

pàgina (en el cas de *La Vanguardia*), n'hem subratllat el titular i hem transcrit tota l'oració en la qual apareixia la col·locació, que hem destacada en lletra cursiva. Com sabem, són mitjans de comunicació diferents. *La Vanguardia* és un diari barceloní, metropolità, amb vocació de ser un mitjà de referència, amb una llarga tradició periodística, però amb una edició en català molt recent. El *Diari de Girona* és un mitjà d'àmbit geogràfic més reduït, semblant als mitjans de comunicació illencs, per raons d'abast i per l'especial configuració econòmica de Girona, amb el turisme com a principal activitat productiva. Per part seva, l'Agència Catalana de Notícies aporta una visió alhora global i local del periodisme català i una redacció pròpia de les agències d'informació.

Les recerques en aquests mitjans les hem fetes entre el mes de desembre de 2015 i la primera setmana de gener de 2016. Hem tendit a recollir els exemples més recents que hem trobat i els que apareixien en l'àmbit de les notícies que s'adeien més amb la col·locació que nosaltres havíem trobat. Així mateix, hem donat preferència a les col·locacions que hem localitzat als titulars, ja que una col·locació en un titular té més transcendència que una de trobada al cos de la notícia. En el cas del *Diari de Girona*, la cerca de les col·locacions als titulars ha estat més senzilla, perquè ho fa automàticament el cercador. En canvi, en els titulars de l'Agència Catalana de Notícies i especialment a *La Vanguardia* (amb un cercador que podríem qualificar de caòtic) han estat més casuals. Hem fet la recerca de les col·locacions a Internet acotant la combinació de paraules amb cometes a principi i final; sense les cometes la recerca era massa àmplia i el nombre de resultats es multiplicava innecessàriament. Així, aquest tipus de recerca descarta els resultats de les col·locacions a distància. Una complicació afegida a aquest tipus de recerca sense cometes és que dificulta enormement trobar col·locacions verbals, perquè no es localitzen totes les possibilitats de la flexió verbal. Per això, de vegades la recerca ha estat difícil i pensem que les cerques automàtiques difícilment es poden comparar a una cerca «humana». Sempre que ens ha estat possible hem recollit exemples de col·locacions dites per polítics a *La Vanguardia*, al *Diari de Girona* i a l'Agència Catalana de Notícies. Com en el corpus general, hem identificat el nom del polític, el càrrec i el partit polític al qual pertany. Hem eliminat aquelles notícies de *La Vanguardia* i el *Diari de Girona* que remetien a notícies d'agències com EFE, Europa Press o a l'Agència Catalana de Notícies.

En casos excepcionals, quan no hem trobat la col·locació a les tres fonts de referència, l'hem cercada a altres mitjans escrits. En casos comptats hem inclòs al

corpus una col·locació que no hem trobat enlloc (per exemple, «doble insularitat»); més endavant argumentarem el perquè d'aquestes inclusions. El resultat de la nostra investigació amb els diccionaris especialitzats i mitjans de comunicació està desenvolupat a la columna E del corpus i a l'annex 2, intitulat «Recerca a diccionaris especialitzats i a altres mitjans de comunicació».

Cada col·locació trobada pot ser consultada a l'annex 1 d'aquesta tesi i ve consignada en el corpus a partir de dotze tipus de dades, representades en dotze columnes:

— Columna A (col·locació): recull les col·locacions ordenades per ordre alfabètic. Les col·locacions singulars¹²⁹ estan en lletra negreta, mentre que les repeticions, les fusions i les combinacions de col·locacions estan escrites en lletra rodona.

— Columnes B, C i D (DIEC2, DDLC, GDLC): recullen les dades dels tres diccionaris generals en línia en els quals hem cercat les col·locacions en els termes que acabem d'explicar. La columna B recull específicament les dades del *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC2); la columna C, les cerques al *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDLC), i la columna D les que hem trobat al diccionari de l'Enciclopèdia, el *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* (GDLC). Férem les recerques a aquests diccionaris el darrer trimestre de 2015.

— Columna E (altres recerques): recull de les dades del DJ, del TERMCAT, del *Glossari de termes parlamentaris* i d'altres mitjans de comunicació.

— Columna F (concreció al text): recull la transcripció contextualitzada de les col·locacions escrites o dites en els tres mitjans de comunicació analitzats. La col·locació queda destacada en lletra cursiva.

— Columna G (tipus): en aquesta columna especifiquem a quin tipus de patró sintàctic pertany cada col·locació.¹³⁰

Les col·locacions poden ser recollides d'una manera simple, però també en fusió, combinació o variació. En principi, direm que, en la fusió, dues col·locacions

---

¹²⁹ Entenem que una col·locació singular és simplement una col·locació que hem recollida al corpus, però sense comptar el nombre de vegades que es repeteix. Adoptar aquest terme ens permet diferenciar les col·locacions singulars del nombre total de col·locacions del corpus.

¹³⁰ En l'anàlisi del corpus en desenvoluparem els diferents tipus.

comparteixen un element. Per exemple, les col·locacions «signar un conveni» i «conveni de col·laboració» es fusionen per formar «signar un conveni de col·laboració». La combinació és una altra de les maneres que tenen les col·locacions d'ajuntar-se. Per exemple, les col·locacions «cossos de seguretat» i «forces de seguretat» es combinen per formar «cossos i forces de seguretat». Les conjuncions i les preposicions afegides distingeixen les combinacions de les fusions. Finalment, destriem les variacions, que són col·locacions que corresponen morfològicament a alguns dels tipus marcats en la nostra classificació, però amb la modificació o l'afegit d'algun element, per exemple «turisme de sol i platja».

— Columna H (mitjà): consigna a quin dels tres mitjans estudiats hem trobat la col·locació.

— Columna I (dia): situa cada col·locació en un dels vint-i-un dies analitzats.

— Columna J (pàgina/minut): en el cas de l'*Ara*, especifica a quina pàgina hem trobat la col·locació, i, en els exemples extrets de ràdio i televisió, en quin minut i segon.

— Columna K (autor): recull si l'emissor de la col·locació és periodista o polític. En el cas dels polítics, en concretem el nom, càrrec i partit polític al qual pertany. En molts pocs casos no ens queda clar si la col·locació l'ha emesa el periodista o el polític, tot i que els exemples de l'*Ara* són evidents. En aquests exemples hem optat per atribuir-les a totes dues fonts.

— Columna L (formalitat): aquí entenem la formalitat en tant que variació diafàsica de la llengua (Coseriu, 1981). El nostre àmbit d'aplicació, el dels mitjans de comunicació, fa ús del registre estàndard (Bibiloni, 1997).¹³¹ El registre periodístic es nodreix de l'estàndard i recorre a les diferents formalitats (mitjana/alta, mitjana/baixa) que el llenguatge periodístic ens proporciona.

— Columna M (titular): en aquest apartat hem consignat si hem trobat la col·locació en un titular (sí/no) o en un rètol en pantalla (IB3 TV).

---

¹³¹ És palès que els darrers anys, els mitjans de comunicació (primer varen ser les televisions i ràdios, i després, els diaris) han incorporat la baixa formalitat amb els trets més col·loquials en la llengua, que responen als registres als quals han de donar resposta. Payrató (1996: 69) no veu gaire clar que es puguin mesclar els registres estàndard i col·loquial. Com a exemple de «la falta de fixació i de tradició d'un estàndard oral català», Payrató qualifica de «grotesques» les alternances de registre durant una transmissió d'un partit de futbol. El locutor feia servir el registre estàndard i un comentarista (un entrenador de futbol) parlava en col·loquial. Constatem que el que aleshores sobtà Payrató ja s'ha generalitzat al periodisme actual, sobretot durant les retransmissions esportives.

Com ja hem comentat, tan sols el DDLC recull les col·locacions. En canvi, els tres diccionaris generals inclouen les locucions, que no són objecte de la nostra tesi. Hem trobat múltiples exemples en què els tres diccionaris coincideixen a etiquetar com a locucions la combinació que nosaltres pensàvem que podien ser col·locacions. Aquests casos no els hem inclosos al corpus.¹³² Així mateix, hem descartat classificar com a col·locacions les combinacions de paraules que són considerades locucions per dos dels tres diccionaris consultats. Quan treballàvem amb el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana*, teníem dificultats per trobar algunes col·locacions actuals, determinats neologismes més o menys recents. L'explicació rau en el fet que el DDLC es basa en el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana, que conté textos escrits entre 1833 i 1988.¹³³ Aquesta és potser l'explicació de per què hem trobat en multitud de casos que el DIEC2 i el GDLC qualificaven de locució una determinada combinació de paraules, mentre que el DDLC la recollia com a col·locació. Amb algunes excepcions —«pàgina web», que considerem una locució—, el DDLC no sembla un diccionari actualitzat, sinó un projecte que ha estat deixat de banda. Aquesta és l'explicació que donem per entendre que moltes combinacions de paraules que el DDLC considera col·locacions són, en canvi, classificades com a locucions pel DIEC2 i pel GDLC. Amb el pas del temps, aquestes combinacions de paraules han quedat fixades, s'han lexicalitzat. Hem vist que el grau de lexicalització és el que diferencia les locucions de les col·locacions; de quina manera podem explicar, si no, aquesta disparitat de criteri, quan tant el DIEC2 com el DDLC són diccionaris de l'Institut

---

¹³² Per exemple, els tres diccionaris consultats classifiquen com a locucions combinacions de paraules com les següents, i que nosaltres hem descartat: «parc temàtic», «pàgina web», «opció de compra», «nivell de vida», «faltar al respecte», «fer-se càrrec», «fer-se ressò», «mobiliari urbà», «ministeri públic», «ministeri fiscal», «mesa de contractació», «marina mercant», «mala fe», «majoria absoluta», «de nova planta», «de primera mà», «de segona mà», «donar l'alta», «donar de baixa», «estació de servei», entre moltes altres.

¹³³ Ens adreçarem per escrit a l'Institut d'Estudis Catalans i aquesta va ser la resposta que vàrem rebre:

«Benvolgut senyor Zaldívar:

»El projecte que es va posar en marxa el 1985 és la creació del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC), que és una base de dades que conté més de 52 milions de mots procedents de textos escrits en català des dels volts de 1833 fins al 1988, i que ens permet de constatar l'ús i la vigència dels mots durant aquest període.

»El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* és un projecte iniciat el 1998 que encara està en procés de redacció, i que consisteix, principalment, en l'anàlisi i l'explotació del CTILC. El que reflecteix aquest diccionari, doncs, és l'estat de la llengua catalana durant el període de temps que abraça el CTILC. És per aquest motiu que no trobeu els neologismes que hi cerqueu.

»Ens plau fer-vos saber, però, que actualment s'està treballant en l'ampliació del CTILC i que, per tant, aquests neologismes que ara trobeu a faltar, segurament figuraran al *Diccionari descriptiu* en un futur.

»Tot esperant que aquesta informació us sigui d'utilitat, us saludem atentament.

Oficina d'Assessorament Lingüístic de la Secció Filològica

Institut d'Estudis Catalans».

d'Estudis Catalans? Alguns exemples del que acabem de dir i que hem descartat per elaborar el corpus són els següents: «llista d'espera», «medi ambient», «hora punta», «estatut d'autonomia», «cohesió social», «finances públiques», «mitjà de comunicació», «servei públic», «casa consistorial», «donar a conèixer», «cens electoral», «opinió pública», «qualitat de vida», «projecte de llei», «front comú», «tanca publicitària».

Algunes altres exclusions del nostre corpus són les següents:

— Les combinacions de paraules que inclouen els verbs «ser», «estar» i «fer», ja que els verbs copulatius combinen amb moltíssima facilitat amb altres mots (el verb «fer», segons el DDLC, té 121 col·locacions).

— Els noms oficials de càrrecs i institucions singulars, com «Defensor del Poble», «Congrés dels Diputats», «Cos Nacional de Policia», «Guàrdia Civil», «Govern Balear» o «Parlament de les Illes Balears».

— Els llocs geogràfics («Illes Balears»)

— Els noms de lleis («Llei de dependència»)

— Els noms de les festes («Cap d'any», «Nit de Nadal»)

— Determinades figures legislatives laborals («Expedient de Regulació d'Ocupació»)

— Indicadors econòmics («Índex de Preus al Consum»)

— Mesures («metre quadrat», «centímetre cúbic»)

— La construcció «de manera + Adjectiu» trobem que és simplement una possibilitat de construir sinònims d'adverbis.¹³⁴

En canvi, hi hem inclòs combinacions de paraules com:

— Els noms de delictes que la fraseologia jurídica del DJ considera que són concurrències. Per exemple, «delicte fiscal», «blanqueig de capital» i «tràfic d'influències».¹³⁵

---

¹³⁴ En canvi, sí que les hem incloses quan formen part d'una col·locació, d'una combinació de paraules més llarga, com «suspènre de manera cautelar». Com veurem, és una variació de la col·locació del tipus Verb+Adverbi.

¹³⁵ Hi ha altres delictes, en canvi, com «frau a l'Administració» o «malversació de cabals públics», que el DJ no recull com a concurrències ni el codi penal espanyol cita exactament d'aquesta manera, malgrat que són col·locacions que els mitjans de comunicació fan servir sovint. El motiu és que els periodistes adapten determinades expressions perquè siguin més entenedores, sobretot quan entren termes d'un llenguatge d'especialitat, com és el cas del llenguatge jurídic. És la varietat funcional o diafàsica, en aquest cas, el llenguatge periodístic, la que marca si cal emprar «encefalopatia espongiforme bovina» o «malaltia de les vaques boges».

— Càrrecs institucionals genèrics, com «presidència del Govern» o «president del Govern». És evident que n'hi ha molts, de presidents de govern, i, per tant, l'hem de considerar una col·locació. Així mateix, també hem recollit les combinacions «portaveu del govern», «govern central», «govern autonòmic» o «forces de seguretat», que són convencionalismes periodístics i polítics, vertaderes col·locacions fruit de la creativitat i que han estat introduïdes pels mitjans de comunicació.

3.2. Anàlisi i classificació

El nostre corpus està format per un total de 6.510 col·locacions. A partir d'aquesta xifra hem fet totes les operacions estadístiques, encara que el nombre total de fileres és de 6.957.¹³⁶ El motiu d'aquesta divergència numèrica és que el nombre total de col·locacions no inclou les 400 fusions ni les 46 combinacions de col·locacions del corpus. Cada col·locació que forma part d'una fusió o d'una combinació ja l'hem comptabilitzada i recollida com a col·locació a part. En canvi, la xifra bàsica inclou les variacions de les col·locacions, que hem sumat cada una al seu tipus. El nombre de col·locacions singulars que hem inclòs en el corpus és 2.896. Podríem dir, per tant, que la mitjana de repetició d'una col·locació singular és una mica superior a 2, concretament de 2.24. Hem de fer notar que hi ha col·locacions que hem trobat una sola vegada i que n'hi ha d'altres que són molt més nombroses. Per exemple, hem consignat «dur a terme» 54 vegades.

A cap lector d'un mitjà de comunicació en català no el sorprendria si llegís o escoltés una informació política com la següent, que hem elaborat a partir de col·locacions del nostre corpus:¹³⁷

En la sessió plenària extraordinària del debat de política general, els grups parlamentaris de l'oposició demanaren responsabilitats polítiques a l'equip de govern per

---

¹³⁶ En realitat, la suma d'aquestes xifres és de 6.956. Hi ha una col·locació que no hem pogut encabir en la nostra classificació, que és «al més aviat possible».

¹³⁷ En aquesta oració algunes les col·locacions són «sessió plenària», «sessió extraordinària», «debat de política general», «grups parlamentaris», «grups de l'oposició», «demanar responsabilitats», «responsabilitats polítiques», «equip de govern», «concedir una llicència», «llicència d'activitats», «gran superfície comercial», «informe jurídic», «informe favorable», «incomplir una llei», «lleï autonòmica». Algunes d'aquestes col·locacions estan fusionades.

haver concedit una llicència d'activitats a una gran superfície comercial sense l'informe jurídic favorable, la qual cosa incompleix la llei autonòmica.

L'anàlisi del corpus és fonamentalment l'estudi del tipus de col·locacions, a partir del qual n'analitzem altres variables: si l'autor és periodista o polític; si el periodista és de premsa escrita, ràdio o televisió, i si la col·locació apareix al text de la notícia o als titulars (o als rètols, si es tracta de televisió).

3.2.1. Tipus de col·locacions

El corpus documental que aportem inclou quinze tipus de patrons sintàctics, com ja hem assenyalat:

- a) Col·locacions nominals: tipus 1, 2, 3, 4 i 5
- b) Col·locacions verbals: tipus 6, 7, 8, 9 i 10
- c) Col·locacions adjectives: tipus 11 i 12
- d) Construccions col·locatives preposicionals:¹³⁸ tipus 13, 14 i 15.

En el quadre següent recollim les xifres de les 6.510 col·locacions del corpus, que corresponen a les 2.896 col·locacions singulars. També hem tret els percentatges de cada tipus de col·locació, respecte del nombre total i del nombre de col·locacions singulars. Podem observar que les diferències percentuals són poc significatives i que únicament en un cas superen l'1%:

Tipus de col·locació	Nombre total de col·locacions	Col·locacions singulars
tipus 1	2.252	996
	34.59%	34.38%
tipus 2	1.289	595
	19.80%	20.53%
tipus 3	48	14
	0.73%	0.48%

¹³⁸ Més endavant argumentarem per què no les considerem col·locacions preposicionals i les denominem d'aquesta manera.

tipus 4	167 2.56%	73 2.51%
tipus 5	116 1.78%	60 2.07%
tipus 6	1.818 27.92%	800 27.61%
tipus 7	375 5.76%	139 4.79%
tipus 8	72 1.10%	51 1.79%
tipus 9	109 1.67%	41 1.41%
tipus 10	140 2.15%	72 2.48%
tipus 11	10 0.15%	7 0.24%
tipus 12	3 0.04%	3 0.10%
tipus 13	29 0.44%	15 0.51%
tipus 14	58 0.89%	19 0.65%
tipus 15	24 0.36%	11 0.37%

3.2.1.1. Col·locacions nominals

Les col·locacions nominals, que són les que tenen un substantiu com a base, són les més nombroses del nostre corpus. Del total de 6.510, n'hi ha 3.872 d'aquesta categoria, és a dir, el 59.47%. Si estudiem les xifres per col·locacions singulars, extraïem que les 1.738 col·locacions nominals representen el 59.99% del total, una xifra molt similar. Les col·locacions nominals tenen patrons sintàctics diferents:

- *Substantiu+Adjectiu*
- *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu*
- *Substantiu+Substantiu*
- *Adjectiu+Substantiu*
- *Substantiu+Prep+(Det)+Locució o Col·locació*

Tipus 1: Substantiu+Adjectiu

La combinació més nombrosa de tot el corpus respon al patró *Substantiu+Adjectiu*, que representa més d'un terç del total (34.59%). De les 6.510 col·locacions trobades, 2.252 exemples són d'aquest patró sintàctic, 996 dels quals són col·locacions singulars. Ginebra (2003: 34) assigna l'esquema *Substantiu+Adjectiu* quan fa referència a les concurrències nominals, i simplement diu que el conconrent és un «adjectiu posposat» (per exemple, «diner negre»). La classificació de les col·locacions de Corpas (1996) no té en compte l'ordre sintàctic de la base i del col·locatiu, i aplega en un únic tipus *Adjectiu+Substantiu* el que Navarro (2002: 202) divideix en tres tipus: *Substantiu+Adjectiu*, *Substantiu+Substantiu* i *Adjectiu+Substantiu*. Aquest treball seguirà la tesi de Navarro, atès que és la més escaient per analitzar al detall els casos de col·locacions nominals.

Exemples del Tipus 1: Substantiu + Adjectiu inclosos en el nostre corpus
---

<p>«abocador il·legal», «abús sexual», «balanç positiu», «beguda alcohòlica», «camí públic», «campanya electoral», «delicte fiscal», «eleccions municipals», «energia alternativa», «factura pendent», «govern autonòmic», «govern central», «hotel rural», «identitat cultural», «inversió pública», «jornada laboral», «jubilació forçosa», «legalitat vigent», «llengua oficial», «mesura cautelar», «moviment reivindicatiu», «necessitat imperiosa», «norma urbanística», «obra nova», «opció política», «partit polític», «ple ordinari», «política lingüística», «qüestió clau», «recuperació econòmica», «responsabilitats polítiques», «sanitat pública», «sector turístic», «solució viable», «títol universitari», «ús residencial», «vida personal», «vol regular», «xarxa social», «zona esportiva» i «zona turística».</p>
--

La funció d'adjectiu en aquest esquema col·locatiu pot ser exercida per un participi amb funció adjectiva. Com diu Fabra (1993, § 100), «el participi passat pot fer l'ofici d'un adjectiu», i posa exemples com «aigua ensucrada» i «aigua bullida». En el mateix sentit, la Gramàtica de l'IEC (2016: 566) afirma que «els participis són formes verbals que en alguns aspectes tenen un comportament proper al de l'adjectiu i, com aquest, poden ser el nucli d'un sintagma: poden funcionar com a modificadors d'un nom (*una camisa ben esquinçada*) o com a atribut (*La camisa està ben esquinçada*) o predicatiu (*Duia ben esquinçada la camisa*)». De la mateixa opinió són Gavarró i Laca (2002: 2709), que quan fan referència a les perífrasis verbals amb participi parlen de «l'ambigüitat categorial del participi, que presenta en part trets verbals i en part trets adjectivals». Tot aplicant el criteri esmentat, hem inclòs en aquest apartat les col·locacions següents:

— ***tot inclòs***:¹³⁹ «No podem limitar l'oferta del *tot inclòs*» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 1).

— ***criteri unificat***: «Està feta, però hi ha moltes lagunes [sic] que es secretari no acaba d'interpretar i volem que des d'aquí de sa federació i amb sa conselleria d'interior surti un *criteri unificat* que tothom sabi [sic] com ho hem de desenrotllar, perquè hi ha bastantes coses que encara no estan molt clares» (RNE, 26 de gener, 15'35", Joan Albertí, batle de Fornalutx).

— ***fills desitjats***: «Apel·lam a la seva responsabilitat com a dona jove, com a política a defensar el dret de les dones de les Illes Balears, perquè puguin construir el seu futur en llibertat i sense imposicions ideològiques, a defensar la llibertat de les dones per poder tenir *fills desitjats*, estimats, o no tenir-los» (RNE, 23 de març, 18'05", Conxa Obrador, diputada del PSOE).

---

¹³⁹ En aquesta col·locació, «tot» actua de substantiu i no d'adjectiu ni d'adverbi, segons el DDLC i el GDLC, mentre que el DIEC2 considera que hi fa de pronom.

El DDLC diu el següent:

«1. [Ncompt] Cosa en la seva totalitat. Usats com a noms els mots terç (no tercer), quart, cinquè, sisè, etc., designen cadascuna de les parts que resulten de dividir un tot en tres, quatre, cinc, sis, etc., parts iguals [Fabra 1993: 83, p. 34]. Es junten aquests a la perdiu i el tot es fa bullir uns cinc s. [Dalmau 1969: 64, p. 85]».

El GDLC recull l'accepció següent:

«3 m 1 La cosa entera, la reunió entera de les parts. El tot és igual a la suma de les parts. Aquells elements aparentment heterogenis formaven un tot perfecte».

— *herència rebuda*: «Aquest és un debat sobre l'«*herència rebuda*», va dir en referència al suat discurs del PP» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 7, Antoni Diéguez, diputat del PSOE).

— *mobilitat reduïda*: «La Comissió de Patrimoni Històric del Consell de Mallorca no ha autoritzat la rampa d'accés per a persones amb *mobilitat reduïda* al teatre del fossat de la porta Roja d'Alcúdia, un projecte que l'Ajuntament impulsà arran de les peticions de diverses associacions de discapacitats» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 13).

— *oportunitat perduda*: «Per la seva banda, el portaveu de DEIA, Lluís Apestegua, recalca alguns encerts del mandat de Crespí, com la construcció de la passarel·la i l'escoleta, i també esmentà les «parts fosques i oportunitats perdudes»» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 15, Lluís Apestegua, portaveu de DEIA a l'Ajuntament de Deià).

— *parts personades*: «Així ho ha dictat avui el jutge José Castro en una nova interlocutòria en què cita a l'expresident valencià en qualitat de testimoni perquè contesti les preguntes del jutge, dels fiscals i de la resta de *parts personades* en el cas» (IB3 TV, 8 de gener, 34'45").

— *peça separada*: «Anys després, el juliol de 2010, el jutge Castro, que investiga les irregularitats que envolten la construcció del velòdrom Palma Arena obre una nova *peça separada* per investigar la destinació d'aquests doblers», (RNE, 7 de gener, 29'10").

— *versió reduïda*: «Prats descarta que sigui possible una *versió reduïda* o parcial del projecte de Matutes: «El pla està mort perquè és clarament il·legal, i això és indiscutible»» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 7).

El DIEC2 no recull cap d'aquests participis que hem reproduït ara com a adjectius. En canvi, el DDLC sí que admet com a adjectius «reduït», «perdut» i «separat», mentre que el GDLC recull únicament «perdut». En altres casos, però, el que pot semblar un

participi és en realitat un adjectiu, com passa amb la col·locació «fet consumat», en què el DIEC2 considera que «consumat» és un adjectiu.¹⁴⁰ És tant clar l'origen verbal d'aquests adjectius que n'hi ha alguns que el DDLC no recull com a col·locacions nominals, sinó verbals i amb l'esquema *Verb+Substantiu*: «unificar criteris», «desitjar un fill», «rebre una herència» i «perdre una oportunitat». Veurem a l'apartat 3.2.2. que hi ha correspondència entre els esquemes sintàctics de col·locacions nominals i verbals.

En les col·locacions del tipus *Substantiu+Adjectiu* trobem dos substantius que tendeixen a ser elidits: «educació» i «eleccions». Així ocorre tant en textos o locucions¹⁴¹ de periodistes com en declaracions de polítics. Tot i això, nosaltres les hem incloses en el corpus, entre parèntesis, a l'apartat de concreció al text de la columna F. Per exemple:

— **eleccions primàries**: «Fins ara només l'exbatlessa Aina Calvo ha anunciat la intenció de presentar-se a les [*eleccions*] primàries autonòmiques» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 12).

— **educació primària**: «Quan torni a obrir l'escola d'[educació] infantil i [*educació*] primària es calcula que hi haurà uns 300 alumnes i que progressivament serà un centre d'una sola línia» (IB3 TV, 27 de març, 30'20").

De l'anàlisi d'aquest esquema col·locatiu en deduïm que l'adjectiu, en tant que «l'element classificador hi adquireix un significat específic exclusiu» (Ginebra, 2002: 34). Exemples d'aquest autor són «vi de taula», «diner negre», «gasolina super», «pernil dolç», «vi blanc», «tarifa plana», «peix blau», «premsa groga», «novel·la rosa». Així, segons el nostre corpus:

— un «acte» pot ser «commemoratiu», «cultural», «institucional», «oficial» o «protocol·lari».

— una «activitat» pot ser «comercial», «cultural», «delictiva», «econòmica», «professional» o «turística».

— una «campanya» pot ser «electoral», «institucional», «política» i «publicitària».

---

¹⁴⁰ I ho recull així:

«*adj.* [LC] Pervingut al més alt grau d'un art, d'una qualitat, d'un talent, etc. *Un músic consumat*».

¹⁴¹ En aquest cas, entenem «locució» com a acció de locutar.

— un «centre» pot ser «comercial», «concertat», «cultural», «educatiu», «escolar», «geriàtric», «històric», «hospitalari», «penitenciari», «privat» i «públic».

— una «competència» pot ser «autonòmica», «deslleial», «exclusiva», «lingüística» i «municipal».

— un «grup» pot ser «ecologista», «editorial», «empresarial», «hoteler», «inversor», «municipal», «parlamentari», «polític» i «promotor».

— un «informe» pot ser qualificat de «desfavorable», «favorable», «jurídic», «mediambiental», «negatiu», «oficial», «policial» i «tècnic».

— una «lleï» pot ser «autonòmica», «electoral», «estatal», «institucional» i «penal».

— un «pla» pot ser «director», «especial», «estratègic», «general» i «integral».

— la «política» pot ser «activa», «agrària», «comercial», «econòmica», «educativa», «lingüística», «municipal», «social», «turística» i «urbanística».

— un «procés» pot ser «administratiu», «electoral», «judicial», «penal» i «sobiranista».

— un «projecte» pot ser «educatiu», «lingüístic», «polític», «tècnic», «turístic» i «urbanístic».

— un «sector» pot ser «aeri», «crític», «educatiu», «empresarial», «estratègic», «hoteler», «immobiliari», «nàutic», «pesquer», «primari», «productiu», «públic», «sanitari» i «turístic».

— una «situació» apareix al nostre corpus com a «complicada», «delicada», «econòmica», «greu», «irregular», «personal» i «política».

— una «zona» pot ser «boscosa», «esportiva», «humida», «natural», «protegida» i «turística».

Constatem, a més, que hi ha adjectius molt productius en aquest esquema, ja que poden aplegar-se amb diversos substantius.

— l'adjectiu «econòmic/a» el trobem en el nostre corpus amb els substantius «activitat», «ajuda», «aportació», «benefici», «bloqueig», «compensació», «competitivitat», «creixement», «crisi», «delinqüència», «desenvolupament», «evolució», «impacte», «indicador», «model», «partida», «perjudici», «política», «preu», «previsió», «quantitat», «reclamació», «recuperació», «sanció», «situació» i «xifra».

— pot ser «laboral», un «accident», una «accidentalitat», una «baixa», unes «condicions», un «conflicte», una «conflictivitat», una «contractació», una «explotació», un «horari», una «jornada», un «mercat», un «personal», una «precarietat», una «reforma», una «salut» i una «sinistralitat».

— pot ser «oficial» un «acte», una «convocatòria», un «cotxe», una «declaració», un «informe», una «llengua», un «portaveu», una «presentació», una «protecció», un «vehicle», una «versió» i una «xifra».

— pot ser «polític/a» una «actuació», un «agent», una «campanya», un «canvi», un «càrrec», una «conferència», una «corrupció», una «decisió», una «discussió», un «escàndol», una «estratègia», una «força», una «formació», un «futur», un «grup», una «ingerència», un «judici», una «opció», un «partit», un «projecte», una «proposta», una «regeneració», un «responsable» i una «situació».

— L'adjectiu «turístic/a» serveix per formar col·locacions amb els substantius «activitat», «allotjament», «atractiu», «comerç», «demanda», «destí», «destinació», «establiment», «fira», «habitatge», «imatge», «indústria», «lloguer», «mercat», «model», «negoci», «paquet», «plaça», «política», «projecte», «promoció», «sector», «servei», «temporada», «ús» i «zona».

Corpas (1996: 72) afirma que es produeix *«un fenómeno semántico característico de este tipo de colocaciones: el adjetivo (colocativo) suele intensificar a su base, ya sea en sentido positivo o negativo en una determinada escala»* i posa com a exemple «*error garrafal*». Exemples del nostre corpus són: «aplicació estricta», «aspecte negatiu», «aspecte positiu», «balanç positiu», «clàusula abusiva», «compromís ferm», «conducta exemplar», «conducta reprovable», «conseqüència greu», «crítica dura», «defensa ferma», «efecte negatiu», «efecte positiu», «fracàs absolut», «gestió eficient», «informe desfavorable», «informe favorable», «informe negatiu», «joc brut», «necessitat imperiosa», «negativa rotunda», «no rotund», «paper determinant», «paper important», «preu assequible», «pronunciament contrari», «punt àlgid», «reducció dràstica», «sanció greu», «sanció lleu», «situació complicada», «terra hostil», «valoració positiva» i «xifra rècord».

Tipus 2: Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu

Aquesta combinació col·locacional també és molt productiva en el nostre corpus. N'hem localitzat 1.289 exemples, amb 595 col·locacions singulars. Quasi una de cada cinc col·locacions del corpus pertanyen a aquest patró sintàctic (19.80% del nombre

total i un 20.53% de les col·locacions singulars). Els nostres autors de referència recullen l'esquema *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu* amb la mateixa combinació sintàctica. Corpas (1996: 74) considera que, en aquests casos, el primer substantiu és el col·locatiu i el segon és la base, com a *pastilla de jabón, rebanada de pan, tableta de chocolate, diente de ajo, ciclo de conferencias, banco de peces, enjambre de abejas, bandada de aves*. Navarro (2002: 202) posa exemples com *derecho de veto, puntos de venta, punto de encuentro, punto de vista, fondos de inversión, tipos de interés, plan de pensiones, plan de choque, estado de opinión, creación de empleo*. Ginebra (2003: 34) especifica que el concorrent d'aquest esquema és un sintagma preposicional, com a «vi de taula», «revista del cor», «tauleta de nit».

Exemples del Tipus 2: Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu al nostre corpus

«abocament de residus», «accés a l'habitatge», «associació de veïns», «bitllet d'avió», «blanqueig de capitals», «candidat a la presidència», «cas de corrupció», «declaració com a testimoni», «defensa d'un dret», «dret a decidir», «emissora de ràdio», «entrada a presó», «funcionari de carrera», «gabinet de premsa», «hotel de luxe», «incompliment d'una llei», «jornada de vaga», «jutjat d'instrucció», «liquidació d'un compte», «llista a unes eleccions», «lliurament de premis», «mesures de seguretat»,¹⁴² «modificació d'una llei», «moment de tensió», «negociació d'un conveni», «obres de millora», «oposició a un projecte», «pagament d'un deute», «pena de presó», «quantitat de doblers», «recurs d'apel·lació», «renúncia a un càrrec», «sala de vistes», «secret de sumari», «sistema de finançament», «tall de trànsit», «temporada de rebaixes», «trasllat a les parts», «turisme de negocis», «vacances d'estiu», «victòria a unes (eleccions)», «xifres de l'atur» i «zona de servitud».

És bo de fer constatar que en el nostre corpus les preposicions que més sovint apareixen en aquest esquema sintàctic són «a» i sobretot «de».¹⁴³ Hi apareixen altres

¹⁴² Segons el DIEC2, «de seguretat» és locució adjectiva quan es refereix a un mecanisme que assegura un bon funcionament. No és el cas de les col·locacions «control de seguretat», «cos de seguretat», «mesures de seguretat», «motius de seguretat», «forces de seguretat», «operatiu de seguretat», «perímetre de seguretat» i «pla de seguretat», que hem inclòs en el corpus i, per tant, hem considerat que corresponen a l'esquema *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu*.

¹⁴³ Segons el volum 1 del *Diccionari de freqüències*, dirigit per Joaquim Rafel i Fontanals, dedicat a la llengua no literària, aquestes dues són les preposicions més nombroses. Vegem a continuació la

preposicions o locucions preposicionals,¹⁴⁴ però són menys nombroses. Les veiem a continuació i en posem alguns exemples:

— **amb** («contacte amb la natura», «parella amb fills»): «Segons s'ha constatat en l'estudi, la costa artanenca, que fa més de deu quilòmetres, rep de cada vegada més pressió, ja que el visitant se sent atret pels espais verges i el *contacte amb la natura*» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 15).

— **com a** («citació com a imputat», «citació com a testimoni», «declaració com a imputat», «declaració com a testimoni», «designació com a candidat»): «Sí se sorprèn el magistrat per la posició d'algunes parts que s'oposen a aquesta *citació com a imputada* de la infanta Cristina i fa menció especial, explícita de la fiscalia» (IB3 TV, 7 de gener, 8'10").

— **contra** («recurs contra una decisió», «recurs contra una llei», «recurs contra una sentència»): «Els *recursos contra la decisió* del jutge d'imputar la infanta Cristina es poden presentar davant l'Audiència de Palma fins dimecres dia 15 a les tres del capvespre» (RNE, 8 de gener, 23'15").

— **davant** («compareixença davant la justícia», «compareixença davant un jutge», «compareixença davant un ple», «declaració davant un jutge», «recurs davant un tribunal»): «L'expresidenta del Parlament i del Consell, Maria Antònia Munar, ha intentat evitar *in extremis* la seva *compareixença* d'avui de matí *davant la justícia*» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 5).

---

freqüència d'aparició en aquest diccionari de les preposicions que formen part dels diferents tipus de preposicions del corpus:

- «a»: 715.478
- «amb»: 239.357
- «contra»: 14.782
- «davant»: 11.322
- «de»: 2.028.252
- «en»: 580.041
- «per»: 411.871
- «sense»: 33.847
- «sobre»: 37.279
- «sota»: 9.122

¹⁴⁴ Tant en aquest esquema sintàctic com en el tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) les locucions preposicionals poden fer la funció de preposició. Lamentablement, l'obra de Rafel i Fontanals no recull les locucions preposicionals «com a», «en contra de», «fora de», «per a» ni «en qualitat de».

— **en** («edifici en ruïnes», «escorcoll en un domicili», «experts en una matèria», «implicat en un cas», «imputat en un cas», «participació en uns fets», «posada en funcionament», «posada en marxa», «posada en valor», «successor en un càrrec»): «Perquè ara es problema és que aquest *edifici* que va ser es celler cooperatiu des poble, construït als anys 20, està *en ruïnes*» (RNE, 25 de febrer, 12'55").

— **en contra de** («recurs en contra d'una decisió», «recurs en contra d'una sentència»): «També el jutge ha comunicat avui de matí que la defensa de Diego Torres ha presentat *recurs* davant l'Audiència Provincial de Palma *en contra la decisió* del mateix magistrat de no voler investigar el ministre de Justícia, Alberto Ruiz Gallardón» (RNE, 12 de març, 26'25").

— **per** («baixa per malaltia», «baixa per maternitat» i «termini per presentar»): «Baixes laborals: d'ençà que entrà en vigor la reforma laboral les baixes per malaltia s'han reduït un 27% perquè els treballadors tenen por a perdre la feina» (RNE, 27 de març, 20'00").

— **per a** («risc per a la salut»): «Però si el producte suposa un *risc per a la salut*, l'etiqueta com a mínim haurà de ser en castellà» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 9).

— **sota** («llibertat sota fiança»): «De Santos va entrar a la presó el 27 de juny de 2008 i en sortí en *llibertat sota fiança* el mes de març de l'any següent» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

En aquest esquema *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu* és habitual que hi apareguin determinants. Alguns exemples són els següents: «accés a l'habitatge», «acció d'una societat», «adjudicació d'un concurs», «administració d'una empresa», «administració de l'Estat», «advocat de l'acusació», «advocat de la defensa», «aficionat a l'esport», «afiliat d'un partit», «aplicació d'un decret», «aplicació d'una llei», «candidat a la presidència», «comercialització d'un producte», «compareixença al parlament», «declaració de la renda», «drets dels treballadors», «esmena a la totalitat», «portaveu del govern» i «tribunal del jurat».

Tipus 3: Substantiu+Substantiu

Ginebra (2003: 34) es refereix a l'esquema *Substantiu+Substantiu* com a «nom en aposició», amb exemples com «retrat robot», «vagó restaurant» i «paquet bomba». Navarro (2002: 202) sí que l'inclou a la seva classificació, amb exemples com *coche bomba*, *paquete bomba*, *capital riesgo*, *carga fiscal*. Corpas (1996: 74) no considera que es mereixi un apartat propi dins la seva classificació i l'inclou, com hem vist abans, a l'apartat *Adjectiu+Substantiu*. Els seus exemples són *visita relámpago* i *hombre clave*.

L'esquema *Substantiu+Substantiu* és el tipus de col·locació nominal menys nombrosa al nostre corpus i inclou 14 col·locacions singulars, il·lustrades amb 48 exemples:

— **adreça IP**:¹⁴⁵ «Els agents també han analitzat la informació facilitada per Wouzee sobre *l'adreça IP* del dispositiu a través del qual es van penjar a la xarxa el vídeo i el correu electrònic des del qual es va donar d'alta a la plataforma virtual l'usuari 'infanta', que és qui va penjar la gravació» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

— **ca policia**: «*Cans policia* i agents especialitzats han revisat tot el perímetre de l'edifici» (IB3 TV, 8 de febrer, 24'15").

— **carril bici**:¹⁴⁶ «El projecte restringirà la presència de vehicles i preveu la construcció d'un *carril bici*» (IB3 TV, 1 de març, 22'45").

— **causa efecte**: «Martínez Espinosa, a qui ara escoltàveu, creu que es pot establir una *causa efecte* entre aquesta disminució i la pujada de taxes». (IB3 TV, 8 d'abril, 7'25").

— **cost zero**: «Per tant es *cost* a s'ajuntament ha estat pràcticament *zero*». (IB3 TV, 22 de gener, 40'15").

— **data límit**: «Perquè els bars i restaurants tenen com a *data límit* el dia 28 de febrer per retirar-los i col·locar l'oli que serveix als clients a la taula en una botella que no es pot emplenar» (IB3 TV, 2 de gener, 16'36").

---

¹⁴⁵ La combinació «adreça IP», en tant que les sigles IP signifiquen *Internet Protocol*, hem considerat que eren una variació de la col·locació *Substantiu+Substantiu*.

¹⁴⁶ A Ciutadella (Menorca) fan servir «carril velo». «Velo» prové de «velocípede» i és considerat un gal·licisme. Recordem que Menorca va ser dominada pels francesos entre 1756 i 1763.

— **dèficit zero**: «Per això, Martínez considerà necessari, ‘per prudència’ i fins que el proper mes d'abril es coneguïn definitivament les dades de la liquidació de l'exercici passat, ‘parlar de *dèficit zero*’» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 13, Julio Martínez, tinent de batle d'Hisenda de l'Ajuntament de Palma).

— **estat membre**: «Cal recordar que aquest procés d'elaboració d'uns plans de gestió és una iniciativa del Govern, però per complir amb el requisit de la Unió Europea, que reclama als *estats membres* que li expliquin per escrit com es troben les principals zones protegides, aglutinades a la xarxa coneguda com a 2000, i que li anunciïn com les gestionaran» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 11).

— **jutge degà**:¹⁴⁷ «Ahir, el *jutge degà* de Palma, Francisco Martínez Espinosa, i el cap de la Policia judicial de Balears, Antoni Cerdà, mantingueren un contacte telefònic preparatori de la reunió en la qual es tractaran les mesures de seguretat que han d'envoltar l'accés de la filla del rei als jutjats d'Instrucció de Palma» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 9).

— **portal web**: «És un estudi que ha fet el *portal web* especialitzat en viatges Skyscanner» (RNE, 8 d'abril, 37'10").

— **preu base**: «L'Ajuntament de Palma, que havia fixat un *preu base* de 40.5 milions d'euros per la venda de la infraestructura hotelera i la gestió del palau de congressos, ha declarat desert el procés, després de desestimar l'única oferta presentada per la societat European Invest Holding Group, darrere la qual es va saber que hi podia haver l'interès del grup hotelier Hilton» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 5).

— **qualitat-preu**: «Les Illes també compten amb els hotels premiats en les categories de millor relació *qualitat-preu* i millor pensió d'Espanya» (IB3 TV, 26 gener, 20'40").

---

¹⁴⁷ Aquesta és la col·locació més nombrosa d'aquest tipus en el corpus, amb 27 aparicions.

— *sector serveis*: «La patronal CAEB considera que les dades són molt positives i que la tendència es consolidarà durant l'estiu gràcies al *sector serveis*» (IB3 TV, 2 abril, 17'15").

— *zona centre*: «El projecte de reforma i millora de la *zona centre* d'Andratx ha estat presentant als veïnats del poble» (IB3 TV, 1 març, 23'15").

El DDLC considera que alguns dels substantius d'aquestes col·locacions que hem inclòs en aquesta categoria es poden fer servir com a adjectius. Tot i això, nosaltres hem seguit únicament el criteri del DIEC2, que no contempla aquesta possibilitat. En concret ens referim als següents mots:

— *centre*, quan té el significat de «situat al centre d'un territori determinat». El DDLC posa l'exemple de «sector centre», a més de la col·locació del nostre corpus «zona centre».

— *degà*, quan té el significat de «membre més antic d'una corporació». El DDLC posa l'exemple de «regidor degà».

— *zero*, quan té el significat de «nul». El DDLC posa altres exemples com «creixement zero» i «producció zero».

Hem exclòs del tipus *Substantiu+Substantiu* quatre col·locacions que podria semblar que pertanyen en aquest apartat: «factor clau», «qüestió clau», «any rècord» i «xifra rècord». El DIEC2 afirma que «clau» i «rècord» poden ser usats adjectivalment de forma invariable i per tant corresponen al tipus *Substantiu+Adjectiu*. Els exemples del DIEC2 («paraules clau», «indústria clau», «recaptació rècord», «alçària rècord») s'adiuen perfectament amb les quatre col·locacions esmentades, ben igual que el GDLC i el DDLC.¹⁴⁸ Aquests són dos exemples del nostre corpus:

---

¹⁴⁸ Així recullen els diccionaris consultats les accepcions de *clau* en forma adjectiva:

— DIEC2: «4.f. [LC] [usat sovint adjectivalment en forma invariable] Essencial, indispensable. *Paraules clau. Indústria clau*».

— DDLC: «1. [N₁ (és) **ADJ** (de/en/per a N₂)] (N₁[acció, element, interval de temps, circumstància, humà]; N₂[fet, procés, activitat]) [Acció, element, interval de temps, circumstància, algú]₁ que resulta decisiu en el desenvolupament [d'un fet, d'un procés, d'una activitat]₂. *paper ~, aspecte ~, jugada ~,*

— *factor clau*: «L'escrit de la jutgessa d'Instrucció número 5 de Palma considera que un *factor clau* perquè es pogués produir el milionari desviament de fons públics va ser la manca de control» (*Ara Balears*, 15 març, p. 4).

— *xifra rècord*: «La moneda s'ha devaluat prop d'un 30% en menys d'un any, en un moviment que s'ha disparat el 2014 fins a *xifres rècord*» (*Ara Balears*, 23 març, p. 5).

Tipus 4: *Adjectiu+Substantiu*

Ginebra (2003: 34) parla d'aquesta combinació col·locacional com a concurrència nominal d'«adjectiu preposat», mentre que Navarro (2002: 202) la inclou com a combinació *Adjectiu+Substantiu* a la seva classificació, amb aquest ordre. Recordem que Corpas (1996) també ho fa, però sense donar importància a l'ordre d'aparició de les categories gramaticals. Per nosaltres l'ordre dels elements col·locatius té importància, perquè situar un adjectiu davant o darrere d'un substantiu no és una qüestió intranscendent. La col·locació seria inusitada en cas que l'adjectiu es posposés en algunes de les següents col·locacions dels corpus i sovint no s'entendrien o experimentarien un canvi semàntic important: «alt càrrec», «alt tribunal», «darrer moment», «darrera paraula», «major part», «mal estat», «mala intenció», «mitja jornada», «noves tecnologies», «petit botiguer», «primer edil», «primer habitatge», «primera autoritat», o «segona residència», entre d'altres. No és el mateix un «pobre home» que un «home pobre», ni un «gran home» que un «home gran».

Per contra, hem inclòs en aquest tipus de col·locació alguns casos en què tant el DDLC com el DIEC2 consideren que l'ordre de la col·locació és *Substantiu+Adjectiu*.

---

home ~, data ~, factor ~, any ~, àmbit ~. [...] un element clau per a l'anàlisi sindical parteix del diferent comportament dels treballadors en els terrenys sindical i polític. [Molas (1981): A, p. 98]».

— GDLC: «4 *adj inv* Essencial, de què tot depèn. *Indústria clau. Mots clau. Peça clau*».

Així recullen els diccionaris consultats les accepcions de *rècord* en funció adjectiva:

— DIEC2: «3 *m.* [LC] [AGF] [usat sovint adjectivalment en forma invariable] No superat fins al moment de referència. *Enguany no arribarem a la recaptació rècord de fa dos anys. Un plàtan d'alçària rècord*».

— DDLC: «1. [N₁ **ADJ**_{no grad}] No superat fins al moment de referència. temps ~. [Ara] la recaptació de les travesses anirà decididament de baixada i difícilment es donarà la possibilitat de superar, no sols la recaptació rècord d'aquest any, [...] sinó fins i tot el premi de 204.293.191 pessetes aconseguit aquesta temporada per Miquel Horta Almaraz [...]. [Avui (1984): 40, niv. 6, p. 28]».

— GDLC: «*adj inv* No assolit anteriorment. *Enguany l'empresa ha aconseguit uns beneficis rècord*».

Hem trobat els casos al corpus documental amb l'ordre *Adjectiu+Substantiu* i així els hem consignat, atès que no varia la seva càrrega semàntica. Aquestes són les col·locacions:

— ***ambiciós projecte***: «El Consell Insular d'Eivissa ha presentat un *ambiciós projecte* per dignificar ses Feixes, un espai d'uns importants valors naturals i culturals i que, les darreres cinc dècades, s'ha deixat degradar fins a convertir-se quasi en un abocador» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 15).

— ***destacat paper***: «Isern també va lliurar medalles d'or a la Caixa, pel centenari de l'obertura de la primera oficina a Palma i a les Illes Balears; al fundador de la galeria d'art Pelaires, Josep Pinya Bonnín, impulsor d'esdeveniments com la Nit de l'Art; i al clergue teatí Gabriel Llompart Moragues, pel seu *destacat paper* com a historiador i folklorista de Mallorca» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 9).

— ***dura crítica***: «En els últims anys ha mantingut una relació complicada amb l'hereu arran d'unes *dures crítiques* i comentaris que ella i Iñaki Urdangarin van fer sobre Letizia Ortiz per la seva manera de comportar-se en els actes oficials i en la seva vida personal». (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 11).

— ***especial interès***: «Els Prínceps d'Astúries han mostrat *especial interès* per les noves tecnologies» (IB3 TV, 22 de gener, 0'45").

— ***estreta relació***: «L'*estreta relació* amb l'illa es refredà a partir de 2010, quan esclatà el cas Nóos» (RNE, 4 de febrer, 32'30").

— ***greu error***: «Oceana ha detectat *greus errors* en la llista de les espècies i els hàbitats marins» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 11).

— ***massiva presència***: «La *massiva presència* de mitjans internacionals obliga el gabinet de premsa del Tribunal Superior (integrat per les periodistes Maria Ferrer i Agnès Antich) a fer un important i plausible esforç per explicar als periodistes els detalls del procediment, què significa una imputació i deixar clar que no és una

declaració en vista pública, sinó una simple compareixença davant el jutge» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 8).

— **plena confiança**: «La infanta es desentén de la gestió i diu que tenia *plena confiança* en el que feia el seu marit, Iñaki Urdangarin» (RNE, 8 de febrer, 5'30").

— **precària situació**: «El nou pla de gestió per a 2014, aprovat per unanimitat aquest dijous pel Patronat del Parc, preveu pal·liar un poc aquesta *precària situació*» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 15).

De manera anàloga, hem inclòs al corpus «bona relació», malgrat que segons el DDLIC aquesta col·locació s'empra en plural:

— **bona relació**: «Vicens explicà que es designà Llinàs (afiliat a UM) com a intermediari a proposta seva, però que tenia *bona relació* tant amb ell com amb Nadal i Munar» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 4).

És constatable en el corpus la freqüència en aquest esquema de determinats adjectius. Els repassem amb alguns exemples:¹⁴⁹

— **alt** («alt càrrec», «alt cost», «alt tribunal» i «alta velocitat»): «I per escenificar la normalitat de la jornada, la mateixa consellera, acompanyada de Guillem Estarellas i els directors generals Bartomeu Isern i Isabel Cerdà, a més d'altres *alts càrrecs*, reberen els pares i mares del CEIP Robines, el CEIP Binissalem i l'IES Binissalem». (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 9).

— **bon** («bon negoci», «bon resultat», «bona acollida», «bona intenció», «bona marxa», «bona notícia», «bona perspectiva», «bona relació» i «bona voluntat»): «Així és, la portaveu del grup socialista, Francina Armengol, ha assegurat que els *bons resultats* de les darreres temporades turístiques no han significat crear més llocs de

---

¹⁴⁹ Altres col·locacions amb aquest esquema, a més dels que esmentarem, són «baixa qualitat», «darrer moment», «darrera paraula», «difícil accés», «doble insularitat», «fàcil accés», «fort aplaudiment», «fort renou», «gran empresa», «llarga trajectòria», «lliure competència», «major part», «màxim responsable», «mitjà comerç», «mitja jornada», «mitjana empresa», «possible delictes», «precària situació», «preceptiu informe», «segona residència», «seriosos dubtes» i «tercer grau».

feina, ni millorar els salaris, ni les condicions laborals dels treballadors» (IB3 TV, 29 d'abril, 15'15").

— **mal** («mal estat», «mala gestió», «mala intenció» i «mala nota»): «Manacor perd la meitat de l'aigua potable de la ciutat a causa del *mal estat* de la xarxa i dels robatoris» (RNE, 12 de març, 21'05").

— **petit** («petit botiguer», «petit comerç», «petit comerciant», «petit empresari» i «petita empresa»): «Des des mes d'abril sa xifra de negoci, és dir, es volum de facturació s'està incrementant i ja van vuit mesos seguits, per lo que fa en es *petit comerç*» (RNE, 2 de gener, 25'55". Joana Perelló, directora general d'Economia i Competitivitat).

— **presumpte** («presumpta irregularitat», «presumpte autor», «presumpte delictes» i «presumpte responsable»): «El pèrit en assumptes fiscals del sindicat Manos Limpias ha afirmat davant del jutge José Castro que la filla del rei no hauria defraudat a l'impost de societats, sinó que hauria estat cooperadora necessària de les *presumptes irregularitats* del seu marit» (IB3 TV, 26 de gener, 0'40").

— **primer** («primer edil», «primer habitatge», «primer símptoma», «primera autoritat» i «primera hora»): «Els grups municipals de PSIB i MÉS afirmaren ahir que si bé seria positiu i estan disposats a escoltar la proposta del batle Isern, allò que hauria de tenir clar el *primer edil* és que una declaració com aquesta és incompatible amb una inversió zero en patrimoni» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 12).

— **principal** («principal acusat», «principal autoritat», «principal implicat» i «principal sospitós»): «També està imputat en la causa el director general de Carreteres, Gonzalo Aguiar, que fou detingut en el seu despatx del Consell i és un dels *principals acusats* per la presumpta realització d'obres particulars amb càrrec als fons públics» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 6).

Tipus 5: Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació

El DDLC afirma, a la «Guia d'utilització», que la tipologia de les col·locacions és força variada, ja que «poden anar lligades a diversos elements estructurals», com una accepció de l'entrada principal del diccionari, a una accepció d'una locució i a un derivat. L'exemple que posa el DDLC d'un element lligat a l'accepció d'una locució és «tenir nervis d'acer», en la qual el verb s'uneix a la locució nominal «nervis d'acer». Martínez Salom (2014: 18) diu que una de les característiques pròpies de les col·locacions és la polilexicalitat, definida com a «seqüència lèxica formada per almenys dues unitats lèxiques». Segons aquesta autora, una d'aquestes dues unitats lèxiques que poden aparèixer en la col·locació és la locució, a més del verb, el nom, l'adjectiu i l'adverbi. En efecte, en el nostre corpus trobem multitud d'exemples de locucions que formen part de col·locacions nominals i verbals. A més, coincidim amb Koike (2001: 56-60) que existeixen les col·locacions complexes, de les quals formen part les locucions. Els esquemes sintàctics d'aquest autor, aplicats a l'espanyol, són els següents:

1. Verb+locució nominal: *dar el santo y seña*
2. Locució verbal+substantiu: *llevar a cabo un proyecto*
3. Substantiu+locució adjectival: *una salud de hierro*
4. Verb+locució adverbial: *reírse a carcajadas*
5. Adjectiu+locució adverbial: *fuerte como un roble*

Koike, doncs, no inclou exactament l'esquema *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució* en la seva classificació. Nosaltres, però, l'hem inclòs a la nostra proposta de taxonomia de col·locacions tot seguint els criteris del DDLC i de Martínez Salom (2014).¹⁵⁰ Els exemples trobats al corpus de l'esquema *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució*¹⁵¹ són els següents:

---

¹⁵⁰ Veurem més endavant els casos de fusió i de combinació de col·locacions. Aquest esquema, el del tipus 5, no pertany ni a les fusions ni a les combinacions. No són dues col·locacions que es fusionin com a «signar un conveni de col·laboració», formada per «signar un conveni» i «conveni de col·laboració», en què el mot «conveni» serveix d'element de fusió. Tampoc no és una combinació com a «militant i simpatitzant d'un partit», formada per «militant d'un partit» i «simpatitzant d'un partit», unides per l'element de fusió «partit» i per la conjunció «i». Podríem haver considerat que aquests casos es podien categoritzar com a variacions d'un altre tipus de col·locació més simple, però ens ha semblat més adient incloure'ls en aquest esquema.

¹⁵¹ En subratllem les locucions.

— ***afiliació a la Seguretat Social***: «Pel que fa a l'*afiliació a la Seguretat Social*, a les Illes augmentà en un any un 0,4% i ara hi ha 338.738 persones donades d'alta». (RNE, 4 de febrer, 22'30").

— ***afiliat a la Seguretat Social***: «També les Illes lideren la creació de llocs de treball, amb una taxa del 4,78% i un increment dels *afiliats a la Seguretat Social* de 16.630 treballadors» (RNE, 2 d'abril, 23'30").

— ***aparell d'aire condicionat***: «El Consell de Mallorca insta l'Ajuntament de Sineu a llevar els *aparells d'aire condicionat* del convent dels Mínims» (IB3 TV, 29 d'abril, 28'35").

— ***indemnització per danys i perjudicis***: «A banda del dret a la informació i la llengua en què aquesta s'ha de donar, el text regula el dret a obtenir la reparació o *indemnització pels danys i perjudicis* que hagin patit com a conseqüència de l'adquisició o utilització dels béns, productes i serveis» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 9).

— ***reforma d'una llei orgànica***: «El jutge degà de Palma ha analitzat avui la *reforma de la llei orgànica* del poder judicial, que impulsa el ministre Gallardón» (RNE, 8 d'abril, 19'25").

— ***xarxa de serveis socials***: «En termes generals, el deute que ara es paga correspon als quatre milions del pla d'ajudes que el Consell va concedir l'any passat perquè els ajuntaments poguessin fer despesa corrent i al Pla de prestacions bàsiques, les ajudes que es donen als municipis per mantenir la *xarxa de serveis socials*» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 11).

Els exemples del corpus que responen a l'esquema *Substantiu+(Prep)+(Det)+Col·locació*¹⁵² són els següents:¹⁵³

---

¹⁵² Ginebra (2003: 44) observa que la recursivitat és una de les qualitats que tenen les col·locacions: «En una expressió estereotipada del llenguatge periodístic com *morir víctima d'una llarga malaltia*, el concorrent *una llarga malaltia* (sinònim de *càncer*), coapareix amb *morir víctima de*, una seqüència que segurament es pot considerar que és resultat de la sintaxi lliure. Potser també seria possible afirmar que es tracta de dues concurrències 'en cascada': el conjunt *una llarga malaltia* concorre amb *víctima de*, i al seu torn el conjunt *víctima d'una llarga malaltia* concorre amb *morir*. Encara més: si categoritzéssim *llarga malaltia* com a concurrència (*llarga* significa 'cancerosa' quan concorre en posició prenominal amb

— ***creació de llocs de feina***: «La llei va ser recorreguda per 50 diputats del PSOE, i la Junta de Castella i Lleó, per justificar-la, utilitzava els mateixos arguments que usa Empresas Matutes per demanar un tracte de favor al seu pla turístic: els beneficis econòmics i la *creació de llocs de feina* que comportaria» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 7).

— ***creació de llocs de treball***:¹⁵⁴ «Els promotors del Casino Teatro Balear, que havien anunciat una inversió de 10 milions d'euros i la *creació de 170 llocs de treball*, hauran de decidir què fan davant la imminent negativa formal de Cort, ja avançada ahir pel regidor Jesús Valls» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

— ***eliminació de barreres arquitectòniques***: «El consistori ha obert una consulta popular a través de la web municipal per escollir un d'aquests sis projectes: La construcció d'una via cívica, l'embelliment de la plaça de l'IBAVI, un aparcament, l'*eliminació de barreres arquitectòniques*, la reparació de la xarxa d'aigua potable o l'enllumenat d'una zona del poble» (IB3 TV, 20 de febrer, 17'20").

— ***habitatge de protecció oficial***: «Carbonero va insistir que es 'disminueix la reserva de sòl destinat a *habitatge de protecció oficial*, la possibilitat de construir zones verdes, equipaments, instal·lacions esportives i limita altres actuacions de caràcter públic'» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 8, Jaume Carbonero, diputat del PSOE).

— ***institut d'educació secundària***: «Degoteig de dimissions dels caps de departament dels *instituts de (educació) secundària*». (RNE, 9 de febrer, 20'45").

— ***jutjat de primera instància***: «En el cas que ha sentenciat l'Audiència de Palma, el deutor –a qui ja s'havia condemnat a pagar en un *jutjat de primera instància*– va presentar recurs davant l'Audiència perquè no admetia els fets» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 11).

---

malaltia), llavors resultaria que la cascada té encara un altre salt: *llarga* concorre amb *malaltia*, *llarga malaltia* amb *víctima de*, i *víctima d'una llarga malaltia* concorre amb *morir*».

¹⁵³ Hem subratllat les col·locacions.

¹⁵⁴ Segons el DDLC, *lloc de treball* és una locució.

— ***judici vist per a sentència***: «El *judici* contra el regidor del PSOE-Pacte a l'Ajuntament d'Eivissa, Marc Costa, per desobediència a l'autoritat ha quedat avui *vist per a sentència*» (IB3 TV, 22 de gener, 29'05").

Aquest és l'únic cas en què la col·locació no és nominal, sinó adjectiva, com veurem.

— ***oferta del tot inclòs***: «No podem limitar l'*oferta del tot inclòs* en segons quins aspectes perquè aniríem en contra de legislació bàsica estatal i europea» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 18, Jaime Martínez, conseller de Turisme del Govern).

— ***partit amb representació parlamentària***: «'El ple de Manacor considera urgent que es prenguin mesures en contra dels desnonaments perquè s'acabi amb aquest drama amb l'assessorament de la PAH i dels *partits amb representació parlamentària*', defensa la moció que dilluns s'aprovà amb el vot a favor de tots els regidors llevat dels del PP, que hi votaren en contra» (*Ara Balears*, 12 de març, p.13, partits de l'oposició de l'Ajuntament de Manacor, sense especificar).

— ***persones amb mobilitat reduïda***: «La Comissió de Patrimoni Històric del Consell de Mallorca no ha autoritzat la rampa d'accés per a *persones amb mobilitat reduïda* al teatre del fossat de la porta roja d'Alcúdia, un projecte que l'Ajuntament impulsà arran de les peticions de diverses associacions de discapacitats» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 13).

— ***producte a preu de saldo***:¹⁵⁵ «Allò que sí és cert és que les tradicionals imatges de concentracions humanes, les corregudes i fins i tot la desesperació per obtenir *productes a preu de saldo* han passat a la història» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 23).

— ***règim de tercer grau***:¹⁵⁶ «L'extinent de batle d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma Javier Rodrigo de Santos (PP) està pendent d'aconseguir sortir de la presó de Palma en *règim de semilibertat o tercer grau*» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

---

¹⁵⁵ Segons el GDLC, «preu de saldo» és una locució.

¹⁵⁶ Segons el DDLC, «tercer grau» és una locució, amb el sentit d'«interrogatori sota coacció física».

— **risc d'exclusió social**: «El ple de l'Ajuntament de Palma va instar ahir el Govern, per unanimitat, a tramitar una llei per facilitar l'accés a l'habitatge a famílies en *risc d'exclusió social* a través dels pisos dels bancs, als quals es podrà sancionar si els mantenen desocupats durant més de dos anys» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 13).

— **servei d'aigua potable**:¹⁵⁷ «Per unanimitat, tots els regidors de l'Ajuntament d'Inca aprovaren ahir tancar definitivament l'expedient de privatització del *servei d'aigua potable*, sanejament i pluvials del municipi per trenta anys» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 16).

— **servei d'atenció telefònica**: «És una de les operadores del *servei d'atenció telefònica* de l'Ajuntament de Palma que atén una de les mil cridades que a diari rep el 010» (IB3 TV, 2 de gener, 12'05").

— **tren d'alta velocitat**:¹⁵⁸ «Segons l'esborrany del pla de gestió dels espais naturals de les muntanyes d'Artà que prepara la Conselleria de Medi Ambient, el *tren d'alta velocitat* és una de les amenaces més importants que poden afectar les aus de la zona» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 10).

Fins ara hem vist exemples d'aquesta construcció *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació* en la qual la preposició era un simple nexce d'unió entre el substantiu i la locució o la col·locació. Però hi ha un altre subtipus d'aquest esquema en què la preposició forma part d'una locució preposicional, adverbial o adjectiva o d'una construcció col·locativa preposicional. L'esquema d'aquest subtipus és, per tant, *Substantiu+locució preposicional / adverbial / adjectiva* o *construcció col·locativa preposicional*.

Vegem tot seguit alguns exemples en què la preposició forma part d'una locució preposicional, adverbial o adjectiva:

a) Amb locucions preposicionals:

— **vot a favor de**: «Els *vots a favor de* l'oposició més els dels regidors d'El Pi que formen govern amb el PP i l'abstenció de tres regidors populars –entre els quals, el

---

¹⁵⁷ Segons el DIEC2, «aigua potable» és una locució.

¹⁵⁸ Segons el GDLC, «alta velocitat» és una locució.

batle, Bartomeu Cifre Ochogavía–, i la del regidor d'Unió Mollera Pollencina, permeteren tirar endavant el text presentat de manera conjunta pels partits de l'oposició» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 8).

— **vot en contra de**: «Tant en un cas com en l'altre s'aprovà la moció que rebutja la Llei de símbols, que el Govern ja ha fet efectiva, amb els *vots en contra del PP*» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 16).

b) Amb locucions adverbials:

— **acord per unanimitat**: «Malgrat el pagament portat a terme pel Govern a través del Pla estatal, la veritat és que encara queda molt per complir l'*acord* del Parlament de l'abril passat quan, *per unanimitat*, va exigir a l'Executiu de José Ramón Bauzá que abonàs tot el deute pendent amb els consells dins aquesta legislatura i, per tant, només té fins al maig de 2015 (un any i mig) per pagar els 230 milions d'euros encara pendents» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 6).

— **condemna en ferm**: «Ni Jaume Matas, que té una *condemna en ferm* per corrupció, no ha estat objecte d'una declaració de rebuig com aquesta que, a efectes pràctics, no té cap més incidència que la d'explicitar un malestar amb l'actuació portada a terme per aquella persona» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 7).

— **connexió en directe**: «Els enviats especials de televisions internacionals, com CNN o Al Jazeera, entre molts d'altres, tampoc no han aturat de fer *connexions en directe* i han situat al mapa Palma» (IB3 TV, 8 de febrer, 17'05").

— **entrada en vigor**: «Adverteixen, a més, que no tenen cap eina per saber si les fotografies són actuals o corresponen a abans de l'*entrada en vigor* de la norma que aprovà el Partit Popular per prohibir els llaços a les escoles i edificis públics, de manera que el temps que s'ha de destinar a aclarir aquestes qüestions és a costa d'altres actuacions» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 4).

— **preu a la baixa**: «Així, veus del sector turístic ja albiren negociacions de *preus a la baixa* dels paquets turístics dels russos que viatgin a Espanya, un fet que

respondria a l'intent de preservar a tota costa un mercat emergent molt interessant» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 5).

— *so en directe*: «És el *so en directe* des d'aquí, des de la via Alemanya» (RNE, 8 de febrer, 8'20").

c) Amb locucions adjectives:

Aquests casos concorden amb l'esquema de Koike (2005) *Substantiu+locució adjectival*, que considera una col·locació complexa:

— *cotxe de segona mà*: «Madrid qüestiona l'impost balear als *cotxes de segona mà*» (*Ara Balears*, 25 d'abril, portada).

— *decisió sense precedents*: «La Fiscalia, en una *decisió sense precedents*, recorre la imputació i la sala de l'Audiència Provincial, presidida per Diego Gómez Reino, la suspèn, perquè no veu indicis que Cristina conegués l'activitat il·legal del seu marit, però deixa la porta oberta a investigar-la per delicte fiscal en Aizoon, l'empresa que els ducs de Palma comparteixen al 50% i on desvien part dels fons obtinguts per Nóos» (RNE, 7 de gener, 31'00").

— *doblers en efectiu*: «Munar també aprofità per destacar davant el jutge Antoni Rotger (que està al capdavant del cas Son Oms en substitució de Pere Barceló, que se n'apartà per amistat amb ella) que sent presidenta mai no se li entregaren *doblers en efectiu*» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 4).

— *home de confiança*: «Avui serà Maria Antònia Munar qui farà el viatge des de la presó fins als jutjats de Palma, després que ahir els seus *exhomes de confiança*, Bartomeu Vicens i Miquel Nadal, admetessin davant el jutge instructor que cobraren un suborn per l'adjudicació del solar de Can Domenge a Sacresa quan estaven al capdavant del Consell de Mallorca» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 4).

— *jornada de portes obertes*: «Precisament amb motiu del dia de les Illes Balears, el parlament celebra *jornada de portes obertes* perquè tots els ciutadans que vulguin conèixer de prop el parlament de les Illes se puguin acostar» (IB3 TV, 1 de març, 9'20").

— **jutjat de guàrdia**:¹⁵⁹ «Jaume Matas no haurà, per tant, d'ingressar a la presó de moment, però sí que haurà de comunicar un domicili on pugui ser localitzat i comparèixer mensualment davant un *jutjat de guàrdia*» (IB3 TV, 8 de gener, 1h 09'55").

— **producte de primera necessitat**: «L'associació ha fet una crida perquè el govern equilibri les pensions amb l'increment de preus que enguany registraran *productes tant de primera necessitat* com és l'electricitat» (RNE, 2 de gener, 31'18").

— **violència de gènere**: «Va ser abans de la sessió plenària que els polítics varen voler condemnar la *violència de gènere*» (RNE, 23 de març, 20'40").

— **zona de pas**: «Es tapiaran tots els arcs i es retiraran tots els ferros de la part exterior que ocupen una *zona de pas*» (IB3 TV, 25 de febrer, 29'25").

Alguns exemples en què la preposició d'aquest esquema nominal forma part d'una construcció col·locativa preposicional són els següents:

— **animal en perill d'extinció**: «Entre aquestes al·legacions hi ha les referents a la possible vulneració de directrius europees, en relació a la protecció d'espècies *animals en perill d'extinció* i també a la protecció de les praderies de posidònia oceànica que com sabeu estan protegides per la Unesco» (IB3 TV, 22 de gener, 24'40").

— **associació sense ànim de lucre**: «Una altra àrea que compta amb una quantitat similar és benestar social, que es destinarà entre d'altres a *associacions sense ànim de lucre* de l'illa» (IB3 TV, 8 de febrer, 31'30").

— **aturat de llarga durada**:¹⁶⁰ «Així, ja ha avançat que crearà una renda autonòmica de tipus social per beneficiar les 55.000 persones que no reben cap prestació, que tornarà a garantir el dret a l'assistència sanitària universal o que posarà en

---

¹⁵⁹ El GDLC diu que «de guàrdia» és una locució adjectiva i també preposicional.

¹⁶⁰ Segons el DDLC, «de llarga durada» és una locució adjectiva quan es parla d'un disc musical, que no és el cas.

marxa plans de xoc contra l'exclusió i els *aturats de llarga durada*, especialment entre els joves i els majors de 45 anys» (*Ara Balears*, 7 d'abril, p. 8).

— *avaluació d'impacte ambiental*: «Lo que se farà d'avaluacions d'impacte ambiental serem totalment rigorosos i amb tota sa base científica que sigui necessari» (IB3 TV, 25 de febrer, 16'20", Gabriel Company, conseller d'Agricultura).

— *construcció en sòl rústic*: «La Norma Territorial Transitòria (NTT) que prepara el Consell de Menorca no permetrà noves *construccions en sòl rústic* per a ús residencial, però facilitarà la construcció de camps de golf amb hotels de cinc estrelles amb ‘determinades condicions’» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 15).

— *contractació a temps parcial*: «Puja un 26% la *contractació a temps parcial*» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 15).

— *immigrant en situació irregular*: «Durant la legislatura passada, els *immigrants en situació irregular* podien accedir a aquest subsidi presentant el passaport i obrint un compte corrent (per obrir el compte no és necessari el NIE, només cal el passaport)» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 6).

3.2.1.2. Col·locacions verbals

Les verbals són el segon tipus de col·locacions més nombroses en el corpus. Són aquelles col·locacions que tenen com a base un verb. De les 6.510 col·locacions del corpus, 2.514 pertanyen a aquesta categoria, el que representa un 38.61% de total. Si mirem les xifres per nombre de col·locacions singulars, el percentatge és del 38.08%. Es poden presentar amb diferents patrons sintàctics:

- *Verb+(Det)+Substantiu*
- *Verb+Prep+(Det)+Substantiu*
- *Verb+Adverbi*
- *Verb+Adjectiu*
- *Verb+(Prep)+(Det)+locució o col·locació*

Tipus 6: Verb+(Det)+Substantiu

Aquest és l'esquema més habitual i estudiat de les col·locacions verbals. Hem constatat 1.818 col·locacions totals, amb 800 col·locacions singulars. En aquest apartat veurem les col·locacions que Corpas (1996) recull en les categories *Substantiu (subjecte)+Verb* i *Verb+Substantiu (objecte)*. En el primer tipus d'esquema, Corpas afirma que el verb denota una acció característica de la persona o cosa designada pel substantiu, amb exemples com *estallar una guerra*, *acuciar un problema*, *correr un rumor*, *zarpar un barco*, *declararse un incendio* i *desatarse una polémica*. En el segon esquema, Corpas diu que els verbs tenen unes extensions col·locacionals de proporcions variables, des d'il·limitats fins a fixos. Aquesta autora explica que hi ha col·locacions les bases de les quals tenen un patró combinatori molt limitat, com a *conciliar el sueño* (no *atraer*), *acariciar una idea* (no *tocar una idea*). A l'esquema *Verb+Substantiu (objecte)* de Corpas, el substantiu fa de complement del verb, com a *asestar un golpe*. En canvi, a l'esquema *Verb+Substantiu (subjecte)* el substantiu fa les funcions de subjecte de l'oració, com a *declararse un incendio*. Ginebra (2003) distingeix entre «concurrències verbonominals» (que inclou les dues categories de Corpas: *Substantiu (subjecte)+Verb* i *Verb+Substantiu (objecte)*) i les «concurrències verbals», quan els verbs són la base de la col·locació, amb exemples com «dormir com un tronc», «costar un ull de la cara», «menjar com un porc», «créixer com les carabasses», «treballar com un negre», «còrrer més que el vent».¹⁶¹ Insistim en la idoneïtat de la classificació de Navarro (2002: 202), que separa aquest esquema *Verb+(Det)+Substantiu* de l'esquema *Verb+Prep+Substantiu*. La presència o absència de preposició marca la diferència entre els dos esquemes. En canvi, Corpas (1996) afirma que l'esquema *Verb+Prep+Substantiu*, amb exemples com *poner en funcionamiento*, és subsidiari de l'esquema *Verb+Substantiu (objecte)*. En el mateix sentit, Ginebra (2003) diu que l'esquema *Verb+Prep+Substantiu* és un subtipus de les concurrències verbonominals, amb exemples com «posar en coneixement», «prendre en consideració» i «tenir en compte».

Tot seguint Navarro (2002), considerem que l'ordre sintàctic de les col·locacions d'aquest patró és *Verb+(Det)+Substantiu*: «atracar un vaixell», «augmentar la demanda» o «passar els anys». Tant el DDLC com Corpas sostenen que l'ordre de la

---

¹⁶¹ A parer nostre, aquestes concurrències verbals de Ginebra haurien de ser incloses en l'esquema *Verb+(Prep)+(Det)+Locució*, el tipus 10 de la nostra taxonomia de les col·locacions, ja que el complement verbal és una locució.

col·locació és *Substantiu (subjecte)+Verb*. De fet, els exemples de Corpas sempre segueixen l'ordre *Verb+Substantiu*: *desempeñar un cargo, desempeñar una función, desempeñar un papel, zanjar un desacuerdo, zanjar una polémica, zanjar una discusión, estallar una guerra, acuciar un problema, correr un rumor, zarpar un barco, declararse un incendio, desatarse una polémica*.

Aquests tipus de col·locacions solen formar-se amb determinant, com és el cas d'«abaixar els preus», «abocar residus», «assumir un compromís», «baixar un impost», «burlar una llei», «causar un perjudici», «celebrar un aniversari», «comercialitzar un producte», «debatre una proposta», «declarar-se un incendi», «desestimar una petició», «encapçalar una llista», «enderrocar un edifici», «enviar una carta», «facilitar les coses», «firmar un conveni», «formular una pregunta», «garantir un dret», «guanyar unes eleccions», «impartir una assignatura», «impedir el pas», «iniciar un expedient», «justificar una decisió», «jutjar un cas», «liquidar un deute», «lliurar un premi», «mantenir un criteri», «modificar una llei», «negociar un pacte», «obrir un establiment», «oferir un producte», «oficiar una cerimònia», «patir un accident», «posar una multa», «presentar un escrit», «reclamar un dret», «resoldre un problema», «saldar un deute», «solucionar un conflicte», «superar un límit», «tenir un dubte», «transferir una competència», «veure un recurs» i «vulnerar una llei». També hem trobat, però, nombrosos casos d'aquest esquema que no tenen determinant:¹⁶²

— **abocar fems**: «Per part seva, l'Ajuntament assegura que l'empresa de neteja municipal fa feina constantment per fer net *els fems* que *s'aboquen* incontroladament» (IB3 TV, 25 d'abril, 36'25").

— **perdre valor**: «El seu advocat assegura que l'argument que, tancada la casa, *perd valor* és fals, perquè ara la casa està administrada per una societat i molt ben atesa per un matrimoni que també té cura del ca de Petrov» (IB3 TV, 31 de gener, 13'30").

— **reclamar doblers**: «Fins i tot, per demanar que es desestimàs la petició de la demandant, el deutor aportà el testimoni de l'exparella d'aquesta, qui va dir que la dona també havia intentat *reclamar-li* a ells *doblers*, 'inventant un suposat deute de 135.000 euros', fet del qual no s'aporta cap prova» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 11).

---

¹⁶² Més casos sense determinant, a més dels següents, són: «adoptar mesures», «bestreure doblers», «causar sorpresa», «convocar eleccions», «dedicar temps», «demanar ajut», «enregistrar imatges», «formar govern», «gastar diners», «generar benefici», «impartir classe», «invertir diners», «liquidar doblers», «manifestar satisfacció», «mostrar interès», «obrir-se pas», «obtenir beneficis», «pagar interessos», «recollir opinions», «repartir beneficis», «sentir vergonya», «sumar esforços», «tardar temps» i «treure profit».

— **tenir coneixement:** «Cort diu que així té coneixement de la intenció de l'empresa per modificar el seu projecte 'perquè compleixi la normativa vigent'» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 11).

És destacable la quantitat de col·locacions del corpus que segueixen aquest esquema amb el verb «tenir». Ginebra (2003: 38) considera que, a les concurrències que ell denomina verbonominals, el verb no és funcional, sinó de suport, lleuger, buit, deslexicalitzat o desemantitzat. Un exemple n'és, diu, el verb «tenir»:

«Tot i que no hem fet encara una recerca exhaustiva en aquest camp, es pot indicar que sembla que, com en altres idiomes, en català hi ha verbs que tendeixen a aparèixer molt sovint en posició de verbs de suport, com ara *donar*, *fer*, *posar* o *tenir*» (Ginebra, 2003: 38).

Alguns exemples de Ginebra amb «tenir» són: «tenir gana», «tenir son», «tenir barra», «tenir dret», «tenir el deure». El diccionari de frases fetes d'Espinal (2004: 18) també considera que els verbs «tenir», «fer», «passar» i «posar» són de suport. Per això, Espinal solament ha inclòs en l'obra «aquelles expressions verbals amb verbs lleugers en què el significat no és composicional: *fer guardiola* (estalviar), *passar la maroma* (trampejar), *tenir lloc* (acomplir-se, esdevenir-se), *posar anys* (envellir), etc.». Des d'una perspectiva gramatical, Rosselló (2002: 1880) també posa el verb «tenir» com a exemple d'un verb «lleuger», que té una «labilitat sintàctica extraordinària». Alguns exemples trobats al nostre corpus amb el verb «tenir» són els següents: «tenir accés», «tenir coneixement», «tenir confiança», «tenir conseqüències», «tenir cura», «tenir dificultats», «tenir doblers», «tenir dret», «tenir feina», «tenir fills», «tenir ganes», «tenir intenció», «tenir majoria», «tenir opcions», «tenir opinió», «tenir papers», «tenir permís», «tenir por», «tenir pressa», «tenir raó», «tenir relació» i «tenir responsabilitats».

Malgrat el que hem dit abans respecte de l'ordre en què apareixen el verb i el substantiu en aquest tipus de col·locacions, com observa Martínez Salom (2014: 26), a les col·locacions verbals sovint el substantiu pot aparèixer primer en l'oració, per exemple quan «el verb col·locatiu forma part d'una clàusula subordinada de relatiu introduïda per un pronom que té com a antecedent la seva base: 'La venedora va tenir

sempre notícia de la demanda que s'havia interposat contra la compradora'». Utilitzarem l'exemple de Martínez Salom per mostrar que aquest fenomen es produeix també quan passem l'oració a veu passiva («la demanda va ser interposada contra la compradora») i quan el verb funciona de manera impersonal —potser hem de dir que en realitat és una passiva reflexa o reflexiva— «la demanda es va interposar contra la compradora». Hem localitzat nombrosos exemples d'aquest fenomen en el nostre corpus, amb una distància significativa entre el substantiu i el verb, circumstància que sovint dificulta enormement la localització de la col·locació:

— **complir un objectiu**: «L'*objectiu* final de fer l'anglès assequible a tothom no s'*acompleix*, segons l'estudi de l'Assemblea de Docents» (RNE, 15 de març, 10'35").

— **impartir una assignatura**: «La raó cal cercar-la en el fet que l'*assignatura* de Música, en compliment del decret del Tractament Integrat de Llengües (TIL), ha estat una de les escollides pel mateix centre per *ser impartides* en anglès, i, segons ha pogut confirmar aquest diari, la Conselleria no hauria trobat un candidat que complís amb aquests requeriments, és a dir, que estigués en possessió de la titulació de Música i, almenys, el B2 d'anglès, i que al mateix temps, a més a més, estigués disposat a agafar una plaça a mitja jornada» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 4).

— **mantenir una tesi**: «L'única *tesi* que es podria aguantar —que *manté* l'acusació popular i que tant el fiscal com l'Advocacia de l'Estat digueren que era poc menys que rocambolesca— és l'eventual imputació d'un delictes fiscal a la infanta com a cooperadora necessària dels delictes fiscals presumptament comesos per Urdangarin» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 9).

— **publicar un article**: «Corria l'any 1972 quan una sèrie d'*articles* signats amb el pseudònim de Pep Gonella *es publicaven* en un diari» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 8).

El substantiu d'aquest esquema col·locatiu que apareix amb més freqüència en el corpus és «diners», així com els sinònims dialectals de Mallorca i Eivissa «doblers» i «sous». Això ocorre per dos motius: perquè de diners se'n parla contínuament a la informació política i perquè nosaltres hem decidit substituir-lo per aquests substantius

quan a les notícies es parla de quantitats d'euros. Així, per exemple, hem considerat que la col·locació era «abonar doblers» en aquest cas:

— **abonar doblers**: «Amb el mecanisme anunciat ahir, *s'abonaran ara uns 40 milions d'euros*» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 11).

Les altres col·locacions d'aquest tipus en què apareixen aquests substantius són: «amortitzar doblers», «aportar doblers», «bestreure doblers», «cobrar doblers», «costar diners», «costar doblers», «costar sous», «defraudar doblers», «deixar doblers», «demanar doblers», «destinar diners», «destinar doblers», «destinar una partida de diners», «destinar una partida de doblers», «deure doblers», «dilapidar doblers», «donar doblers», «entregar uns doblers», «estalviar diners», «estalviar doblers», «gastar diners», «gastar doblers», «gastar sous», «ingressar doblers», «invertir diners», «invertir doblers», «liquidar doblers», «pagar diners», «pagar doblers», «perdre diners», «perdre doblers», «pressupostar uns doblers», «recaptar doblers», «reclamar uns doblers», «repartir doblers», «retornar uns doblers», «robar doblers», «tenir doblers», «tornar diners», «tornar doblers» i «transferir doblers».

Paral·lelament, també hem trobat adient que les hores, els mesos i els anys fossin «temps» a les col·locacions «dedicar temps» i «tardar temps»:¹⁶³

— **tardar temps**: «L'ús de l'estació es troba ara en mans del TSJ, el qual pot *tardar fins a tres o quatre anys* a prendre una decisió» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 11).

— **dedicar temps**: «L'Audiència diu a Castro que segueixi investigant i al jutge *dedicar els darrers 8 mesos* a rastrejar tota la informació fiscal i econòmica de la infanta» (IB3 TV, 7 de gener, 17'10").

Com a dada curiosa per a aquest tipus de col·locació, volem afegir que el DDLC considera que «complir una condemna» és col·locació i alhora locució. A l'entrada de «complir» és classificada com a locució («complir condemna») i, a la de «condemna»,

---

¹⁶³ També la col·locació nominal «termini de temps».

com a col·locació («complir una condemna»); la presència o absència de l'article indeterminat no justifica aquesta diferenciació.

Tipus 7: Verb+Prep+(Det)+Substantiu

Aquest esquema el trobem a la classificació de Navarro (2002), tot i que nosaltres hi hem afegit la possibilitat que inclogui un determinant. En canvi, Corpas (1996) considera que és un patró subsidiari de l'esquema *Verb+Substantiu (objecte)*. Ginebra (2003) inclou aquest esquema com a subtipus de les concurrències verbonominals. El patró *Verb+Prep+(Det)+Substantiu* és el segon més nombrós de les col·locacions verbals, a molta distància de l'esquema anterior. Al nostre corpus hem destriat 139 col·locacions singulars que segueixen aquest patró sintàctic i un total de 375 exemples. Els percentatges d'aparició són d'un 4.79% i 5.76%, respectivament.

Exemples del Tipus 7: Verb+Prep+(Det)+Substantiu del nostre corpus

«acudir a una cita», «ajustar-se a una llei», «arribar a un acord», «canviar d'opinió», «citar a declarar», «comparèixer en ple», «disposar de doblers», «dur a terme», «entrar a la presó», «exculpar de responsabilitat», «governar en coalició», «ingressar a la presó», «interrogar com a testimoni», «mantenir-se en contacte», «mirar amb deteniment», «negar-se a declarar», «obrir al públic», «participar a una manifestació», «penjar a la xarxa», «posar a disposició», «quedar a l'atur», «refermar-se en una idea», «renunciar a un càrrec», «signar amb pseudònim», «sortir al carrer», «tenir a càrrec», «treure a concurs», «veure per televisió» i «votar a unes eleccions».

En el cas de les col·locacions nominals de l'esquema *Substantiu+Prep+Substantiu*, dèiem que les preposicions més nombroses eren «de» i «a». En el patró sintàctic que ara veurem també sovintegen les col·locacions amb aquestes preposicions, si bé no són tan majoritàries com en el cas nominal. Altres preposicions o locucions preposicionals que apareixen en aquest esquema són les següents:

— **amb** («col·laborar amb la justícia», «complir amb la legalitat», «complir amb un requisit», «complir amb una normativa», «complir amb una ordenança», «contestar

amb evasives», «criticar amb duresa», «enregistrar amb una càmera», «funcionar amb normalitat», «governar amb majoria», «gravar amb so», «mirar amb deteniment», «respondre amb evasives», «signar amb pseudònim», «transcórrer amb normalitat»):

«Vicens ho negà i afirmà que just *col·labora amb la justícia*» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 4).

— **com a** («citar com a imputat», «citar com a testimoni», «declarar com a imputat», «declarar com a testimoni», «interrogar com a testimoni», «presentar-se com a candidat», «tenir com a objectiu», «tipificar com a delicte»):

«En el cas Nóos, Diego Torres demana al jutge Castro que *citi com a testimoni* el ministre Alberto Ruiz Gallardón» (RNE, 22 de gener, 20'50").

— **contra** («atemptar contra un dret»):

«Companyies elèctriques, telefòniques, bancs, sobretot grans empreses davant les quals els consumidors se senten indefensos, però també reconeixen que no reclamen cada vegada que *atempten contra els seus drets*» (RNE, 15 de març, 5'15").

— **davant** («comparèixer davant la justícia», «comparèixer davant un jutge», «comparèixer davant un parlament», «declarar davant un jutge», «denunciar davant la fiscalia», «recórrer davant un tribunal»):

«La confessió de Bartomeu Vicens respecte del repartiment de comissions per la requalificació del polígon de Son Oms va provocar ahir que Munar hagués de tornar a *comparèixer davant la justícia* per un altre episodi de presumpta corrupció» (*Ara Balears*, 12 de març, portada).

— **en** («comparèixer en ple», «declarar en ruïna», «enregistrar en so», «enregistrar en vídeo», «entrar en contacte», «entrar en funcionament», «entrar en servei», «governar en coalició», «incórrer en incompatibilitat», «incórrer en un delicte», «mantenir-se en un càrrec», «participar en una reunió», «participar en unes eleccions», «posar en contacte», «posar en dubte», «posar en marxa», «posar en perill», «posar-se en contacte», «rebre en audiència», «refermar-se en una idea», «sortir en llibertat», «substituir (algú) en un càrrec»):

«Això és el que *posa en dubte* en aquesta interlocutòria el jutge José Castro» (IB3 TV, 7 de gener, 43'50").

— **en qualitat de** («declarar en qualitat d'imputat», «declarar en qualitat de testimoni»):

«Aquesta és la part de l'auto [sic] en què el jutge José Castro cita a *declarar la infanta en qualitat d'imputada*» (IB3 TV, 7 de gener, 9'25").

— **fora de** («presentar fora de termini»):

«En el primer cas, la companyia *presentà* el seu estudi d'impacte ambiental *fora de termini*, per la qual cosa se li podria denegar la llicència de prospecció» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 10).

— **per** («aprovar per majoria», «citar per declarar», «cobrar per una feina», «parlar per telèfon», «sortir per televisió», «veure per televisió»):

«Des del sindicat no aproven el sistema que va dur a terme ahir la Conselleria, que primer els *envià* l'esborrany del document *per correu* electrònic en què se'ls instava a fer «suggeriments» via mail a la Direcció General d'Innovació, i no va ser fins més tard que se'ls convocà formalment a la mesa» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 8).

— **sense** («deixar sense efecte», «transcórrer sense incidents»):

«És la secció segona la mateixa que la passada primavera ja va *deixar sense efecte* la primera imputació de la infanta, però, això sí, va deixar obert el camí perquè s'investigués un possible delictes fiscal» (RNE, 7 de gener, 27'45").

— **sobre**¹⁶⁴ («especular sobre una possibilitat»):

«Fins i tot *es va especular sobre la possibilitat* que pogués recuperar la seva plaça com a funcionari públic, però el Butlletí Oficial de l'Estat va publicar al juliol la retirada de la plaça, que ja li havia quedat suspesa quan es va declarar ferma la sentència d'abusos a menors» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

És destacable que en aquest tipus de col·locacions verbals amb preposició no hi ha dubte de si el substantiu ha d'anar o pot anar davant del verb. A l'esquema *Verb+(Det)+Substantiu*, el substantiu sovint pot aparèixer abans a l'oració, però aquesta

---

¹⁶⁴ Hem recollit aquesta col·locació, tot i que el DDLC considera que és *especular* «amb una possibilitat». Ni el DIEC2 ni el GDLC no recullen aquesta col·locació, ni amb una preposició ni amb l'altra.

alteració seria molt forçada en el patró *Verb+Prep+(Det)+Substantiu*, ja que la preposició ordena la col·locació d'una manera estable: «a una cita acudir», «a una llei ajustar-se», «a un acord arribar», «d'opinió canviar», etc. Aquesta circumstància justifica que separem aquests dos esquemes de col·locacions verbals.

Tipus 8: Verb +Adverbi

Corpas (1996) recull exactament aquest patró col·locacional *Verb+Adverbi*, mentre que Ginebra (2003) l'inclou en el que denomina «concurrències verbals». En canvi, la classificació de Navarro (2002) obvia aquest esquema. Els 72 exemples que hem recollit en el nostre corpus corresponen a 51 col·locacions singulars.

La gran majoria dels adverbis d'aquest tipus col·locacional pertanyen als acabats en -ment. N'hi ha una gran varietat i els dos més freqüents es combinen amb tres verbs:

— *favorablement* («informar favorablement», «pronunciar-se favorablement» i «votar favorablement»):

«El consell de Gerència d'Urbanisme de Palma *informà favorablement* ahir de la llicència d'obra sol·licitada pel grup Massimo Dutti per instal·lar una nova botiga a l'edifici rehabilitat de Can Alomar, al Born de Palma» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 23).

— *rotundament* («desmentir rotundament», «negar rotundament» i «oposar-se rotundament»):

«*Va negar rotundament* que ella hi fos col·locada (com afirmà el notari davant el qual es constituí) per fer d'escut davant Hisenda» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 4).

Més exemples del tipus Verb +Adverbi del nostre corpus (amb adverbis acabats en -ment)
--

«adjudicar definitivament», «afectar negativament», «anunciar oficialment», «anunciar públicament», «aplicar retroactivament», «aprovar inicialment», «assessorar tècnicament», «col·laborar activament», «complir estrictament», «confiar cegament (en algú)», «confiar plenament (en algú)», «criticar durament», «criticar obertament», «desconèixer totalment», «dir expressament», «dir públicament», «dir textualment», «estimar parcialment», «estudiar detingudament», «informar negativament», «interpretar erròniament», «investigar judicialment», «mentir
---

descaradament», «necessitar urgentment», «oposar-se aferrissadament», «oposar-se frontalment», «participar activament», «perjudicar greument», «presentar-se oficialment», «prohibir expressament»,¹⁶⁵ «rebutjar frontalment», «respondre afirmativament», «reunir-se extraordinàriament», «reunir-se ordinàriament», «suspènre cautelarment», «tancar definitivament» i «valorar positivament».

Tot i la diferència d'estructura gramatical, hi hem situat les col·locacions «suspènre de manera cautelar» i «valorar de manera negativa», perquè les hem considerades sinònimes de «suspènre cautelarment» i «valorar negativament», si bé les hem incloses en l'apartat de variacions.

Altres col·locacions d'aquest esquema formades amb adverbis que no acaben en -ment són:

— *dur endavant*.¹⁶⁶

«El president del Govern, José Ramón Bauzá, ha demanat al grup MÉS que se sumi a aquesta proposta, si volen que *es dugui endavant* una sèrie de reformes d'austeritat» (IB3 TV, 29 d'abril, 17'25").

— *funcionar bé, semblar bé, sortir bé, trobar-se bé*:

«L'avançament sempre ha estat una de les possibilitats amb què hem treballat. Personalment *em sembla bé*», va dir ahir l'exbatlessa de Palma, Aina Calvo» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 9, Aina Calvo, regidora del PSIB-PSOE a l'Ajuntament de Palma).

— *treure a defora*:

«A no ser, és clar, senyor president que demani s'opinió en es batles, en es militants i simpatitzants des partit popular, que a lo millor el *treurien a defora* avui mateix» (IB3 TV, 8 d'abril, 11'15", Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE).

---

¹⁶⁵ Col·locació corroborada al DDL, que recull la col·locació «expressament prohibit» com a adjectiva.

¹⁶⁶ El DDL, a l'entrada del verb «dur», primerament considera que «dur endavant» és una col·locació i després també locució.

Tipus 9: Verb+Adjectiu

És Koike (2001) qui primer detecta l'esquema col·locacional *Verb+Adjectiu* en espanyol. Els seus exemples (*dejar frío, dejar helado, dejar plantado, dejar tieso*) ens semblen més aviat candidats a locució que no pas col·locacions, per amor del sentit figurat. En llengua catalana, Mestres (2007) afegeix aquest tipus 9 a la classificació de les col·locacions de Corpas (1996), amb exemples com «anar mudat», «posar-se malalt», «posar-se bo» i «anar calent», que concorden més amb el que defensem respecte de la no composicionalitat semàntica de les col·locacions.¹⁶⁷ En el nostre corpus, efectivament, hem trobat exemples més que suficients per considerar que la combinació *Verb+Adjectiu* és una col·locació catalana a tots els efectes.

Hem trobat 109 exemples d'aquesta combinació en 41 col·locacions singulars i 4 variacions.¹⁶⁸ Ens crida l'atenció la freqüència d'alguns verbs i adjectius:¹⁶⁹

— **considerar** («considerar necessari», «considerar oportú», «considerar provat» i «considerar responsable»):

«Es fa una excepció justificada per l'informe policial que *considera* absolutament recomanable i estrictament *necessari* que la infanta baixi en cotxe» (RNE, 31 de gener, 24'05").

— **declarar** («declarar culpable», «declarar desert», «declarar il·legal», «declarar inconstitucional» i «declarar nul»):

«El Suprem finalment *va declarar* De Santos *culpable* d'abusar, mentre dormia, d'un adolescent de setze anys que a vegades passava la nit amb el seu germà a casa del polític» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

— **quedar** («quedar clar», «quedar curt», «quedar desert», «quedar net», «quedar palès», «quedar sol» i «quedar sorprès»):

---

¹⁶⁷ Excepte el darrer exemple, que el DIEC2 considera que és una locució, a més de vulgarisme.

¹⁶⁸ Els quatre casos de variacions d'aquest esquema que hem trobat al corpus són «donar per perdut», «donar per bo», «donar per fet» i «no deixar indiferent». Els comentarem més endavant.

¹⁶⁹ No hem trobat cap justificació d'aquesta circumstància a cap dels llibres d'estil consultats: ni al d'IB3, ni al de la CCMA, ni al de Vilaweb, ni al de Ramon i Picó.

«Una vegada que *quedi net* d'embarcacions, es prohibirà la navegació a la zona amb balises i s'iniciaran les obres de dragatge i neteja del canal, que portarà a terme el Consell» (IB3 TV, 8 de gener, 25'05").

— **mostrar-se**: («mostrar-se confiat», «mostrar-se contrari», «mostrar-se preocupat», «mostrar-se prudent», «mostrar-se satisfet» i «mostrar-se segur»):

«Pel que fa a les patronals i organitzacions empresarials, totes, llevat de la CECE (Confederació Espanyola de Centres d'Ensenyament), s'han mostrat i *es* continuen *mostrant contraris* a un TIL imposat, sense recursos, sense progressivitat real i un calendari apressat» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 6).

— **clar** («deixar clar»,¹⁷⁰ «quedar clar», «tenir clar»):

«Unes dades que podrien indicar que Aizoon, la societat que la Infanta té amb el seu marit, va deixar d'ingressar a Hisenda 281 mil euros, i que també *deixen clar* que els Ducs de Palma carregaven a aquesta empresa nombroses despeses personals» (IB3 TV, 2 de gener, 36'00").

La resta de col·locacions d'aquest esquema que pertanyen al nostre corpus són «deixar sol», «deixar vacant», «dormir tranquil», «estimar convenient», «mantenir-se fidel», «posar-se nerviós», «sentir-se atret», «sortir airós», «sortir beneficiat», «tenir pendent», «tenir previst», «treballar plegats» i «trobar oportú».

Aquest tipus col·locacional troba correspondència amb un altre tipus. Quan el verb és pronominal, *Verb+Adjectiu* pot tenir correspondència a l'esquema *Verb+Substantiu*, i a l'inrevés. Així, «mostrar satisfacció» l'hem inclosa en el corpus perquè al DDLC hem trobat «mostrar-se satisfet» i «mostrar disposició» a partir de «mostrar-se dispost». En sentit contrari, hem acceptat «mostrar-se prudent» a partir de «mostrar prudència», i «sentir-se atret» a partir de «sentir atracció». Una altra correspondència col·locacional del corpus, amb un únic exemple, ha estat entre els esquemes *Verb+Adjectiu* i *Verb+Adverbi*. Hem acceptat la col·locació «dormir

---

¹⁷⁰ Aquesta col·locació l'hem inclosa en el corpus, malgrat que el DIEC2 i el GDLC qualifiquen de locucions dues combinacions molt semblants: «deixar en clar un afer» i «deixar en clar», respectivament. L'absència de la preposició ens fa pensar que potser és una col·locació, com afirma el DDLC.

tranquil» a partir de la col·locació verbal «dormir tranquil·lament», admesa com a tal al DDLC. Més endavant esmentarem altres correspondències entre col·locacions.

Tipus 10: Verb+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació

El que hem dit de l'esquema del tipus 5, *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació*,¹⁷¹ és vàlid també per a aquest esquema, ja que hi ha verbs que es poden combinar amb locucions i col·locacions. Ni Corpas (1996) ni Navarro (2002) no recullen aquestes col·locacions. Per part seva, Ginebra (2003: 43) admet que els verbs es poden combinar amb locucions, sempre que siguin adverbials («saber del cert», «seure a la gatzoneta»). N'hem trobat nombrosos exemples, com veurem.

Exemples del Tipus 10: Verb+(Prep)+(Det)+Locució, del nostre corpus

«aprovar per majoria absoluta», «aprovar un decret llei», «aprovar un reial decret», «aprovar una proposició no de llei», «canviar les regles del joc», «començar el compte enrere», «comparèixer davant dels mitjans de comunicació», «convocar els mitjans de comunicació», «debatre una proposició no de llei», «dispensar un tracte de favor», «donar via lliure», «governar amb majoria absoluta», «interposar un recurs contenciós administratiu», «obrir judici oral», «obrir un compte corrent», «obtenir una majoria absoluta», «presentar un recurs contenciós administratiu», «presentar una moció de censura», «presentar una proposició no de llei», «privatitzar un servei públic», «rebutjar una proposició de llei», «rebutjar una proposició no de llei», «reduir a la mínima expressió», «reduir una despesa pública», «retirar de l'ordre del dia» i «sentir vergonya aliena».

La majoria d'aquests casos sí que compleixen l'esquema de col·locació complexa de Koike (2001) *Verb+locució nominal*.

¹⁷¹ El fet que un dels components de la combinació de paraules sigui o no una locució canvia completament el lloc que ocupa a la nostra classificació. Per exemple, «presentar una esmena» és una col·locació verbal simple del tipus 6, *Verb+(Det)+Substantiu*; «presentar una moció de confiança» és una fusió d'una col·locació verbal del tipus 6, *Verb+(Det)+Substantiu* («presentar una moció») i una col·locació nominal del tipus 2, *Substantiu+Prep+Substantiu* («moció de confiança»). Finalment, «presentar una moció de censura» segueix l'esquema *Verb+(Prep)+(Det)+Locució* i pertany, per tant, al tipus 10. La diferència entre l'una i l'altra és que «moció de confiança» és una col·locació i «moció de censura» és una locució.

Exemples del Tipus 10: Verb+(Prep)+(Det)+Col·locació, del nostre corpus

«asseure's al banc dels acusats», «crear llocs de feina», «declarar persona no grata», «declarar persona non grata», «declarar un edifici en ruïna», «decretar l'ingrés a una presó», «deixar passar el temps», «explorar el fons marí», «imposar una mesura cautelar», «iniciar accions legals», «obrir un compte bancari», «pagar amb fons públics», «quedar vist per a sentència», «reincorporar-se al lloc de feina» i «tenir bona acollida».

Hi ha un cas especial de l'esquema *Verb+(Prep)+(Det)+Col·locació*, en què el verb és en realitat una locució verbal:

— ***prendre possessió d'una acta de diputat***: «També *ha pres possessió* de la seva *acta*, en substitució d'Antoni Alorda, un nou *diputat* del grup MÉS, Miquel Àngel Mas» (RNE, 4 de febrer, 26'20").

En tots els exemples que hem vist fins ara d'aquest esquema, el verb es combina amb una locució o col·locació nominal, excepte en un cas. Considerem que «vist per a sentència» és una col·locació adjectiva del tipus *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*, com veurem més endavant:

«El judici contra el regidor del PSOE-Pacte a l'Ajuntament d'Eivissa, Marc Costa, per desobediència a l'autoritat *ha quedat avui vist per a sentència*» (IB3 TV, 22 de gener, 29'05").

En els casos que hem vist d'aquest patró col·locacional, la preposició era un simple element d'unió entre el verb i la locució o la col·locació. Detectem, però, un altre subtipus d'aquest esquema en què la preposició forma part d'una locució (preposicional o adverbial) o d'una construcció col·locativa preposicional. Per tant, l'esquema d'aquest subtipus seria *Verb+locució preposicional / adverbial* o *construcció col·locativa*

preposicional. Els casos en què la preposició forma part d'una locució preposicional o adverbial són els següents:¹⁷²

a) Locució preposicional:

— ***a favor de*** («manifestar-se a favor de» i «votar a favor de»):

«Tal com es va encarregar de recordar ahir la portaveu del partit, Pilar Costa, en el cas de Balears, la secretària general, Francina Armengol, *s'ha manifestat a favor de* les primàries obertes, però també és cert que la dirigent socialista ha apuntat que acceptarà allò que decideixi el seu partit i hi ha membres de la direcció a les Illes que veuen massa riscos en un sistema d'elecció de candidats que permeti la participació de simpatitzants» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 9).

— ***a l'abast de*** («posar a l'abast de»):

«Pel que fa a la pretesa universalització de l'accés a l'anglès que propugna el Govern, segons l'Assemblea no és cert que l'anglès *es posa a l'abast* de les classes populars, perquè les famílies es veuen abocades a haver de pagar classes particulars, cosa que no és a l'abast de tothom» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 7).

— ***a l'ordre*** («cridar a l'ordre»):¹⁷³

«*Cridà a l'ordre* el portaveu adjunt dels socialistes, Vicenç Thomàs, just en començar el debat» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 6).

— ***al capdavant de*** («situar-se al capdavant de»):

«Balears va registrar, l'any 2013, un total de 13.404 accidents laborals, cosa que significa que va superar la taxa dels 4.000 per cada 100.000 treballadors i *se situa al capdavant d'aquest trist registre*» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 14).

— ***en contra de*** («declarar en contra de», «manifestar-se en contra de» i «pronunciar-se en contra de»):

«Castro, per cert, a l'inici de la declaració li ha llegit els drets que emparen la filla dels Reis i ha dit que, com a imputada, doncs, li ha recordat que està dispensada a *declarar en contra* del seu marit, Iñaki Urdangarin, que també es troba, recordem-ho,

---

¹⁷² No hem trobat cap cas en què la locució fos adjectiva, a diferència de l'esquema equivalent de les col·locacions nominals.

¹⁷³ Segons DIEC2 i DDLC la locució preposicional exacta és «a l'ordre de». Segons GDLC «cridar a l'ordre» és locució i per al DDLC és col·locació.

imputat en la instrucció d'aquesta peça separada 25 del cas genèric Palma Arena» (RNE, 8 de febrer, 4'20").

— **fora de termini** («presentar fora de termini»):

«En el primer cas, la companyia *presentà* el seu estudi d'impacte ambiental *fora de termini*, per la qual cosa se li podria denegar la llicència de prospecció» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 10).

b) Locució adverbial:¹⁷⁴

— **al marge**¹⁷⁵ («deixar al marge»):

«El socialista també va voler *deixar al marge* de la seva decisió la seva agrupació, Palma-Ponent, la més important del partit, i just va reconèixer que tenia el suport de bastant gent de l'agrupació» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 13).

— **a punt** («posar a punt»):

«Després d'un any de feina per *posar a punt* l'engranatge, aquest dissabte es constituirà a Maó la primera cooperativa política de Menorca» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 8).

— **amb escreix** («superar amb escreix»):

«La baixada de la mobilització també s'ha constatat a la concentració davant de la Delegació d'Educació a Eivissa, que amb prou feines ha pogut aplegar un centenar de docents, quan la tardor passada *se superaven amb escreix* el mig miler» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 8).

— **d'ofici** («actuar d'ofici»):

«Els sindicats i diferents col·lectius com l'Assemblea de Docents han lamentat en reiterades ocasions que Educació no *actuava d'ofici* en aquest cas, però en canvi sí que ho va fer, i amb molta celeritat, a més a més, en els expedients dels tres directors de Maó» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 11).

---

¹⁷⁴ Aquests casos són els que Koike (2005) inclou en el seu esquema de col·locacions complexes que segueixen el patró *Verb+locució adverbial*.

¹⁷⁵ Segons el DDLC és locució preposicional i recull la col·locació «deixar al marge». Els altres dos diccionaris generals consideren «al marge» com a locució adverbial.

— **de prop**¹⁷⁶ («seguir de prop»):

«Alguns dels periodistes mallorquins que *han seguit ben de prop* tot el cas també són entrevistats» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 6).

— **en comú** («posar en comú», «tenir en comú»):

«Lo que vàrem fer el passat 10 de febrer és *posar en comú* primerament amb la comunitat valenciana i la regió de Múrcia una anàlisi d'aquelles coses que en el sistema de finançament del 2009, després de 5 anys de vigència, no havien funcionat bé» (RNE, 20 de febrer, 27'55", José Vicente Marí, conseller d'Hisenda, PP).

— **en conseqüència** («obrar en conseqüència»):

«El fiscal deixà entreveure que si s'haguessin pogut recollir aquestes proves i responsabilitzar-ne algú, evidentment el ministeri públic hi *hauria obrat en conseqüència*» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 6).

— **en evidència**¹⁷⁷ («quedar en evidència»):

«Tot això va ser qüestionat per la portaveu socialista, Aina Calvo, que considera que davant l'actitud mostrada pel batle i el seu equip de govern '*queda en evidència* que és incapaç d'assegurar la transparència en unes oposicions municipals'» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 10, Aina Calvo, portaveu del PSOE a l'Ajuntament de Palma).

— **en minoria** («governar en minoria»):

«D'aquesta manera, el PSM, que *governa en minoria* des del 24 de juliol passat, obliga l'oposició a prendre una decisió: o bé arribar a un pacte entre ells o bé donar el sí als comptes» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 16).

— **en privat** («dir en privat»):

«Amb això ha dit, ho *ha dit* no públicament, però sí *en privat*, en els mitjans de comunicació, considera que no hi va haver cap tracte de favor» (RNE, 29 d'abril, 36'20").

---

¹⁷⁶ Solament el DDLC considera que «de prop» és una locució adverbial.

¹⁷⁷ Segons el DDLC, «en evidència» és una locució adverbial. Pel DIEC2 i GDLC, «posar en evidència» és una locució verbal.

— *en vigor* («entrar en vigor»):

«A les Illes, 20 mil persones s'han quedat sense targeta sanitària des que *entrà en vigor* la normativa que limita l'atenció sanitària» (RNE, 2 de gener, 37'50").

— *per correu*¹⁷⁸ («enviar per correu»):

«Des del sindicat no aproven el sistema que va dur a terme ahir la Conselleria, que primer els *envià* l'esborrany del document *per correu* electrònic en què se'ls instava a fer 'suggeriments' via *mail* a la Direcció General d'Innovació, i no va ser fins més tard que se'ls convocà formalment a la mesa» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 8).

— *per escrit* («contestar per escrit» i «posar per escrit»):

«Haurà de *contestar per escrit* les preguntes del jutge, el fiscal i les diferents parts personades en el cas» (IB3 TV, 31 de gener, 37'55").

— *per sorpresa*¹⁷⁹ («agafar per sorpresa»):

«L'anunci va *agafar* els promotors i la Conselleria mateixa *per sorpresa*, tenint en compte que es produeix només dos dies després que l'empresa propietat d'Eusebio Cano sol·licitàs formalment a Cort la llicència d'activitats» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

— *per unanimitat* («acordar per unanimitat» i «aprovar per unanimitat»):

«L'executiva del PSIB va *acordar* ahir *per unanimitat* convocar unes primàries obertes a simpatitzants del partit per elegir el candidat autonòmic de maig de 2015» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 12).

Tan sols hem trobat tres casos en què la preposició forma part d'una construcció col·locativa preposicional:

— *compareixer a petició pròpia*: «Aquest dimarts el conseller d'Hisenda *compareixerà a petició pròpia* davant del parlament per explicar les negociacions amb el Govern central pel nou model de finançament autonòmic» (RNE, 23 de març, 1'45").

---

¹⁷⁸ És una locució adverbial, segons el DDLC, i una locució sense concretar pel GDLC. El DIEC2 no hi fa cap referència.

¹⁷⁹ Els tres diccionaris generals consultats coincideixen que l'expressió correcta és «agafar de sorpresa», però el DDLC admet «per sorpresa» com a locució adverbial.

— *tramitar per la via d'urgència*: «El diputat socialista Marc Pons, que és qui duu la qüestió, va criticar que el Govern no hagi cercat el consens amb l'oposició, a diferència del que va fer el Pacte amb la llei anterior, de l'any 2002, i que, a més, l'estigui *tramitant per la via d'urgència*, que escurça el debat parlamentari» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 7).

— *treballar a temps parcial*: «La majoria d'ells encara no ha trobat feina i els que sí que ho han fet *treballen a temps parcial*» (RNE, 26 de gener, 8'55").

3.2.1.3. Col·locacions adjectives

Ginebra (2003: 43) parla obertament de «concurrències adjectives», que són aquelles que tenen com a base un adjectiu. Esmenta els casos següents: «prim com un fideu», «ple com un ou», «alt com un Sant Pau», «fred com el marbre», «dur com una pedra», «fort com un roure», «blanc com la neu», «més ruc que pixar enlaire», «més tort que un rabassó» i «obert de bat a bat». Moltes d'aquestes expressions ens semblen més locucions o comparacions que no pas col·locacions. Aquestes concurrències de Ginebra no s'adiuen amb els dos esquemes de col·locacions adjectives de la nostra classificació, que són *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu* i *Adverbi+Adjectiu*.

Tipus 11: Adjectiu+Prep +(Det)+Substantiu

Cal observar que la preposició en aquest esquema és obligatòria. Si no fos així, l'esquema seria *Adjectiu+Substantiu*. En aquest cas, les col·locacions són poc nombroses: n'hem localitzades set de singulars en deu exemples. Les expliquem amb detall, amb tots els exemples del corpus, ja que és un esquema sintàctic del qual no hem trobat bibliografia:

— *conforme a la llei*: «L'executiu assegura que el concurs d'adjudicació del segon casino de Mallorca al Bingo Teatre Balear de la plaça de l'Olivar, de Palma, s'ha fet *conforme a la llei*» (RNE, 4 de febrer, 40'25").

Hem trobat la justificació a la primera definició de l'adjectiu «conforme» al DDLC: «Que s'ajusta a les exigències [d'una llei, d'un principi, d'un deure, d'un costum]».

— ***fidel a una tradició***: «Els grans magatzems es mantenen *fidels a la tradició* i han començat les rebaixes, però amb descomptes bastant elevats, de fins a un 50%» (RNE, 7 de gener, 42'50").

No l'hem trobada a cap diccionari, ni general ni especialitzat, així que l'hem cercada a altres mitjans de comunicació, com *La Vanguardia*, el *Diari de Girona* i *l'Agència Catalana de Notícies*. El text subratllat correspon al titular de la notícia:

La Vanguardia, 10 de febrer de 2012, p. 30: Corella i el cigne negre: «Si bé va començar amb una escenografia de cartró pedra i es manté *fidel a la tradició* –els vestits que va lluir ahir a la nit van pertànyer ni més ni menys que a Baríxnikov i Nuréiev–, Corella ha podat sense complexos la narració fins a reduir a dues hores la música de Txaikovski».

Diari de Girona, 29 de febrer de 2012: *Fidel a la tradició*

Agència Catalana de Notícies, 23 d'abril de 2014: Les places i carrers de la Catalunya Central s'omplen de llibres i roses per celebrar la Diada de Sant Jordi: «La Catalunya Central s'ha mantingut *fidel a la tradició* de Sant Jordi i des de primera hora del matí les places i carrers s'han omplert de ciutadans que passegen entre les parades de llibres i roses».

— ***guanyador d'un concurs***: «El Casino Teatro Balear té 'impossible', en paraules del tinent de batlia d'Urbanisme i Habitatge, Jesús Valls, aconseguir la llicència d'activitats, requeriment imprescindible per posar en marxa el projecte que va resultar *guanyador del concurs* promogut per la Conselleria d'Economia per a un nou casino a Mallorca» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

«La unió d'empreses *guanyadora del concurs* executarà l'obra després de fer una oferta un 8% inferior al preu d'adjudicació inicial» (IB3 TV, 1 de març, 3'15").

Els tres diccionaris generals recullen la combinació «guanyar un concurs» a l'entrada de «concurs»; el DIEC2 i el GDLC amb exemples, i el DDLC, com a col·locació. Hem transcrit els dos casos en què hem trobat aquesta col·locació i pensem

que no hi ha dubte que es tracta d'adjectius. Els substantius de «guanyador» en aquestes dues oracions són «projecte» i «unió», respectivament.

En principi, pensàrem que un altre exemple d'aquest esquema col·locacional era «guanyador d'unes eleccions», però, en els tres casos del corpus que trobem aquesta combinació de mots, «guanyador» hi fa les funcions de subjecte, com a l'exemple següent: «La *guanyadora de les (eleccions)* primàries, Francina Armengol, insistí ahir en els seus missatges públics a defensar Calvo com un important valor que ha de ser tingut molt en compte pel partit i deixà clar que ningú no ha de dubtar de l'interès del partit a comptar amb ella» (*Ara Balears*, 8 d'abril, p. 5). Per això, hem decidit incloure aquesta col·locació entre les nominals del tipus 2.

— ***obert al públic***: «El PSIB organitzarà, dia 2 d'abril, un debat *obert al públic* entre les dues candidates a les primàries, Francina Armengol i Aina Calvo» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 10).

«La Comissió de Garanties del PSIB, l'òrgan intern que vetlla pel procés, acordà ahir amb les dues candidatures que promourà un debat *obert al públic* i als mitjans de comunicació» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 10).

«El debat, que és *obert al públic* i als mitjans de comunicació, s'estructurarà en una intervenció inicial de cada candidata i en quatre blocs temàtics (sanitat, educació, economia i territori) perquè cada una pugui plantejar les seves propostes» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 8).

En els tres casos, el diari *Ara Balears* parla del debat de les eleccions primàries que feren les dues candidates socialistes, Francina Armengol i Aina Calvo, per encapçalar la llista autonòmica. El DIEC2 no fa cap referència a aquesta construcció. Al DDLC, a la quinzena accepció de l'entrada d'«obert», trobem que aquest adjectiu es pot entendre com a «acte *accessible* al públic». Per part seva, el GDLC, a l'entrada d'«obert», un dels exemples de l'accepció «accessible» és: «Exposició *oberta al públic*».

— ***pendent de pagament***: «Entre les factures que queden *pendents de pagament* n'hi ha més d'una que pertany al 2007» (IB3 TV, 7 de gener, 30'15").

Hem trobat la confirmació d'aquesta col·locació com a tal al DDLC a l'entrada de «pendent». Segons el DDLC, és un adjectiu que s'aplica a un cas «que encara depèn d'un determinat aspecte per a ésser resolt i acabat». Dues col·locacions més del mateix esquema que recull el DDLC són «pendent de solució» i «pendent de resolució».

— *perjudicial per a la salut*: «El consell de govern ha aprovat un projecte de llei de protecció als consumidors, més restrictiu amb els productes *perjudicials per a la salut* i en contra de les clàusules abusives» (RNE, 8 febrer, 2'15").

També en aquest cas és el DDLC l'únic diccionari que ens confirma l'existència d'aquesta col·locació, a partir de l'entrada «perjudicial». La definició específica que es tracta d'un «ésser viu, cosa, acció que perjudica». Col·locacions semblants recollides al DDLC són «perjudicial per als interessos», «perjudicial per a l'agricultura», «perjudicial per a les plantes», «perjudicial per a l'home», «perjudicial per a l'economia» i «perjudicial per a la vida».

— *vist per a sentència*: «El judici contra el regidor del PSOE-Pacte a l'Ajuntament d'Eivissa, Marc Costa, per desobediència a l'autoritat ha quedat avui *vist per a sentència*» (IB3 TV, 22 de gener, 29'05").

Segons el DDLC, una de les accepcions de «veure» fa referència al món judicial. En concret, diu una de les definicions que «[Un tribunal]₁ assistir a la discussió oral de [una causa, un plet]₂ per tal de *sentenciar-lo*». «Veure» es vincula així, de manera indirecta, a «sentència». De fet, «vista oral» és sinònim de «judici oral». Els diccionaris especialitzats deixen més esclarida la qüestió. El TERMCAT, a partir del *Vocabulari de dret penal i penitenciari* del Departament de Justícia de la Generalitat, considera que «vist per a sentència» és sinònim de «conclús per a sentència». El Diccionari Jurídic, en canvi, considera que és una locució adjectiva.

Tipus 12: Adverbi+Adjectiu

L'esquema col·locacional *Adverbi+Adjectiu* és el menys nombrós del corpus, ja que just n'hem trobat tres exemples. Tot i que l'adverbi antecedeix l'adjectiu, és clar que aquesta col·locació té una funció adjectiva. Segons la Gran Enciclopèdia Catalana (GEC), l'adverbi és una «categoria gramatical que serveix essencialment per modificar la significació de l'adjectiu, del verb o d'un altre adverbi, ampliant, precisant o matisant el significat del mot que acompanya». Com diu Seguí (2014: 195), l'adverbi «acompleix una funció sintàctica terciària, és a dir, que determina un element modificador». Per tant, en aquest tipus de col·locacions l'adverbi modifica l'adjectiu, que és el nucli d'aquest sintagma adjectival. De tots els nostres autors de referència l'únic que no en

parla és Navarro (2002). Ginebra (2003: 43), a l'apartat de les concurrències adjectives, diu que el concurrent també pot ser un adverbi i solament en posa un únic exemple (*greument malalt*). Koike (2001) recull *terminantemente prohibido* i *firmemente convencido*. Una vegada més, Corpas (1996) considera que l'ordre sintàctic no és fonamental, però, en tots els exemples que inclou a la seva *Fraseologia*, l'ordre és el mateix (*profundamente dormido, estrechamente ligado, firmemente convencido, rematadamente loco, diametralmente opuesto*). En canvi, Mestres (2007) sí que recull aquest patró col·locacional girat i accepta exemples amb aquest esquema, com ara «oposat diametralment». En aquest cas d'esquema que ens ocupa, potser l'ordre no és tan important com en les seqüències *Substantiu+Adjectiu* o *Adjectiu+Substantiu*, perquè el significat de la col·locació no pot variar. De fet, en la primera de les tres col·locacions singulars que hem trobat en el corpus, el DDLC considera que l'ordre és *Adjectiu+Adverbi*, al contrari que en els altres dos:

— ***econòmicament viable***: «L'edifici de Can Saura Miret a Ciutadella, que fa poc ha estat reformat, tindrà un ús cultural si *econòmicament és viable*» (RNE, 27 de març, 41'10").

— ***estrictament necessari***: «Es fa una excepció justificada per l'informe policial que considera absolutament recomanable i *estrictament necessari* que la infanta baixi en cotxe» (RNE, 31 de gener, 24'05").

— ***plenament convençut***: «Miquel Roca diu que està *plenament convençut* de la innocència de la infanta» (IB3 TV, 7 de gener, 2'10").

3.2.1.4. Construccions col·locatives preposicionals

Ginebra (2003: 43-44) és el primer autor català que planteja possibilitat que hi hagi concurrències preposicionals, col·locacions «formades amb una preposició o un grup preposicional com a base i un adverbi com a concurrent». L'exemple que ofereix, però, («radicalment en contra») no concorda amb els tres esquemes que hem extret del corpus. Sánchez López (2013: 132) inclou un dels tres esquemes del corpus (*Prep+(Det)+Adjectiu+Substantiu*) en el seu estudi sobre la llengua d'Ausiàs March,

sense parlar de col·locacions preposicionals, sinó de «concurrències formades per Prep+Adj+Substantiu». De les col·locacions preposicionals, no en parlen ni Corpas (1996) ni Navarro (2002) ni Mestres (2007). El DDLC accepta com a col·locacions exemples dels tres tipus que analitzem a continuació. És d'acord amb aquesta acceptació que proposaríem que aquests tipus de concurrències fossin incloses en les classificacions fraseològiques. Però aquest tipus d'estructures sintàctiques no són *stricto sensu* col·locacions preposicionals. Les podríem denominar «construccions col·locatives preposicionals», perquè els tres tipus de sintagmes preposicionals que hem trobat amb una preposició inicial fan, en realitat, funcions adjectives o adverbials, no preposicionals. Més endavant discernirem quines són les unes i les altres. Vegem ara amb detall les col·locacions del corpus que segueixen aquests tres esquemes col·locatius amb preposició inicial.

Tipus 13: Prep+(Det)+Adjectiu+Substantiu

Al corpus hem trobat vint-i-nou exemples amb aquest patró sintàctic, que corresponen a quinze col·locacions singulars. Els casos d'aquest esquema corroborats directament del DDLC són els següents:

— *a mitjà termini*: «La diputada de MÉS, Fina Santiago, apuntà que amb tants canvis a Salut i Benestar Social ‘no hi ha manera de planificar res a mitjà termini’» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 7, Josefina Santiago, diputada de MÉS).

— *a primera hora*: «El jutge José Castro va venir el dia dels Reis, ahir, festa, als jutjats de l'avinguda d'Alemanya, i va abandonar l'edifici ja probablement al vespre per deixar enllestida aquesta interlocutòria que s'ha fet pública a primera hora del matí» (IB3 TV, 7 de gener, 0'50").

— *d'alt nivell*: «Leticia exerceix de funcionària d'alt nivell i gestora del seu rol» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 11).

— *en darrer lloc*: «El pèrit que va declarar en darrer lloc a proposta del sindicat assegura que la infanta era cooperadora necessària en el presumpte delictes fiscal que hauria comès Iñaki Urdangarin» (IB3 TV, 26 de gener, 7'55").

— *en mal estat*: «Un servei perquè els ciutadans puguin posar en coneixement del consistori qualsevol incidència detectada al seu carrer, com un fanal sense llum o una vorera *en mal estat*» (IB3 TV, 2 de gener, 12'55").

En dos dels casos darrers («a primera hora» i «en mal estat»), el sintagma nominal també és una col·locació, independentment de la preposició. Per això, hem decidit acceptar per aproximació altres construccions preposicionals en les quals hem trobat la col·locació nominal a partir dels diccionaris generals i especialitzats. Són els casos següents:

— *a mitja jornada*:¹⁸⁰ «La sorpresa ha vingut quan en lloc de personar-se un professor interí per cobrir la plaça *a mitja jornada* que quedava transitòriament buida, se n'hi han personat dos: un de música i una d'anglès» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 4).

— *a ple rendiment*: «Amb la majoria de comandes ja realitzades durant la tardor, les empreses nàutiques treballen ara *a ple rendiment* per tenir a punt les embarcacions a primavera» (IB3 TV, 8 de gener, 18'20").

— *d'especial interès*: «Així figura en el document elaborat per una UTE d'empreses que guanyaren el concurs per elaborar els plans de gestió d'espais *d'especial interès* ambiental» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 10).

— *d'especial protecció*: «Sa variant de Ferreries [...] ens trobam que van travessar una àrea natural *d'especial protecció* i van foradar una muntanya i en aquell moment ni els ecologistes ni el PSIB ni el PSM de Menorca, *pues*, va ser el seu propi projecte i van estar a favor i ara el que sorprèn és que un projecte amb menys impacte, *pues*, es posicionin en contra» (RNE, 7 d'abril, 33'35", Cristóbal Marquès, vicesecretari del PP de Menorca).

— *de llarga durada*: «Així, ja ha avançat que crearà una renda autonòmica de tipus social per beneficiar les 55.000 persones que no reben cap prestació, que tornarà a garantir el dret a l'assistència sanitària universal o que posarà en marxa plans de xoc

---

¹⁸⁰ El GDLC considera que «treballar a mitja jornada» és una locució.

contra l'exclusió i els aturats *de llarga durada*, especialment entre els joves i els majors de 45 anys» (*Ara Balears*, 7 d'abril, p. 8).

— *de nova construcció*: «El preu mitjà de l'habitatge de nova construcció va baixar un 5%, l'any passat, a la ciutat de Palma» (RNE, 2 de gener, 29'04").

— *en el darrer moment*:¹⁸¹ «Donya Cristina pot decidir *en el darrer moment* baixar en cotxe, tal com ja ho va fer el seu home, Iñaki Urdangarin» (RNE, 31 de gener, 24'50").

— *per primera vegada*: «Maria Antònia Munar ha sortit avui de la presó *per primera vegada* en sis mesos» (IB3 TV, 31 de gener, 4'50").

Els altres dos casos d'aquest esquema els hem corroborat a partir d'exemples del DIEC2 i del GDLC:

— *en poques paraules*: «*En poques paraules*, segons resumia anit l'advocat de la infanta, Jesús Silva, els tècnics d'Hisenda deixaren clar que 'les rendes són de qui les genera'» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 8).

— *sense previ avís*: «'Multa a Bauzá', cridaren amb ironia bona part dels assistents, en referència a les multes de fins a 10.000 euros que preveu aquesta llei per als qui pengin les quatre barres en centres educatius, *sense previ avís*» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 8).

Com és habitual quan parlem de preposicions a les col·locacions, les més recurrents són «a», «de» i «en».

Tipus 14: Prep+Substantiu+ Adjectiu

Aquest és l'esquema preposicional més nombrós del corpus, amb dinou col·locacions singulars que apareixen cinquanta-vuit vegades al corpus. En aquest tipus de construcció, únicament hem trobat les preposicions «a», «de» i «en». Els casos que

---

¹⁸¹ Aquesta és l'única construcció col·locativa preposicional que presenta un determinant.

hem corroborat amb la consulta al DDLC, com a col·locacions, com a exemples o a partir de la definició, són els següents:

— ***a temps complet***:¹⁸² «L'empresa de gestió de recursos humans va elaborar un estudi en el qual s'afirma que part de la destrucció d'ocupació *a temps complet* ocorreguda durant la crisi s'ha vist compensada per l'augment dels contractes a temps parcial, sobretot en el col·lectiu masculí de treballadors» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 15).

— ***a temps parcial***: «La majoria d'ells encara no ha trobat feina i els que sí que ho han fet treballen *a temps parcial*» (RNE, 26 de gener, 8'55").

— ***a títol personal***: «En la reunió del consell extraordinari de divendres, es va comunicar el contingut de l'informe dels serveis jurídics i també que segons el procediment habitual es donarà trasllat a les al·legacions que han remès altres ajuntaments *a títol personal*» (IB3 TV, 26 de gener, 25'25"').

— ***a títol pòstum***: «El batle, Mateu Isern, va lliurar dimarts les medalles d'or de la ciutat, entre les quals destacada, *a títol pòstum*, la de la darrera rectora de la Universitat de les Illes Balears, Montserrat Casas, morta el març» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 9).

— ***d'àmbit estatal***: «Les principals agències de notícies estatals i internacionals, totes les televisions *d'àmbit estatal* i les autonòmiques –a més dels principals mitjans escrits i ràdios d'Espanya–, televisions de la pràctica totalitat de països europeus (Alemanya, Dinamarca, Suïssa, França, Portugal..., entre d'altres); fins i tot la televisió de l'Iran, Televisa (Mèxic), Al Jazeera, la CNN i The Guardian han sol·licitat al gabinet de comunicació del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears (TSJIB) acreditació per poder informar de la compareixença judicial de la filla del rei d'Espanya» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 8).

— ***en línies generals***: «*En línies generals*, la seva victòria es produeix allà on els líders locals del partit li són afins» (*Ara Balears*, 8 d'abril, p. 4).

---

¹⁸² Aquesta col·locació és complementària de la col·locació «a temps parcial».

— **en situació irregular:** «Durant la legislatura passada, els immigrants *en situació irregular* podien accedir a aquest subsidi presentant el passaport i obrint un compte corrent (per obrir el compte no és necessari el NIE, només cal el passaport)» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 6).

— **en termes absoluts:** «Tot i que la població ha augmentat mínimament el nombre d'ocupats tant *en termes* relatius com *absoluts* s'ha reduït i l'atur també» (RNE, 29 d'abril, 25'15").

— **en termes relatius:** «Tot i que la població ha augmentat mínimament el nombre d'ocupats tant *en termes relatius* com *absoluts* s'ha reduït i l'atur també (RNE, 29 d'abril, 25'15").

— **en xifres absolutes:** «Tancades ja les xifres del desembre, que també va ser bo amb un 9,2% més de turistes que el 2012 (77.976 *en xifres absolutes*), es confirma que el 2013 les Illes han arribat al rècord històric de turistes internacionals» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 19).

Els casos d'aquest esquema que hem acceptat per aproximació a una col·locació nominal *Substantiu+Adjectiu* a partir de la consulta al DIEC2, el GDLC i els diccionaris especialitzats són els següents:

— **d'impacte ambiental:** «Després de defensar el posicionament del PP, també repetí en diverses ocasions que l'oposició del Govern i del seu president, José Ramón Bauzá, als sondejos petrolífers és clara i contundent, i apuntà que l'Executiu ha traslladat el seu posicionament al Govern espanyol i a la Unió Europea i el farà valer en funció del resultat dels informes *d'impacte ambiental* que ha d'emetre el Ministeri de Medi Ambient» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 7).

— **d'interès general:** «Els correus són *d'interès general* per la relació amb el cas Nóos» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 7).

— *en direcció contrària*: «Per tant, segurament hi podran circular els cotxes que vinguin d'Alcúdia, però no els que vagin *en direcció contrària*» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 17).

— *en sentit contrari*: «Però, a partir d'aquí, posa de manifest que algunes mesures van *en sentit contrari* a les reivindicacions expressades per l'Executiu en el debat del finançament» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 8).

— *en sòl rústic*: «L'altre és el que es refereix a fomentar l'activitat econòmica turística *en sòl rústic*» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 14).

Els casos acceptats perquè apareixen a altres mitjans de comunicació són:

— *a escala mundial*: «La MCB és l'encarregada d'assistir a fires i esdeveniments com el recent EITBM 2013, duit a terme a finals de novembre a Barcelona, destinat exclusivament al turisme de congressos i exposicions *a escala mundial*» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 5).

— *a nivell europeu (mundial, nacional, regional)*: «Mos oposarem no només a nivell nacional a Madrid, sinó també *a nivell europeu*» (IB3 TV, 31 de gener, 40'30", Núria Riera, portaveu del Govern).

— *a petició pròpia*: «Aquest dimarts el conseller d'Hisenda compareixerà *a petició pròpia* davant del parlament per explicar les negociacions amb el Govern central pel nou model de finançament autonòmic» (RNE, 23 de març, 1'45").

— *en benefici propi*: «Castro creu que la infanta hauria d'explicar l'aprofitament que *en benefici propi* i del seu marit va fer dels doblers obtinguts per a despeses personals» (RNE, 7 de gener, 25'05").

Tipus 15: Prep+ (Det)+Substantiu+ Prep+ Substantiu

Aquest és l'esquema de construcció col·locativa preposicional menys freqüent del corpus, amb onze col·locacions singulars i vint-i-quatre exemples. Es repeteixen les preposicions habituals.

Tan sols dues de les col·locacions d'aquest esquema apareixen com a tals al DDLC:

— **en igualtat de condicions**: «I que actüi amb sa infanta Cristina *en igualtat de condicions* que qualsevol ciutadà o ciutadana d'aquest país» (IB3 TV, 7 de gener, 13'25", Vicenç Thomas, diputat del PSIB-PSOE).

— **en vies de solució**: «El batle inquer argumentà la seva aposta per arribar a un acord assegurant que el finançament per a la reforma del teatre Principal ja està «*en vies de solució*» (Ara Balears, 25 de febrer, p. 13, Rafel Torres, batle d'Inca).

Els casos en què hem acceptat la construcció col·locativa preposicional per aproximació a partir del sintagma nominal col·locacional *Substantiu+Prep+Substantiu* que hem trobat als diccionaris generals i especialitzats són els següents:

— **en perill d'extinció**: «A més, hi ha un passadís migratori del rorqual comú, *en perill d'extinció*» (Ara Balears, 4 de febrer, p. 7).

— **sense ànim de lucre**:¹⁸³ «La investigació ha permès el magistrat afirmar que la societat mercantil Aizoon, propietat del matrimoni, es va constituir per repartir-se els beneficis que s'obtenien a través de Noos, una entitat, recordem-ho, *sense ànim de lucre*, segons els seus propis estatuts» (RNE, 8 de gener, 26'05").

— **sota secret de sumari**:¹⁸⁴ «A més a més, per justificar que no prengui més mesures davant dels darrers esdeveniments tal com li reclama l'oposició, el batle va assegurar que, com que les investigacions judicials es troben *sota secret de sumari*, 'no sé exactament què és el que està passant, no tenc més informació dels fets, ni qui pot estar-hi implicat, però no ho sé jo ni ningú d'aquest equip de govern'» (Ara Balears, 25 d'abril, p. 10).

---

¹⁸³ Al TERMCAT hem trobat la col·locació complexa «entitat sense ànim de lucre», que també hem recollit en el corpus.

¹⁸⁴ Segons el GDLC, «secret sumarial» és una locució.

A partir d'altres mitjans de comunicació hem corroborat els casos següents, que hem extret del corpus:

— ***a dia d'avui***:¹⁸⁵ «D'aquesta primera etapa, dels anys 60 del segle passat, daten dues de les infraestructures que encara *a dia d'avui* suposen gran part de la dotació de Mallorca per al segment del turisme MICE: el Poble Espanyol de Palma i el seu espai congressual d'inspiració romana, de 1967, i l'Auditori del passeig Marítim, del 1969, permeten l'organització dels primers congressos i certàmens musicals de masses a Mallorca» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 6).

— ***en risc d'exclusió***:¹⁸⁶ «El PP rebutja una iniciativa de MÉS perquè cobrin aquest ajut de 425€ per a persones *en risc d'exclusió*» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 6).

— ***en senyal de protesta***:¹⁸⁷ «El director i els professors s'han anat fent fotografies amb la seva cadira que, *en senyal de protesta*, s'ha passat tot aquest temps buida a l'entrada del centre» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 9).

---

¹⁸⁵ Aquesta és la corroboració als mitjans d'*a dia d'avui*:

— *La Vanguardia*, 17 d'octubre de 2015, p. 15: «El signe de l'escriptura: Per primera vegada apareix un volum que reuneix tota l'obra publicada per Rosa Lentini fins *a dia d'avui*».

— *Diari de Girona*, 20 d'octubre de 2015: «Ocupació inicia un estudi per avançar la jubilació dels policies: *A dia d'avui*, la normativa permet l'avançament de l'edat mínima exigida per jubilar-se a col·lectius que desenvolupin activitats de naturalesa excepcionalment penosa, tòxica, perillosa o insalubre i acusin elevats índexs de mortalitat, a través de l'establiment de coeficients correctors».

— Agència Catalana de Notícies, 17 de desembre de 2015: «Arrenquen les obres per construir un crematori al Cementiri Nou d'Igualada: *A dia d'avui* la capital de l'Anoia no compta amb cap crematori i, per tant, aquestes tasques s'han de fer en altres municipis de la província de Barcelona».

¹⁸⁶ ***en risc d'exclusió***:

— *La Vanguardia*, 4 de gener de 2014, p. 24: «No falten ni un dia a classe: Rosas Crafts ofereix un taller ocupacional a dones *en risc d'exclusió* social perquè aprenguin a ser modistes».

— *Diari de Girona*, 30 de gener de 2015: «L'art com a mitjà d'igualació social per a dones *en risc d'exclusió* social».

— Agència Catalana de Notícies, 18 de desembre de 2015: «L'Ajuntament de Sabadell estudia sancionar les subministradores que no compleixen la llei contra la pobresa energètica: En teoria, les companyies han d'informar els serveis socials i aquest han d'emetre un informe que determini si la família està o no *en risc d'exclusió* i, en cas d'estar-ho, aturar el tall».

¹⁸⁷ ***en senyal de protesta***:

— *La Vanguardia*, 19 de març de 2015, p. 22: «La CUP protesta per la sentència del setge al Parlament: La sentència del Tribunal Suprem que anul·la l'absolució de l'Audiència Nacional a vuit processats pel setge al Parlament de juliol del 2011 i els condemna a tres anys de presó va ser rebutjada ahir a la Cambra pels grups d'ICV i la CUP, els tres diputats de la qual a més van decidir abandonar l'hemicicle *en senyal de protesta*».

— *Diari de Girona*, 13 de gener de 2015: «L'alumnat a partir de 3r d'ESO pot fer vaga sense permís dels pares: "Els estudiants poden decidir la no-assistència a classe *en senyal de protesta* tot i ser menors d'edat».

— Agència Catalana de Notícies, 19 d'agost de 2015: «La veïna de Sabadell assassinada ja havia presentat una denúncia per violència masclista a Holanda: Unes setanta persones, la majoria representants

— *en situació de risc*:¹⁸⁸ «Els ‘sense papers’ de Mallorca no poden accedir a la Renda Mínima d'Inserció, un ajut d'uns 425 euros mensuals al qual tenen accés els ciutadans sense ingressos i *en situació de risc* d'exclusió social» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 6).

— *per la via d'urgència*:¹⁸⁹ «El diputat socialista, Marc Pons, que és qui duu la qüestió, va criticar que el Govern no hagi cercat el consens amb l'oposició, a diferència del que va fer el Pacte amb la llei anterior, de l'any 2002, i que a més l'estigui tramitant *per la via d'urgència*, que escurça el debat parlamentari» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 7).

Al corpus hem trobat un cas únic, ratificat a partir del DDLC, de construcció col·locativa preposicional que segueix l'esquema *Prep+Det+Adverbi+Adverbi+Adjectiu* i que fa les funcions d'adverbi. La resta de construccions col·locatives preposicionals del corpus, llevat d'aquesta, sempre inclouen un substantiu:

---

dels diferents grups municipals, han fet un de silenci davant l'Ajuntament de Sabadell *en senyal de protesta* per la mort d'una veïna de Sabadell a Holanda, presumptament en mans de la seva exparella.

¹⁸⁸ *en situació de risc*:

— *La Vanguardia*, 18 de novembre de 2015: «Catalunya reforça la vigilància policial per l'amenaça gihadista: Es traslladaran als educadors instruccions elaborades per especialistes dels Mossos d'Esquadra sobre certs símptomes i característiques que pot presentar un jove *en situació de risc* de ser captat o que pugui estar passant en el seu entorn algun procés de radicalització».

— *Diari de Girona*, 25 de novembre de 2015: «La comarca ha atès més de 21.000 persones *en situació de risc* el 2014».

— Agència Catalana de Notícies, 16 de desembre de 2015: «L'Ajuntament de Granollers i Sorea garanteixen l'aigua a persones en situació de vulnerabilitat: Es tracta de persones *en situació de risc* de perdre l'habitatge o amb uns ingressos que no superen l'Indicador de Renda de Sufficiència de Catalunya».

¹⁸⁹ *per la via d'urgència*:

— *La Vanguardia*, 1 de desembre de 2011, p. 31: «Llicència per caçar: Aquests tres grups van acordar, *per la via d'urgència*, validar un decret llei que autoritza la captura en viu de 60.246 ocells d'espècies fetes servir en els concursos de cant».

— *Diari de Girona*: 30 de novembre de 2015: «L'Estat posa a licitació les obres de la reivindicada rotonda del TAV a Vilafant: Tal com van denunciar els veïns el passat abril, el projecte per construir la rotonda es va redactar *per via d'urgència* amb un pressupost de 600.000 euros l'any passat però, durant un any, no s'havia fet cap moviment».

— Agència Catalana de Notícies, 13 de juliol de 2015: «Superat l'últim tràmit al ple perquè la Clínica de Girona es traslladi a la carretera Barcelona: L'acord s'ha pres per la via d'urgència després que el consistori hagi estimat part de les al·legacions presentades per bancs i la propietat, que demanaven a l'ajuntament no rebaixar tant l'edificabilitat».

— *al més aviat possible*: «Martínez ha avançat que s'està tancant el calendari de pagament amb Acciona per tal que es faci realitat *al més aviat possible*» (IB3 TV, 8 de gener, 27'45").

El DDLC recull una altra col·locació bessona, quasi sinònima d'aquesta: «al més ràpid possible». Segons el DDLC, «ràpid» pot actuar també com a adverbi amb el valor de «ràpidament».

En aquest apartat de les construccions col·locatives preposicionals, hem d'assenyalar les que assumeixen un valor adverbial o adjectiu, perquè, així com existeixen locucions adverbials i adjectives que fan de sintagma preposicional, també trobem construccions col·locatives preposicionals que exerceixen les funcions d'adverbi i d'adjectiu. La diferència entre les unes i les altres és que les locucions poden estar formades únicament per una preposició, un possible determinant i un substantiu («a balquena», «a dojo», «a la babalà», «a la llarga», «a l'engròs», «a les fosques», «a vegades», «de seguida», «del tot», «per força», «per ventura»), mentre que les construccions col·locatives preposicionals consten sempre de dos mots, a més de la preposició inicial i d'un possible determinant. La raó és que, en el cas de les col·locacions, han de complir el requisit de la polilexicalitat. Aquests dos mots plens poden ser substantiu i adjectiu (o viceversa) o dos substantius, segons els tres esquemes que hem localitzat al corpus.

Construccions col·locatives preposicionals que fan una funció adjectiva (del nostre corpus)
--

«d'alt nivell», «d'especial interès», «d'especial protecció», «de llarga durada», «de nova construcció», «d'àmbit estatal», «d'impacte ambiental», «d'interès general», «en sòl rústic» i «sense ànim de lucre».
--

Construccions col·locatives preposicionals que tenen valor adverbial (del nostre corpus)

«a mitja jornada», «a mitjà termini», «a ple rendiment», «a primera hora», «en darrer lloc», «en el darrer moment», «en poques paraules», «per primera vegada», «sense
--

previ avís», «a escala mundial», «a nivell europeu», «a petició pròpia», «a títol personal», «a títol pòstum», «en benefici propi», «en direcció contrària», «en sentit contrari», «en línies generals», «en termes absoluts», «en termes relatius», «en xifres absolutes», «a dia d'avui», «en igualtat de condicions», «en senyal de protesta», «en vies de solució», «per la via d'urgència» i «sota secret de sumari».

Construccions col·locatives preposicionals que poden fer funcions d'adverbi d'adjectiu (del nostre corpus)

«a temps complet», «a temps parcial», «en mal estat», «en perill d'extinció», «en risc d'exclusió», «en situació de pobresa», «en situació de risc» i «en situació irregular».

3.2.2. Correspondència de les col·locacions. Nominalitzacions, verbalitzacions, adjectivacions i adverbialitzacions

Les col·locacions poden adoptar diferents esquemes sintàctics. Un bon exemple d'aquest fenomen és que el DDLC recull les col·locacions verbal, nominal i adjectiva següents: «superar una dificultat», «dificultat insuperable», «superar moments difícils» i «superable difícilment». Des del punt de vista semàntic, és clar que en aquests casos s'han aplegat dos conceptes: el de «superació» i el de «dificultat». Aquesta conjunció semàntica es pot materialitzar a partir de diferents tipus de sintagmes, és a dir, pot aparèixer amb diferents formes gramaticals en funció de les necessitats dels parlants. Per això, al corpus hem acceptat col·locacions que hem trobat sota altres esquemes sintàctics. És evident que existeix un fenomen tan estudiat com la nominalització, però això no vol dir que en tots els casos que detallarem a continuació s'hagi produït aquest pas del verb o l'adjectiu a un nom. Simplement acceptem com a vàlida una col·locació nominal que hem trobat a partir d'altres esquemes sintàctics verbals o adjectius. De la mateixa manera, els noms i els adjectius de les col·locacions es poden verbalitzar, els

adjectius es poden adverbialitzar i els adverbis es poden adjectivar. Tots aquests fenòmens estan prou explicats a la nova gramàtica de l'IEC.¹⁹⁰

Nominalitzacions

El procés més repetit de transformació de les col·locacions és el de les nominalitzacions de col·locacions verbals. Quan hem parlat del llenguatge dels periodistes i dels polítics ja hem dit que aquesta és una pràctica habitual. Barrios Rodríguez (2015: 14) afirma que una de les característiques de les col·locacions és que freqüentment poden ser nominalitzades.

Al corpus hem acceptat, per aproximació, col·locacions nominals que en realitat corresponen a col·locacions verbals. Aquests en són alguns exemples:

— *aplicació d'una llei*, a partir d'*aplicar una llei* (DDL2C):

«Els hi record que sa seva obligació ara serà controlar que hi hagi aquesta *aplicació* estricta de sa llei de finançament de partits polítics» (RNE, 25 de febrer, 5'15").

— *baixada de preu*, a partir d'*abaixar el preu* (DIEC2) i *baixar el preu* (DDL2C):

«Ben a l'inrevés passa a les zones altes de les ciutats on els lloguers encara surten a compte tot i la *baixada de preu*» (IB3 TV, 22 de gener, 38'00").

— *captació d'aigua*, a partir de *captar l'aigua* (DDL2C):

«És a dir, és el propi ajuntament qui es fa càrrec de la *captació*, distribució i depuració de l'aigua a Manacor» (RNE, 12 de març, 39'20").

— *comercialització d'un producte*, a partir de *comercialitzar un producte* (DIEC2, DDL2C, GDLC):

---

¹⁹⁰ A l'apartat de morfologia lèxica, diu l'IEC que «és possible formar noms per sufixació lèxica a partir de bases nominals [...], adjectivals [...] i verbals, però no pas a partir de bases adverbials» (2016: 396); que «es poden crear adjectius principalment a partir de bases nominals [...], adjectivals [...] i verbals [...], i, més esporàdicament, a partir d'altres bases» (2016: 401); que «es poden formar verbs principalment a partir de l'adjunció d'un sufix a una base nominal [...] o adjectival [...]. Malgrat això, també és possible trobar verbs formats a partir d'alguna base adverbial [...]» (2016: 404); i que «només es poden crear adverbis mitjançant el sufix adverbialitzadors *-ment* a partir de bases adjectivals flexionades en la forma femenina singular» (2016: 407).

«I promoure la creació de *productes* locals i millorar la *comercialització dels* existents són els objectius dels cursos de formació posats en marxa pel Consell Insular de Menorca» (RNE, 26 de gener, 15'50").

— ***demanda d'informació***, a partir de ***demanar informació*** (DDLCL):

«Segons aquestes dades, la *demanda d'informació* i viatges sobre Menorca ha augmentat un 261%, mentre que sobre Eivissa l'apujada és del 140%» (RNE, 8 d'abril, 37'15").

— ***elecció d'un candidat***, a partir de ***elegir un candidat*** (DDLCL):

«Però en política, res no està escrit i la socialista encara pot jugar un paper determinant en l'*elecció del futur candidat* a Palma aquest setembre i podria jugar-lo també en les primàries obertes que s'han de fer al novembre per elegir el candidat del PSOE a les generals» (*Ara Balears*, 8 d'abril, p. 5).

— ***obtenció d'ingressos***, a partir de ***obtenir ingressos*** (DDLCL):

«Per millorar l'*obtenció d'ingressos* s'ha compromès clarament respecte d'una reforma fiscal: 'Haurem de tocar la butxaca dels que més tenen per poder-ho redistribuir en sectors clau com la sanitat, l'educació, la política social o inversions productives', va dir» (*Ara Balears*, 7 d'abril, p. 8).

— ***pagament d'una multa***, a partir de ***pagar una multa*** (DIEC2 i DDLCL):

«El PSOE diu, però, que Costa va tenir una actuació desafortunada, però que amb el *pagament de la multa* es tanca el tema» (RNE, 31 de gener, 34'55").

— ***revelació d'un secret***, a partir de ***revelar un secret*** (DIEC2, DDLCL i GDLC):

«Llibertat amb càrrecs per a l'advocat acusat de desobediència al jutge i de *revelació de secret*» (RNE, 1 de març, 19'05").

Fins ara la correspondència ha estat entre els esquemes *Substantiu+Prep+Substantiu* i *Verb+(Det)+Substantiu*. Hi ha, però, altres possibilitats de conversió:

— ***informe favorable***, a partir de ***informar favorablement*** (DDLCL):

«Des de l'Executiu balear adverteixen que tenen tres *informes favorables* al nou impost, que ha elaborat el Consell Superior per a la Direcció i Coordinació de la Gestió Tributària, dependent del Ministeri de Montoro» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 4).

Correspondència entre *Substantiu+Adjectiu* i *Verb+Adverbi*.

— ***modificació legal***, a partir de ***modificar una llei*** (DDLCC):

«El jutge explicava ahir que, per imputar-los per blanqueig, li caldria basar-se en una *modificació legal* que va entrar en vigor el desembre de 2010 i que incloïa 'la conducta de l'autoblanqueig'» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 6).

Correspondència entre *Substantiu+Adjectiu* i *Verb+(Det)+Substantiu*.

Al corpus també hem trobat nominalitzacions que deriven d'adjectius, encara que no han estat tan nombroses com les procedents de verbs:

— ***declaració judicial*** a partir de ***judici declaratiu*** (DDLCC): «L'Audiència Provincial haurà de dir si finalment es produeix la *declaració judicial* per una investigació que va indicar la mateixa secció segona de l'Audiència Provincial» (RNE, 8 de gener, 27'00").

Curiosa correspondència entre *Substantiu+Adjectiu* i *Substantiu+Adjectiu*, en què el substantiu és adjectivat i l'adjectiu, nominalitzat.

— ***executar un projecte*** a partir de ***executar una cosa projectada/executar una obra projectada*** (DIEC2, DDLCC, GDLC): «Finalment, s'instarà el Consell de Mallorca perquè *s'executi el projecte* de la circumval·lació a Artà» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 15).

Correspondència entre *Verb+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*.

— ***mostrar disposició*** a partir de ***mostrar-se disposat*** (DDLCC): «L'exconsellera insular de Turisme de Mallorca, Bel Oliver, *ha mostrat* avui la seva *disposició* a col·laborar amb la justícia després de conèixer la seva imputació per un presumpte delictes contra l'Administració pública» (IB3 TV, 27 de març, 20'30").

Correspondència entre els esquemes col·locatius *Verb+(Det)+Substantiu* i *Verb+Adjectiu*, com també ocorre en l'exemple següent:

— **mostrar satisfacció** a partir de **mostrar-se satisfet** (DDL): «Així ho ha assenyalat avui dematí la presidenta de la institució, Maria Salom, del Partit Popular, que *ha mostrat la seva satisfacció* perquè, a partir de demà, dimecres, el deute del Consell amb els proveïdors serà de zero euros» (RNE, 7 de gener, 42'10").

— **responsabilitat personal** a partir de **personalment responsable** (DDL): «És una *responsabilitat personal* de cada docent, no puc dir altra cosa i no puc fer altra valoració que dir açò, que açò és una deixadesa de funcions que va en perjudici de tots ets alumnes i infants d'aquestes Illes» (IB3 TV, 8 d'abril, 9'00", Joana Maria Camps, consellera d'Educació pel PP).

Correspondència entre els tipus col·locatius 1 i 12, entre els esquemes *Substantiu+Adjectiu* i *Adverbi+Adjectiu*: l'adjectiu queda nominalitzat i l'adverbi, adjectivitzat.

Verbalitzacions

Ja hem vist que les nominalitzacions són un fenomen que sovinteja en el llenguatge periodístic i dels polítics. De manera anàloga, però menys nombroses, detectem les verbalitzacions que provenen de substantius i adjectius. Els verbs derivats d'un nom han estat prou estudiats per les gramàtiques catalanes.¹⁹¹ En veiem alguns exemples del corpus:

— **assumir un deute** a partir de **assumpció del deute** (DDL): «Martínez explicà que, d'aquests 71,7 milions per pagar els proveïdors, el Govern n'assumeix 43 –per pagar factures d'Acciona per la construcció del palau de congressos–, i que d'aquesta manera el *deute* nou que *s'ha hagut d'assumir* és només de 28,7 milions d'euros, a retornar en cinc anys» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 6).

— **complir la llei** a partir de **compliment de la llei** (DIEC2 i DDL): «Un director d'un centre educatiu és un representant de l'administració i ha de *complir la llei*. Si no ho vol fer, si no està còmode amb el TIL perquè prefereix la immersió, que dimiteixi.

---

¹⁹¹ Fabra (1993: 138-141) explica amb minuciositat que hi ha verbs que deriven de noms («apressar», derivat de «pressa»; «encoratjar», derivat de «coratge»), d'adjectius («alegrar», derivat d'«alegre»; «debilitar», derivat de «dèbil») i d'altres verbs («ploriquejar», derivat de «plorar»; «plovisquejar», derivat de «ploure»). Moll (1990: 236) posa altres exemples, com «cabdellar», que prové de «cabdell»; «espessir», derivat d'«espès», i «menjussar», que ve del verb «menjar».

No passa res, en vindran uns altres que estaran còmodes amb el decret de trilingüisme i es tirarà endavant», afirmà Aguiló» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 9, Aina Aguiló, diputada del PP).

— ***créixer l'economia*** a partir de ***creixement de l'economia*** (DDLC i GDLC): «La construcció, el comerç i el turisme es recuperen i faran que l'economia de les Illes *creixi* enguany un 1%» (RNE, 12 de març, 20'35").

— ***elaborar un pla*** a partir de ***elaboració d'un pla*** (DDLC): «Els docents es referiren també al *pla* que *elabora* l'Associació de Directors de Secundària com a 'alternativa' al TIL, que concretarà amb les aportacions que es facin al Congrés internacional sobre plurilingüisme que està previst per al proper 3 i 4 d'abril a la UIB amb experts sobre la matèria» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 7).

— ***enregistrar un vídeo*** a partir de ***enregistrament d'un vídeo*** (DIEC2, DDLC i GDLC): «L'objectiu: identificar el punt exacte des d'on *s'enregistrà el vídeo*, amb un dispositiu ocult, possiblement un rellotge» (RNE, 25 de febrer, 7'35").

— ***lliurar un premi*** a partir de ***lliurament de premis*** (DDLC): «El president del Govern, José Ramón Bauzá, *lliurava els premis* Ramon Llull» (RNE, 1 de març, 4'05").

— ***negar uns fets*** a partir de ***negació d'un fet*** (DDLC): «Temps més que suficient si del que es tracta és simplement de *negar tots els fets* que, en aquest cas, un exalt càrrec del seu Govern denuncià» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 5).

— ***publicar un informe*** a partir de ***publicació d'un informe*** (DDLC): «Ho diu un *informe* que acaba de *publicar* la Comissió Europea» (IB3 TV, 4 de febrer, 37'30").

— ***recollir signatures*** a partir de ***recollida de signatures*** (DDLC): «Ja *s'han recollit* més de 70 mil *signatures*» (IB3 TV, 20 febrer, 4'00").

— ***seleccionar personal*** a partir de ***selecció de personal*** (DDLC): «Això que veis és una prova per *seleccionar personal* a un hotel de luxe que obrirà d'aquí a 15 dies a Mallorca» (IB3 TV, 29 d'abril, 0'20").

— *sol·licitar una llicència* a partir de *sol·licitud de llicència* (DDLCC): «El Consell de Gerència d'Urbanisme de Palma informà favorablement ahir de la *llicència* d'obra *sol·licitada* pel grup Massimo Dutti per instal·lar una nova botiga a l'edifici rehabilitat de Can Alomar, al Born de Palma» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 23).

— *transmetre un so* a partir de *transmissió de so* (DIEC2 i DDLCC): «Recordem, el mateix magistrat va prohibir l'entrada de telèfons mòbils o de qualsevol aparell electrònic capaç de *transmetre* imatge o *so*» (RNE, 8 de febrer, 4'55").

Fins ara hem vist verbalitzacions procedents de substantius, gràcies a la correspondència entre els esquemes *Substantiu+Prep+Substantiu* i *Verb+(Det)+Substantiu*, que també hem vist a les nominalitzacions. També hem trobat al corpus alguns exemples de conversió col·locativa de verbs que procedeixen d'adjectius, alguns dels quals són participis verbals:

— *analitzar dades* a partir de *dada analítica* (DDLCC): «El Govern considera que s'han d'*analitzar les dades* des de la perspectiva de la nova metodologia perquè el cens de 2011 representa un augment de població del 30% respecte del 2001» (IB3 TV, 29 d'abril, 7'20").

— *aplegar-se gent* a partir de *gent aplegada* (DDLCC): «Els docents encerclaren el centre fent una cadena humana, que *aplegà* tanta *gent* que arribà a ser doble, i corejaren cançons que ja s'han convertit en els himnes de la lluita dels docents, com *L'estaca*, de Lluís Llach, i *Seguirem endavant*, d'Els Catarres» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 9).

— *aplicar una normativa* a partir de *normativa aplicable* (DIEC2): «Que s'arribi a acords, que *s'apliqui sa normativa* i que en es final tenguem una societat millor» (IB3 TV, 7 de gener, 25'35").

— *concretar un detall* a partir de *detall concret* (DDLCC): «Aquests eren els *detalls* que faltava *concretar* abans de la compareixença i ja estan aclarits» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 5).

— **esbucar una casa** a partir de **casa esbucada** (DDLCC): «Comencen a *esbucar una casa* il·legal a l'alqueria de Biniatzent» (IB3 TV, 2 d'abril, 9'30").

— **governar en coalició** a partir de **coalició governamental** (DDLCC): «El PP, que *governa en coalició* amb Convergència Democràtica Murera (CDM) i Lliga, fou l'únic que hi votà en contra» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 6).

— **liquidar doblers** a partir de **diner líquid** (DDLCC): «Formentera *ha liquidat 4 milions d'euros* del seu deute bancari» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 17).

— **imputar un delicte** a partir de **delicte imputat**¹⁹² (DDLCC): «Diu que els *delictes* de frau fiscal que *s'imputen* a Urdangarin no s'haurien pogut cometre sense el coneixement i el vistiplau de la infanta o sense que ella miràs cap a un altre costat, així que creu que hi ha sobrats indicis que va col·laborar amb ell activament» (RNE, 7 de gener, 24'40").

— **vendre productes** a partir de **producte vendible** (DDLCC): «Segons la patronal, aquests descomptes tan agressius eren més habituals al final del període de rebaixes, que coincidia amb el final de l'estació d'hivern i, per tant, s'aprofitava per *vendre els productes* que no havien tingut «sortida»» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 23).

Fins ara hem vist casos en què la verbalització es produeix a partir del patró *Substantiu+Adjectiu*, que es transforma en l'esquema *Verb+(Det)+Substantiu*. Això a banda, hem trobat dos casos en què l'adjectiu passa a verb a partir de l'esquema *Adverbi+Adjectiu*:

— **prohibir expressament** a partir de **expressament prohibit**¹⁹³ (DDLCC): «El jutge Castro havia dictat un aute [sic] en el què *expressament es prohibia* la gravació d'imatges de la declaració de la infanta i s'ordenava requisar qualsevol aparell elèctric

---

¹⁹² «Imputat» és un participi adjectivat i que després ha estat nominalitzat. No l'hem localitzat a cap dels tres diccionaris generals, però sí al TERMCAT i a la Neoloteca.

¹⁹³ El DIEC2 posa com a exemple «prohibició expressa».

amb el qual es pogués fer la gravació de fotos, àudios o vídeos de la declaració de la infanta mentre fos dins la sala de Justícia» (RNE, 9 de febrer, 9'50").

— *desconèixer totalment* a partir de *totalment desconegut*: «Castro insistia a demanar-li sobre cada un dels pagaments: ara quatre llibres de Harry Potter, ara un curset *coaching*... –ella sempre contestava que *desconeixia totalment* que aquestes despeses es carregaven a Aizoon» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 4).

Adjectivacions i adverbialitzacions

Ja hem vist que, a l'esquema *Substantiu+Adjectiu*, en alguns casos l'adjectiu és un participi. Nosaltres hem incorporat al corpus la col·locació nominal a partir de les col·locacions que segueixen l'esquema *Verb+(Det)+Substantiu*. El verb s'adjectiva en casos com els següents:

— *criteri unificat* a partir de *unificar criteris* (DDL): «Està feta, però hi ha moltes lagunes [sic] que es secretari no acaba d'interpretar i volem que des d'aquí, de sa Federació i amb sa Conselleria d'Interior, surti un *criteri unificat* que tothom sabi [sic] com ho hem de desenrotllar [sic], perquè hi ha bastantes coses que encara no estan molt clares» (RNE, 26 de gener, 15'35", Joan Albertí, batle de Fornalutx, PP).

— *fill desitjat* a partir de *desitjar un fill* (DDL): «Apel·lam a la seva responsabilitat com a dona jove, com a política, a defensar el dret de les dones de les Illes Balears, perquè puguin construir el seu futur en llibertat i sense imposicions ideològiques, a defensar la llibertat de les dones per poder tenir *fills desitjats*, estimats, o no tenir-los» (RNE, 23 de març, 18'05").

— *herència rebuda* a partir de *rebre una herència* (DDL): «‘Aquest és un debat sobre l'*herència rebuda*’, va dir, en referència al suat discurs del PP» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 7, Antoni Diéguez, diputat del PSOE).

— *oportunitat perduda* a partir de *perdre una oportunitat* (DDL): «Per la seva banda, el portaveu de DEIA, Lluís Apesteguia, recalçà alguns encerts del mandat de Crespí, com la construcció de la passarel·la i l'escoleta, i també esmentà les ‘parts

fosques i *oportunitats perdudes*» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 15, Lluís Apesteguia, portaveu de DEIA a l'Ajuntament de Deià).

— *parts personades* a partir de *personar-se com a part* (DIEC2, DDLC i GDLC): «Haurà de contestar per escrit les preguntes del jutge, el fiscal i les diferents *parts personades* en el cas» (IB3 TV, 31 de gener, 37'55").

Aquest és l'únic exemple en què l'adjectiu de l'esquema *Substantiu+Adjectiu* no deriva de la col·locació del tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*), sinó de la col·locació del tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*).

— *situació complicada* a partir de *complicar una situació* (DDLC): «De fet, els docents de la concertada han tingut molt clar des del primer moment que la lluita era conjunta i així actuaren, tot i que en aquests centres la *situació* era més *complicada*, en alguns casos per la pressió de l'empresa i en altres, per les dificultats econòmiques que la vaga generava en els centres i per la seva dependència precisament de l'Administració que s'estava criticant» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 6).

Al corpus hem trobat dos esquemes simètrics i equivalents, en els quals el nom és verbalitzat (o a l'inrevés) i l'adjectiu, adverbialitzat (o a l'inrevés). Els esquemes són *Substantiu+Adjectiu* i *Verb+Adverbi*, respectivament.¹⁹⁴ En aquests casos, és més comú convertir en verbal una col·locació nominal que a l'inrevés. Alguns casos en què l'adjectiu és adverbialitzat en l'esquema *Verb+Adverbi* a partir del patró sintàctic *Substantiu+Adjectiu* són els següents:

— *adjudicar definitivament* a partir de *adjudicació definitiva* (DDLC): «El dia que el Consistori havia d'*adjudicar definitivament* el servei a Sorea, es veié obligat a deixar l'expedient damunt la taula, ja que l'oposició evidencià la possibilitat que en un futur proper el Ministeri d'Hisenda possibilitàs gastar el superàvit en projectes sostenibles» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 16).

— *confiar cegament* a partir de *confiança cega* (DDLC): «*Confia cegament* en el seu marit, en el seu 'bon fer'» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 4).

---

¹⁹⁴ El DDLC inclou com a col·locacions «negar rotundament» i «negativa rotunda», ambdues recollides al corpus.

— ***oposar-se frontalment*** a partir de ***oposició frontal*** (DDLC): «*Mos oposarem frontalment* a qualsevol urbanisme a la carta que vulgui fer es Partit Popular, en aquest i amb altres temes» (RNE, 27 de març, 40'05", Antoni Verger, portaveu de MÉS a l'Ajuntament de Palma).

— ***presentar-se oficialment*** a partir de ***presentació oficial*** (DDLC): «Durant la trobada, que ha servit al coronel per *presentar-se oficialment*, s'han tractat qüestions d'actualitat en què fa feina la Benemèrita, com ara la desaparició de la jove Malén Ortiz» (IB3 TV, 7 de gener, 32'00").

Tornem a les d'adjectivacions. Alguns casos de col·locacions verbals amb l'esquema *Verb+Adverbi* en què l'adverbi és *adjectivat* (i el verb es nominalitza) i es transforma en l'esquema *Substantiu+Adjectiu* són els següents:

— ***declaració oficial*** a partir de ***declarar oficialment*** (DDLC): «El regidor de turisme, Álvaro Gijón, no ha volgut fer cap *declaració oficial* sobre la detenció del seu fillastre, però ha mostrat en els mitjans de comunicació els documents de la policia local on s'explica que va ser detingut, que va ser fitxat i que va passar unes hores dins una cel·la del quarter municipal» (RNE, 29 abril, 35'50").

— ***informe favorable*** a partir de ***informar favorablement*** (DDLC): «Des de l'Executiu balear adverteixen que tenen tres *informes favorables* al nou impost, que ha elaborat el Consell Superior per a la Direcció i Coordinació de la Gestió Tributària, dependent del Ministeri de Montoro» (*Ara Balears*, 25 d'abril, p. 4).

— ***participació activa*** a partir de ***participar activament*** (DDLC): «En opinió del magistrat, però, la *participació* de la filla del rei va ser *activa* i se li han de reclamar explicacions» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 5).

— ***reducció dràstica*** a partir de ***reduir dràsticament*** (DDLC): «D'ençà que entrà en vigor la reforma laboral, les baixes per malaltia s'han reduït un 27%, una *reducció dràstica* que els sindicats atribueixen a la precarietat dels contractes i a la por de perdre la feina» (RNE, 27 de març, 28'45").

Un altre cas d'adjectivació d'un adverbi ocorre entre els esquemes *Verb+Adjectiu* i *Verb+Adverbi*:

— *dormir tranquil* a partir de *dormir tranquil·lament* (DIEC2,¹⁹⁵ DDLC i GDLC): «L'exconseller de Turisme, Joan Flaquer, ha assegurat que durant els quatre anys que ha estat imputat pel cas IBATUR *ha dormit tranquil*» (IB3 TV, 20 de febrer, 38'25").

És poc comú que l'adjectiu provingui d'un verb, entre els esquemes *Verb+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*, però, hem acceptat l'exemple següent:

— *màquina expenedora*¹⁹⁶ a partir de *expendre una màquina*¹⁹⁷ (DDLC): «La sentència declara inconstitucional l'article de la regulació autonòmica balear que permetia la venda de tabac als comerços turístics de les Illes mitjançant *màquines expenedores*» (IB3 TV, 8 de gener, 14'00").

En alguns casos, l'adjectivació deriva d'un substantiu dels esquemes *Verb+(Det)+Substantiu*:

— *mostrar-se prudent* a partir de *mostrar prudència* (DDLC): «El Govern *es mostra prudent* amb el fet que l'Ajuntament negui la llicència d'activitat i obres al casino Teatre Balear per motius d'accés de superfície, manca d'aparcaments en l'immoble i tenir habitatges limítrofes» (IB3 TV, 31 de gener, 22'25").

— *sentir-se atret* a partir de *sentir atracció* (DDLC): «Segons s'ha constatat en l'estudi, la costa artanenca, que fa més de deu quilòmetres, rep de cada vegada més pressió, ja que el visitant *se sent atret* pels espais verges i el contacte amb la natura» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 15).

---

¹⁹⁵ Tant el DIEC2 com el GDLC posen com a exemple «dormir amb tranquil·litat».

¹⁹⁶ Ni el DIEC2 ni el GDLC no accepten que «expenedor» pugui ser un adjectiu, però sí el DDLC.

¹⁹⁷ A partir d'un exemple, no com a col·locació acceptada pel DDLC.

— *persecució ideològica* a partir de *perseguir una idea* (DDLCC): «Som davant d'una *persecució ideològica* en tota regla» (IB3 TV, 4 de febrer, 14'30»), Conxa Obrador, diputada del PSOE).

3.2.3. Fusions, combinacions i variacions

Fusions

Dues col·locacions poden fusionar-se sempre que tinguin un element gramatical comú; aquest nexa és un mot que pertany a les dues col·locacions i que podríem denominar «element de fusió». Per exemple, «perjudicar els interessos generals» és una fusió de dues col·locacions, «perjudicar els interessos» i «interessos generals», i sembla clar que «interessos» és l'element de fusió.

A partir de l'anàlisi del nostre corpus podem afirmar que l'element de fusió pot ocupar qualsevol de les tres posicions, la inicial, la central o la final, en l'esquema bàsic d'una fusió de dues col·locacions, i que aquest element pot ser un substantiu, un verb o un adjectiu. Quan a les fusions hi ha més de dues col·locacions, el més habitual és que hi hagi més d'un element de fusió, com veurem.

L'element de fusió —que hem subratllat— és un substantiu en els casos següents:

1) fusió de *Substantiu+Adjectiu* i *Substantiu+ Adjectiu*:

— *eleccions primàries obertes*: «La secretària general dels socialistes balears s'imposà ahir en les primeres [*eleccions*] *primàries obertes* dutes a terme pel partit, les primeres que fa una formació política a l'arxipèlag amb participació de no militants» (*Ara Balears*, 7 d'abril, p. 4).

— *títol universitari superior*: «Cristina és la primera dona de la Casa Reial que obté un *títol universitari superior*» (IB3 TV, 7 de gener, 19'20").

En aquestes fusions, el substantiu sempre apareix en posició inicial.

2) fusió de *Substantiu+Adjectiu* i *Substantiu+Prep+Substantiu*:

— ***cas judicial de corrupció***: «La infanta ja comptava amb el suport sense fissures de la reina Sofia i de la seva germana Elena, que, des que va començar aquest *cas judicial de corrupció* contra Iñaki Urdangarin, sempre han estat amb ella, fins i tot visitant-la en el seu anterior i llunyà exili a Washington» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 11).

— ***vaga indefinida dels treballadors***: «Demà comença la *vaga indefinida dels treballadors* de l'empresa Coca-Cola a les Illes Balears» (RNE, 9 de febrer, 3'10").

En aquestes fusions, el substantiu sempre apareix en posició inicial.

3) fusió de *Substantiu+Prep+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— ***aprovació d'un pressupost municipal***: «Malgrat que aquest diari no s'ha pogut posar en contacte amb el batle, Montserrat Santandreu (PP), tot indica que la tensió va arribar durant la discussió prèvia a l'*aprovació del pressupost municipal*» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 14).

— ***declaració davant un jutge instructor***: «Doncs, encara pendents del que pugui transcendir en aquesta primera *declaració* d'una representant de la Casa Reial *davant un jutge instructor*» (RNE, 8 de febrer, 16'35").

4) fusió de *Substantiu+Prep+Substantiu* i *Substantiu+Prep+Substantiu*:

— ***candidatura a la presidència del Govern***: «El procés d'eleccions primàries a la *candidatura* del PSIB-PSOE a la *presidència del Govern* ha començat» (IB3 TV, 20 de febrer, 20'20").

— ***operació de compra d'accions***: «Per exemple, una *operació de compra d'accions* d'una societat per a la qual treballava Urdangarin, que Castro sospita simulada o el contracte d'autolloguer del palauet a Aizoon» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 4).

5) fusió de *Verb+(Det)+Substantiu* i *Adjectiu+Substantiu*:

— ***presentar un ambiciós projecte***: «El Consell insular d'Eivissa *ha presentat un ambiciós projecte* per dignificar ses Feixes, un espai d'uns importants valors naturals i culturals i que, les darreres cinc dècades, s'ha deixat degradar fins a convertir-se quasi en un abocador» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 15).

— ***tenir bona intenció***: «I el que és més greu: no se sap ni si serà mai una realitat, per molta empena i *bona intenció* que puguin *tenir* els promotors del projecte» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 12).

6) fusió de *Verb+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— ***demanar responsabilitats polítiques***: «PSOE i MÉS coincideixen en la seva oposició total a canviar la normativa i anuncien que *demanaran responsabilitats polítiques* i, si cal, jurídiques tant al Govern com a l'Ajuntament de Palma» (RNE, 27 de març, 39'25").

— ***presentar una denúncia penal***: «El GOB veu indicis de delictes ambiental a les obres de les Fontanelles i *ha presentat una denúncia penal* davant la Fiscalia perquè investigui l'abocament de residus potencialment tòxics a la zona humida» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 11).

7) fusió de *Verb+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Prep+Substantiu*:

— ***concedir una llicència d'obra***: «En aquest sentit, el batle, Antoni Pastor (Coalició per Manacor), comentà aquesta setmana que 'és un problema judicial relacionat amb una *llicència d'obres concedida* fa vint anys i ja prevèiem que el procés als jutjats podria acabar d'aquesta manera'» (*Ara Balears*, 7 d'abril, p. 12, Antoni Pastor, batle de Manacor).

— ***signar un conveni de col·laboració***: «El batle de Santanyí, Llorenç Galmés (PP), i el bisbe de Mallorca, Xavier Salinas, *varen signar* ahir horabaixa *un conveni de col·laboració* que permetrà condicionar el camí del santuari de Consolació que passa per dins la finca propietat de l'Església» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 13).

8) fusió de *Verb+Prep+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— ***ajustar-se a la legalitat vigent***: «L'equip de govern difereix de l'argumentació del jutge i assegura que la tramitació *s'ha ajustat a la legalitat vigent*» (IB3 TV, 20 de febrer, 32'15").

— *concórrer a unes eleccions municipals*: «Malgrat que encara queda una mica lluny, no neguen que el seu objectiu és *concórrer* plegats *en les eleccions municipals* a fi de ‘ser alternativa real a l’hegemonia de la dreta’» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 8).

9) fusió de *Verb+Prep+(Det)+Substantiu* i *Substantiu+Prep+Substantiu*:

— *assistir a un ple d’un parlament*: «El president del Govern, José Ramón Bauzá, no ha acudit en aquest debat al Congrés dels Diputats, avui *assisteix al* debat del *ple del Parlament* balear» (IB3 TV, 25 de febrer, 13'30").

— *sortir en llibertat sota fiança*: «De Santos va entrar a la presó el 27 de juny de 2008 i *en sortí en llibertat sota fiança* el mes de març de l’any següent» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

10) fusió d’*Adjectiu+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— *presumpte delicte fiscal*: «El magistrat vol interrogar la filla del rei pels *presumptes delictes fiscals* i de blanqueig de capitals» (IB3 TV, 7 de gener, 0'20").

11) fusió d’*Adjectiu+Substantiu* i *Substantiu+Prep+Substantiu*:

— *lliure elecció de llengua*: «Bauzá ha atès les reivindicacions del Círculo en matèria lingüística i educativa, i, de fet, Campos anuncià l’abril de l’any passat, després d’una reunió al Consolat, la *lliure elecció de llengua*, l’edició de llibres de text en ‘balear’ i la Llei de símbols, per acabar amb l’adoctrinament pancatalanista a les escoles» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 8).

12) fusió de *Substantiu+Adjectiu* i *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució* o *Col·locació*:

— *contractació precària a temps parcial*: «El sindicat diu que són majoritàriament *contractacions precàries a temps parcial*» (RNE, 2 d’abril, 24'30").

13) fusió de *Prep+Substantiu+Prep+Substantiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— *en risc d’exclusió social*: «El ple de l’Ajuntament de Palma va instar ahir el Govern, per unanimitat, a tramitar una llei per facilitar l’accés a l’habitatge a famílies *en*

risc d'exclusió social a través dels pisos dels bancs, als quals es podrà sancionar si els mantenen desocupats durant més de dos anys» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 13).

14) fusió de *Verb+Prep+Substantiu* i *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució* o *Col·locació*:

— ***arribar a un acord per unanimitat***: «Sí, finalment els grups parlamentaris *han arribat a un acord* per tal d'instar *per unanimitat* el Govern central que publiqui les balances fiscals» (IB3 TV, 4 de febrer, 12'35").

L'element de fusió és un adjectiu en els casos següents:

1) fusió de *Substantiu+Adjectiu* i *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*:

— ***debat obert al públic***: «El *debat*, que és *obert al públic* i als mitjans de comunicació, s'estructurarà en una intervenció inicial de cada candidata i en quatre blocs temàtics (sanitat, educació, economia i territori) perquè cada una pugui plantejar les seves propostes» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 8).

— ***factura pendent de pagament***: «Entre les *factures* que queden *pendents de pagament* n'hi ha més d'una que pertany al 2007» (IB3 TV, 7 de gener, 30'15").

2) fusió de *Verb+Adjectiu* i *Substantiu+Adjectiu*:

— ***declarar inconstitucional una llei***: «Segons ha pogut saber l'*Ara Balears*, el que ha estat determinant per prendre aquesta decisió és la sentència 203/2013 del Tribunal Constitucional del 2 de desembre passat, en la qual *es declarava inconstitucional una llei* aprovada per la Junta de Castella i Lleó i que, segons els juristes del Govern, fa inviable legalment qualsevol mena de legislació a mida per al projecte de Matutes» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 7).

— ***deixar vacant una plaça***: «Cobreix així *la plaça* que *va deixar vacant* fa deu mesos Joaquín García en ser nomenat conseller d'Economia i Competitivitat» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 8).

En aquests casos, l'adjectiu de la segona col·locació sol situar-se davant del substantiu, igual que a «quedar desert un concurs» i «declarar desert un concurs».

3) fusió de *Verb+Adjectiu* i *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*:

— ***mantenir-se fidel a una tradició***: «Els grans magatzems *es mantenen fidels a la tradició* i han començat les rebaixes, però amb descomptes bastant elevats, de fins a un 50%» (RNE, 7 de gener, 42'50").

4) fusió de *Verb+Adjectiu* i *Adverbi+Adjectiu*:

— ***considerar estrictament necessari***: «Es fa una excepció justificada per l'informe policial que *considera* absolutament recomanable i *estrictament necessari* que la infanta baixi en cotxe» (RNE, 31 de gener, 24'05").

L'element de fusió és un verb en els casos següents:

1) fusió de *Verb+Prep+Substantiu* i *Verb+(Det)+Substantiu*:

— ***recórrer davant un tribunal una sentència***: «El Consell insular de Formentera ha decidit *recórrer davant el Tribunal Suprem la sentència* del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears que va anul·lar la delimitació dels conjunts històrics dels nuclis urbans de Sant Francesc, Sant Ferran i el Pilar de la Mola, catalogats a les Normes Subsidiàries (NS) de Formentera de l'any 2010» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 8).

— ***respondre amb evasives una pregunta***: «En aquestes gairebé tres hores de declaració, Cristina de Borbó *respon amb evasives a les preguntes* del jutge instructor, José Castro» (RNE, 8 de febrer, 4'15").

2) fusió de *Verb+Prep+Substantiu* i *Verb+Prep+Substantiu*:

— ***citar a declarar com a imputat***: «I aquest darrer Nadal el va passar també redactant la interlocutòria de més de 200 pàgines, en què per segona vegada *cita a declarar* a la infanta Cristina *com a imputada*; en aquesta ocasió per presumpte delictes fiscal i blanqueig de capitals» (IB3 TV, 8 de febrer, 21'05").

— ***negar-se a declarar davant d'un jutge***: «L'expresidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar, *s'ha negat* avui matí *a declarar davant el jutge* que investiga el suposat suborn en aquest cas, Can Domenge» (RNE, 31 de gener, 20'50").

Aquest és un cas inusitat del qual hem subratllat «declarar» com a element de fusió. Mentre que a la primera col·locació («negar-se a declarar») l'infinitiu fa les funcions de substantiu, a la segona («declarar com a imputat») fa de verb.

3) fusió de *Verb+Adverbi* i *Verb+(Det)+Substantiu*

— **negar rotundament uns fets**: «Ahir, tant Jaume Matas com Antoni Amengual *negaren rotundament*, davant la magistrada Ana Sanjosé, *els fets* denunciats per Gálvez, a la presó pel cas Turisme Jove» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 6).

— **estimar parcialment un recurs**: «En realitat, el Suprem *ha estimat parcialment el recurs* de cassació plantejat per Vidal, acceptant que no ha comès un dels delictes pel qual fou condemnat: el de prevaricació» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 5).

4) fusió de *Verb+Adverbi* i *Verb+Prep+(Det)+Substantiu*:

— **complir estrictament amb la legalitat**: «A través d'un comunicat emès pel Partit Socialista, l'actual diputada pel PSIB al Parlament assegura que va *complir estrictament amb la legalitat* amb el negociat de 60 mil euros que la seva conselleria va adjudicar l'any 2009» (IB3 TV, 27 de març, 20'40").

— **oposar-se rotundament a un projecte**: «Les novetats sobre les prospeccions petrolieres, tretze organitzacions ecologistes de Catalunya i les Balears *s'han oposat* avui *rotundament a aquests projectes* de prospeccions que s'han de fer a la Mediterrània» (RNE, 31 de gener, 33'05").

5) Fusió de *Verb+(Prep)+(Det)+Locució o col·locació* i *Verb+(Det)+Substantiu*, i a l'inrevés:

— **votar a favor d'una moció**: «El regidor d'Artà d'Iniciativa-Verds, Guillem Caldentey, fou l'únic que dimarts *votà a favor de la moció* que el Grup d'Ornitologia Balear (GOB) ha presentat als ajuntaments per fer front a diferents lleis autonòmiques que 'afavoreixen l'amnistia urbanística'» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 14).

— **votar en contra d'una proposta**: «Els populars al Congrés dels Diputats *voten en contra de dues propostes* de l'oposició, que demanaven la paralització de les prospeccions» (RNE, 1 de març, 16'40").

— **contestar una pregunta per escrit**: «Haurà de *contestar per escrit les preguntes* del jutge, el fiscal i les diferents parts personades en el cas» (IB3 TV, 31 de gener, 37'55").

6) Fusió de *Verb+(Prep)+(Det)+Locució o col·locació* i *Verb+Prep+(Det)+Substantiu*:

— **compareixer a petició pròpia davant d'un parlament**: «Aquest dimarts el conseller d'Hisenda *compareixerà a petició pròpia davant del Parlament* per explicar les negociacions amb el Govern central pel nou model de finançament autonòmic» (RNE, 23 de març, 1'45").

Quan es fusionen més de dues col·locacions, els mots per formar la fusió passen de ser tres a quatre, com a mínim. A més, sol succeir que hi ha més d'un element de fusió. Vegem-ne alguns exemples:

— **aplicar retroactivament una llei penal**:

«Però recorda que *la llei penal no es pot aplicar retroactivament* en casos desfavorables per als implicats» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 6).

Les col·locacions són «aplicar retroactivament», «aplicar una llei» i «llei penal».

— **interposar un recurs de cassació davant un tribunal contra una sentència d'un tribunal**:

«El Consell de Formentera *interposarà un recurs de cassació davant el Tribunal Suprem en contra de la sentència del Tribunal Superior de Justícia de les Balears* que ha anul·lat la delimitació dels conjunts històrics de l'illa» (IB3 TV, 20 de febrer, 32'00").

Hi ha cinc col·locacions: «interposar un recurs», «recurs de cassació», «recurs davant un tribunal», «recurs contra una sentència», «sentència d'un tribunal».

— **presentar un recurs de cassació contra la sentència d'un tribunal**:

«I el Consell de Formentera *presentarà un recurs de cassació contra la sentència del Tribunal Superior de Justícia* que va anul·lar les delimitacions dels conjunts històrics de les esglésies de Sant Francesc Xavier, Sant Ferran i el Pilar» (RNE, 12 de març, 38'00").

Aquí tenim quatre col·locacions fusionades: «presentar un recurs», «recurs de cassació», «recurs contra una sentència» i «sentència d'un tribunal».

— **pronunciament contrari d'un alt tribunal**:

«El gener del 2013, l'impost va ser derogat per l'Estat en previsió d'un *pronunciament contrari de l'alt tribunal* europeu, però ara es continua cobrant dins de l'impost d'hidrocarburs, que també cedeix una part de la recaptació a la Comunitat Autònoma (*Ara Balears*, 1 de març, p. 6).

Les col·locacions són «pronunciament contrari», «pronunciament d'un tribunal» i «alt tribunal».

— **vaga indefinida dels treballadors d'una empresa**: «Demà comença la *vaga indefinida dels treballadors de l'empresa Coca-Cola a les Illes Balears*» (RNE, 9 de febrer, 3'10").

Hi detectem tres col·locacions, que són «vaga indefinida», «vaga de treballadors» i «treballador d'una empresa», i dos elements de fusió.

En canvi, hi ha alguns casos en què solament hi ha un element de fusió:

— **candidat a unes eleccions primàries autonòmiques**:

«La periodista Marisa Goñi, membre del Consell de Redacció de l'*Ara Balears*, serà l'encarregada avui de moderar el debat organitzat pel PSIB entre les dues *candidates a les [eleccions] primàries autonòmiques*, Francina Armengol i Aina Calvo» (*Ara Balears*, 2 d'abril, p. 8).

Les col·locacions són «candidat a unes eleccions», «eleccions primàries» i «eleccions autonòmiques».

— **cometre un presumpte delictes fiscal**:

«El pèrit que va declarar en darrer lloc a proposta del sindicat assegura que la infanta era cooperadora necessària en el *presumpte delictes fiscal que hauria comès* Iñaki Urdangarin» (IB3 TV, 26 de gener, 7'55").

Les col·locacions són «cometre un delictes», «presumpte delictes» i «delictes fiscal».

— **portaveu de l'equip de govern municipal**:

«Així ho ha assegurat el *portaveu de l'equip de govern municipal* en el transcurs del ple» (IB3 TV, 27 de març, 16'15").

Les col·locacions són «portaveu de govern», «equip de govern» i «govern municipal».

Finalment, atendrem una raresa:

— **presentar-se com a candidat a unes eleccions**: «L'actual eurodiputada del PSIB-PSOE, Teresa Riera, *no es presenta com a candidata socialista a les eleccions europees* i deixa el Parlament europeu després de deu anys» (IB3 TV, 15 de març, 23'45").

En aquesta col·locació, trobem tres col·locacions amb tres paraules i tres elements de fusió («presentar-se a unes eleccions», «presentar-se com a candidat» i «candidat a unes eleccions»), en què els elements de fusió són «presentar-se», «candidat» i «eleccions».

En el corpus hem localitzat 400 fusions, 52 de les quals pertanyen als titulars dels tres mitjans de comunicació estudiats o als rètols d'IB3 TV i 11 les comentarem quan parlem de les variacions. La resta, 389, les hem recollides en el quadre següent, que tot d'una desenvoluparem:

<p><u>Fusions nominals</u>: 131</p>	<p>Fusions d'1 i 1: 13 exemples Fusions d'1 i 2: 13 exemples Fusions d'1 i 5: 2 exemples Fusions de 2 i 1: 68 exemples Fusions de 2 i 2: 19 exemples Fusions de 4 i 1: 13 exemples Fusions de 4 i 2: 2 exemples Fusió de 4 i 5: 1 exemple</p>
<p><u>Fusions verbals</u>: 31</p>	<p>Fusió de 6 i 7: 1 exemple Fusions de 6 i 10: 2 exemples Fusions de 7 i 6: 4 exemples Fusions de 7 i 7: 13 exemples</p>

	Fusions de 8 i 6: 4 exemples Fusions de 8 i 7: 2 exemples Fusions de 10 i 6: 3 exemples Fusions de 10 i 7: 2 exemples
<u>Fusions verbonominals</u> : 217	Fusions de 6 i 1: 104 exemples Fusions de 6 i 2: 71 exemples Fusions de 6 i 4: 11 exemples Fusions de 7 i 1: 19 exemples Fusions de 7 i 2: 6 exemples Fusió de 7 i 5: 1 exemple Fusions de 9 i 1: 5 exemples
<u>Fusions verboadjectives</u> : 2	Fusió de 9 i 11: 1 exemple Fusió de 9 i 12: 1 exemple
<u>Fusions nominoadjectives</u> : 2	Fusions d'1 i 11: 2 exemples
<u>Fusions preposicionals</u> : 6	Fusions de 15 i 1: 4 exemples Fusions de 15 i 15: 2 exemples

Els casos de fusió entre col·locacions nominals són 131. Els examinem detingudament, tot especificant-ne el tipus de col·locacions que s'hi fusionen:

1) Fusió entre els tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*). N'hem localitzat tretze casos, amb exemples com els següents: «centre educatiu públic», «eleccions primàries obertes», «espai natural protegit», «informe mediambiental negatiu».

2) Fusió entre els tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) i 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*). Al corpus, n'hem trobat tretze casos, alguns dels quals

són els següents: «oficina municipal d'informació», «política activa d'ocupació», «vaga indefinida dels treballadors», «xarxa distribuïdora d'aigua».

3) Únicament hem localitzat dos casos de fusió entre els tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) i 5 (*Substantiu+(prep)+(Det)+Locució o Col·locació*): «contractació precària a temps parcial», «espècie animal en perill d'extinció».¹⁹⁸

4) La fusió nominal més habitual és la que agrupa els tipus 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*), les dues col·locacions nominals més nombroses del corpus, amb seixanta-vuit casos i exemples com: «model de finançament autonòmic», «obertura d'un expedient disciplinari», «portaveu d'un grup municipal», «procés de participació ciutadana», «requalificació d'un terreny rústic».

5) La fusió entre els tipus 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*) ha estat localitzada en dinou casos, amb exemples com els següents: «operació de compra d'accions», «recurs en contra d'una sentència d'un tribunal», «titular d'un jutjat d'instrucció», «atorgament d'una llicència d'obra».

6) En tretze casos hem trobat exemples de fusió entre els tipus 4 (*Adjectiu+Substantiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*): «ambicions projecte urbanístic», «llarga trajectòria professional», «possible delicte fiscal», «presumpte delicte fiscal».

7) Al corpus hi ha dos casos de fusions nominals entre els tipus 4 (*Adjectiu+Substantiu*) i 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*): «principal implicat en un cas», «lliure elecció de llengua».

8) Tenim un sol exemple de fusió entre col·locacions dels tipus 4 (*Adjectiu+Substantiu*) i 5 (*Substantiu+(prep)+(Det)+Locució o Col·locació*): «presumpte delicte de blanqueig de capitals».

---

¹⁹⁸ Ginebra (2003: 44) creu que «espècies en perill d'extinció» seria una concurrència «en cascada».

Les fusions de dues col·locacions verbals no són tan freqüents com les fusions nominals, com hem vist quan explicàvem els casos en què el verb és un element de fusió. El nombre total d'exemples del corpus és de 31:

1) La fusió entre els tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) i 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) l'hem trobada en un sol cas: «transcórrer una jornada sense incidents».

2) Dos casos han estat localitzats al corpus de fusió entre col·locacions del tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) i 10 (*Verb+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació*): «contestar una pregunta per escrit», «tramitar una llei per la via d'urgència».

3) Hem trobat quatre fusions verbals entre els tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) i 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*), que són les següents: «condemnar a pagar doblers», «dur als tribunals un cas», «recórrer davant un tribunal una sentència», «respondre amb evasives una pregunta».

4) Hem detectat fusions que agrupen dues col·locacions verbals del tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) en tretze casos: «negar-se a declarar davant d'un jutge», «citar a declarar com a imputat», «citar a declarar en qualitat d'imputat», «citar a declarar en qualitat de testimoni».

5) Els tipus verbals 8 (*Verb+Adverbi*) i 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) també es poden fusionar, com demostren els quatre casos que hem trobat d'aquestes tres fusions de col·locacions: «negar rotundament uns fets», «aplicar retroactivament una llei», «estimar parcialment un recurs».

6) Hem pogut detectar dos casos de fusió entre els tipus 8 (*Verb+Adverbi*) i 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*): «complir estrictament amb la legalitat», «oposar-se rotundament a un projecte».

7) En tres exemples, dos casos singulars, hem trobat la fusió entre els tipus 10 i 6: «votar a favor d'una moció», «votar en contra d'una proposta».

8) El darrer cas de fusió entre col·locacions verbals ocorre entre els tipus 10 (*Verb+(Prep)+(Det)+Locució o Col·locació*) i 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*), i n'hem trobat un únic cas singular, amb dos exemples: «comparèixer a petició pròpia davant d'un parlament».

Les fusions entre col·locacions verbals i nominals, que potser podríem denominar «verbonominals», són les més nombroses del corpus, amb un total de 217 exemples en el corpus. Es produeixen en els casos següents:

1) De la fusió entre el tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*) hem trobat 104 exemples, alguns dels quals són els següents: «complir la normativa vigent», «constituir-se una mesa negociadora», «convocar eleccions primàries», «convocar un ple extraordinari», «crear ocupació neta», «demanar responsabilitats polítiques», «dilapidar doblers públics», «donar resultat positiu», «emetre un informe favorable», «guanyar unes eleccions primàries», «interposar una denúncia penal», «jugar un paper determinant», «mantenir una relació sexual», «obrir un expedient disciplinari», «perjudicar els interessos generals», «redactar un informe oficial», «respectar una decisió judicial».

2) També és molt nombrosa la fusió entre els tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) i 2 (*Verb+Prep+Substantiu*), amb 71 exemples, com els següents: «aplicar una mesura d'estalvi», «complir l'objectiu de dèficit», «concedir una llicència d'activitat», «demanar pena de presó», «elegir un candidat a la presidència», «exercir el dret de vot», «incomplir un acord de ple», «interposar un recurs d'apel·lació», «millorar la qualitat d'un servei», «passar un control de seguretat», «passar unes vacances d'estiu», «presentar un recurs contra una sentència», «signar un conveni de col·laboració», «trobar indicis de delictes».

3) En onze casos hem pogut trobar al corpus de fusió entre els tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) i 4 (*Adjectiu+Substantiu*), alguns dels quals són els següents: «cometre un presumpte delictes», «detectar un greu error», «donar una bona notícia», «investigar un presumpte delictes», «mostrar especial interès».

4) Hem trobat dinou exemples de la fusió verbonominal entre els tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*): «ajustar-se a la legalitat vigent», «apropriar-se de doblers públics», «participar en unes eleccions primàries», «presentar-se a unes eleccions primàries», «treure a concurs públic», «votar a unes eleccions primàries».

5) La fusió entre la col·locació verbal 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) i la col·locació nominal 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*) l'hem trobada en cinc casos singulars i sis exemples: «condemnar a una multa de doblers», «presentar-se com a candidat a unes eleccions», «sortir en llibertat sota fiança», «assistir a un ple d'un parlament», «acollir-se a un dret a no declarar».

6) La fusió entre les col·locacions 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*) i 5 (*Substantiu+(prep)+(Det)+Locució o Col·locació*) ha estat localitzada una única vegada en el corpus: «arribar a un acord per unanimitat».

7) En la fusió entre els tipus 9 (*Verb+Adjectiu*) i 1 (*Substantiu+Adjectiu*) l'element de fusió és un adjectiu, però consisteix en una fusió verbonominal que hem trobat en cinc casos: «quedar desert un concurs», «declarar desert un concurs», «declarar inconstitucional una llei», «deixar vacant una plaça».

També hem pogut constatar l'existència de fusions entre col·locacions nominals i adjectives, i entre col·locacions verbals i adjectives. Les fusions nominoadjectives les hem trobades per la fusió dels tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) i 11 (*Adjectiu+Prep+Substantiu*), i en tenim solament dos casos: «factura pendent de pagament», «debat obert al públic».

Les fusions entre col·locacions verbals i adjectives responen a dos tipus de fusió, cada una amb un únic exemple. La primera, entre els tipus 9 (*Verb+Adjectiu*) i 11 (*Adjectiu+Prep+Substantiu*): «considerar estrictament necessari». I, la segona, entre els tipus 9 (*Verb+Adjectiu*) i 12 (*Adverbi+Adjectiu*): «mantenir-se fidel a una tradició».

Finalment, consignem fusions en les quals participen construccions col·locatives preposicionals, en concret, les del tipus 15 (*Prep+Substantiu+Prep+Substantiu*), que es

pot fusionar amb el tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*). Al corpus n'hem localitzat una sola fusió, amb quatre exemples, «en risc d'exclusió social», en què es fusionen «en risc d'exclusió» i «exclusió social». El tipus 15 es pot fusionar també amb una altra col·locació del mateix tipus, i n'hem trobat dos casos amb un únic exemple: «en situació de risc d'exclusió». Aquest és l'únic cas de fusió de tot el corpus en el qual hem trobat que l'element de fusió és una preposició. «En» és l'element comú entre «en situació de risc» i «en risc d'exclusió», i també el substantiu «risc» és un element de fusió d'aquestes dues col·locacions.

Combinacions

Les combinacions es produeixen quan dues o més col·locacions es concatenen, s'enllacen gràcies a conjuncions o preposicions que no són elements de fusió, és a dir, que en realitat no pertanyen a les col·locacions. La conjunció, com a «partícula buida i invariable que serveix per lligar diversos mots en una oració o bé dues oracions» (Seguí, 2014: 223), pot acomplir perfectament la tasca de combinar dues col·locacions. Podríem denominar «elements d'unió» o «elements de combinació» aquestes conjuncions o preposicions que apleguen col·locacions, sense fusionar-les. Malgrat això, les combinacions de col·locacions poden tenir un element comú, igual que les fusions, però no és obligatori. En la combinació «comprensió oral i escrita», l'element comú en les dues col·locacions és «comprensió», mentre que el d'unió és la conjunció «i». En canvi, a la combinació «declaració de béns de valor patrimonial» no hi ha cap element comú. L'element d'unió de les col·locacions «declaració de béns» i «valor patrimonial» és la segona preposició «de». Sembla clar, doncs, que, quan no hi ha un element comú, les dues col·locacions es combinen gràcies a una preposició, i que quan sí que apareix les dues col·locacions es combinen gràcies a una conjunció.

Del corpus n'hem extret 46 exemples, amb combinacions de fins a tres col·locacions. En tots els casos, és clar, es combinen col·locacions del mateix tipus. No ocorre com en les fusions, en què es poden ajuntar col·locacions nominals i verbals, com hem vist. Les col·locacions nominals no es poden combinar amb col·locacions verbals, ni a l'inrevés.

Combinacions de col·locacions nominals del nostre corpus

«comprensió oral i escrita»; «classe mitjana i baixa», «despesa i ingrés corrent»;¹⁹⁹ «educació primària i secundària»; «eleccions autonòmiques i municipals»; «eleccions municipals i autonòmiques»; «escola concertada i privada»; «model lingüístic i educatiu»; «residus perillosos i tòxics»; «sanció i bloqueig econòmic»; «versió reduïda o parcial»; «centre públic, privat i concertat»; «indústria pesant, extractiva o transformadora»; «centre educatiu, públic, concertat i privat»; «declaració de béns de valor patrimonial»; «enregistrament d'un vídeo amb càmera oculta»; «pla de gestió d'un espai natural»; «cossos i forces de seguretat»; «llicència d'activitat i obra»; «llicència d'obres i activitat»; «militant i simpatitzant d'un partit»; «obres de reforma i rehabilitació»; «òrgan de consulta i decisió»; «sector de la construcció i del comerç»; «captació, distribució i depuració d'aigua»; «alt càrrec d'una empresa pública»; «mitjana i gran empresa»; «petit i mitjà comerç»; «petita i mitjana empresa»; «ocupació precària i a temps parcial», «advocat de l'acusació popular i acusació particular».

Les combinacions de col·locacions verbals són menys nombroses i són les següents: «acabar un termini per presentar una al·legació»; «augmentar els preus i els impostos»; «obtenir una llicència i un permís»; «obtenir una llicència municipal d'obra i activitat»; «pagar o cobrar una factura», «rebre educació i formació».

És palesa la preponderància de la conjunció «i» en els casos de combinacions. La conjunció «i» és considerada del tipus coordinant copulativa, perquè uneix d'una manera simple mots o oracions, mentre que la conjunció «o» és qualificada de coordinant disjuntiva (Seguí, 2014: 224). Del corpus, n'hem extret tres casos en què la conjunció és «o»; són els següents:

— *versió reduïda o parcial*:

«Prats descarta que sigui possible una *versió reduïda o parcial* del projecte de Matutes: 'El pla està mort perquè és clarament il·legal, i això és indiscutible'» (*Ara Balears*, 23 de març, p. 7).

¹⁹⁹ Aquest és l'únic cas en què l'element de fusió és un adjectiu i no un substantiu.

— ***indústria pesant, extractiva o transformadora:***

«El fet que sobta més és que cada any Balears lideri la llista de sinistralitat laboral a l'Estat –en proporció al nombre de treballadors donats d'alta a la Seguretat Social–, per davant de territoris amb *indústries pesants, extractives o transformadores* amb –a priori– més risc de patir sinistres» (*Ara Balears*, 29 d'abril, p. 14).

— ***pagar o cobrar una factura:***

«Per això, segons les tesis d'Hisenda, l'obligat és únicament Urdangarin, tant perquè ha de tributar a l'IRPF com a rendiments aquests ingressos com per si, en utilitzar Aizoon per cobrar-los o per *pagar o cobrar factures* creuades amb societats del seu soci Diego Torres (que en realitat amaguen repartiment de beneficis entre ells) pot haver comès irregularitats o delictes» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 8).

La conjunció és majoritàriament l'element d'unió entre les col·locacions que es combinen. Els pocs casos en què aquest nexa és una preposició són els següents:

— ***acabar un termini per presentar una al·legació:***

«L'Ajuntament ha explicat que fins que no *acabi el termini per presentar al·legacions*, que serà el 7 de març, no pot fer cap valoració ni avançar les que se podrien tenir en compte» (RNE, 20 de febrer, 40'25").

— ***alt càrrec d'una empresa pública:***

«Luis Miguel Matarin es va incorporar com a nou *alt càrrec de l'empresa pública* Ibanat, igual que Ana Delgado, aquesta darrera sense cap coneixement ambiental» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 10).

— ***declaració de béns de valor patrimonial:***

«En aquella sentència, el Tribunal Superior sostenia que no s'havia argumentat suficientment la *declaració de béns de valor patrimonial* protegits per aquestes NS i que el Consell s'havia negat a executar la demolició l'any 2009 dels tres edificis del centre comercial de Sant Ferran, ubicat al bell mig del centre del poble» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 8).

— ***enregistrament d'un vídeo amb càmera oculta:***

«Fonts de la investigació el situen com el principal sospitós de l'enregistrament del vídeo amb càmera oculta de la declaració de la infanta Cristina» (RNE, 25 de febrer, 6'50").

— ***pla de gestió d'un espai natural:***

«Després d'acomiar un total de 22 persones, Medi Ambient ha externalitzat l'elaboració dels *plans de gestió dels espais naturals*, que inclouen importants errades i que són molt criticats pels experts» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 10).

Les combinacions no són incompatibles amb les fusions. Aquests en són alguns exemples que hem trobat al corpus:

— ***obtenir una llicència municipal d'obra i activitat.***²⁰⁰

«I deim 'presumpte' no amb gens de mala intenció, sinó perquè, a dia d'avui, el casino que pretén ubicar-se al vell Bingo Balear corre un cert risc de no *obtenir les preceptives llicències municipals d'obres i activitats*» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 12).

Aquí es fusionen quatre col·locacions: «obtenir una llicència», «licència municipal», «licència d'obra» i «licència d'activitat». El que succeeix és que les dues darreres col·locacions estan combinades i no fusionades.

— ***advocat de l'acusació popular i acusació particular:***

«Tot el contrari del que pensaven els *advocats de l'acusació popular i acusació particular*» (RNE, 9 de febrer, 6'05").

S'hi combinen dues fusions: «advocat de l'acusació popular» (obtinguda de fusionar «advocat de l'acusació» i «acusació popular») i «advocat de l'acusació particular» (obtinguda de fusionar «advocat de l'acusació» i «acusació particular»). La combinació, a partir de la conjunció, permet elidir el substantiu «advocat» en la segona fusió.

Variacions

Les variacions de col·locacions no són ni fusions ni combinacions, i al nostre corpus n'hem localitzades seixanta-quatre. Hem considerat que «turisme de sol i

---

²⁰⁰ Solament hi ha un element de fusió, el substantiu «licència», a pesar que hi ha quatre col·locacions.

platja»²⁰¹ és una variació de la col·locació *Substantiu+Prep+Substantiu*, i, per tant, no seria una fusió, ja que no existeixen les col·locacions «turisme de sol» i «turisme de platja». Tampoc no és una combinació, perquè la conjunció no uneix dues col·locacions, sinó dos substantius. Les variacions es produeixen per l'afegitó a l'esquema col·locacional d'elements com adjectius, adverbis, conjuncions, preposicions, possessius i substantius, que modifiquen circumstancialment el patró sintàctic, de manera que no podem incloure la nova combinació de paraules en un altre tipus de col·locació estable.

Hem trobat i consignat al corpus variacions d'alguns dels tipus de col·locacions, a més de l'esmentada:

1) *Substantiu + Adjectiu*:

— ***informe no vinculant***:²⁰² «Si s'aconsegueixen totes les adhesions, els municipis es dirigiran al Ministeri d'Hisenda per instar-lo que sol·liciti que el Consell d'Estat emeti un *informe no vinculant*» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 5).

— ***persona non grata***:²⁰³ «El PP vol declarar *persona non grates* els expresidents socialistes, Francesc Antich i José Luis Rodríguez Zapatero, i qui va ser conseller de Medi Ambient de les Illes, Gabriel Vicens» (RNE, 20 de febrer, 24'30").

— ***regidor no adscrit***: «En el ple que tindrà lloc avui, els dos *regidors no adscrits* Tomeu Fuster i Malena Estrany, que s'havien presentat en els darrers comicis amb les sigles de la Lliga, passaran a formar part de l'oposició en el Consistori pollencí» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 14).

Aquestes tres primeres variacions inclouen un adverbi de negació, en català i llatí.

— ***relació qualitat-preu***: «Les Illes també compten amb els hotels premiats en les categories de millor *relació qualitat-preu* i millor pensió d'Espanya» (IB3 TV, 26 de gener, 20'40").

---

²⁰¹ També hem recollit la col·locació «turista de sol i platja».

²⁰² El DDLC recull la col·locació «informe vinculant».

²⁰³ Al corpus també hem recollit «persona no grata».

Qualitat-preu és una col·locació del tipus 3, que també és al corpus. En canvi, en aquesta variació de col·locació considerem que fa una funció adjectiva del substantiu «relació», en tant que és un tipus específic de «relació».

— ***treballador fix discontinu***: «Concretament, s'ha parlat de la figura del (*treballador*) *fix discontinu*» (IB3 TV, 2 d'abril, 4'40").

Existeix la col·locació «treballador fix», però no «treballador discontinu».

— ***gran superfície comercial***: «Ahir començaren les rebaixes a les *grans superfícies comercials*, però les botigues petites ja les havien començat, no és vera?» (RNE, 8 de gener, 33'50").

Aquesta col·locació l'hem corroborada a partir d'altres mitjans de comunicació i creiem que es mereix una anàlisi més detinguda. «Gran superfície» és una locució nominal, segons el DDLC i el GDLC. Ja hem vist que, en les col·locacions nominals i verbals, els substantius i verbs es poden combinar amb locucions per formar un patró sintàctic diferenciat. Observem que també ocorre amb els adjectius, en dos casos de locucions nominals unides que s'apleguen amb adjectius: «gran superfície comercial» i «alt poder adquisitiu», que correspon a l'esquema *Adjectiu+Substantiu*. Koike (2001) és l'únic autor que parla de la possibilitat combinar adjectius amb locucions, però el seu esquema és *Adjectiu+locució adverbial (loco de remate)* i no concorda amb els dos casos que hem detectat al nostre corpus. Per tant, hem considerat que són variacions dels tipus 1 i 4, respectivament. Un únic cas no sembla suficient per determinar que existeix un tipus nou de col·locació, per la qual cosa les hem incloses en l'apartat de variacions.

2) *Substantiu+Prep+(Det)+Substantiu*:

— ***dret a no declarar***: «En tot cas, l'expresidenta del Consell de Mallorca i del Parlament s'ha acollit al seu *dret a no declarar*» (IB3 TV, 31 de gener, 6'50").

Inclou un adverbí de negació.

— ***debat de política general***: «El Consell insular de Mallorca mantindrà dilluns el *debat de política general*» (RNE, 23 de març, 1'35").

Ni «debat de política» ni «política general» són col·locacions. Hi descartem, per tant, la fusió de col·locacions i ens decantem per considerar-la una variació. El de

«política general» és un tipus de debat que els parlaments solen acollir una vegada en l'any per fer un balanç anual de l'activitat política.

— *lloc de feina directe*: «També va dir que s'havia de 'celebrar' que implica 2.400 llocs de feina durant les obres i 1.500 *llocs de feina directes* més, després, a banda de 2.000 d'indirectes» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 14).

També hem recollit al corpus les col·locacions anàlogues «lloc de feina indirecte» i «lloc de feina interí». En aquest cas, podem recórrer al comentari que ja hem fet per a la col·locació «gran superfície comercial». La diferència és que no parlem de la unió d'un adjectiu amb una locució, sinó d'una col·locació del tipus 2 a la qual s'afegeix un adjectiu.

3) *Substantiu+Substantiu*:

— *Adreça IP (Internet Protocol)*: «Els agents també han analitzat la informació facilitada per Wouzee sobre l'*adreça IP* del dispositiu a través del qual es van penjar a la xarxa el vídeo i el correu electrònic des del qual es va donar d'alta a la plataforma virtual l'usuari 'infanta', que és qui va penjar la gravació» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

En aquest cas, la variació rau en el fet que s'hi uneixen tres substantius.

4) *Adjectiu+Substantiu*:

— *alt poder adquisitiu*: «Les dificultats per accedir al finançament fan que la majoria de compradors siguin clients amb un *alt poder adquisitiu*» (IB3 TV, 8 de gener, 16'55").

Aquesta és una col·locació recollida com a tal pel DDLC. Ja hem explicat abans que la considerem una variació del tipus 4, en tant que «poder adquisitiu» és una locució i que l'adjectiu sempre apareix al principi del sintagma.

El cas de les dues col·locacions següents és semblant al d'«alt poder adquisitiu», però no parlem d'una locució, sinó de dues col·locacions del tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) que tenen un altre adjectiu preposat. També aquí valen els comentaris que hem fet sobre les variacions «gran superfície comercial» i «lloc de feina directe». Les dues variacions són les següents:

— **forta presència policial:**²⁰⁴ «La declaració de Cristina provoca una *forta presència policial* i de premsa internacional» (*Ara Balears*, 9 de febrer, p. 7).

— **fortes mesures de seguretat:** «Una arribada que no veuran degut a les *fortes mesures de seguretat*» (IB3 TV, 8 de febrer, 6'45").

5) *Verb+(Det)+Substantiu*

— **interrompre voluntàriament un embaràs:**²⁰⁵ «Però també apuntà que tampoc no estaven d'acord amb l'actual legislació que permet *interrompre voluntàriament l'embaràs* a menors sense el permís dels pares» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 16).

Introdueix un adverbi enmig de la col·locació.

— **transcórrer una jornada amb calma:**²⁰⁶ «Als centres escolars, *la jornada va transcórrer amb bastant calma*» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 8).

Existeix la col·locació «transcórrer una jornada», però no «transcórrer amb calma» ni «jornada amb calma». És, per tant, una variació i no una fusió de col·locacions, amb l'afegit d'un sintagma preposicional que té valor adverbial.

6) *Verb+Prep+(Det)+Substantiu*

— **no servir per res:**²⁰⁷ «La sensació que posar reclamacions o acudir a les oficines de consum *no serveix per res* fa que moltes vegades els consumidors no es moguin per defensar els seus drets» (RNE, 15 de març, 5'50").

La variació ve provocada per la introducció d'un adverbi de negació al principi.

— **prendre declaració com a imputat:**

«La Policia Nacional *prendrà declaració dimecres com a imputat* a l'advocat Francisco José Carvajal, en el marc de la investigació de la gravació oculta en vídeo de la declaració de la infanta Cristina als jutjats de Palma el 8 de febrer, que precisament el jutge José Castro havia prohibit expressament» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 8).

---

²⁰⁴ Casos com aquests ens refermen en l'opinió que és important diferenciar els esquemes *Substantiu+Adjectiu* i *Adjectiu+Substantiu*.

²⁰⁵ L'hem acceptada com a col·locació en tant que és la verbalització de la col·locació «interrupció voluntària de l'embaràs», recollida pel TERM CAT.

²⁰⁶ L'exemple del DDLC és «la jornada ha transcorregut amb un ambient de calma total...».

²⁰⁷ Segons el DDLC, la col·locació és «no servir de res».

En aquest cas i en els dos següents, la variació és que el verb és una locució verbal, i, per tant, quasi encaixen en l'esquema de col·locació complexa de Koike (2001) *Locució verbal+SN*. A l'esquema, l'investigador japonès no hi inclou la preposició, però sí que ho fa a l'exemple *dar rienda suelta a su imaginación*.

— ***prendre declaració com a testimoni***:

«En l'escrit, al què ha tengut accés aquesta emissora, l'advocat de l'exsoci d'Iñaki Urdangarin, Manuel González Peeters, demana al jutge Castro que *prengui declaració com a testimoni* a Alberto Ruiz Gallardón, perquè expliqui la seva relació amb el duc de Palma i les activitats que va realitzar per a l'Institut Nóos» (RNE, 22 de gener, 34'50").

— ***prendre possessió d'un càrrec***:

«Barceló va *prendre possessió del seu càrrec* el passat desembre, en substitució de Basilio Sánchez Rufo» (IB3 TV, 7 de gener, 31'55").

— ***suspendre de les seves funcions***: «Margarita Seguí, de l'IES Joan Ramis i Ramis; Jaume Bonet, de l'IES Cap de Llevant, i Rafel Andreu, de l'IES Pasqual Calbó, *foren suspesos l'estiu passat de les seves funcions* com a directors després de comunicar la negativa dels tres consells escolars a modificar els respectius projectes lingüístics» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 9).

En aquest cas, la variació consisteix a introduir un possessiu en l'esquema de la col·locació verbal. Hi ha moltes col·locacions que admeten possessius, però aquest és l'únic exemple que hem trobat que és recollit i ratificat explícitament pel DDLC. Cap dels autors estudiats no es plantegen que els possessius puguin formar part de les col·locacions. De fet, una de les característiques de les col·locacions és que la manca de fixesa dels seus elements permet incloure altres elements en la seva estructura, però no formen part de la col·locació, cosa que sí que ocorre en aquest cas.

7) *Verb+Adjectiu*:

— ***donar per bo***: «Aquí no estam parlant d'amnistiar per molt que diguin, perquè amnistiar és quan qualcú ha fet una cosa malament *donar-ho per bo*, no aplicar-li cap multa ni cap tipus de sanció» (RNE, 12 de març, 34'20", Joan Mesquida, director general de Territori, PP).

La presència de la preposició en aquest cas i en els dos següents provoca la variació i és imprescindible en la col·locació. A l'entrada «donar», el DIEC2 recull l'accepció següent, amb un exemple idèntic i dos de semblants: «17 l tr. [LC] Considerar com a posseïdor de tal o tal qualitat. *Donar per bo un resultat. Això, ja ho donem per sabut, per demostrat*». El DDLIC considera que una construcció semblant, «donar per ben emprat», és una locució verbal.

— **donar per fet**: «Tampoc va *donar per fet* que el criteri que pugui adoptar la direcció» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 9).

— **donar per perdut**: «Recorden que la comunitat educativa i el Cercle d'Economia *donen* la legislatura *per perduda*» (RNE, 23 de març, 19'15").

— **no deixar indiferent**: «El relat de Vicens *no pot deixar indiferent* ningú que hagi viscut o patit els anys de glòria de govern d'UM al Consell de Mallorca» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 4).

La variació rau, en aquest cas, en l'adverbi de negació.

8) *Verb+Adverbi*

— **suspendre de manera cautelar**: «Si el tribunal presidit per Diego Gómez Reino no diu res abans del dia 8 de març, la declaració es farà igualment, perquè els recursos no la *suspenen de manera cautelar*» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 4).

— **valorar de manera negativa**: «La coalició econacionalista *va valorar* ahir *de manera* molt *negativa* les intencions de Cristóbal Montoro de modificar el càlcul de les balances fiscals de les comunitats autònomes» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 12).

En aquests dos casos sembla evident que la variació consisteix a substituir l'adverbi per la construcció «de manera + Adjectiu», que és un sintagma adverbial. No hem trobat una justificació bibliogràfica al respecte.

9) *Verb+Prep+(Det)+Locució o Col·locació*

— **prendre possessió d'una acta de diputat**: «També *ha pres possessió* de la seva *acta*, en substitució d'Antoni Alorda, un nou *diputat* del grup MÉS, Miquel Àngel Mas» (RNE, 4 de febrer, 26'20").

És un cas molt semblant al que hem vist per a les variacions del tipus 7, «prendre possessió d'un càrrec», en què «prendre possessió» és una locució verbal, però aquí el substantiu és una col·locació nominal del tipus 2 («acta de diputat»). En realitat, doncs, l'esquema d'aquesta col·locació complexa seria *Locució verbal+Prep+Col·locació nominal*; un cas únic al nostre corpus

10) Variacions en les fusions

En el corpus, hem detectat onze exemples de variacions de fusions en què els elements de fusió han canviat de categoria gramatical, amb quatre fusions de col·locacions singulars. Els exemples ens serviran per explicar-nos més bé:

— ***cometre presumptament una irregularitat***: «El tècnic va afirmar que la infanta Cristina no hauria defraudat l'impost de societats, però sí que hauria cooperat en les *irregularitats presumptament comeses* pel seu marit, Iñaki Urdangarin, en disminuir la seva tributació en l'IRPF» (IB3 TV, 26 de gener, 6'05").

En aquest cas, les col·locacions que es fusionen són «cometre una irregularitat» i «presumpta irregularitat». En casos com aquest,²⁰⁸ la fusió provoca que l'adjectiu «presumpte» es converteixi en un adverbi, i creiem que tal vegada és a causa de la presència del verb. És el que ja succeeix amb el mateix adjectiu en aquestes dues fusions anàlogues:

— ***cometre presumptament un delicte***: «Després de la declaració dels pèrits d'Hisenda i del presentat per l'acusació de Manos Limpias, que coincidiren que no es podia atribuir un delicte fiscal a la infanta com a autora, pareix que just queda oberta la possibilitat d'una eventual col·laboració en els *delictes fiscals presumptament comesos* per Urdangarin» (*Ara Balears*, 8 de febrer, p. 4).

Les col·locacions que es fusionen són «cometre un delicte» i «presumpte delicte».

— ***fet presumptament delictiu***: «A més, la jutgessa explica en el seu escrit que aquesta actitud dels funcionaris i responsables polítics del departament de Carreteres va ser fonamental perquè es poguessin dur a terme els *fets presumptament delictius* que ara un tribunal popular haurà de valorar» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 4).

---

²⁰⁸ També hem trobat en el corpus «cometre una presumpta irregularitat». Per això, hem considerat que aquestes fusions són variacions d'una altra i que això canvia la categoria gramatical de l'element de fusió.

Les col·locacions que es fusionen són «fet delictiu» i «presumpte delictu».

— *mesa negociadora d'un conveni*: «Avui s'ha constituït la *mesa negociadora del conveni* d'hoteleria» (RNE, 31 de gener, 30'15").

Aquí considerem que les col·locacions que es fusionen són «mesa negociadora» i «negociar un conveni», en què el verb de la segona col·locació s'adjectiva per fusionar-se. El corpus recull altres fusions més llargues d'aquesta variació, com són «reunió d'una mesa negociadora d'un conveni» i «constituir-se una mesa negociadora d'un conveni».

3.2.4. Els tipus de col·locacions en funció del mitjà, l'autor, la formalitat i els titulars

Una vegada que hem establert els tipus de col·locacions, volem analitzar la manera com les fan servir els periodistes dels tres mitjans de comunicació del nostre corpus i els polítics per saber si hi ha diferències significatives. No hem discriminat el mitjà de comunicació en què apareixen les col·locacions dels polítics, perquè els polítics no varien les seves declaracions públiques en funció del mitjà de comunicació que les difon. La suma d'aquestes col·locacions és de 6.515, mentre que el nombre de col·locacions en el corpus, sense comptar fusions i combinacions, és de 6.510. El motiu d'aquesta discrepància numèrica és que, tal com hem explicat al principi d'aquest capítol, hi ha col·locacions que hem atribuït tant als periodistes com als polítics. Són casos en què no està clar qui n'ha estat l'autor. Aquesta circumstància sempre s'ha produït al diari *Ara*, perquè una part de la col·locació l'escrivia el periodista i l'altra part era atribuïda al polític. Curiosament, tots els casos es produïren un mateix dia, el 27 de març, si bé foren escrites per periodistes diferents.²⁰⁹ Els cinc exemples d'aquestes col·locacions mixtes són els següents:

— *explotació dels treballadors*: «I l'acusà de 'fer pagar la factura de la crisi a les classes mitjanes i als treballadors' i de permetre als hotelers una 'amnistia urbanística' i

---

²⁰⁹ És possible que qui edità aquell dia el diari fos especialment partidari d'aquest tipus de construccions.

‘l'explotació’ dels seus treballadors» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 6, periodista / polític, Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE).

— **gastar doblers**: «Tot plegat suposarà que l'Ajuntament deixi de *gastar* ‘uns 13.000 euros anuals, entre les festes i altres compres’, explicà ahir Martorell» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 14, periodista / polític, Francesc Martorell, batle de Santa Eugènia).

— **modificar una ordenança**: «Finalment també s'assenyalà que, respecte de la revisió de l'*ordenança*, ‘el govern municipal no té previst *modificar-la* en breu i, en tot cas, no es vincularà la modificació de l'*ordenança* vigent a la concessió d'un permís’» (*Ara Balears*, 27 març, p. 11, periodista / polític, ajuntament de Palma, sense especificar).

— **mostrar respecte**: «Més triomfalista amb la gestió del Govern i més dura amb l'oposició fou la portaveu del PP, Mabel Cabrer, qui qualificà de mentidera, d'hipòcrita i, fins i tot, d'histèrica l'oposició i li va demanar que *mostràs* ‘*respecte* per un president que ha fet història’» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 6, periodista / polític, Margalida Isabel Cabrer, portaveu del Grup Parlamentari Popular, PP).

— **respectar una decisió**: «Bauzá insistí a recalcar que l'oposició va implantar la ‘immersió lingüística’ en català quan va governar i ell està implantant el trilingüisme i demanà a l'esquerra que ‘*respecti*’ la *decisió* de la majoria» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 7, periodista / polític, José Ramón Bauzá, president del Govern, PP).

En el quadre següent podrem observar amb atenció les dades recollides. El primer número és el total de les col·locacions de cada tipus i, el segon, el percentatge respecte del nombre total de col·locacions de cada col·lectiu estudiat:

Tipus	Periodistes Ara	Periodistes IB3 TV	Periodistes RNE	Polítics
1	1.040 35.06%	529 32.63%	431 35.44%	252 35.39%

2	584 19.68%	333 20.54%	247 20.31%	126 17.69%
3	9 0.30%	26 1.60%	10 0.82%	3 0.42%
4	72 2.42%	43 2.65%	30 2.46%	22 3.08%
5	50 1.68%	27 1.66%	25 2.05%	14 1.96%
6	826 27.84%	453 27.94%	326 26.80%	217 30.47%
7	158 5.32%	125 7.71%	68 5.59%	24 3.37%
8	38 1.28%	15 0.92%	10 0.82%	9 1.26%
9	57 1.92%	25 1.54%	12 0.95%	15 2.10%
10	83 2.79%	11 0.67%	33 2.71%	13 1.82%
11	4 0.13%	3 0.18%	3 0.24%	0 0%
12	0 0%	1 0.06%	2 0.16%	0 0%
13	11 0.37%	12 0.74%	4 0.32%	2 0.28%
14	23 0.77%	13 0.80%	13 1.06%	9 1.26%
15	11 0.37%	5 0.30%	2 0.16%	6 0.84%

Total col·locacions *Ara Balears*: 2.966

Total col·locacions IB3 TV: 1.621

Total col·locacions RNE: 1.216

Total col·locacions polítics: 712

Les dades indiquen que no hi ha grans diferències entre les col·locacions que fan servir els periodistes de premsa escrita, els de ràdio, els de televisió i els polítics. Les col·locacions del tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) són les més nombroses entre els periodistes dels tres mitjans de comunicació analitzats i també entre els polítics. En els quatre col·lectius se supera amb escreix el 30% del total de col·locacions i es frega o se supera el terç del corpus. La diferència entre els diferents col·lectius no arriba al 3%:

Ara Balears: 35.06%

IB3 TV: 32.63%

RNE: 35.44%

Polítics: 35.39%.

A les col·locacions del tipus 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*), les segones més nombroses de les nominals, constatem també que les diferències de percentatge dels quatre col·lectius no superen el 3%:

Ara Balears: 19.68%

IB3 TV: 20.54%

RNE: 20.31%

Polítics: 17.69%.

Per molt poc marge, però és bo de veure que els periodistes d'IB3 TV són el col·lectiu que menys fan servir les col·locacions del tipus 1 i que, en canvi, són els que empen més col·locacions del tipus 2.²¹⁰ Les diferències entre els tipus 3, 4 i 5 també són poc significatives. Si sumem totes les col·locacions nominals, que són les dels primers cinc tipus, observem que les diferències es conserven estables i que, fins i tot, minven. D'aquestes dades, en podem deduir que quasi sis de cada deu col·locacions són nominals:

Ara Balears: 59.14%

IB3 TV: 59.08%

RNE: 61.08%

Polítics: 58.54%.

---

²¹⁰ Pensem que no podem imputar aquesta circumstància a cap intencionalitat estilística, de cap manera atribuïble al llibre d'estil de la cadena. Si el percentatge del tipus 1 és elevat, el del 2 tendirà a ser inferior, i així es repeteix en tota l'anàlisi del corpus. És una qüestió purament estadística, que també ocorre amb els dos tipus fonamentals de les col·locacions verbals, el 6 i el 7. La xifra important és la global, la del percentatge de les col·locacions nominals o verbals de cada mitjà o de cada col·lectiu.

Pel que fa a les col·locacions verbals, el marge de diferència percentual entre els periodistes de premsa escrita, ràdio, televisió i els polítics s'amplia una mica més que en el cas de les nominals, però sense que sigui especialment cridaner. En el tipus més nombrós, el tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*), les diferències percentuals arriben quasi al 4%:

Ara Balears: 27.84%

IB3 TV: 27.94%

RNE: 26.80%

Polítics: 30.47%

El tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*), que és el segon més nombrós entre les col·locacions verbals, les diferències arriben al 4%, un percentatge destacat si tenim en compte que parlem de 375 col·locacions. Mentre els periodistes d'IB3 TV fa servir un 7.71% de les col·locacions amb aquest esquema, únicament un 3.37% de les col·locacions del col·lectiu polític encaixa amb aquest patró sintàctic:

Ara Balears: 5.32%

IB3 TV: 7.71%

RNE: 5.59%

Polítics: 3.37%

Anàlogament al que succeïa amb els dos tipus bàsics de les col·locacions nominals, podem veure que el col·lectiu que més empra les col·locacions del tipus 6 és el que menys fa servir les del tipus 7. Es tracta del col·lectiu dels polítics. Si sumem totes les col·locacions verbals, advertim que tampoc no hi ha divergències significatives, ja que per poc ultrapassen el 2%. Les xifres indiquen que gairebé un 40% de les col·locacions són verbals:

Ara Balears: 39.15%

IB3 TV: 38.78%

RNE: 36.87%

Polítics: 39.02%

Els periodistes de RNE, que són els que més percentatge de col·locacions nominals fan servir, són, per contra, els que menys col·locacions verbals emeten.

Les col·locacions adjectives, les dels tipus 11 (*Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*) i 12 (*Adverbi+Adjectiu*), són les més poc nombroses del nostre corpus. Les tretze col·locacions detectades representen un 0.20% del corpus. Necessitariem un corpus més nombrós per poder-ne extreure conclusions més enllà de constatar que els periodistes del diari *Ara Balears* i de RNE n'han fetes servir quatre, i que hem trobat cinc col·locacions adjectives entre els textos dels redactors d'IB3 TV; en canvi, cap no ha estat atribuïda a un polític.

Les construccions col·locatives preposicionals no arriben a un 2% del total de col·locacions. En concret, les 111 col·locacions dels tipus 13 (*Prep+Adjectiu+Substantiu*), 14 (*Prep+Substantiu+Adjectiu*) i 15 (*Prep+ Substantiu+ Prep+Substantiu*) representen un 1.70% del global del corpus. Les diferències d'ús entre els quatre col·lectius estudiats són poc significatives i en cap cas no ultrapassen un 1%.

Si periodistes i polítics mostren una gran uniformitat en la utilització de les col·locacions des del punt de vista de la classificació gramatical i sintàctica, detectem el mateix comportament quan comparem les col·locacions que fan servir els uns i altres des de la perspectiva dels registres, entesos com a varietats funcionals de la llengua (Bibiloni 1997: 89). Quan Bibiloni (1997: 108) parla dels registres formals neutres constata que existeixen una mena de subcodis o subregistres: «Podríem davallar una mica més una escala de concreció i parlar d'un registre periodístic, esportiu, judicial, comercial, parlamentari i un llarg etcètera». L'anàlisi de les col·locacions del nostre corpus palesa que, al si del registre periodístic global, existeixen subregistres, com el políticoadministratiu, el judicial o l'econòmic, entre d'altres. El nostre corpus inclou un total de 2.896 col·locacions singulars, la gran majoria de les quals corresponen únicament a periodistes, concretament, 2.374. Un total de 218 col·locacions han estat emprades exclusivament per polítics. La confluència de col·locacions que han fet servir tant periodistes com polítics és de 304. Si estudiem detingudament cada un d'aquests tres camps (polítics, periodistes i el conjunt de les col·locacions de tots dos col·lectius), hi detectem un grau d'equiparació elevat també des d'un punt de vista dels subregistres.

1. Registre políticoadministratiu

Periodiste	«acta de regidor», «administració pública», «ajustar-se a una
------------	---

s i polítics	<p>normativa», «alt càrrec», «aplicar una llei», «aplicar una norma», «aprovar un pressupost», «atorgar una autorització», «candidat a la presidència», «comissió d'experts», «competència municipal», «complir els requisits», «complir la normativa», «concedir una llicència», «concurs de mèrits», «concurs públic», «conferència política», «congrés d'un partit», «convocar un plenari», «convocatòria d'eleccions», «convocatòria electoral», «declarar persona 'non grata'», «discurs institucional», «donar llicència», «donar una concessió», «eleccions europees», «eleccions obertes», «eleccions primàries», «elegir un candidat», «equip de govern», «establir un termini», «força política», «formar govern», «guanyar un concurs», «grup d'oposició», «grup municipal», «grup parlamentari», «guanyar unes eleccions», «informe desfavorable», «institució pública», «interès públic», «llicència d'activitats», «llicència d'obres», «militant d'un partit», «partit d'esquerres», «partit polític», «plaça vacant», «política activa», «política social», «procés d'eleccions», «presentar-se a unes eleccions», «presentar una sol·licitud», «prestació d'un servei», «procés de participació», «programa electoral», «resultat d'un esdeveniment», «sessió plenària», «simpatitzant d'un partit», «tenir majoria», «tenir una competència», «vot favorable».</p>
Polítics	<p>«alternativa a un govern», «àmbit de competència», «aturar una obra», «avaluació d'impacte ambiental», «calendari d'aplicació», «candidat a president», «cobrar dietes», «competències econòmiques», «competència exclusiva», «concessió d'un permís», «concessió d'una llicència», «disciplina urbanística», «discurs ideològic», «disponibilitat pressupostària», «espai protegit», «especulació urbanística», «força d'esquerres», «gestió municipal», «gestionar una competència», «habitatge de protecció oficial», «infracció urbanística», «legislació estatal», «modificació d'un pressupost», «modificació d'una ordenança», «moviment reivindicatiu», «ordenança vigent», «pagament d'una taxa», «partit amb representació parlamentària», «persecució ideològica», «pla</p>

	<p>especial», «planejament urbanístic», «presentar una proposició no de llei», «privatitzar un servei públic», «poders públics», «portaveu de l'oposició», «precampanya electoral», «projecte polític», «proposta d'acord», «protecció oficial», «reduir una despesa pública», «regulació legal», «representació parlamentària», «subvenció d'una administració», «tramitació d'un expedient», «transferència de competències», «zona de servitud».</p>
Periodistes	<p>«acabar un termini», «acceptar una dimissió», «acord de ple», «acord per unanimitat», «acta de diputat», «adjudicació d'un concurs», «administració autonòmica», «administració central», «afiliat d'un partit», «aprovació definitiva», «aprovar per unanimitat», «autonomia municipal», «avançar les eleccions», «balanç de legislatura», «cambra autonòmica», «cambra legislativa», «campanya electoral», «campanya política», «candidat a unes eleccions», «candidat d'un partit», «cap de l'oposició», «cap de llista», «càrrec institucional», «comitè electoral», «convocar eleccions», «debat de política general», «debat parlamentari», «eleccions autonòmiques», «envair competències», «finançament autonòmic», «gestió de govern», «Govern central»,²¹¹ «hisenda pública», «impost autonòmic», «institució pública», «junta de govern», «líder d'un partit», «llista d'un partit», «majoria qualificada», «moció de confiança», «model de finançament», «nit electoral», «obertura d'un expedient», «obtenir majoria», «perdre unes eleccions», «període de sessions», «ple ordinari», «portaveu parlamentari», «rebutjar una proposta», «recaptar una taxa», «reduir el dèficit», «reforma d'una llei orgànica», «sector públic», «seu parlamentària», «signar un conveni», «tancar un pressupost», «tràmit parlamentari», «tramitació administrativa», «viabilitat d'un projecte», «vigència d'una norma», «vot particular».</p>

²¹¹ Localitzem trenta-quatre exemples d'aquesta col·locació al corpus i totes són atribuïdes a periodistes.

De vegades, aquest subregistre políticoadministratiu és mal de diferenciar del registre judicial i segurament hi ha col·locacions, a més d'altres tipus de terminologia, que podríem adscriure a un o altre. De totes maneres, pensem que podem distingir les col·locacions següents emprades pels dos col·lectius que estudiem, de manera diferenciada i conjunta.

2. Registre judicial:

Periodistes i polítics	«acció judicial», «arxiu d'un cas», «arxivar un cas», «atemptar contra un dret», «concedir un indult», «decisió judicial», «defensa d'un dret», «defensar un dret», «derogar una llei», «dictar una sentència», «dret a l'educació», «drets dels ciutadans», «exercici d'un dret», «garantia processal», «garantir un dret», «llibertat d'expressió», «posar a disposició», «presumpció d'innocència», «procediment judicial», «respectar un dret», «sentència d'un tribunal», «vulnerar un dret».
Polítics	«aplicació d'una llei», «aplicar el dret», «burlar una llei», «dret bàsic», «drets dels consumidors», «formular una acusació», «implicat en un cas», «informe judicial», «ordre judicial», «principal implicat», «recurs judicial», «resolució judicial».
Periodistes	«absoldre d'un delicte», «acatar una sentència», «acció legal», «actuar d'ofici», «acusació particular», «acusació popular», «advocat de l'acusació», «advocat de la defensa», «ajustar-se a la legalitat», «aplicar retroactivament», «arxivar una causa», «arxivar una denúncia», «autor d'un delicte», «blanqueig de capitals», «capitulacions matrimonials», «carrera judicial», «celebració d'un judici», «citació com a imputat», «citar a declarar», «cometre un delicte», «decisió judicial», «declarar culpable», «delicte fiscal», «elevant un escrit», «escrit de defensa», «falsedat documental», «imposar una condemna», «imposar una fiança», «imputar un delicte», «indici de delicte», «instrucció d'un cas», «interposar un recurs», «judici vist per a sentència», «jutge instructor», «llibertat sota fiança», «magistrat instructor», «negar una acusació», «obrir diligències», «obrir judici oral», «peça separada», «quedar vist per

	a sentència», «raonament jurídic», «ratificar una sentència», «recórrer una sentència», «sala de vistes», «secret de sumari», «tancar un cas», «tipificar com a delicte», «veredicte d'un jurat», «veure un recurs».
--	--

3. Registre economicolaboral:

Periodistes i polítics	«amortitzar doblers», «atractiu turístic», «balança fiscal», «benefici econòmic», «centre comercial», «competència deslleial», «contractar personal», «contracte precari», «creació de llocs de feina», «crear ocupació», «despesa corrent», «deute bancari», «empresa viable», «equip directiu», «establiment turístic», «explotació dels treballadors», «explotació laboral», «indicador econòmic», «indústria turística», «invertir doblers», «mercat laboral», «obtenir beneficis», «ocupació neta», «partida de doblers», «petit comerç», «petit empresari», «planta hotelera», «projecte turístic», «prospecció petrolífera», «recuperació econòmica», «sector primari», «tarifa plana», «tornar un préstec», «turisme de sol i platja», «xifra de negoci».
Polítics	«acomiadar un treballador», «activitat professional», «amortitzar un crèdit», «aportació de doblers», «captar clients», «competitivitat econòmica», «congelació salarial», «cost de manteniment», «cost de personal», «cost zero», «dèficit zero», «desgravació fiscal», «destí turístic», «evolució econòmica», «generar benefici», «habitatge turístic», «lliure competència», «lloguer turístic», «marca coneguda», «oferta complementària», «sanejar uns comptes», «sector empresarial», «sector hotelier», «servei turístic», «xifra econòmica».
Periodistes	«abonar doblers», «abonar un deute», «accident laboral», «activitat comercial», «activitat econòmica», «allotjament turístic», «alt poder adquisitiu», «amortitzar un deute», «atur interanual», «augment de la demanda», «augment de salari», «baixa laboral», «balança fiscal», «cadena hotelera», «campanya

	de rebaixes», «comerç minorista», «comercialització d'un producte», «dèficit fiscal», «desenvolupament econòmic», «empresa explotadora», «empresa hotelera», «entitats financeres», «feina a temps parcial», «gran empresa», «gran superfície comercial», «horari comercial», «impacte econòmic», «jornada de feina», «liquidar un deute», «local comercial», «macrocentre comercial», «mercat emissor», «negoci turístic», «operació de compra», «polígon comercial», «prestació d'atur», «rescindir un contracte», «salari d'un treballador», «saldar un deute», «sector del comerç», «tarifa reduïda», «temporada turística», «vaga de treballadors», «volum de negoci», «zona turística».
--	---

Aquesta uniformitat entre els dos col·lectius estudiats és palesa així mateix en un registre pròpiament estàndard, sense concretar-ne la temàtica específica. Bibiloni (1997: 107) parla de registres formals neutres, que s'apliquen «al tipus de llengua propi dels mitjans de comunicació pública generalitzada (adreçada a la gran massa de la població) produïda amb fins utilitaris, com podria ser la llengua dels informatius de ràdio o de televisió, la de la major part de les pàgines d'un diari o d'una revista [...] som davant un tipus de llengua formal i, per tant, no hi tenen cabuda les especificitats d'un registre col·loquial». *L'Ésadir*, el llibre d'estil en línia de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, també es decanta per una llengua estàndard formal:

«La llengua dels mitjans ha de ser funcional i adequada a les necessitats expressives de la programació i de les diverses plataformes de difusió. Fem servir un model de llengua de qualitat, atent als usos lingüístics de la societat, capaç d'integrar la variació dialectal dins de l'estàndard i flexible per adaptar-se a les situacions de comunicació més diverses [...]. En contextos amb un cert grau de formalitat fem servir una llengua purament estàndard, que assegura la comunicació i la comprensió entre tots els parlants perquè es basa en el que és comú».

A més, cal tenir en compte que sovint es produeixen transferències d'un registre de la llengua a un altre, la «banalització terminològica», terme introduït per Galisson

(1978). Consisteix en l'extensió progressiva del coneixement, dels termes especialitzats, a través sobretot de l'ensenyament i dels mitjans de comunicació (Cabré, 1999: 319).

4. Registre formal (no especialitzat):

Periodistes i polítics	«arribar a una conclusió», «assumir un compromís», «base científica», «camí públic», «canviar d'opinió», «canviar les regles del joc», «censura prèvia», «centre d'una ciutat», «centre educatiu», «centre històric», «classe mitjana», «complir un compromís», «connectivitat aèria», «d'especial protecció», «d'impacte ambiental», «dedicar temps», «defensar uns interessos», «detectar un error», «discutir un tema», «doble insularitat», «donar resposta», «donar suport», «en igualtat de condicions», «entorn urbà», «esports nàutics», «facilitar unes dades», «greuge comparatiu», «instal·lació esportiva», «llengua oficial», «llengua pròpia», «mantenir un contacte», «mantenir un criteri», «mantenir una reunió», «mesures de seguretat», «motius personals», «oci nocturn», «oferir un servei», «perjudicar els interessos», «posar en perill», «prendre mesures», «professional sanitari», «resoldre un conflicte», «resoldre un problema», «resultat acadèmic», «treure profit», «valorar positivament».
Polítics	«a mitjà termini», «alumne avantatjat», «aplicació estricta», «arriscar la vida», «balanç positiu», «barrera protectora», «cadena de televisió», «canvi d'actitud», «canviar d'actitud», «circulació fluida», «compromís ferm», «conducta reprovable», «conseqüència greu», «conservar un patrimoni», «contaminar un terreny», «cordó policial», «corregir un error», «criteri unificat», «dada objectiva», «dades provisionals», «defensa d'uns interessos», «difícil accés», «educació concertada», «efecte negatiu», «en vies de solució», «estimar convenient», «estudiar detingudament», «execució d'un pla», «facilitar un accés», «marcar un objectiu», «mentir descaradament», «mesura de pressió», «mesures oportunes», «mesures preventives», «necessitat imperiosa», «oposar-se frontalment», «patrimoni arquitectònic», «patrimoni cultural»,

	«patrimoni històric», «pobresa infantil», «posar en comú», «problema de fons», «quedar en evidència», «raons humanitàries», «relació directa», «resoldre un dubte», «resultat positiu», «solucionar un problema», «superar una dificultat», «suposar un problema», «trobar oportú».
Periodistes	«a escala mundial», «a petició pròpia», «abocador il·legal», «aconseguir un objectiu», «advertir d'un perill», «ambicions projecte», «anotació manuscrita», «aprofitar l'avinentesa», «assolir un acord», «blog personal», «ca policia», «celebrar una cerimònia», «contacte amb la natura», «dispensar un tracte de favor», «domicili particular», «editor de llibres», «eficiència energètica», «façana marítima», «gabinet de comunicació», «greu error», «higiene personal», «impartir una assignatura», «jaciment arqueològic», «línia ferroviària», «mantenir una tesi», «material didàctic», «negar rotundament», «obert al públic», «omplir un dipòsit», «passar els anys», «principi matemàtic», «quedar palès», «rebre una ordre», «rebutjar frontalment», «resoldre un problema», «soci fundador», «sortir beneficiat», «telèfon mòbil», «tracte personalitzat», «ulleres de sol», «vacances d'estiu», «xarxa viària», «zona boscosa».

També hem trobat una certa equiparació en les col·locacions pertanyents al registre col·loquial, si bé han estat molt menys nombroses que les incloses en els registres formals. Així, les col·locacions següents han estat emprades tant per polítics com per periodistes: «dir mentides», «quedar clar», «tenir clar» i «tenir ganes». En l'àmbit dels polítics, aquestes són les col·locacions col·loquials del nostre corpus: «arreglar un problema»,²¹² «coses clares», «donar per bo», «funcionar bé», «quedar curt», «semblar bé», «treure a defora» i «treure defora». Els periodistes han emprat en exclusiva les col·locacions següents, que hem inclòs en el registre col·loquial: «deixar clar» (hi ha 15 exemples), «donar per fet», «passar una cosa» i «pegar una ullada».

²¹² Per veure que aquesta col·locació pertany al registre col·loquial, basta considerar que en el corpus hem inclòs col·locacions amb significat equivalent, com «resoldre un problema» i «solucionar un problema».

Si filem més prim i analitzem des de la perspectiva dels subcodis o subregistres la utilització de les col·locacions per part dels periodistes dels tres mitjans estudiats, podem veure que la uniformització també és palesa en aquest àmbit. Les col·locacions emprades tant pels redactors de l'*Ara Balears*, d'IB3 TV i de RNE són molt equiparables. Hi ha molts de casos de confluència en la utilització de col·locacions per part de periodistes de dos dels tres mitjans, però ens hem estimat més fer una ordenació més senzilla per simplificar-ne la classificació. Així, hem ordenat les col·locacions emprades alhora pels tres mitjans i d'una manera separada per a cada un dels tres mitjans. En el primer dels casos, hem recollit totes les col·locacions detectades, mentre que hem fet una selecció de les col·locacions de cada un dels mitjans per no fer la llista excessivament llarga.

1. Registre politicoadministratiu:

Tots els mitjans	«acabar un termini», «acte institucional», «acte oficial», «aplicar un impost», «aprovar per unanimitat», «atorgar una llicència», «candidat a la presidència», «candidat a unes eleccions», «candidat d'un partit», «candidatura a la presidència», «candidatura olímpica», «concedir una llicència», «constituir-se una mesa», «convocar una manifestació», «d'impacte ambiental», «debat de política general», «demanar una dimissió», «denegar una llicència», «eleccions autonòmiques», «eleccions primàries», «elegir un candidat», «entrar en vigor», «equip de govern», «exposició pública», «govern autonòmic», «govern central», «grup d'oposició», «grup parlamentari», «guanyar unes eleccions», «informe d'impacte ambiental», «llicència d'activitat», «llicència d'obres», «modificació d'una llei», «modificar una ordenança», «obrir un procés», «obrir una investigació», «organització ecologista», «pagar un impost», «partit d'oposició», «partit polític», «període de sessions», «pla general», «ple d'un ajuntament», «portaveu d'un grup», «portaveu del govern», «presentar un recurs», «presentar una moció», «rebre una notificació», «reforma d'una llei», «resultat d'un esdeveniment», «sessió plenària», «signar un conveni», «sistema de finançament», «sòl rústic», «targeta sanitària», «termini previst».
<i>Ara</i>	«acceptar una dimissió», «acceptar una renúncia», «acceptar una

<p><i>Balears</i></p>	<p>sol·licitud», «acció de protesta», «acomplir un tràmit», «acord de ple», «acord unànim», «acordar per unanimitat», «acta de regidor», «acte reivindicatiu», «actuació política», «adjudicar definitivament», «adjudicar una obra», «administració autonòmica», «administració central», «agilitar una tramitació», «alt càrrec», «aprovació d'un pressupost», «aprovar per majoria absoluta», «aprovar una moció», «assumir una competència», «campanya electoral», «campanya institucional», «candidatura unitària», «càrrec polític», «congrés d'un partit», «debatre esmenes», «declarar persona 'no grata'», «democràcia participativa», «dret a decidir», «elecció d'un candidat», «eleccions generals», «eleccions obertes», «entrada en vigor», «esmena a una llei», «figura tributària», «finalitzar un termini», «formar govern», «funcionari de l'administració», «govern estatal», «governar amb majoria», «governar en minoria», «herència rebuda», «hisenda pública», «impost estatal», «impugnació d'un concurs», «informar favorablement», «invasió de competències», «líder d'un partit», «lleí estatal», «llicència municipal», «majoria qualificada», «moció de confiança», «modificació legal», «normativa d'usos», «normativa urbanística», «opció política», «ordenança municipal», «òrgan de direcció», «partit d'esquerres», «ple ordinari», «política d'austeritat», «política lingüística», «presentar fora de termini», «procés electoral», «procés sobiranista», «proclamar la independència», «rebutjar una proposició de llei», «recaptar un impost», «recursos públics», «regidor no adscrit», «resultat d'uns comicis», «sector crític», «sessió extraordinària», «seu d'un partit», «seu parlamentària», «sol·licitud de llicència», «tenir una competència», «termini per presentar», «terreny rústic», «terreny urbà», «tràmit parlamentari», «transferir una competència», valorar uns resultats (d'unes eleccions), «vot en contra de», «vot favorable», «zona d'especial protecció».</p>
<p>RNE</p>	<p>«abaixar un impost», «acta de diputat», «administració central», «aprovar un reial decret», «apujar un impost», «cambra legislativa», «campanya política», «candidatura d'un partit», «comissió d'experts», «comitè electoral», «comparèixer davant un parlament», «concurs</p>

	<p>d'adjudicació», «convocar una assemblea», «convocatòria d'uns comicis», «debatre una moció», «debatre una proposició», «decisió política», «denegar un permís», «designació com a candidat», «encapçalar una llista», «establir un termini», «finalització d'un termini», «gestió de govern», «increment d'una taxa», «institució monàrquica», «lleï electoral», «llista d'un partit», «objectiu de dèficit», «obtenir un permís», «obtenir una concessió», «perdre unes eleccions», «persona 'non grata'», «prendre possessió d'una acta de diputat», «primera autoritat», «recaptar una taxa», «responsable polític», «situació política», «urbanisme a la carta», «vigència d'una norma».</p>
IB3 TV	<p>«adjudicació d'un concurs», «aplicar una normativa», «aprovació d'un pla», «aprovar un conveni», «assistir a un ple», «candidat a president», «candidatura d'unitat», «celebració d'un ple», «celebrar una consulta», «comicis electorals», «comitè organitzador», «comparèixer en ple», «concedir una subvenció», «concurs desert», «conveni vigent», «convocar un plenari», «debat obert», «declaració d'impacte ambiental», «declarar desert», «derogar un reglament», «discurs institucional», «estratègia política», «executiu central», «expedient administratiu», «expedient de reclamació», «informe desfavorable», «informe tècnic», «ingerència política», «lleï autonòmica», «llista a unes eleccions», «mesa de negociació», «mesa electoral», «modificació d'una norma», «modificar un projecte», «nit electoral», «norma urbanística», «obrir un procediment», «oficina municipal», «paralitzar un projecte», «participar a una manifestació», «pla estratègic», «pla integral», «política activa», «política d'un govern», «política econòmica», «presentar un informe», «presidència del govern», «principal autoritat», «rebre en audiència», «rebre una subvenció», «rebutjar una moció», «reforma legislativa», «regeneració política», «reunió d'una mesa», «successor en un càrrec», «tramitació de documentació», «treure a concurs», «votar a unes (eleccions)».</p>

2. Registre judicial:

Tots els mitjans	«acusació particular», «acusació popular», «arxivar un cas», «blanqueig de capitals», «cas de corrupció», «citar a declarar», «citar com a testimoni», «citar per declarar», «cometre un delict», «comissió d'un delict», «declaració com a testimoni», «declaració davant un jutge», «declarar com a imputat», «delict fiscal», «frau fiscal», «indici de delict», «instrucció d'un cas», «instruir un cas», «interposar un recurs», «jutge d'un cas», «jutge degà», «jutge instructor», «jutjat d'instrucció», «legalitat vigent», «llibertat d'expressió», «mesura cautelar», «negar-se a declarar», «parts personades», «presumpte delict», «procés judicial», «recórrer una decisió», «recurs de cassació», «sala de vistes», «sentència d'un tribunal», «titular d'un jutjat».
<i>Ara Balears</i>	«absoldre d'un delict», «abús sexual», «acció judicial», «acció legal», «activitat delictiva», «actuació judicial», «actuar d'ofici», «acudir a un tribunal», «admetre els fets», «alt tribunal», «aplicació d'un decret», «aplicar una llei», «aportar una prova», «arxivament d'un cas», «asseure's al banc dels acusats», «blanqueig de doblers», «capitulacions matrimonials», «cas judicial», «celebració d'un judici», «citar com a imputat», «confirmar una condemna», «declaració d'un imputat», «declarar a un jutge», «declarar culpable», «delict de suborn», «designar un advocat», «dret tributari», «escrit d'acusació», «exculpació d'un delict», «falsedat documental», «fonts jurídiques», «guanyar un plet», «imposar una condemna», «imputació d'un delict», «imputat en un cas», «indici de criminalitat», «interposar un recurs contenciós administratiu», «jutjat de primera instància», «llibertat sota fiança», «malversació de cabals», «mesura de gràcia», «negar una acusació», «obrir judici oral», «peça principal», «pena d'inhabilitació», «petició d'indult», «primera instància», «principal acusat», «ratificar una sentència», «rebutjar una demanda», «recórrer davant un tribunal», «recurs d'inconstitucionalitat», «secret de sumari», «sentència condemnatòria», «sentència judicial», «sobreseïment d'una causa», «tipificar com a delict», «tribunal del jurat», «veredict d'un jurat», «veure un judici», «vulneració d'un dret».
RNE	«advocat defensor», «advocat penalista», «aplicar una doctrina judicial»,

	«arxiu d'un cas», «causa judicial», «clàusula abusiva», «declarar nul», «delicte penal», «dictar un acte», «dictar una condemna», «dret mercantil», «escrit d'una querella», «fiança civil», «imposar una fiança», «interrogar com a testimoni», «jutjat civil», «magistrat ponent», «possible delicte», «prendre declaració com a testimoni», «presumpte autor», «procés penal», «rebutjar un recurs», «responsabilitat jurídica», «revisar una condemna», «sala de justícia», «sentència favorable», «trasllat a les parts», «tribunal de justícia».
IB3 TV	«acatar una sentència», «arxivar una causa», «carrera judicial», «compareixença davant un jutge», «comparèixer davant un jutge», «complir amb la legalitat», «declarar en qualitat d'imputat», «defensa d'un dret», «delinqüència econòmica», «demanda civil», «denunciar als tribunals», «denunciar davant la fiscalia», «dret a no declarar», «dret processal», «drets cívics», «escrit de defensa», «execució de la pena», «exercir un dret», «fiscal anticorrupció», «garantia processal», «imposició d'una fiança», «indicis delictius», «instrucció d'una causa», «judici vist per a sentència», «jutge titular», «jutjar un cas», «jutjat de guàrdia», «jutjat unipersonal», «moment processal», «poder judicial», «procediment judicial», «quedar vist per a sentència», «raonament jurídic», «reconèixer un dret», «recurs davant un tribunal», «recurs en contra d'una sentència», «secretari judicial», «sol·licitar presó», «tramitar un indult», «vist per a sentència».

3. Registre economicolaboral:

Tots els mitjans	«activitat econòmica», «balança fiscal», «campanya de Nadal», «centre comercial», «comitè de vaga», «companyia elèctrica», «costar doblers», «crear llocs de feina», «crear ocupació», «destinar doblers», «deute pendent», «empresa concessionària», «empresa promotora», «inversió de doblers», «jornada de vaga», «liquidar un deute», «lloc de feina», «pagar doblers», «petit comerç», «recuperació econòmica», «sector turístic», «seguiment d'una vaga», «sentir un crit», «serveis mínims», «temporada alta», «temporada turística», «vaga indefinida», «zona turística».
------------------	---

<p><i>Ara</i> <i>Balears</i></p>	<p>«a mitja jornada», «a temps complet», «abonar doblers», «abonar un deute», «accident laboral», «accidentalitat laboral», «acció d'una societat», «acord de junta», «allargar la temporada», «allotjament turístic», «amortitzar doblers», «assolir una xifra», «balanç de gestió», «benefici econòmic», «capital mobiliari», «cobrar comissió», «comercialitzar un producte», «considerar oportú», «dèficit fiscal», «despesa corrent», «despesa deduïble», «devaluació de moneda», «economia submergida», «eixugar un deute», «empresa multinacional», «entitats financeres», «factura falsa», «fallida empresarial», «fixar un preu», «grup editorial», «grup hotelier», «hotel urbà», «impacte econòmic», «indústria extractiva», «ingrés corrent», «liquidació d'un compte», «macrocentre comercial», «mercat emissor», «mercat turístic», «moviment bancari», «negoci turístic», «obrir un compte corrent», «operació d'un banc», «organització empresarial», «paga extra», «pagament de proveïdors», «paquet turístic», «perjudici econòmic», «petit comerciant», «plaça turística», «polígon comercial», «reclamació econòmica», «reclamar uns doblers», «reducció de plantilla», «rendiment de capital», «salut laboral», «sector productiu», «tancar un negoci», «temporada d'estiu», «tipus fix», «titular d'un compte», «tot inclòs», «turisme comercial», «turisme de sol i platja», «vaga convocada», «valor de mercat», «volum de vendes».</p>
<p>RNE</p>	<p>«administració d'una empresa», «atur registrat», «augment de preu», «baixa laboral», «baixar la desocupació», «campanya de rebaixes», «categoria d'un hotel», «comerç minorista», «comercialització d'un producte», «companyia naviliera», «constituir una societat», «contracte indefinit», «contracte precari», «deixar una feina», «demanda de feina», «empresa viable», «establiment hotelier», «establiment turístic», «estat de comptes», «explotació laboral», «gran superfície comercial», «grup inversor», «increment de tarifa», «invertir diners», «local comercial», «mercat nacional», «obtenir beneficis», «ocupació a temps parcial», «ocupació precària», «pagar un crèdit», «patronal hotelera», «petit botiguer», «prestació d'atur», «salari d'un treballador», «sector aeri», «sector d'hoteleria», «sector del comerç», «sector pesquer», «tancament</p>

	d'una empresa», «taxa de desocupació», «treballadors d'una empresa», «turisme nacional», «vaga de treballadors», «vaga general», «vol xàrter», «vols interilles».
IB3 TV	«adquirir un producte», «alt poder adquisitiu», «aplicar una tarifa», «atractiu turístic», «atur interanual», «augment de la demanda», «baixada de preu», «cadena hotelera», «central sindical», «conflictivitat laboral», «contractar una empresa», «conveni vigent», «creació d'ocupació», «desenvolupament industrial», «destinació turística», «efectuar un pagament», «empresa hotelera», «etiquetatge d'un producte», «explotació agrícola», «externalització d'un servei», «grup empresarial», «grup promotor», «horari laboral», «indicador econòmic», «jornada de feina», «jornada laboral», «liderar un rànquing», «matriculació de turismes», «mercat de treball», «ocupació neta», «organització sindical», «partida de diners», «pendent de pagament», «perdre un client», «petita empresa», «precarietat laboral», «preu econòmic», «preus competitiu», «producció elèctrica», «pujar el preu», «qualitat-preu», «rebre un servei», «repartir-se uns guanys», «sector immobiliari», «sector nàutic», «sector primari», «servei d'atenció telefònica», «temporada baixa», «treballador fix», «treballadors d'una fàbrica», «turisme d'hivern», «turista sènior», «xifra de negoci».

4. Registre formal (no especialitzat):

Tots els mitjans	«a primera hora», «a títol pòstum», «aigua potable», «arribar a un acord», «aturar un projecte», «casa reial», «centre educatiu», «centre històric», «conjunt històric», «contestar una pregunta», «cotxe de segona mà», «cridar l'atenció», «defensar uns interessos», «demanar permís», «donar ordre», «donar resposta», «donar suport», «dur a terme», «edifici públic», «educació pública», «entrar a la presó», «gastar doblers», «gravació d'imatges», «hotel de luxe», «llegir un escrit», «mantenir una reunió», «mesures de seguretat», «mostrar satisfacció», «motius de seguretat», «porta del darrere», «posar en dubte», «posar en marxa», «prendre una decisió», «prohibir expressament», «punt conflictiu»,
------------------	--

	«redactar un informe», «resoldre un conflicte», «resoldre un problema», «respondre una pregunta», «tenir pendent», «vacances de Nadal», «xarxa social».
<i>Ara</i> <i>Balears</i>	«a escala mundial», «abastament d'aigua», «abocament de residus», «accedir a una petició», «acceptar una petició», «accés a l'habitatge», «aconseguir un objectiu», «acord verbal», «acte cultural», «acte d'homenatge», «acte protocol·lari», «acudir a una cita», «advertir d'un perill», «agafar per sorpresa», «aigua de pluja», «ambiciós projecte», «any rècord», «aprofitar el temps», «arribar a una conclusió», «baixa mèdica», «ball tradicional», «blog personal», «camí públic», «canviar d'opinió», «carrer cèntric», «central nuclear», «d'alt nivell», «declarar-se un incendi», «demanar perdó», «edició de llibres», «efecte positiu», «en igualtat de condicions», «expressió escrita», «fase final», «festa popular», «força bruta», «gabinet de comunicació», «gastar diners», «gravació de so», «higiene personal», «identitat cultural», «impartir una assignatura», «interpretar erròniament», «interrompre un embaràs», «joc brut», «justificar una decisió», «línia ferroviària», «llegir un discurs», «llengua pròpia», «manifestar-se a favor de», «mantenir el silenci», «negar rotundament», «obert al públic», «oficiar una cerimònia», «oposar-se aferrissadament», «pagar diners», «pantalla d'ordinador», «passar el temps», «pis buit», «posar èmfasi», «programa de ràdio», «quedar sol», «rebre una felicitació», «refermar-se en una idea», «residus tòxics», «resoldre una situació», «seguir de prop», «seguir una classe», «seriosos dubtes», «signar amb pseudònim», «sortir airós», «tancar definitivament», «tenir coneixement», «tesi doctoral», «ulleres de sol», «valor absolut», «vida personal», «zona boscosa».
RNE	«a petició pròpia», «actualitat informativa», «afectar negativament», «analitzar una situació», «aspecte negatiu», «base científica», «bona acollida», «canviar les regles del joc», «caravana de cotxes», «centre hospitalari», «club nàutic», «commemoració d'un aniversari», «connectivitat aèria», «de nova construcció», «decisió final», «demanda d'informació», «descobrir unes restes», «dirimir un conflicte», «donar per perdut», «econòmicament viable», «embarcació esportiva», «escoltar

	una opinió», «estrictament necessari», «fidel a una tradició», «fracàs absolut», «guerra civil», «instal·lar-se a una casa», «jaciment arqueològic», «lamentar una mort», «llengua estrangera», «lliurar un premi», «manifestar satisfacció», «navegació aèria», «no rotund», «oci nocturn», «ordre verbal», «pas del temps», «passar unes vacances», «perjudicial per a la salut», «portal web», «principi matemàtic», «reconsiderar una decisió», «reducció dràstica», «ruta aèria», «salvament marítim», «servei d'urgències», «tancar un accés», «tenir confiança», «terra hostil», «ús cultural», «valoració positiva».
IB3 TV	«a títol personal», «activitat cultural», «adreça IP (Internet Protocol)», «al més aviat possible», «ampliar una informació», «bon resultat», «ca policia», «captar una imatge», «carril bici», «celebrar una festa», «club esportiu», «criticar obertament», «demandar disculpes», «dormir tranquil», «en mal estat», «entorn urbà», «espècie animal», «esport de muntanya», «explosió nuclear», «façana marítima», «fita històrica», «greuge comparatiu», «impartir classe», «interpretació musical», «llarga trajectòria», «mantenir una conversa», «medicina familiar», «mirar amb deteniment», «mostrar sorpresa», «necessitar urgentment», «noves tecnologies», «nota informativa», «obrir al públic», «obtenir un títol», «ordinador portàtil», «pantalla tàctil», «paraules literals», «patir assetjament», «plantejar un dubte», «quedar palès», «rang superior», «rebutjar frontalment», «repercussió mediàtica», «reporter gràfic», «resposta evasiva», «solució provisional», «solventar un problema», «suscitar interès», «temps d'oci», «tenir opinió», «títol universitari», «transcórrer amb normalitat», «vida quotidiana», «xarxa viària», «zona centre».

5. Registre col·loquial:

Tots els mitjans	«deixar clar».
<i>Ara Balears</i>	«dir mentides», «donar per fet», «quedar clar», «tenir clar».

RNE	«tenir ganes».
IB3 TV	«passar una cosa», «pegar una ullada», «quedar clar», «tenir clar».

El registre propi de les notícies d'un mitjà de comunicació és l'estàndard, que té un grau alt de formalitat. No hem trobat cap col·locació impròpia d'un registre estàndard. Tot i aquesta uniformitat, volem fer algunes consideracions complementàries a les recollides als apartats 1.3.1., 1.4. i 3.1.

És evident que en el text d'una notícia, tot i que pertany al registre estàndard propi del llenguatge periodístic, no es pot mantenir sempre un mateix nivell de lèxic. Bibiloni (1997: 67-68), com altres autors, considera que «la variació lingüística [...] és un contínuum sense fronteres ni talls nítids». I aquí en tenim un altre exemple. De vegades, s'han d'emprar obligatòriament col·locacions que són neutres, en el sentit que s'empren igualment en qualsevol registre de la llengua. Una altra cosa és emprar una expressió (col·locació, en el nostre cas) col·loquial, que en podria tenir una d'equivalent d'un estil més elevat, més formal o estàndard, per dir-ho així. Vegem el que digué la portaveu del Grup Parlamentari Socialista, Pilar Costa, recollit a la pàgina 7 de l'edició de dia 2 d'abril del diari *Ara Balears*:

— «Costa advertí que Bauzà és un 'president interí que ha intentat burlar la llei només per allò que únicament li interessa, que és *salvaguardar els seus interessos privats*'».

Es necessita tenir una competència lingüística notable per conèixer la col·locació «salvaguardar els interessos», i usar-la amb correcció, recollida com a tal pel DDLIC. La col·locació «pagar doblers» pot ser escrita o pronunciada en l'àmbit d'un registre estàndard sense que cridi l'atenció. Quan emprem la col·locació «abonar doblers», que també és al corpus, fem servir un llenguatge més culte, quasi un llenguatge d'especialitat propi dels economistes, en el sentit que l'entén Hoffmann (1991: 71): «un llenguatge d'especialitat és una selecció d'elements lingüístics i de les relacions que mantenen en textos amb una temàtica restringida», com succeeix en aquestes col·locacions de l'àmbit econòmic del corpus: «bonificació fiscal», «dilapidar doblers», «eixugar un deute», «entitat sense ànim de lucre» i «inventari de béns». De manera semblant, al corpus hi ha col·locacions relacionades amb el món del dret i de la justícia

que poden ser emprades i enteses per un percentatge de parlants elevat, com, per exemple, «presentar una denúncia», «jutjat de guàrdia» o «investigar un delicte». En canvi, per entendre o emprar altres col·locacions de l'àmbit judicial cal tenir un alt nivell de competència lingüística: «capitulacions matrimonials», «dictar una interlocutòria», «interposar una demanda» o «tipificar com a delicte». El mateix podríem dir de col·locacions com «a títol pòstum», «concórrer a uns comicis», «cooperador necessari», «declarar 'persona non grata'», «dispensar un tracte de favor», «regidor no adscrit» o «treballador fix discontinu».

Aquestes observacions concorden amb el que diu Berruto (1980: 34), citat per Bibiloni (1997), quan distingeix «entre llengua *estàndard* i *llengua comuna*; la primera seria aquella varietat no marcada des del punt de vista de la variació geogràfica i social, i la segona, una varietat no marcada des del punt de vista de la variació situacional. La llengua comuna és, en aquesta concepció, el mode d'ús estàndard en situacions normals o de rutina, de formalitat mitjana i sense un lèxic tècnic». És a dir, l'ús de l'estàndard és transversal i pot ocupar diferents registres. És en aquest sentit que Bibiloni i d'altres proposen parlar de «varietat estàndard» i no de «registre estàndard»: «l'estàndard es caracteritza per la capacitat d'adaptar-se a diverses situacions i per produir-se en forma de diversos registres, ja sigui només una gamma de registres formals, ja sigui tots els registres existents, del col·loquial al més elevat» (Bibiloni, 1997: 76). En el mateix sentit s'expressa Sancho Cremades (1999: 82), en referència a les variacions funcionals o estilístiques de les unitats fraseològiques:

«hi ha unitats fraseològiques d'estil neutre ('cap de turc'), d'estil elevat ('a desgrat', 'caixa de Pandora', 'estar sota l'ègida d'algú', així com els estrangerismes, per exemple, *grosso modo*, *tour de force*) i d'estil baix, ço és, els col·loquialismes ('ser escolà d'amén', 'ser escopeta de cul calent')».

Sancho Cremades (2006: 151) observa «una tendència en els diversos gèneres massmediàtics a esdevenir cada cop més conversacionalitzats i a moure's cap al terreny de l'entreteniment». Efectivament, pensem que els darrers anys els programes informatius de Tele 5, Cuatro, TVE o la Sexta de cada vegada tenen més a veure amb l'espectacle que no pas amb la informació, com hem vist a l'apartat 1.5.

En contraposició a l'enunciat que hem vist suara de Pilar Costa, fixem-nos en el següent, pronunciat per la presidenta del Consell de Mallorca, Maria Salom, recollit dia 27 març per RNE, al minut 37'15": «Només conduiria a tenir problemes on avui hi ha solucions i no reduiria es gasto públic que tant mos preocupa a tots». Quan la presidenta Salom diu *gasto* en comptes de «despesa»²¹³ (que és el que estem convençuts que tenia escrit al seu discurs) no renuncia al registre estàndard, no empra un lèxic informal, no fa servir una col·locació de baixa formalitat, sinó que simplement comet una incorrecció.²¹⁴ Com diuen Picó i Ramon (2010: 18), «no s'ha de confondre informalitat amb incorrecció. Mentre que la formalitat i la informalitat depenen de la situació comunicativa, la correcció és un aspecte que s'ha de respectar en qualsevol d'aquestes situacions».

En l'àmbit català ens manca, com ja hem comentat, un diccionari de col·locacions. Aquesta obra, segons Martínez Salom (2014: 24-25), hauria d'incloure una gradació de la formalitat en les col·locacions:

«Respecte a la precisió lingüística, seria indispensable, doncs, recollir col·locacions com *interposar una demanda* o *administrar un tractament*, però també seria d'utilitat informar d'altres variants menys precises i menys especialitzades. Ara bé, a parer nostre, és indispensable utilitzar marques adequades per advertir l'usuari de les diferències pragmàtiques relacionades amb aquesta variació i amb la tria d'una opció lingüística o una altra [...] és indispensable descriure aquestes combinacions i donar-ne compte en obres lexicogràfiques/terminogràfiques, a fi de posar a l'abast de l'usuari d'aquestes obres aquesta informació —cabdal per assegurar un ús adequat de les unitats lèxiques en context. Manca estudiar més a fons la representació de les col·locacions en diccionaris, però es revelen com a essencials aspectes com és el tractament de la combinatòria lèxica en relació amb la polisèmia del mot i en relació amb la variació de registre».

---

²¹³ Es tracta d'una interferència lèxica, un manlleu del castellà, entès com «una desviació de les normes de qualsevol de les dues llengües que ocorren en la parla dels bilingües com a resultat de la seua familiaritat amb més d'una llengua, és a dir, com a resultat del contacte lingüístic...» (Weinreich, 1996: 29).

²¹⁴ N'hem trobat d'altres, pronunciades tant per polítics com per periodistes: «adelantar», «además», «algo», «amarre», «andamiatge», «arreglo», «atxacar», «auto» (judicial), «averiguar», «borrador», «centro», «cuidados», «duguent», «escriguent», «firme», «humiltat», «laguna», «mantenguent», «menos», «nombrar», «peató», «plaç», «perdiguent», «pues», «puesto», «recolzament», «tipo», «vale» i «xispa».

Al capítol 1 hem vist que els teòrics de la comunicació pensen que el llenguatge periodístic pateix la «contaminació» del llenguatge dels polítics. De l'anàlisi del nostre corpus es desprèn que és així en determinats casos. No parlem de les col·locacions compartides entre periodistes i polítics, que ja hem repassat, sinó de vertaderes còpies que fan els periodistes del que diuen els polítics; els periodistes *s'inspiren* en els polítics. Tot i que a la notícia, la majoria de vegades és el periodista qui escriu o pronuncia en primer lloc la col·locació, és plausible que fos el polític qui l'hagués pronunciada primer: el periodista avança el que ha dit el polític emprant quasi les mateixes paraules. És clar que en tots els casos que exposem a continuació la col·locació atribuïda tant al periodista com al polític pertany a una mateixa notícia. En alguns, com a «prospecció petrolífera», hem trobat un exemple doble i, per tant, hem consignat les col·locacions dels periodistes i dels polítics en dues notícies.

— *aigua potable*:

«Company i Alcaraz han destacat que amb aquesta inversió es solventarà un problema històric de manca d'*aigua potable* que pateix Formentera durant els mesos d'estiu» (IB3 TV, 4 de febrer, 33'35").

«Pràcticament en dos anys, hauríem solventat ja per un grapat d'anys per endavant es problema històric que tenia Formentera de no poder disposar *aigo potable* en es mesos d'estiu'» (Gabriel Company, conseller de Medi Abient, Govern, IB3 TV, 4 de febrer, 34'25").

— *aplicar una llei*:

«Tots els partits de Manacor participaran en la revisió de les Normes Subsidiàries, però l'oposició retreu 'deixadesa', 'pràctiques d'urbanisme a la carta' i 'no *aplicar la llei* de disciplina urbanística'» (partits de l'oposició de l'Ajuntament de Manacor, sense especificar, *Ara Balears*, 4 de febrer, p. 15).

«Abans, el regidor d'Esquerra, Joan Llodrà, insinuà la possibilitat de denunciar el Consistori 'per prevaricació per omissió', en el sentit que no *s'aplica la llei* de disciplina urbanística» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 15).

— *arxiu d'un cas*:

«La Fiscalia ha demanat *l'arxiu del cas* Eivissa Centre, perquè no hi troba indicis de delictes» (RNE, 26 de gener, 13'00").

«‘Valoram molt positivament sa decisió de sa fiscalia de demanar *s'arxiu des cas* Eivissa Centre, sobretot perquè sempre hem defensat s'honestetat des nostros companys, especialment des principals implicats en aquest cas com puguin ser en Xicu Tarrès i es propi Josep Marí Ribes, Agustinet’» (Pilar Costa, portaveu del PSIB-PSOE al Parlament, RNE, 26 de gener, 13'35").

— ***arxivar un cas:***

«MÉS confia que *s'arxivi el cas* del Camí per als imputats» (*Ara Balears*, 27 de març, p. 14).

«Ensenyat afirmà ahir que ‘des del principi havia tingut clar que tard o prest *el cas s'arxivaria*, ben igual queestic convençudíssim que passarà el mateix amb els companys que resten imputats’» (Miquel Ensenyat, conseller de Mallorca per MÉS, *Ara Balears*, 27 de març, p. 14).

— ***assistència sanitària:***

«Bauzà li ha retret que no es vulgui seure a parlar de la reducció del nombre de diputats del Parlament i diu que *l'assistència sanitària* està garantida per als menors» (RNE, 29 de abril, 31'35").

«‘Li puc assegurar que no hi ha cap nin menor de 18 anys en aquestes Illes que no tengui una *assistència sanitària* completa, en qualsevol situació inclús que no estigui des des concepte i des punt de vista legal’» (José Ramón Bauzà, president del Govern, RNE, 29 d'abril, 31'55").

— ***associació de consumidors:***

«El conseller de Sanitat, Martí Sansaloni, ha destacat que la nova llei dóna més valor a les associacions de consumidors» (RNE, 8 de febrer, 13'35").

«‘L'objecte social i l'activitat empresarial o professional de les quals consistesqui directament en la defensa dels drets dels consumidors, sempre que els beneficis de la societat revertesquin en *l'associació de consumidors*’» (Martí Sansaloni, conseller de Sanitat, Govern, RNE, 8 de febrer, 13'50").

— ***atorgar una autorització:***

«El Govern, en el seu escrit de desestimació del recurs de Casino Playa de Palma, explica que per molt que Cort hagi negat la instal·lació, ells *han atorgat una*

autorització en matèria del joc, que no entra en aspectes urbanístics, i l'han aprovada» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 14).

«'Es tracta d'*autoritzacions* diferents *atorgades* per administracions diferents, cada una en l'exercici de les seves pròpies competències, com hem explicat', assegura Economia en el document que ha lliurat al recurrent» (conselleria d'Economia i Hisenda, Govern, sense concretar, *Ara Balears*, 15 de març, p. 14).

— ***balança fiscal:***

«Sí, finalment els grups parlamentaris han arribat a un acord per tal d'instar per unanimitat el Govern central que publiqui les *balances fiscals*» (IB3 TV, 4 de febrer, 12'35").

«'El senyor Montoro no ha negat la publicació de les *balances fiscals*'» (José Vicente Marí, conseller d'Economia i Hisenda, IB3 TV, 4 de febrer, 13'05").

— ***canviar les regles del joc:***

«Biel Barceló acusa el president Bauzà de voler *canviar les regles del joc*, en referència a la reforma de la llei electoral, mentre no es preocupa dels problemes de la gent» (RNE, 29 d'abril, 30'45").

«'Vostè lo que vol fer és *canviar ses regles des joc* en aquests moments perquè veuen que perden'» (Gabriel Barceló, secretari general de MÉS per Mallorca, RNE, 29 d'abril, 31'05").

— ***carril bici:***

«Els manobres ja han retirat les pasteres i també part de la vorera que separava el *carril bici* de la calçada per on transiten els cotxes» (IB3 TV, 29 d'abril, 26'45").

«'Ho hem consensuat amb tots es comerciants, vàrem quedar de que fariem zona blava, es *carril bici* mos quedarà d'un metre quaranta, serà homogeni de dalt a baix i aquesta, lo que volem és que aquesta zona sigui molt millor comercialment'» (Antoni Servera, batle de Son Servera, IB3 TV, 29 d'abril, 27'00").

— ***censura prèvia:***

«Els socialistes consideren que la llei és inconstitucional perquè, com ja advertí el Consultiu, instaura la *censura prèvia* perquè obliga els centres educatius a demanar

permís per poder utilitzar o col·locar qualsevol símbol que no sigui oficial» (*Ara Balears*, 22 de gener, p. 8).

«‘Bauzá s'ha passat de rosca i ha acabat prohibint-ho tot’, advertí la socialista Costa, qui recalçà que ‘des dels temps de Franco no es veia una norma que establís la *censura prèvia*’» (Pilar Costa, portaveu del PSIB-PSOE al Parlament, *Ara Balears*, 22 de gener, p. 8).

— ***centre educatiu:***

«El PP va voler donar aahir una imatge de normalitat malgrat el trasbals constant que està provocant el conflicte educatiu, amb un seguit de dimissions de directors i d'equips directius de *centres educatius*, la darrera dimecres a Bunyola» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 9).

«‘Un director d'un *centre educatiu* és un representant de l'administració i ha de complir la llei. Si no ho vol fer, si no està còmode amb el TIL perquè prefereix la immersió, que dimiteixi. No passa res, en vindran uns altres que estaran còmodes amb el decret de trilingüisme i es tirarà endavant’, afirmà Aguiló» (Aina Aguiló, diputada del PP al Parlament, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 9).

— ***centre històric:***

«Aquest és l'objectiu de l'Ajuntament de Maó amb la definició d'una plataforma que engloba tot el *centre històric* i pel qual es restringeix la velocitat dels vehicles a 20 per hora» (IB3 TV, 8 de gener, 29'35").

«‘Noltros es criteri que hem marcat és delimitar una plataforma de lo que és es *centro* (sic) *històric* com a prioritat des peató [sic]’» (Ana Lía Noval, regidora d'Urbanisme de l'Ajuntament de Maó, IB3 TV, 8 de gener, 29'45").

— ***cobrar doblers:***

«La versió de Nadal és que aquestes anotacions les va anar fent ell durant una reunió amb uns periodistes que precisament li digueren que s'havien *cobrat 4 milions d'euros* de Can Domenge» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 5).

«Va afegir que ell va afirmar als periodistes que ‘era impossible que s'haguessin *cobrat 4 milions*’, però llavors no cercà aclarir-ho amb el partit» (Miquel Nadal, exvicepresident del Consell de Mallorca, polític empresonat, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 5).

— ***complir un compromís:***

«La Conselleria d'Educació està complint amb els compromisos electorals i treballa per l'aplicació del model trilingüe amb vista al curs que ve» (*Ara Balears*, 26 de gener, p. 12).

«La portaveu del Govern, Núria Riera, assegurarà ahir que la Conselleria d'Educació està 'treballant per complir els compromisos adquirits' amb la ciutadania recollits en el programa electoral» (Núria Riera, portaveu del Govern, *Ara Balears*, 26 de gener, p. 12).

— ***declarar persona 'non grata':***

«El Grup Parlamentari Popular durà al Parlament una proposició no de llei perquè se'ls declari persones non grates» (RNE, 20 de febrer, 24'45").

«Els hi puc anunciar que es Grup Parlamentari Popular presentarà una proposició no de llei per declarar persones non grates en es senyor Rodríguez Zapatero, en es senyor Antich i en es senyor Biel Vicens'» (Margalida Isabel Cabrer, portaveu del PP al Parlament, RNE, 20 de febrer, 25'15").

— ***deslleialtat institucional:***

«El Govern ha expressat la seva sorpresa pel que consideren una deslleialtat institucional per part del ministeri d'Hisenda quan ha afirmat l'impost per la venda de vehicles de segona mà podria ser inconstitucional» (RNE, 25 d'abril, 24'20").

«És a dir, ens pareix realment una deslleialtat institucional'» (Núria Riera, Portaveu del Govern, RNE, 25 d'abril, 25'00").

«El Govern considera una deslleialtat institucional que el ministeri d'Hisenda hagi manifestat la seva disconformitat amb el nou impost autonòmic en la venda de cotxes de segona mà» (IB3 TV, 25 d'abril, 22'15").

«Tot i que mos pareix una deslleialtat institucional, perquè pensam que és així, no deixarem per suposat d'adoptar aquelles mesures que puguin ser necessàries perquè sa gestió sigui i evidentment sense cap dubte de constitucionalitat'» (Núria Riera, portaveu del Govern, IB3 TV, 25 d'abril, 22'50").

— ***deute bancari:***

«El Consell de Formentera ha amortitzat 4 milions d'euros del *deute bancari* que havia assumit ‘per l’impagament reiterat del Govern’, recordà ahir el conseller d’Hisenda, Bartomeu Escandell» (*Ara Balears*, 15 de març, p. 17).

«Una dinàmica que, segons Escandell, es podria invertir l’any que ve: ‘Una vegada reduïda la pressió del *deute bancari* i de la Comunitat Autònoma, estariem en disposició de suavitzar la pressió fiscal. Estudiarem l’evolució econòmica i proposarem baixades tributàries amb vista a l’any 2015’» (Bartomeu Escandell, conseller d’Hisenda del Consell de Formentera, *Ara Balears*, 15 de març, p. 17).

— *dobles insularitat*:

«I augmentar el descompte de resident del 50 al 75% per als ciutadans de Menorca i d’Eivissa, que pateixen aquesta *dobles insularitat*» (IB3 TV, 15 de març, 8'10").

«‘A partir d’aquí seguirem amb ses negociacions, xerrant amb es govern balear i amb es ministeri de foment per intentar, pues, minvar lo que és es cost de la *dobles insularitat* i es cost de sa connectivitat aèria’» (Santiago Tadeo, president del Consell Insular de Menorca, IB3 TV, 15 març, 8'45").

— *donar instruccions*:

«Fernández nega *haver donat* cap tipus d’*instrucció* política sobre aquest expedient relacionat amb l’empresa amb molts interessos a la zona i que promou l’hotel de luxe a Canyamel Park Hyatt Cap Vermell, que ha tingut una tramitació plagada de polèmica» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 12).

«‘Hem estat setmanes mirant d’aclarir què havia passat. Sabem que *es donaren instruccions* polítiques, però ara l’equip de govern ha reaccionat i l’expedient s’ha tornat a obrir’, digué el portaveu econacionalista» (Pere Fuster, portaveu de MÉS a l’Ajuntament de Capdepera, *Ara Balears*, 12 de març, p. 12).

— *eleccions primàries*:

«I els socialistes de les Balears es plantegen avançar les [*eleccions*] primàries per elegir el seu candidat a la presidència abans de les eleccions europees» (IB3 TV, 4 de febrer, 34'35").

«‘I, efectivament, una de ses possibilitats és de que s’adelanti [sic] es procés de [*eleccions*] primàries per triar en es president o presidenta des govern, o que ha de ser

candidat o candidata a president de Govern de ses Illes Balears'» (Pilar Costa, portaveu del PSIB-PSOE al Parlament, IB3 TV, 4 de febrer, 35'05").

— *entorn urbà*:

«És una tecnologia que permet, bàsicament es seu gran, sa seva gran avantatge és permet s'integració dins ets *entorns urbans* o semiurbans'» (Jaume Ochogavía, director general d'energia del Govern, IB3 TV, 2 de gener, 25'30").

«L'executiu cerca l'impuls d'energia eòlica de petita potència per a la seva incorporació a *entorns urbans* i semiurbans» (IB3 TV, 2 de gener, 25'50").

— *equip de govern*:

«Els vots de l'oposició i dels regidors d'El Pi —a l'*equip de govern* amb el PP—, més les abstencions dels quatre regidors populars i la del d'Unió Mollera Pollencina, varen donar llum verda a la moció presentada per l'oposició en suport al docent suspès» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 9).

«El batle d'Esporles, Miquel Ensenyat (MÉS), ha remès una carta a la consellera d'Educació per informar-la que 'de moment' 'no fa comptes' retirar el llaç quadribarrat que hi ha dibuixat a la façana del CP Gabriel Comas i Ribas, que va pintar la delegació de l'OCB al poble amb 'la corresponent autorització d'aquest *equip de govern*'» (Miquel Ensenyat, batle d'Esporles, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 9).

«Tot i l'acord, durant el ple d'ahir l'oposició va criticar la gestió urbanística de l'*equip de govern* actual i la dels que ha presidit Pastor durant els seus deu anys de mandat» (*Ara Balears*, 4 de febrer, p. 15).

«La inactivitat de l'Ajuntament en l'assumpte no és un problema d'aquest *equip de govern*, existeix d'ençà que hi ha la llei. La situació és difícil, però sabeu que feim feina en una proposta per desencallar-ho', va argumentar la regidora d'Urbanisme» (Catalina Riera, regidora d'urbanisme de l'ajuntament de Manacor, *Ara Balears*, 4 de febrer, p. 15).

— *esports nàutics*:

«En aquest sentit, el consell espera rebre finançament per edificar un centre d'*esports nàutics*» (IB3 TV, 25 d'abril, 38'10").

«‘Que atxaqui [sic] que no s'ha fet aquest centre d'*esports nàutics* a sa deute aquesta, però si fa 7 anys que governen vostès’» (José Manuel Alcaraz, portaveu del PP al Consell de Formentera, IB3 TV, 25 d'abril, 38'30").

— ***garantia processal:***

«La portaveu de l'executiu, Núria Riera, ha manifestat, a més, que una citació d'aquest tipus és una *garantia processal*» (IB3 TV, 8 de gener, 11'20").

«‘Consideram, a més, que una imputació és una *garantia processal*, que permet a una persona poder manifestar i poder declarar davant d'unes actuacions judicials’» (Núria Riera, portaveu del Govern, IB3 TV, 8 de gener, 11'40").

— ***grup parlamentari:***

«El *Grup Parlamentari* Popular durà al Parlament una proposició no de llei perquè se'ls declari persones ‘non grates’» (RNE, 20 de febrer, 24'45").

«‘Els hi puc anunciar que es *Grup Parlamentari* Popular presentarà una proposició no de llei per declarar persones non grates en es senyor Rodríguez Zapatero, en es senyor Antich i en es senyor Biel Vicens’» (Margalida Isabel Cabrer, portaveu del PP al Parlament, RNE, 20 de febrer, 25'15").

— ***indicador econòmic:***

«Duran també ha reclamat la implicació de totes les institucions públiques per continuar promoguent [sic] polítiques que contribueixin a millorar els *indicadors econòmics*» (IB3 TV, 1 de març, 6'20").

«‘La plena implicació de totes les institucions públiques per seguir en la promoció de polítiques actives, que, a més de generar confiança entre la ciutadania i en el camí de la plena recuperació ja iniciada, contribueixin de forma directa a consolidar i augmentar els *indicadors econòmics positius*’» (Margalida Duran, presidenta del Parlament, IB3 TV, 1 de març, 7'55").

— ***informe desfavorable:***

«La denúncia és a causa de quatre llicències que els populars asseguren han estat aprovades amb *informes desfavorables* i per la concessió sense concurs d'una obra municipal» (IB3 TV, 27 de març, 19'25").

«‘Ses llicències que s'han pogudes donar, que és ver que n'hi ha tres que s'han donat, quatre en aquest cas, s'han donat amb *informes desfavorables*, vale [sic], però estic tranquil perquè no se n'ha donada cap mai amb es vots que no siguin favorables del PP, vale [sic]?’» (Pere Moll, batle del Migjorn Gran, IB3 TV, 27 de març, 20'10").

— *institució pública*:

«Duran també ha reclamat la implicació de totes les *institucions públiques* per continuar promoguent [sic] polítiques que contribueixin a millorar els indicadors econòmics» (IB3 TV, 1 de març, 6'20").

«‘La plena implicació de totes les *institucions públiques* per seguir en la promoció de polítiques actives que a més de generar confiança entre la ciutadania i en el camí de la plena recuperació ja iniciada contribueixin de forma directa a consolidar i augmentar els indicadors econòmics positius’» (Margalida Duran, presidenta del Parlament, IB3 TV, 1 de març, 7'55").

— *interès general*:

«Després del Consell de Govern, Riera defensà que les dues propostes en contra de les prospeccions presentades pels grups d'esquerra incloïen punts que res no tenien a veure amb Balears, com un de referent a l'etiqueta energètica, a la central nuclear de Garoña o a un recurs d'inconstitucionalitat de Cantàbria, i recalquè que en el Congrés no es permet la votació separada i que el PP no podia votar a favor del conjunt de les propostes perquè incorporaven aspectes que perjudiquen l'*interès general*» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 7).

«‘Són votacions globals’, afirmà Riera, i ‘ha de quedar clar que el PP vota amb responsabilitat i això significa que no es pot votar de manera conjunta tot un seguit de propostes que poden perjudicar els *interessos generals* de la societat’, afegí» (Núria Riera, portaveu del Govern, 1 de març, p. 7).

— *invertir doblers*:

«L'edil d'Hisenda informà que *s'invertiran dos milions* en millores» (*Ara Balears*, 2 d' abril, p. 13).

«‘Com que tenim un bon resultat pressupostari, podem cancel·lar un préstec i reduir l'endeutament un 40% respecte dels darrers anys, a més d'*invertir uns dos milions*»

en la millora del municipi', va concloure la regidora» (Sebastiana Sureda, regidora d'hisenda de l'ajuntament de Manacor, *Ara Balears*, 2 d'abril, p. 13).

— *llicència d'activitat:*

«El Casino Teatro Balear té 'impossible', en paraules del tinent de batlia d'Urbanisme i Habitatge, Jesús Valls, aconseguir la *llicència d'activitats*, requeriment imprescindible per posar en marxa el projecte que va resultar guanyador del concurs promogut per la Conselleria d'Economia per a un nou casino a Mallorca» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

«Només 48 hores després de la petició, i sense que els tècnics de Cort hagin signat l'oportú informe, Jesús Valls va agafar tothom a contrapeu afirmant que 'actualment, i atenent la normativa tan restrictiva que presenta l'Ordenança d'usos a les zones del centre històric actualment en vigor, l'Ajuntament de Palma no pot esbiaixar la legalitat vigent, per la qual cosa, en aquests moments, no pot concedir *llicència d'obra ni d'activitats* al Casino Teatro Balear, ja que el projecte presentat per l'empresa incompleix articles d'aquesta ordenança'» (Jesús Valls, regidor d'urbanisme de l'ajuntament de Palma, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

— *llicència d'obres:*

«Va ser dimarts quan Casino Teatro Balear va registrar la petició a l'Ajuntament de Palma i l'endemà, dimecres, quan va entrar la petició de *llicència d'obra* major, amb un pressupost previst de 2,3 milions d'euros» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

«Només 48 hores després de la petició, i sense que els tècnics de Cort hagin signat l'oportú informe, Jesús Valls va agafar tothom a contrapeu afirmant que 'actualment, i atenent la normativa tan restrictiva que presenta l'Ordenança d'usos a les zones del centre històric actualment en vigor, l'Ajuntament de Palma no pot esbiaixar la legalitat vigent, per la qual cosa, en aquests moments, no pot concedir *llicència d'obra ni d'activitats* al Casino Teatro Balear, ja que el projecte presentat per l'empresa incompleix articles d'aquesta ordenança'» (Jesús Valls, regidor d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 12).

— *militant d'un partit:*

«Va votar un 81% del cens, gairebé 12 mil persones, una xifra que quintuplica el nombre de *militants del partit*» (RNE, 7 d'abril, 22'50").

«‘Des candidats municipals i insulars, tal i com va acordar sa conferència política del PSOE, s'elegeixen per [eleccions] primàries obertes només a *militants des partits* i aquest procés s'ha de dur en es mes de setembre’» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, RNE, 7 d'abril, 26'10").

— ***modificació d'una norma:***

«‘Noltros lo que tenim previst fer, que si no ho ha fet ja es nostro advocat de s'Ajuntament, és presentar un recurs respecte en aquest auto, en es qual pensam des de s'ajuntament que sa sentència que diu es Tribunal Superior, per sa qual sí que és ferma no xerra en cap moment de demolició, sinó que xerra de *modificació de ses normes subsidiàries de s'alineació*’» (Joan Simonet, batle d'Alaró, IB3 TV, 2 d'abril, 11'10").

«Així el consistori vol *modificar les normes* urbanístiques en el termini d'un mes i mig per legalitzar l'edifici, que ara no ho és perquè en el seu dia es va construir envaïnt 11 metres quadrats de via pública» (IB3 TV, 2 d'abril, 11'35").

— ***motius personals:***

«‘Es deu a *motius personals* i perquè necessit més dedicació’, afegí» (Catibel Llabata, regidora d'UCAP a l'Ajuntament de Capdepera, *Ara Balears*, 20 de febrer, p. 14).

«D'ençà de les eleccions municipals, sis regidors de l'equip de govern han deixat l'acta *per motius ‘personals’*» (*Ara Balears*, 20 de febrer, p. 14).

— ***oci nocturn:***

«I és que volen fer saber que Eivissa és molt més que *oci nocturn*» (RNE, 26 de gener, 8'10").

«‘Se mos coneix mundialment per ser un lloc de festa, d'*oci nocturn*, però Eivissa no és això, Eivissa és molt més’» (Vicent Marí Torres, batle de Santa Eulàlia del Riu, RNE, 26 de gener, 8'15").

— ***oportunitat perduda:***

«Sumà el suport de Pastor i el rebuig de l'esquerra, que ho veu una *oportunitat perduda*» (*Ara Balears*, 12 de març, p. 8).

«Els portaveus de l'oposició coincidiren a considerar l'aprovació d'aquesta llei com ‘una oportunitat perduda’» (portaveus de l'oposició de l'Ajuntament de Manacor, sense especificar, *Ara Balears*, 12 de març, p. 8).

— ***perjudicar els interessos:***

«Després del Consell de Govern, Riera defensà que les dues propostes en contra de les prospeccions presentades pels grups d'esquerra incloïen punts que res no tenien a veure amb Balears, com un de referent a l'etiqueta energètica, a la central nuclear de Garoña o a un recurs d'inconstitucionalitat de Cantàbria, i recalçà que en el Congrés no es permet la votació separada i que el PP no podia votar a favor del conjunt de les propostes perquè incorporaven aspectes que *perjudiquen l'interès general*» (*Ara Balears*, 1 de març, p. 7).

«‘Són votacions globals’, afirmà Riera, i ‘ha de quedar clar que el PP vota amb responsabilitat i això significa que no es pot votar de manera conjunta tot un seguit de propostes que poden *perjudicar els interessos* generals de la societat’, afegí» (Núria Riera, portaveu del Govern, 1 de març, p. 7).

— ***pla de gestió:***

«Aquest organisme, del qual encara s'ha de concretar qui en formarà part, serà l'encarregat de desenvolupar un *pla de gestió* de la llista dels monuments que conformaran la candidatura i que el Consell comença a redactar aquest mes» (IB3 TV, 2 de gener, 28'35").

«‘Lo que sí és immediat és fer un *pla de gestió*’» (Maruja Baíllo, consellera de Cultura del Consell Insular de Menorca, IB3 TV, 2 de gener, 29'05").

— ***presentar-se a unes eleccions:***

«Bauzá diu que si no els agrada el TIL, que *es presentin a les eleccions*» (*Ara Balears*, 25 de febrer, p. 6).

«Quan se li demanà pel conflicte educatiu, Bauzá havia assegurat que ‘a la pública es fa política a les aules’ i animà els docents a ‘*presentar-se a les eleccions*’, si no els agrada el TIL» (José Ramón Bauzá, president del Govern, 25 de febrer, p. 6).

— ***presumpció d'innocència:***

«El ministre va assegurar que esperava i desitjava –referint-se a la declaració de la filla del rei– ‘que tot surti amb la màxima correcció, defensant la *presumpció d'innocència*’» (Jorge Fernández Díaz, ministre d'Interior, *Ara Balears*, 31 de gener, p. 6).

«El ministre va insistir que la *presumpció d'innocència* s'ha de mantenir sempre, ‘fins que els tribunals dictin una sentència’» (*Ara Balears*, 31 de gener, p. 6).

— ***projecte turístic:***

«Ara l'Executiu informa que ‘no ens consta que hagi entrat als serveis corresponents cap *projecte* urbanístic i/o *turístic* a sa Canova’» (Neus Lliteras, directora general de Medi Natural del Govern, *Ara Balears*, 8 de gener, p. 13).

«Però l'actual legislació turística, la denominada llei Delgado, permetria encabir *projectes turístics* en espais naturals protegits» (*Ara Balears*, 8 de gener, p. 13).

— ***prospecció petrolífera:***

«La portaveu del govern, Núria Riera, no ha concretat quan es produiran aquestes reunions, però sí que ha anunciat que el president del govern, José Ramón Bauzá, mostrarà el seu rebuig al projecte de les *prospeccions petrolíferes* a les Balears a Madrid i també a la Unió Europea» (IB3 TV, 31 de gener, 39'15").

«‘Sa posició des Govern és defensar totalment sa comunitat autònoma i defensar per tant es nostro medi ambient, sa nostra terra i oposar-mos frontalment i totalment en aquestes *prospeccions petrolíferes*’» (Núria Riera, portaveu del Govern, IB3 TV, 31 de gener, 40'15").

«Una setmana més la portaveu socialista, Francina Armengol, ha preguntat al president del Govern, José Ramón Bauzá, què pensa fer per aturar les *prospeccions petrolíferes*» (IB3 TV, 25 de febrer, 13'50").

«‘Que no entén que ara esteim en es moment clau de dir sí o no en aquestes *prospeccions petrolíferes* que afecten a ses illes Balears’» (Francina Armengol, secretària general del PSIB-PSOE, IB3 TV, 25 de febrer, 14'35").

— ***publicitat institucional:***

«El grup MÉS considera que la campanya del Govern explicant el que han fet durant els mil dies de legislatura vulnera la llei de *publicitat institucional* i la llei electoral» (RNE, 7 d'abril, 28'00").

«I aquesta campanya pues [sic] informativa de lo [sic] que duim fet durant aquests mil dies, que realment és un canvi econòmic important, amb austeritat, però que s'ha fet abans de sa convocatòria d'eleccions, amb lo [sic] qual no hi ha cap vulneració de cap normativa de *publicitat institucional*» (Margalida Isabel Cabrer, portaveu del PP al Parlament, RNE, 7 d'abril, 29'05").

— *rebre una subvenció:*

«Barceló ha alertat que les empreses que ofereixin descomptes als afiliats del Partit Popular no podran ser contractades per l'Administració ni *rebre subvencions*» (IB3 TV, 25 de febrer, 16'45").

«És conscient vostè, senyor Bauzà, de s'obligació que tendrà ara de controlar que aquestes empreses no *rebin* ni *subvencions* ni contractacions per part de s'administració?» (Gabriel Barceló, Secretari general de MÉS per Mallorca, IB3 TV, 25 de febrer, 17'05").

— *respectar un dret:*

«La Conselleria diu que *respecta el dret* a la vaga i també els drets dels alumnes a rebre ensenyament» (RNE, 7 de gener, 40'05").

«Noltros respectam qualsevol tipus de manifestació, lo que passa que noltros també hem de respectar, hi ha un dret de vaga, però hi ha un *dret* de s'alumnat a tendre [sic] classe i fer classe i també *s'ha de respectar*» (Bartomeu Isern, Director general de Planificació de Centres, Conselleria d'Educació, Govern, RNE, 7 de gener, 40'15").

— *resultat acadèmic:*

«El grup MÉS considera que el fanatisme del Govern, han dit, duu els alumnes de les Balears als mals *resultats acadèmics*» (RNE, 8 d'abril, 32'30").

«Es *resultats acadèmics* en forma de nota mitjana des alumnes aprovats han baixat un 35% i es continguts impartits s'han retallat ara mateix entre un 30 i un 60%, un desastre, senyora Camps, un autèntic desastre» (Nel Martí, diputat de MÉS per Menorca, RNE, 8 d'abril, 32'50").

— *sector primari:*

«Les àrees més beneficiades, les de benestar social i participació ciutadana, a més de turisme i el *sector primari*, amb incidència en l'agricultura» (IB3 TV, 8 de febrer, 31'10").

«Després, a agricultura, també hem posat com a subvencions unes línies directes per potenciar el *sector primari*, sobretot per accessos en el camp, arreglos [sic] de camins rurals, que hi ha una altra partida de 470 mil euros'» (Àlex Minchiotti, conseller d'Economia del Consell d'Eivissa, IB3 TV, 8 de febrer, 32'10").

— ***sistema de finançament:***

«Aquests dies és notícia el front comú que han format les comunitats de les Illes Balears, València i Múrcia per demanar un *sistema de finançament* autonòmic més just» (RNE, 20 de febrer, 27'35").

«Lo [sic] que vàrem fer el passat 10 de febrer és posar en comú primerament amb la comunitat valenciana i la regió de Múrcia una anàlisi d'aquelles coses que en el *sistema de finançament* del 2009, després de cinc anys de vigència, no havien funcionat bé'» (José Vicente Marí, conseller d'Economia i Hisenda del Govern, RNE, 20 de febrer, 27'55").

— ***sòl rústic:***

«El sentit de les esmenes i al·legacions van en la direcció de restringir la possibilitat de legalització massiva de construccions il·legals en *sòl rústic*» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 8).

«Legalitza –subratlla Carbonero–totes les edificacions en *sòl rústic* amb una infracció urbanística que hagi prescrit, és a dir, que tinguin més de vuit anys, i les construccions en espais naturals protegits anteriors a 1991'» (Jaume Carbonero, diputat del PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 7 de gener, p. 8).

— ***sòl urbà:***

«El portaveu del PSIB en temes urbanístics, Jaume Carbonero, destaca que 'aquesta llei és molt més permissiva que la legislació estatal, que considera que *sòl urbà* només és el que està urbanitzat' i descriu el mecanisme de la legalització» (Jaume Carbonero, diputat del PSIB-PSOE, *Ara Balears*, 7 de gener, p. 8).

«Així mateix, el projecte de llei rebaixa el percentatge d'aprofitament urbanístic obligatori en la transformació de *sòl* rústic en *urbà* a causa de la generació de plusvàlues» (*Ara Balears*, 7 de gener, p. 8).

— *solventar un problema*:²¹⁵

«Company i Alcaraz han destacat que amb aquesta inversió *es solventarà un problema* històric de manca d'aigua potable que pateix Formentera durant els mesos d'estiu» (IB3 TV, 4 de febrer, 33'35").

«Pràcticament en dos anys, hauríem *solventat* ja per un grapat d'anys per endavant *es problema* històric que tenia Formentera de no poder disposar aigo potable en es mesos d'estiu» (Gabriel Company, conseller de Medi Ambient del Govern, IB3 TV, 4 de febrer, 34'25").

— *tenir majoria*:

«Els partits de l'oposició ara *tenen majoria* a l'Ajuntament d'Eivissa des que Marianna Sánchez Jáuregui, del Partit Popular, dimití de la batlia» (RNE, 29 d'abril, 39'55").

«A vegades s'oposició és necessària per exemple per aprovar es pressupostos i aquests acords són vàlids i ningú diu res, quan s'oposició, que *té sa majoria*, que té sa majoria, decideix una altra cosa, pues entenem que aquest comportament és absolutament antidemocràtic» (Marc Costa, regidor del PSIB-PSOE a l'Ajuntament d'Eivissa, RNE, 29 d'abril, 40'30").

— *turisme d'hivern*:

«Per això, avui ha presentat el pla director arqueològic enfocat a reforçar el *turisme d'hivern*, a fer una gestió rigorosa dels béns arqueològics del municipi i a fer-ne difusió entre els propis felanitxers» (IB3 TV, 4 de febrer, 31'50").

«Sa idea que noltros tenim de potenciar es *turisme d'hivern* i potenciar també tots es port i tot Felanitx perquè sa gent que vendria allà visitaria també Felanitx i visitaria Portocolom» (Apolònia Rotger, regidora de Cultura de l'Ajuntament de Felanitx, IB3 TV, 4 de febrer, 32'25").

---

²¹⁵ El DIEC2 i el GDLC no recullen el verb «solventar», però sí que ho fa el DDLC. El Diccionari Català-Valencià-Balear el considera un castellanisme que equival a «resoldre» i «solucionar».

— *urbanisme a la carta*:

«‘Mos oposarem frontalment a qualsevol *urbanisme a la carta* que vulgui fer es partit popular, en aquest i amb altres temes’» (Antoni Verger, portaveu de MÉS a l'Ajuntament de Palma, RNE, 27 de març, 40'05").

«El Partit Popular insisteix que l'Ajuntament no farà *urbanisme a la carta*, però reconeix que el projecte del casino podria adaptar-se a la que ha de ser la nova ordenança del centre històric» (RNE, 27 de març, 40'10").

— *vulnerar una llei*:

«El grup MÉS considera que la campanya del Govern explicant el que han fet durant els mil dies de legislatura *vulnera la llei* de publicitat institucional i la llei electoral» (RNE, 7 d'abril, 28'00").

«‘Pensam que *vulnera dues lleis*’» (Josefina Santiago, diputada de MÉS per Mallorca, RNE, 7 d'abril, 28'20").

La periodística ha estudiat els titulars sobretot des de la perspectiva de la premsa escrita (Gómez Mompert, 1982; Gomis, 1991; Fontcuberta, 1993; López Hidalgo, 2001; Armentia i Caminos; 2006, entre d'altres). Els llibres d'estil dels mitjans escrits, com els d'*El País*, *El Mundo* o de *Vilaweb*, recullen recomanacions per redactar els titulars. No passa el mateix amb els mitjans audiovisuals: el llibre d'estil d'IB3 no fa cap referència als titulars ni tampoc la proposta de llibre d'estil d'Andorra Televisió. Per part seva, el de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) solament inclou un apartat sobre els titulars escrits que surten en pantalla.

Com diu Gómez Mompert (1982: 9-10), «*los titulares forman el primer nivel informativo y de ellos depende, entre otros aspectos, que los lectores sigan o no leyendo tanto el periódico como las noticias*». Es tracta, doncs, de cridar l'atenció. El titular no solament és el resum o substància de la notícia, sinó que, com diu Gomis (1991: 31), «el titular és la notícia». Des d'una perspectiva filològica, Teruel Planas (1997: 187) creu que els titulars dels mitjans de comunicació poden ser estudiats com qualsevol altre enunciat i, per tant, se'ls pot aplicar qualsevol teoria lingüística. En conseqüència, també podem analitzar els titulars des de la perspectiva de la fraseologia, la disciplina que estudia la combinació estable de paraules, les unitats fraseològiques, entre les quals trobem les col·locacions. De fet, les UFS fan un bon servei als periodistes, gràcies al fet

que aprofiten una de les característiques principals de les unitats fraseològiques, que Ribes i Viana (2006: 54) anomenen «condensació de significats complexos»:

«El titular de diari comparteix amb altres UFS discursives (refranys, títols de llibres, frases fetes, denominacions fixades, fórmules especialitzades) el seu caràcter sentenciós, associat a una pragmàtica (per)locutiva particular, destinada a condensar i fer recordar més fàcilment la informació. El caràcter sentenciós està vinculat a una restricció textual important: es tracta sempre d'unitats tancades que evoquen de diferents maneres continguts complexos, sovint allunyats de la literalitat de l'enunciat emprat (Conca 1987). En un extrem d'aquest contínuum tindrem les expressions idiomàtiques, particulars de la història de cada llengua, i en l'altre podríem situar el titular periodístic, únicament limitat per la regla tipogràfica de la redacció, i mogut cada vegada per continguts específics».

Al corpus hem detectat 787 col·locacions en els titulars de les notícies, entre els quals hem inclòs els rètols d'IB3 TV. Com en els recomptes anteriors, no hem tingut en compte ni les fusions ni les combinacions, però sí les variacions dels tipus de col·locacions. El nombre de col·locacions en els titulars són els següents:

Total *Ara Balears*: 388

Total IB3 TV: 242

Total RNE: 157

Aquestes dades de col·locacions en els titulars adquireixen rellevància quan les comparem, desglossades per tipus, amb les col·locacions del text de la notícia i amb el nombre global de cada mitjà. Així, podrem comprovar que existeix una notable uniformitat entre totes les dades. Com en el quadre anterior, el primer número correspon al nombre de col·locacions i el segon és el percentatge de cada tipus de col·locació respecte del nombre total de col·locacions de cada mitjà.²¹⁶

Les dades de l'*Ara Balears* són les següents:

---

²¹⁶ Els autors de les col·locacions dels titulars no són únicament els periodistes, sinó que trobem uns pocs casos que provenen dels polítics, perquè s'hi reproduïxen les seves paraules. És el cas, per exemple, d'aquest titular de la portada de l'*Ara Balears* de dia 7 de gener: «La Conselleria imposa serveis mínims d'entre el 20% i el 30% per 'garantir el dret a l'educació'».

Tipus <i>Balears</i>	<i>Ara</i>	Dades globals	No titulars	Titulars
1		1.040 35.06%	895 34.67%	145 37.37%
2		584 19.68%	510 19.75%	74 19.07%
3		9 0.30%	8 0.30%	1 0.25%
4		72 2.42%	59 2.40%	13 3.35%
5		50 1.68%	43 1.66%	7 1.80%
6		826 27.84%	714 27.66%	112 28.86%
7		158 5.32%	142 5.50%	16 4.12%
8		38 1,28%	33 1.27%	5 1.28%
9		57 1.92%	56 2.16%	1 0.25%
10		83 2.79%	76 2.94%	7 1.80%
11		4 0.13%	3 0.11%	1 0.25%
12		0 0%	0 0%	0 0%
13		11 0.37%	11 0.42%	0 0%
14		23 0.77%	20 0.77%	3 0.77%
15		11 0.37%	8 0.30%	3 0.77%

L'anàlisi de les dades ens permet observar que són molt uniformes. No hi ha grans diferències percentuals entre les col·locacions dels titulars i les del cos de la notícia a l'*Ara Balears*. Únicament en les col·locacions del tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*) podem apreciar una divergència mínimament significativa: la seva presència als titulars quasi supera un 3% l'aparició en el text de la notícia. Respecte de les col·locacions verbals, observem que el percentatge als titulars del tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) és d'un 28.86%, un 1.2% superior a les dades referides al text de les notícies, que és d'un 27.66%. En el tipus verbal 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*), les dades s'inverteixen. Les referides als titulars indiquen que són inferiors en més d'un 1% a les del text de la notícia: un 4.12% als titulars i un 5.50% al text de la notícia. Apuntarem, així mateix, que el tipus 9 (*Verb+Adjectiu*) apareix una única vegada als titulars de l'*Ara Balears*, quan el trobem 56 vegades a notícies del diari. La diferència percentual quasi arriba a un 2%.

Les dades dels titulars i dels rètols d'IB3 TV són les següents:

Tipus IB3 TV	Dades globals	No titulars	Titulars i rètols
1	529 32.63%	461 33.45%	68 28.09%
2	333 20.54%	274 20.00%	59 24.38%
3	26 1.60%	17 1.23%	9 3.71%
4	43 2.65%	34 2.53%	9 3.71%
5	27 1.66%	23 1.66%	4 1.65%
6	453 27.94%	396 28.67%	57 23.55%
7	125	103	22

	7.71%	7.45%	9.09%
8	15 0.92%	14 1.01%	1 0.41%
9	25 1.54%	21 1.52%	4 1.65%
10	11 0.67%	9 0.65%	2 0.82%
11	3 0.18%	2 0.14%	1 0.41%
12	1 0.06%	0 0%	1 0.41%
13	12 0.74%	8 0.57%	4 1.65%
14	13 0.80%	12 0.86%	1 0.41%
15	5 0.30%	5 0.36%	0 0%

A IB3 TV, les diferències són més marcades que no pas a l'*Ara Balears*. Per al tipus de col·locacions número 1 (*Substantiu+Adjectiu*), la divergència supera amb escreix el 5%: mentre que als titulars apareix un 28.09%, al text de la notícia ho fa en un 33.45%. Per contra, les dades s'inverteixen en el tipus 2 (*Substantiu+Prep+Substantiu*): als titulars la xifra és d'un 24.39%, al text de la notícia és d'un 20.00%, més de 4 punts percentuals de diferència.

També observem diferències significatives entre els dos grups bàsics de col·locacions verbals. Als titulars, la col·locació del tipus 6 (*Verb+(Det)+Substantiu*) té una presència d'un 23.55%, mentre que al text és d'un 28.67%, més de 5 punts percentuals de diferència. Com era d'esperar, la tendència s'inverteix en el grup de col·locacions del tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*), que és d'un 9.09% als titulars de la notícia i d'un 7.45% al text.

Hem detectat una variació en el tipus de col·locació 3 (*Substantiu+Substantiu*) entre els titulars i el text notícies: 3.71% i 1.23%, respectivament; és una divergència de més d'un 2%, molt notable per a uns percentatges tan baixos.

Hem inclòs en les dades dels titulars d'IB3 TV els rètols que surten com a suport informatiu escrit de les notícies, ja que hem considerat que són una mena de titulació específica de la televisió. Aquestes són les dades per tipus de col·locació que hem detectat en els rètols d'IB3 TV:

Tipus	Rètols IB3 TV
1	16 30.18%
2	11 20.75%
3	4 7.54%
4	0 0%
5	1 1.88%
6	10 18.86%)
7	7 13.20%
8	1 1.88%
9	1 1.88%
10	1 1.88%
11	0 0%
12	0 0%

13	1 1.88%
14	0 0%
15	0 0%

El nombre total de col·locacions en els rètols a IB3 TV és de 53. Tot i que és una xifra relativament baixa de col·locacions, és destacable el fet que reproduceix amb fidelitat les xifres globals de col·locacions en aquest mitjà, malgrat que l'ordre de les primeres quatre posicions és diferent. Les col·locacions nominals dels tipus 1 i 2 són les més nombroses, seguides de les col·locacions verbals dels tipus 6 i 7. Si sumem el total de les col·locacions nominals i verbals, les xifres són sorprenentment semblants a les d'IB3 TV en conjunt. Les col·locacions nominals dels rètols representen el 60.35% del total, mentre que la xifra de col·locacions nominals globals d'IB3 TV és del 58.96%. Pel que fa a les col·locacions verbals, les xifres són d'un 37.70% per als rètols i d'un 38.89% per a les dades conjuntes.

Les dades dels titulars de RNE les hem recollides en el quadre següent:

Tipus	Dades globals	No titulars	Titulars
1	431 35.44%	383 36.20%	48 30.37%
2	247 20.31%	214 20.22%	33 21.01%
3	10 0.82%	7 0.66%	3 1.91%
4	30 2.46%	24 2.17%	6 3.82%
5	25 2.05%	23 2.17%	2 1.27%
6	326 26.80%	283 26.74%	43 27.38%

7	68 5.59%	56 5.29%	12 7.64%
8	10 0.82%	10 0.94%	0 0%
9	12 0.95%	11 1.03%	1 0.63%
10	33 2.71%	27 2.55%	6 3.82%
11	3 0.24%	2 0.18%	1 0.63%
12	2 0.16%	2 0.18%	0 0%
13	4 0.32%	4 0.37%	0 0%
14	13 1.06%	11 1.03%	2 1.27%
15	2 0.16%	2 0.18%	0 0%

Les dades dels informatius de RNE són significatives tan sols pel que fa al tipus 1 (*Substantiu+Adjectiu*), en tant que les corresponents als titulars són quasi un 6% inferiors a les de les notícies: 30.37% per a uns i 36.20% per a les altres. Aquest desavantatge percentual en el tipus 1 es recupera a poc a poc perquè el percentatge de la majoria dels altres tipus de col·locacions és una mica superior en els titulars i, per exemple, supera el 2% en el tipus 7 (*Verb+Prep+(Det)+Substantiu*).

Les dades analitzades permeten concloure que existeix una indubtable uniformitat en les dades de les col·locacions que apareixen als titulars i a les notícies, tot i que hi ha certes divergències a RNE i a IB3 TV quant als tipus bàsics de col·locacions nominals i verbals. Pel que hem vist al corpus, és usual trobar exemples en què les oracions del

titular i de la notícia són exactament les mateixes.²¹⁷ Sabem que la repetició és una recomanació del llenguatge radiofònic i televisiu; és adient perquè el teleespectador o l'oient no pot tornar enrere, cosa que sí que pot fer quan llegeix un diari i no entén una paraula o una frase. Balsebre (1997: 85) així ho recomana: «*es necesaria la repetición, en sus diferentes modalidades: repetición de verbo, de nombre, de adjetivo, de adverbio, etc.*». Per Luengo Benedicto (2010: 114-115), les tres característiques bàsiques del llenguatge radiofònic són claredat, concisió i repetició; per tant, «los datos básicos de toda información radiofónica deben reiterarse a lo largo de la noticia». També en el llenguatge emprat en televisió és considerat imprescindible repetir: «cal repetir una paraula, una frase o un nombre quan té una importància especial. Fins i tot cal remarcar-ho amb rètols» (Oliva i Sitjar, 1990: 41). Això és prou significatiu a RNE i IB3 TV i no tan bo de veure a l'*Ara Balears*. A continuació, reproduïm alguns exemples audiovisuals de titulars i text de notícia que són idèntics o molt semblants.

— IB3 TV, 8 d'abril, 0'20", titular:

«Els jutges degans d'Espanya es mostren contraris a ampliar la llista de persones aforades».

— IB3 TV, 8 d'abril, 4'50", text de la notícia:

«Els jutges degans d'Espanya es mostren contraris a ampliar la llista de persones aforades».

— IB3 TV, 7 d'abril, 1'25", titular:

«Francina Armengol serà la candidata del PSIB-PSOE a la presidència del Govern en les properes eleccions autonòmiques».

—IB3 TV, 7 d'abril, 12'50", text de la notícia:

«Francina Armengol serà la candidata del Partit Socialista a la presidència del Govern a les properes eleccions autonòmiques».

— IB3 TV, 22 de gener, 1'10", titular:

«Avui el jutge degà s'ha reunit amb els responsables de la policia per organitzar la seguretat en la declaració de la infanta Cristina com a imputada».

---

²¹⁷ Aquesta observació extreta del corpus s'adiu a la perfecció amb la nostra experiència com a editor i cap d'informatius de TVE a les Balears. Els titulars, que solen ser una tasca assumida pels màxims responsables de la redacció, es confeccionen a partir de la notícia i tendeixen a reproduir exactament o d'una manera molt semblant determinades expressions.

—IB3 TV, 22 de gener, 10'05", text de la notícia:

«I avui el jutge degà s'ha reunit amb els responsables de la policia per organitzar la seguretat en la declaració de la infanta Cristina com a imputada».

— IB3 TV, 12 de març, 0'45", titular:

«La Federació Hotelera demana a l'Ajuntament de Palma que es prohibeixi a les prostitutes oferir els seus serveis a una distància de 200 metres dels hotels en zones turístiques».

— IB3 TV, 12 de març, 4'40", text de la notícia:

«La Federació Hotelera demana a l'Ajuntament de Palma que es prohibeixi a les prostitutes oferir els seus serveis a una distància de 200 metres dels hotels en zones turístiques».

— RNE, 31 de gener, 20'50", titular:

«L'expresidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar, s'ha negat avui matí a declarar davant el jutge que investiga el suposat suborn en aquest cas, Can Domenge».

— RNE, 31 de gener, 26'05", text de la notícia:

«L'expresidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar, s'ha negat avui matí a declarar davant el jutge que investiga aquest suposat cas de suborn».

— RNE, 31 de gener, 21'30", titular:

«I avui es constitueix la mesa negociadora del conveni d'hoteleria»

—RNE, 31 de gener, 30'15", text de la notícia:

«Avui s'ha constituït, avui migdia, la mesa negociadora del conveni d'hoteleria».

— RNE, 12 de març, 21'05", titular:

«Manacor perd la meitat de l'aigua potable de la ciutat a causa del mal estat de la xarxa i dels robatoris».

— RNE, 12 de març, 38'50", text de la notícia:

«Manacor perd la meitat de l'aigua potable de la ciutat a causa del mal estat de la xarxa i dels robatoris».

— RNE, 8 d'abril, 20'05", titular:

«El batle de Palma, Mateu Isern, ha parlat avui de la seva candidatura per encapçalar la llista del PP a les [eleccions] municipals de l'any que ve».

—RNE, 8 d'abril, 26'55", text de la notícia:

«El batle de Palma, Mateu Isern, ha parlat avui de matí de la seva candidatura per encapçalar la llista del PP a les [eleccions] municipals de l'any que ve».

3.2.5. Col·locacions pròpies de les Illes Balears

Al corpus hem trobat tres col·locacions pròpies del llenguatge periodístic i polític de les Illes Balears que no hem pogut confirmar amb cap diccionari ni amb els mitjans de comunicació de Catalunya. A l'apartat de la pragmàtica, veiérem que per comunicar-se ha d'existir una competència pragmàtica, que és clar que han de posseir tant els periodistes, per redactar correctament les informacions, com els lectors, oients i telespectadors, per interpretar-les de manera adient. Com diu Teruel Planas (1997: 149), existeix una «competència per emetre» i una altra «competència per rebre, entendre o interpretar». La pragmàtica ha ressaltat la importància del context per interpretar correctament un missatge. El context geogràfic d'un mitjà de comunicació en marca el llenguatge, les expressions. És probable que, baldament sigui una expressió que no hagin sentit o llegit mai, tothom de l'àmbit català pugui entendre la col·locació «vols interilles», ni que sigui d'una manera intuïtiva. En canvi, tenim més dubtes que «doble insularitat» sigui fàcilment interpretable fora de les Illes. Els implícits de la pragmàtica també es produeixen en els mitjans de comunicació, i cada àmbit lingüístic i geogràfic pot tenir els seus implícits, la seva cultura periodística compartida. Als periodistes nord-americans i als seus receptors no cal explicar-los el concepte de *lame duck*,²¹⁸ d'*ànec coix*, igual que a un habitant de les Illes no li cal una explicació del que és la «doble insularitat», els «vols interilles» ni el «conflicte educatiu», les tres col·locacions que hem considerat pròpies de les Balears:

---

²¹⁸ Amb aquesta metàfora, als Estats Units denominen els polítics que ja no poden ser reelegits en el càrrec, especialment els presidents. Se'n diu que els darrers mesos o anys de mandat són uns «ànecs coixos», perquè no poden seguir el ritme de la resta de polítics.

— ***doble insularitat***: «I augmentar el descompte de resident del 50 al 75% per als ciutadans de Menorca i d'Eivissa, que pateixen aquesta *doble insularitat*» (IB3 TV, 15 de març, 8'10").

Aquesta col·locació s'aplica a les dificultats de transports, tant de mercaderies com de passatgers, que pateixen els habitants de Menorca i d'Eivissa. A Mallorca, es parla dels greuges comparatius que es pateixen per mor de la insularitat, que és «doble» a Menorca i a Eivissa, i «triple» a Formentera.

— ***vol interilles***: «La companyia Air Europa ha anunciat que té la intenció d'optar al servei dels *vols interilles*, que actualment fa Air Nostrum» (RNE, 22 de gener, 22'30").

Aquesta col·locació també és pròpia de les Balears i també l'hem llegida i sentida de vegades com a *vols interinsulars*. Per tant, sembla clar que les «illes» d'aquesta col·locació no és un topònim que es refereixi a les *Illes Balears*.

— ***conflicte educatiu***: «Isern evita el *conflicte educatiu* en el discurs de l'Estendard» (*Ara Balears*, 2 de gener, p. 9).

És evident que de conflictes educatius n'hi pot haver a moltes comunitats autònomes, però, durant la legislatura de la presidència de José Ramón Bauzá (2011-2015), quan hom parlava de «conflicte educatiu», tothom sabia de què tractava: del conflicte del TIL (Tractament Integrat de Llengües), que durant tres anys enfrontà el Govern —amb la Conselleria d'Educació al capdavant— amb els docents, els sindicats de l'ensenyament, els pares i la societat civil en general. El TIL ja està derogat i el «conflicte educatiu» ha desaparegut del vocabulari periodístic i polític de les Illes.

És clar que un catalanoparlant entendrà intuïtivament què volen dir aquestes tres col·locacions, però si no és consumidor dels mitjans de comunicació insulars, no entendrà la càrrega lexicocultural (Galisson, 2000) i cognitiva d'aquestes col·locacions en tota la seva dimensió. Com diu la pragmàtica, el significat lingüístic depèn d'una correcta contextualització.

Conclusions

La nostra tesi demostra que el llenguatge periodístic i el dels polítics tendeixen a convergir. Una de les causes principals que expliquen aquest fenomen és l'espectacularització del periodisme i de la vida política. Els periodistes recullen les intervencions més cridaneres i estridents, i els polítics, per part seva, s'esforcen a aconseguir-les. D'aquesta manera, la «forma» dels discursos polítics guanya terreny al «contingut» i sorgeixen els «pseudoesdeveniments». La televisió, un mitjà poc apte per a transmetre missatges abstractes, ha contribuït a la simplificació dels arguments dels polítics: el predomini de la imatge televisiva sobre la paraula escrita comporta un empobriment del missatge, una banalització de la informació política, que es contagia a la ràdio i a la premsa escrita tot uniformitzant el llenguatge periodístic. Aquesta mena de fer política és més comunicació que no pas gestió dels assumptes públics. La comunicació «catalitza» la política, que es converteix senzillament en un joc lingüístic, l'escenari del qual són uns mitjans de comunicació convertits en mediadors que provoquen el sorgiment d'un periodisme de declaracions.

El nostre interès rau en el fet lingüístic en l'àmbit comunicatiu. La perspectiva pragmàtica s'ha demostrat adient i efectiva per analitzar el llenguatge periodístic i el llenguatge dels polítics; en concret, per caracteritzar les col·locacions emprades per periodistes i polítics, seleccionar-les i comparar-les. Les col·locacions formen part de l'univers fraseològic, ja que la freqüència de coaparició dels seus elements fa que la combinació adquireixi fixesa, la qual cosa constitueix una primera passa en el procés de lexicalització. Les col·locacions són combinacions *preferents* de paraules que queden fixades a conseqüència de l'ús i que tenen un significat transparent i composicional. La creació de neologismes i el fet de fer servir eufemismes és un altre dels punts de contacte entre periodistes i polítics. Les col·locacions, en tant que sintagmes amb significat composicional, constitueixen un dels mecanismes per crear eufemismes neològics (o neologismes eufemístics). Si volem substituir una paraula, val més fer servir una sèrie de mots que, combinats, fan la impressió de dir el mateix; si el substitut tingués un significat metafòric, s'esvairia la impressió de realitat que pretenem assolir.

Els darrers anys hem observat una unificació del llenguatge dels mitjans de comunicació. La premsa escrita s'ha acostat a les característiques dels mitjans audiovisuals, especialment de la televisió. El nostre corpus ens ha permès comprovar

que la utilització de les col·locacions és uniforme entre els periodistes dels tres mitjans de comunicació estudiats: *Ara Balears*, RNE a les illes Balears i IB3 TV. Ocorre tant des del punt de vista dels patrons sintàctics col·locacionals emprats com des de la perspectiva dels registres o subregistres, entesos com a varietats funcionals de la llengua. Hi ha una uniformitat indubtable en les dades estadístiques dels tipus de col·locacions que apareixen als titulars i a les notícies de cada mitjà. L'equiparació en l'ús de les col·locacions entre els periodistes dels tres mitjans de comunicació analitzats es produeix en la mateixa mesura si els comparem —agrupats en un mateix col·lectiu— amb les dels polítics. Els dos grups fan servir d'una manera molt semblant els diferents tipus sintàctics de col·locacions, que, tot i que presenten graus de formalitat diferents —algunes són més cultes i d'altres, més col·loquials—, pertanyen al registre estàndard. Amb exemples del nostre corpus, hem pogut verificar que els periodistes «copien» les col·locacions que empran els polítics i que es produeix una certa supeditació del llenguatge periodístic al dels polítics, un «contagi», una «mimetització», una «intrusió lingüística», en paraules de Núñez Ladevéze (1999), Martínez Albertos (1989), Bassols (2007) i Lakoff (2008).

L'anàlisi del nostre corpus, constituït per 6.957 entrades, s'ocupa de mesurar les col·locacions en la seva composició. Així, podem afirmar que:

- Les col·locacions nominals són les més nombroses, amb quasi un 60%, i que segueixen majoritàriament l'esquema *Substantiu+Adjectiu*, amb més d'un 34%.
- Les col·locacions verbals constitueixen el segon tipus, amb un 38%. Hi predomina l'esquema *Verb+(Det)+Substantiu*, amb un 27%.
- Les col·locacions adjectives són les més escasses del corpus, amb un 0.19%.
- Les col·locacions amb preposició inicial, tot i que són acceptades pel DDLC, no són estrictament col·locacions, sinó «construccions col·locatives preposicionals», perquè fan funció adjectiva i/o adverbial.

El nostre treball constata que existeix una correspondència entre col·locacions, circumstància que no hem trobat clarament exposada per altres autors. Les col·locacions funcionen de la mateixa manera que el sistema general de la llengua, en tant que formen part del nivell fraseològic (Conca, 2000: 50). Aquesta mena de correspondència la podem observar en els casos següents:

- a) Els verbs i els adjectius que pertanyen a col·locacions es poden *nominalitzar*:
- «aplicació d'una llei», a partir d'«aplicar una llei»
  - «informe favorable», a partir d'«informar favorablement»
  - «declaració judicial» a partir de «judici declaratiu»
  - «mostrar disposició» a partir de «mostrar-se dispost»
- b) Els noms i els adjectius de les col·locacions es poden *verbalitzar*:
- «assumir un deute», a partir d'«assumpció del deute»
  - «analitzar dades», a partir de «dada analítica»
  - «prohibir expressament», a partir d'«expressament prohibit»
- c) Els verbs, els noms i els adverbis de les col·locacions es poden *adjectivar*:
- «criteri unificat» a partir d'«unificar criteris»
  - «màquina expenedora» a partir d'«expendre una màquina»
  - «mostrar-se prudent» a partir de «mostrar prudència»
  - «declaració oficial» a partir de «declarar oficialment»
  - «dormir tranquil» a partir de «dormir tranquil·lament»
- d) Els adjectius de les col·locacions es poden *adverbialitzar*:
- «adjudicar definitivament», a partir d'«adjudicació definitiva»

Les col·locacions es poden fusionar, combinar, i poden presentar variacions.

Les col·locacions poden fusionar-se sempre que comparteixin un element gramatical, que hem denominat «element de fusió». Al nostre corpus, hem trobat els tipus de fusions següents (en destaquem l'element de fusió en lletra cursiva):

- a) Nominals: «*centre* educatiu públic»
- b) Verbals: «*transcórrer* una jornada sense incidents»
- c) Verbonominals: «complir la *normativa* vigent»
- d) Nominoadjectives: «debat *obert* al públic»
- e) Verboadjectives: «considerar estrictament *necessari*»
- f) Preposicionals: «*en* situació de risc d'exclusió»

Si la fusió és de més de dues col·locacions, és habitual que hi hagi dos elements de fusió.

Les combinacions es produeixen quan dues col·locacions o més s'enllacen gràcies a conjuncions o a preposicions que no són elements de fusió, que no pertanyen a les col·locacions, sinó que són «elements d'unió» o «elements de combinació». Únicament es combinen col·locacions del mateix tipus, nominals o verbals, entre si:

«comprensió oral i escrita», «alt càrrec d'una empresa pública», «augmentar els preus i els impostos», «acabar un termini per presentar una al·legació».

Les col·locacions poden patir variacions a partir de l'afegitó a l'esquema col·locacional de diversos elements:

- a) Adjectius: «treballador fix *discontinu*», «alt poder adquisitiu»
- b) Adverbis: «informe *no* vinculant», «interrompre *voluntàriament* un embaràs»
- c) Conjuncions: «turisme de sol i platja»
- d) Preposicions: «donar *per* bo», «transcórrer una jornada *amb* calma»
- e) Possessius: «suspendre de les *seves* funcions»
- e) Substantius: «relació *qualitat-preu*», «adreça *IP* (Internet Protocol)», «transcórrer una jornada amb *calma*»

Aquests elements modifiquen circumstancialment el patró sintàctic, de manera que no es pot incloure la nova combinació de paraules en cap altre tipus de col·locació estable. També hi poden haver variacions en les fusions, quan els elements de fusió baraten de categoria gramatical per unir dues col·locacions.

Aquesta tesi aporta nous tipus de col·locacions, les quals no són documentades en les classificacions de Navarro (2002), Corpas (1996), Ginebra (2003) i Koike (2001). Tot partint de la informació que incorpora el DDLC, de suggeriments i observacions dels autors citats, i, fonamentalment, de l'extracció del corpus d'aquesta tesi, concloem que són col·locacions:

a) «obert al públic». Col·locació adjectiva amb esquema *Adjectiu+Prep+(Det)+Substantiu*, corroborada amb exemples del DDLC.

b) «aparell d'aire condicionat» / «vot a favor de». Col·locació nominal amb esquema *Substantiu+(Prep)+(Det)+Locució*, tot seguint, amb algunes variacions, els criteris del Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana (DDLC), de Koike (2001) i de Martínez Salom (2014), que consideren que les locucions poden formar part de les col·locacions. En el primer exemple, la preposició és un nexa d'unió; en el segon, forma part d'una locució, que pot ser preposicional, adverbial o adjectiva.

c) «aprovar per majoria absoluta» / «votar a favor de». Col·locació verbal amb esquema *Verb+(Prep)+(Det)+Locució*, tot seguint, amb algunes variacions, els criteris del Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana (DDLC), de Koike (2001) i de Martínez Salom (2014), que admeten la inclusió de locucions en les col·locacions, que

s'anomenen complexes. En el primer exemple, la preposició és un nexa d'unió; en el segon, forma part d'una locució, que pot ser preposicional o adverbial.

d) «eliminació de barreres arquitectòniques» / «animal en perill d'extinció». Col·locació nominal amb l'esquema *Substantiu+(Prep)+(Det)+Col·locació*, en aplicació del principi lingüístic de la recursivitat, segons el qual una col·locació es converteix en la base d'una altra. En el primer exemple, la preposició és un nexa d'unió; en el segon, forma part d'una construcció col·locativa preposicional.

e) «asseure's al banc dels acusats» / «comparèixer a petició pròpia». Col·locació verbal amb l'esquema *Verb+(Prep)+(Det)+ Col·locació*, en aplicació del principi lingüístic de la recursivitat. En el primer exemple, la preposició és un nexa d'unió; en el segon, forma part d'una construcció col·locativa preposicional.

f) «d'alt nivell» / «a temps parcial» / «en igualtat de condicions». Construccions col·locatives preposicionals, suggerides per Ginebra (2003) i admeses per l'acceptació al DDLC. Segueixen, respectivament, els esquemes *Prep+(Det)+Adjectiu+Substantiu*, *Prep+Substantiu+ Adjectiu* i *Prep+(Det)+Substantiu+Prep+Substantiu*.

L'estudi i anàlisi que hem presentat contribueixen, sens dubte, a completar la taxonomia de les unitats fraseològiques. Ara bé, aquesta classificació resta oberta a nous suggeriments i aportacions. Ens movem en el terreny de la pragmàtica, sempre viva i amatent al context canviant de la llengua en societat.

Bibliografia

- ALONSO RAMOS, M. (1994-1995). Hacia una definición del concepto de colocación: de J. R. Firth a Mel'cuk. A *Revista de Lexicografía* 1, 9-28.
- ALTURO, N. (2003). La pragmàtica en la tradició sociolingüística catalana. A *Noves SL, Hivern 2003*. Recuperat de <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm03hivern/docs/alturo.pdf>.
- ALTURO, N. (2011). Pragmàtica i anàlisi del discurs. *Treballs de Sociolingüística Catalana* 21, 29-41.
- ANSCOMBRE, J. C. (1995). La théorie des topoï: sémantique ou rhétorique? A *Hermès* 15, 185-196.
- ARCE CASTILLO, Á. (2006). *El lenguaje político, recursos pragmático-discursivos en registros formales e informales*. Salamanca: Europa.
- ARISTÓTELES (1990). *Retórica*. Madrid: Gredos.
- ARMENTIA, J. I., CAMINOS, J. M. (2009). *Redacción informativa en prensa*. Barcelona: Ariel.
- ATKINSON, M. (1994). *Our Masters' Voices, The language and body language of politics*, 5a ed., New York: Routledge.
- AUSTIN, J. L. (1962). *How to do Things with Words: The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Oxford: Clarendon Press.
- BALSEBRE, A. (1997). *El lenguaje radiofónico*. Madrid: Cátedra.
- BARRIOS RODRÍGUEZ, M. A. (2015). *Las colocaciones del español*. Arco: Madrid.
- BARTOS, L. (2004). Observaciones sobre las llamadas colocaciones. A *Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské*. Univerzity Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis, L 25, 57-67.
- BASSOLS, M. (1989). Aportacions de la pragmàtica a l'anàlisi del discurs. A *Caplletra* 7, 33-51.
- BASSOLS, M. (1993). Pragmàtica i premsa. A *Anàlisi* 15, 63-76.
- BASSOLS, M. (2001). *Les claus de la pragmàtica*. Vic: Eumo Editorial.
- BASSOLS, M. (2003a). La guerra dels mots i els mots de la guerra. La invasió d'Iraq a través del discurs periodístic. A *Anàlisi* 30, 187-204.
- BASSOLS, M. (2003b). Pragmàtica i anàlisi del discurs. A *Noves SL, Hivern 2003*. Recuperat de <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm03hivern/docs/bassols.pdf>.

- BASSOLS, M. (2007). *El llenguatge dels polítics (anàlisi del cas català)*. Vic: Eumo Editorial.
- BENITO, Á. (1973). *Teoría general de la información*. Madrid: Guadiana.
- BENITO, Á. (1995). *La invención de la realidad: técnicas, usos y abusos de la información*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.
- BERELSON, B. (1948). Communication and public opinion. SCHRAMM W. (Ed.). *Communications in Modern Society*. Urbana: University of Illinois Press, 168-185.
- BERNAL, S., CHILLÓN, A. (1985). *Periodisme informatiu de creació*. Barcelona: Mitre.
- BERNAL, E., MILÀ-GARCIA, A. (2016). Un any de Neolosfera. OBSERVATORI DE NEOLOGIA (Ed.). *Mots d'avui, mots de demà*. Barcelona: Documenta Universitaria, 147-234.
- BIBILONI, G. (1997). *Llengua estàndard i variació lingüística*. València: Edicions 3 i 4.
- BOORSTIN, D. J. (1961). *The image: a guide to pseudo-event in America*. New York: Random House.
- BORRAT, H. (1989). El periódico, actor del sistema político. A *Anàlisi* 12, 67-80.
- BRADLEE, B. (1996). *La vida de un periodista*. Madrid: El País/Aguilar.
- BROWN, P., LEVINSON S. (1987). *Politeness, some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BURGNET, F. (2002). La trampa de la informació. La classificació dels gèneres periodístics com a coartada de l'objectivisme. A *Anàlisi* 28, 121-155.
- BUSQUETS, J. (2009). La realitat i la quimera eufemística. *Fundació Congrés Català de Salut Mental*, IV congrés. Recuperat de <http://www.fccsm.net/imatges-servidor/4t-congres/J.%20Busquets.pdf>.
- CABANES, J. (2005). *Llibre d'estil de Vilaweb*. Recuperat de <http://www.uic.es/sites/default/files/uic/lilibreestil-vilaweb1.pdf>.
- CABRÉ, M.T. (1999). *La terminología: representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, IULA.
- CALAFAT, R. (2007). La culturalització del terme en la segona oralitat. CALAFAT R., RAMON M. (Coords.). *Nous reptes dels professionals en la comunicació especialitzada*. V Jornada de l'ACATERM. II Jornada de Terminologia i Serveis Lingüístics. Palma: Universitat de les Illes Balears, 49-59.
- CALAFAT, R. (2010a). *Per a un ús ètic del llenguatge*. Barcelona: Angle Editorial.

- CALAFAT, R. (2010b). *Torcebraç entre dues cultures. De l'ecosistema de les llengües: de discursos i de percepcions*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- CAMPS, O., AGULLÓ M. A., i SOLÉ J. (2007). Lèxic, terminologia i argot a l'ésAdir (web lingüístic de la CCRTV). CALAFAT R., RAMON M. (Coords.). *Nous reptes dels professionals en la comunicació especialitzada*. V Jornada de l'ACATERM. II Jornada de Terminologia i Serveis Lingüístics. Palma: Universitat de les Illes Balears, 79-87.
- CANEL, M. J. (1999). *Comunicación política: una guía para su estudio y práctica*. 2a ed. Tecnos: Madrid.
- CANTAVELLA, J. (2008). La crónica en el periodismo: explicación de hechos actuales. CANTAVELLA J., SERRANO, J. F. (Coord.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 395-418.
- CAÑETE, P., FERNÁNDEZ-SILVA, S., VILLENA, B. (2016). La difusión de la terminología en la prensa escrita: un acercamiento a través de la neología de *El País*. OBSERVATORI DE NEOLOGIA (Ed.). *Mots d'avui, mots de demà*. Barcelona: Documenta Universitaria, 97-113.
- CARDÚS, S. (2009). Identitari, tu. A *Avui*, 11-09-2009, 40.
- CASADO VELARDE, M. (1978). La transformación nominal, un rasgo de la lengua periodística. A *Cuadernos de Investigación filológica* 4 (1), 101-112.
- CASALS, D. (2007). *Ràdio en català: contribució de Catalunya Ràdio a la creació d'un llenguatge radiofònic català per als informatius*. Barcelona: Publicacions de l'Abadadia de Montserrat.
- CASALS, D., FAURA N. (2010). *El català als mitjans de comunicació*. Barcelona: UOC.
- CASASÚS, J. M., NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (1991). *Estilo y géneros periodísticos*. Barcelona: Ariel.
- CASASÚS, J. M. (1991). La pragmàtica periodística com a superació dels vells estudis de redacció periodística. A *Revista Periodística* 4, 57-66.
- CASTILLO CARBALLO, M. A. (1997-1998). El concepto de unidad fraseológica. A *Revista de Lexicografía* 4, 67-79.
- CASTILLO CARBALLO, M. A. (2001). Colocaciones léxicas y variación lingüística: implicaciones didácticas. A *Revista Lingüística Española Actual* 23, 133-143.

- CEBRIÁN HERREROS, M. (2004). *La información en televisión*. Barcelona: Gedisa.
- CHILLÓN, LL. A. (1995). Discurs periodístic i fraseologia. A *Caplletra 18*, 165-176.
- CHILLÓN, LL. A. (1998). El «giro lingüístico» y su incidencia en el estudio de la comunicación periodística. A *Anàlisi 22*, 63-98.
- COHEN, B. (1963). *The Press and the Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- CONCA, M., GUIA, J. (1995). D'un complex d'inferioritat proverbial. A *Caplletra 18*, 177-210.
- CONCA, M. (2000). Característiques lingüístiques comparades entre locucions i parèmies. SALVADOR V., PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 33-48.
- CORPAS PASTOR, G. (1996). *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- CORPAS PASTOR, G. (2000). Fraseología y traducción. SALVADOR V., PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 107-138.
- CORPAS PASTOR, G. (2001). En torno al concepto de colocación. A *Euskera 66(1)*, 89-108.
- CORPAS PASTOR, G. (2003). Apuntes para el estudio de la colocación. A *Lingüística Española Actual 23(1)*, 41-56.
- COSERIU, E. (1981). *Lecciones de lingüística general*. Madrid: Gredos.
- COSERIU, E. (1987). Lenguaje y política. ÀLVAR M. (Coord.). *El lenguaje político*. Madrid: Fundación Friedrich Ebert, 9-31.
- CRONKITE, W. (1997). *Memorias de un reportero*. Madrid: El País/Aguilar.
- CUENCA, M. J., CASTELLÀ J. M. (1995). Una caracterització cognitiva de les preguntes confirmatòries (*Questiontags*). A *Caplletra 18*, 65-84.
- CUENCA, M. J. (2000a). Estudi estilístic i contrastiu de l'arquitectura de l'oració. Estil segmentat vs estil cohesionat. A *Caplletra 29*, 105-120.
- CUENCA, M. J. (2000b). L'estudi de les construccions idiomàtiques des de la lingüística cognitiva i l'anàlisi contrastiva. SALVADOR V., PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 49-64.

- CUENCA, M. J. (2003). Cognició, pragmàtica i gramàtica. A *Noves SL, Hivern 2003*. Recuperat de <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm03hivern/docs/cuenca.pdf>.
- CUENCA, M. J. (2007). *La pragmàtica en la gramàtica: discurs llegit en la sessió inaugural del curs 2007-2008*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000042%5C00000012.pdf>.
- DEL REY MORATÓ, J. (1996). ¿De qué hablamos cuando hablamos de comunicación política? A *ZER, Revista de Estudios de comunicación 1*, 51-66.
- DEL REY MORATÓ, J. (1997). *El juego de los políticos: teoría general de la información y comunicación política*. Madrid: Tecnos.
- *Diccionari de la llengua catalana (DIEC2)*. Recuperat de <http://dlc.iec.cat/>.
- *Diccionari descriptiu de la llengua catalana (DDLC)*. Recuperat de <http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>.
- *Diccionari jurídic (DJ)*. Recuperat de <http://cit.iec.cat/DJC>.
- DOMÈNECH, O., ESTOPÀ R., i MAYORAL C. (2002). *Neologia lèxica i mitjans de comunicació orals*. UPF: Observatori de la Neologia, IULA.
- DUCH, LL. (1995). *Mite i cultura: aproximació a la logomítica I*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- EDELMAN, M. (1964). *The symbolic uses of politics*. Urbana, Chicago: University of Illinois Press.
- ESCANDELL, M. V. (1996). *Introducció a la pragmàtica*. Barcelona: Ariel.
- ESPINAL, M. T. (2004). *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona, València: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, Publicacions de la Universitat de València, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ESTOPÀ, R. (2004). Neologismes formats per composició patrimonial i sintagmació. OBSERVATORI DE NEOLOGIA. *Llengua catalana i neologia*. Barcelona: Meteora, 131-158.
- FABRA, P. (1993). *Gramàtica Catalana*. 16a ed. Barcelona: Teide.
- FARGAS, X., GUDIOL A., i SOLÀ J. (1995). L'experiència de fer un llibre d'estil. A *Estudis de llengua i literatura catalanes XXX, Miscel·lània Germà Colom 3*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 211-230.
- FERNÁNDEZ BEAUMONT, J. (1988). Funciones de los libros de estilo en los medios de comunicación. A *Revista de Ciencias de la Información 5*.

- FERNÁNDEZ LAGUNILLA, M. (1999a). *La lengua en la comunicación política I: el discurso del poder*. Madrid: Arco.
- FERNÁNDEZ LAGUNILLA, M. (1999b). *La lengua en la comunicación política II: la palabra del poder*. Madrid: Arco.
- FIRTH, J. R. (1957). Modes of Meaning. FIRTH J. R. (Ed.). *Reprinted Papers in Linguistics 1934-1951*. Oxford: Oxford University Press, 190-215.
- FONTCUBERTA, M. (1981). *Estructura de la noticia periodística*. Barcelona: ATE.
- FONTCUBERTA, M. (1993). *La noticia, pistas para percibir el mundo*. Barcelona: Paidós.
- GALLISSON, R. (2000). La pragmatique lexicoculturelle pour accéder autrement, à une autre culture, par un autre lexique. A *Mélanges CRAPEL* 25, 47-73.
- GARCÍA DEL TORO, C. (2002). Traduir els fraseologismes entre català i espanyol. Salvador V., Piquer A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 227-240.
- GARCÍA-PAGE, M. (1989). Sobre los procesos de deslexicalización en las expresiones fijas. A *Español Actual* 52, 59-79.
- GARCÍA-PAGE, M. (2001). El adverbio colocacional. A *Lingüística Española Actual* 23(1), 89-106.
- GAVARRÓ, A., LACA, B. (2002). Les perífrasis temporals, aspectuals i modals. SOLÀ, J., LLORET, M. R., MASCARÓ, J., i PÉREZ SALDANYA, M. (Dir.). *Gramàtica del català contemporani III*. Barcelona: Editorial Empúries, 2663-2726.
- GHIGLIONE, R. (1989). *Je vous ai compris: Ou l'analyse des discours politiques*. París: Armand Colin Éditeur.
- GIFREU, J. (2005). *La pell de la diferència: comunicació, llengua i cultura des de l'espai català*. Barcelona: Pòrtic.
- GIMENO, G., PERALTA M. (2007). *El llenguatge de les notícies de televisió*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- GINEBRA, J. (2000). Sintaxi i fraseologia: els límits de les unitats fraseològiques verbals. SALVADOR V., PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 65-80.
- GINEBRA, J. (2003). Fraseologia, concurrències lèxiques i llengua estàndard. Pradilla M. À. (Ed.). *Identitat lingüística i estandardització*. Valls: Corsetània Edicions, 7-55.

- Glossari de termes parlamentaris (2014). A *Activitat Parlamentària* 27.
- GÓMEZ LLOMPART, J. L. (1982). *Los titulares en prensa*. Barcelona: Mitre.
- GOMIS, LL. (1989a). Gèneres literaris i gèneres periodístics. A *Periodística* 1, 129-141.
- GOMIS, LL. (1989b). *Teoria dels gèneres periodístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GOMIS, LL. (1991). *Teoría del periodismo: cómo se forma el presente*. Barcelona: Paidós.
- GOMIS, LL., MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L., NÚÑEZ LADEVÉZE, L., i CASASÚS J. M. (2002). Encuesta: ¿vive la comunicación periodística un cambio de paradigma? A *Anàlisi* 28, 157-185.
- GRABER, D. A. (1976). *Verbal behavior and politics*. Urbana, Chicago, London: University of Illinois Press.
- GRÀCIA, LL. (2002). Formació de mots: composició. Solà, J., Lloret, M. R., Mascaró J., i Pérez Saldanya, M. (Dir.). *Gramàtica del català contemporani, I*. Barcelona: Editorial Empúries, 777-829.
- *Gran Diccionari de la llengua catalana (GDLC)*. Recuperat de <http://www.diccionari.cat/>.
- *Gran Enciclopèdica Catalana (GEC)*. Recuperat de <http://www.enciclopedia.cat/>
- GRICE, H. P. (1989). *Logic and Conversation, a Studies in the Way of Words*. Cambridge, London: Harvard University Press.
- GRIJELMO, Á. (1997). *El estilo del periodista*. Madrid: Taurus.
- GRIJELMO, Á. (2000). *La seducción de las palabras*. Madrid: Santillana.
- GUIA, J. (1999). Formalización matemática de las concordancias fraseológicas generalizadas. *Actas del VI Simposio Internacional de Comunicación Social, I*. Santiago de Cuba: Editorial Oriente, 316-323.
- HALLIDAY, M. A. K (1996). Lexis as a linguistic level. BAZELL, C. E., CATFORD, J. C., HALLIDAY M. A. K., i ROBINS R. H. (Eds.). *In Memory of John Firth*. London: Longman, 148-162.
- HAUSMANN, F. J. (1989). Le dictionnaire de collocations. HAUSMANN, F. J., REICHMANN, O., WIEGAND, H. E., i ZGUSTA L. (Eds.). *Woanrterbucher: ein internationales Handbuch zur Lexicographie*. Dictionaries. Berlin, New York: De Gruyter, 1010-1019.

- HILFERTY, J. (1995). Metonímia i metàfora des d'una perspectiva cognitiva. A *Caplletra* 18, 31-44.— HERNANDO, B. M. (2008). Lenguaje periodístico. CANTAVELLA J., SERRANO, J. F. (Coord.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 119-144.
- HOFFMANN, CH. (1991). *An introduction to bilingualism*. London: Longman.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2012). *Versió electrònica de la Gramàtica de la llengua catalana*. Recuperat de <http://www.iec.cat/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la Llengua Catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- JULIÀ-MUNÉ, J. (2004). *El llenguatge de la ràdio i de la TV*. Alzira: Bromera.
- JONES, S. J., SINCLAIR, J. (1974). English Lexical Collocations. A *Cahiers de Lexicologie* 24, 15–61.
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1993). *La enunciación: de la subjetividad en el lenguaje*. Buenos Aires: Edicial.
- KOIKE, K. (2001). *Colocaciones léxicas en el español actual: Estudio formal y léxico-semántico*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.
- LAKOFF, G., JOHNSON M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago.
- LAKOFF, G. (2008). *No pensis en un elefant*. Barcelona: Viena Edicions.
- LANG, K., LANG G. E. (1968). *Politics and television*. Chicago: Quadrangle Books.
- LASSWELL, H. D. (1985). Estructura y función de la comunicación en la sociedad. Moragas M. de (Ed.). *Sociología de la comunicación de masas II*. Gustavo Gili: Barcelona, 50-68.
- LÁZARO CARRETER, F. (1980). *Estudios de lingüística*. Barcelona: Crítica.
- LÁZARO CARRETER, F. (1987). Viejo lenguaje ¿Nuevas ideas? ÀLVAR M. (Coord.). *El lenguaje político*. Madrid: Fundación Friedrich Ebert, 33-48.
- LEECH, G. N. (1983). *Principles of Pragmatics*. London, New York: Longman.
- LEVORATO M., CACCIARI C. (1992). Children's comprehension and production of idioms: the role of context and familiarity. A *Journal of Child Language* 19, 415-433.
- LLOPART-SAUMELL, E., POZUELO-OLLÉ, O., GENÉ-GIL, M. (2016). L'expressivitat en la neologia documentada en premsa catalana. Tendències contrastives

- en diaris i revistes. OBSERVATORI DE NEOLOGIA (Ed.). *Mots d'avui, mots de demà*. Barcelona: Documenta Universitaria, 61-72.
- LÓPEZ, M. (1995). *Cómo se fabrican las noticias: fuentes, selección y planificación*. Barcelona: Paidós.
- LÓPEZ HIDALGO, A. (2001). *El titular: manual de titulación periodística*. Sevilla: Comunicación Social.
- LÓPEZ PAN, F. (2008). El arte de las citas. CANTAVELLA J., SERRANO J. F. (Coord.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 203-224.
- LORENTE CASAFONT, M. (2002). Altres elements lèxics. SOLÀ, J., LLORET, M. R., MASCARÓ J., i PÉREZ SALDANYA, M. (Dir.). *Gramàtica del català contemporani, I*. Barcelona: Editorial Empúries, 831-887.
- LORENTE CASAFONT, M. (2007). Les unitats lèxiques verbals dels textos especialitzats. Redefinició d'una proposta de classificació. LORENTE, M., ESTOPÀ, R., FREIXA, J., MARTÍ J., TEBÉ C. (Eds.). *Estudis de lingüística i de lingüística aplicada en honor de M. Teresa Cabré Castellví II: De deixebles*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, 365-380.
- LUENGO BENEDICTO, J. T. (2010). *Cómo elaborar informativos en radio*. Sevilla, Zamora: Comunicación Social.
- *Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: manual d'ús*. Generalitat de Catalunya. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio). Recuperat de <http://www.ccma.cat/llibredestil/>.
- MANCERA RUEDA, A. (2008). La reformulació en el discurs periodístic: una mostra de la oralitat fingida. *A Oralía 11*, 353-374.
- MALINOWSKI, W. (1954). El problema del significado en las lenguas primitivas. OGDEN C. K., RICHARDS I. A. *El significado del significado*. Buenos Aires: Paidós, 312-360.
- *Manual de estilo del diario «El País»*. Recuperat de <http://blogs.elpais.com/files/manual-de-estilo-de-el-pa%C3%ADs.pdf>.
- MARCO, J. (2000). La traducció de la metàfora lexicalitzada als textos literaris: problemes i mètodes. Salvador V., Piquer A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 139-153.
- MARÍ I. (1983). Registres i varietats de la llengua. *COM ensenyar català als adults 3*, 27-39.

- MARTÍN VIVALDI, G. (1986). *Géneros periodísticos*. Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L. (1989). *El lenguaje periodístico*. Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L. (1991a). *Curso general de redacción periodística*. Madrid: Paraninfo.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L. (1991b). La función «agenda-setting» en los enfrentamientos prensa-poder. *A Periodística 4*, 35-48.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L. (2006). *El zumbido del moscardón*. Sevilla: Comunicación Social.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, J. L. (2008). Aproximación a la teoría de los géneros periodísticos. CANTAVELLA J., SERRANO J. F. (Coords.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 51-76.
- MARTÍNEZ SALOM, M. À. (2014). Algunes dades sobre col·locacions lèxiques en discursos especialitzats en llengua catalana. *A Terminàlia 10*, 17-26.
- MEADOW, R. G. (1980). *Politics as communication*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
- MÉNDEZ GARCÍA DE PAREDES, E. (2000). La literalidad de la cita en los textos periodísticos. *A Revista Española de Lingüística*, 30 (1), 147-167.
- MESEGUER, LL., Joan GARÍ (1995). Metàfora i fraseologia en el discurs costumista: Santiago Rusiñol i Marià Vayreda. *A Caplletra 18*, 133-164.
- MESTRES SERRA, J. M. (2007). Per un tractament unívoc de les unitats pluriverbals en fraseologia i terminologia. LORENTE, M., ESTOPÀ, R., FREIXA, J., — MARTÍ J., i TEBÉ C. (Eds.). *Estudis de lingüística i de lingüística aplicada en honor de M. Teresa Cabré Castellví, II: De deixebles*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, 381-400.
- MESTRES SERRA, J. M. (2008). *Les unitats fraseològiques i els diccionaris generals*. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Recuperat de <http://www.cervantesvirtual.com/obra/les-unitats-fraseollogiques-i-els-diccionaris-generals-0/>.
- MEY, J. L. (2001). *Pragmatics: an introduction*. Oxford: Blackwell.
- MOLL, F. de B. (1990). Gramàtica catalana, referida especialment a les Illes Balears. 11a ed. Palma: Moll.
- MORENO ESPINOSA, P. (2003). El periodismo informativo en televisión: lenguaje, género y estilo. *A Estudios sobre el Mensaje Periodístico 9*, 269-280.

- MORRIS, CH. (1938). Foundations of the theory of signs. NEURATH, O., CARNAP R., MORRIS CH., (Eds.). *International Encyclopedia of Unified Science, 1* (2). Chicago: Chicago University Press.
- NAVARRO, C. (2002). La fraseología en el discurso político y económico de los medios de comunicación. CUSATO D. A., FRATTALE L. (Coords.). *Atti del XX Convegno [Associazione Ispanisti Italiani], 2: Testi specialistici e nuovi saperi nelle lingue iberiche*, 199-212.
- NIMMO, D. (1970). *The political persuaders: The techniques of modern election campaigns*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (1991). *Manual para periodismo: veinte lecciones sobre el contexto, el lenguaje y el texto de la información*. Barcelona: Ariel.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (1994). El problema de la artimaña. A *Periodística* 7, 69-79.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (1999). Lenguaje del político, lenguaje del informador. *Revista Estudios sobre el Mensaje Periodístico* 5, 111-127.
- NÚÑEZ LADEVÉZE, L. (2008). *El periodismo desde un enfoque interdisciplinar*. CANTAVELLA J., SERRANO J. F. (Coord.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 17-50.
- OBENG, S. G. (2002). Surviving through obliqueness: Language of politics in emerging democracies. OBENG S. G., HARTFORD B. (Eds.). *The language of politics*. Hauppauge, New York: Nova Science Publishers, 5-18.
- OGILVY, D. (1967). *Confesiones de un publicitario*. Barcelona: Okios-Tau.
- OLIVA, LL., SITJÀ, X. (1990). *Les notícies a la televisió*. Madrid: Instituto Oficial de Radio y Televisión.
- OLIVA, LL., SITJÀ, X. (2007). *Las noticias en radio y televisión, periodismo audiovisual en el siglo XXI*. Barcelona: Omega.
- ONG, W. J. (1987). *Oralidad y escritura, tecnologías de la palabra*. México D. F.: Fondo de Cultura Económica.
- PALAU SAMPIO, D. (2005). *Els estils periodístics: maneres diverses de veure i construir la realitat*. València: Universitat de València.
- PALAU SAMPIO, D. (2007). Fraseología i modalització en la crònica futbolística. A *Quaderns de Filologia. Estudis Lingüístics* 12, 193-210.

- PALAU SAMPIO, D. (2009). Estilo y autoría en la información: una aparente ausencia de identidad. A *Revista Estudios sobre el Mensaje Periodístico* 15, 347-366.
- PASTOR, LL. (2008). *Redacció periodística*. 2a ed., Barcelona: UOC. Recuperat de <http://ocw.uoc.edu/informacio-i-comunicacio/redaccio-periodistica/materials/>.
- PAYRATÓ, LL. (1996). *Català col·loquial, aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- PAYRATÓ, LL. (2003). L'entorn pragmàtic: de corrents i perspectives. A *Noves SL, Hivern 2003*. Recuperat de <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03hivern/docs/payrato.pdf>.
- PAYRATÓ, LL. (2010). *Pragmàtica, discurs i llengua oral: introducció a l'anàlisi funcional de textos*. 2a ed., Barcelona : UOC.
- PAYRATÓ, LL., COTS J. M. (2011). Catalan pragmatics and the pragmatics of Catalan. PAYRATÓ, LL., COTS J. M (Eds.). *The Pragmatics of Catalan*. Berlín: De Gruyter Mouton, 1-16.
- PENADÉS MARTÍNEZ, I. (2001). ¿Colocaciones o locuciones verbales. *Lingüística Española Actual*, XXIII, 57-88.
- PERAIRE, J. (2000). Estratègia metafòrica i fraseologia en l'arquitectura del discurs del futbol. SALVADOR V. ,PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 355-372.
- PERELMAN, CH., OLBRECHTS-TYTECA, L. (1989). *Tratado de la argumentación: La nueva retórica*. Madrid: Gredos.
- PÉREZ COLOMÉ, J. (2011). *Cómo escribir claro*. Barcelona: UOC.
- PÉREZ SALDANYA, M., SALVADOR V. (1995). Fraseologia de l'encara i processos de gramaticalització. A *Caplletra* 18, 85-108.
- PICÓ, N., RAMON M. M. (2010). *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits*. Palma: Consell de Mallorca, Universitat de les Illes Balears.
- PIQUER VIDAL, A. (1995). Fraseologia i discurs narratiu: anàlisi d'alguns casos en la novel·lística contemporània. A *Caplletra* 18, 121-132.
- PIQUER VIDAL, A. (2000a). Pragmaestilística del català. A *Caplletra* 29, 53-69.
- PIQUER VIDAL, A. (2000b). Pragmàtica de la fraseologia en el relat. SALVADOR V., CLIMENT, L. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 389-407.

- PIQUER, A., MARTÍN ESCRIBÀ, À. (2006). Ús de la fraseologia: contrast i capgirament de registres. SALVADOR V., CLIMENT, L. (Eds.). *El discurs prefabricat II*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 303-318.
- POSTMAN, N. (1985). *Amusing ourselves to death (Public discourse in the age of show business)*. New York: Penguin Books.
- PRADO, E. (1985). *Estructura de la informació radiofònica*. Barcelona: Mitre.
- PUIGDOMÈNECH, L., SOLÍS M. (2005). *Proposta de llibre d'estil per a Andorra Televisió*. Recuperat de <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000053%5C00000091.pdf>.
- RACIONERO, Q. (1990). Introducción. A *Aristóteles: Retórica*. Madrid: Gredos.
- RAFEL I FONTANALS, J. (1996) (Dir.). *Diccionari de freqüències. Corpus textual informatitzat de la llengua catalana 1*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RAMONET, I. (1998). *La tiranía de la comunicación*. Madrid: Debate.
- REBOLLO TORÍO, M. Á. (2002). Caracterización del lenguaje político. CUSATO D. A., FRATTALE L. (Coords.). *Atti del XX Convegno (Associazione Ispanisti Italiani), 2 (Testi specialistici e nuovi saperi nelle lingue iberiche)*, 11-36.
- RIBES, S., VIANA A. (2006). Guanyat en el riure: la reformulació còmica dels titulars de diari. Salvador V., Climent L. (Eds.). *El discurs prefabricat II*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 53-78.
- RICOEUR, P. (1980). *La metàfora viva*. Madrid: Ediciones Cristiandad.
- RODRÍGUEZ PASTORIZA, F. (2003). *La mirada en el cristal: la información en televisión*. Madrid: Fragua.
- ROMERO GANUZA, P. (2007). La delimitación de las unidades fraseológicas (UF) en la investigación alemana y española. A *Interlingüística 17*, 905-917.
- ROMERO GUALDA, M. V. (1995). Creatividad léxica en el lenguaje político (prefijación). A *Revista del Instituto de Lengua y Cultura Españolas 2* (2), 263-282.
- ROSSELLÓ, J. (2002). El SV, I. Verb i arguments verbals. SOLÀ, J., LLORET, M. R., MASCARÓ, J., i PÉREZ SALDANYA M. (Dir.). *Gramàtica del català contemporani*, vol. II. Barcelona: Editorial Empúries, 1853-1949.
- RUBIO, R. (2007). La nueva comunicación política: lenguaje, blogs, videoblogs y comunidades sociales. A *Cuadernos de pensamiento político 15*, 38-48.
- RUIZ GURILLO, L. (1997). Aspectos de fraseología teórica española. A *Cuadernos de filología*. València: Universitat, Anejo XXIV.

- RUIZ GURILLO, L. (2000). ¿Puede la fraseología ser relevante en cualquier situación? Salvador V., Piquer A. *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 81-103.
- RUIZ GURILLO, L. (2001). La fraseología como cognición: vías de análisis. A *Lingüística Española Actual*, 24 (1), 107-132.
- RULL, X. (2009). Popularismos en boca de políticos y deportistas: apuntes sobre su traducción en catalán y español. A *Debate terminológico* 5. Recuperat de https://www.redib.org/recursos/Record/oai_articulo406604-popularismos-boca-politicos-deportistas-apuntes-traduccion-catalan-espanol.
- RULL, X. (2010). Política i manipulació del llenguatge. A *Comunicació: Revista de Recerca i d'Anàlisi* 27, 105-123.
- SABATO, L. J. (1991). *Feeding Frenzy: Attack Journalism and American Politics*. Baltimore: Lahan Publishers.
- SABÉS TURMO, F., VERÓN LASSA, J. J. (2008). *La eficacia de lo sencillo*. Sevilla, Zamora: Comunicación Social, 2a ed.
- SÁEZ, A. (2002). Periodisme: el redescobriment de la paraula. *Anàlisi* 28, 97-105.
- SALVADOR, V. (1989). L'anàlisi del discurs: entre l'oralitat i l'escriptura. A *Caplletra* 7, 9-31.
- SALVADOR, V. (1995). De la fraseologia a la lingüística aplicada. A *Caplletra* 18, 11-30.
- SALVADOR, V. (2000a). L'estil nominalitzat. A *Caplletra* 29, 69-82.
- SALVADOR, V. (2000b). Idiomaticitat i discurs prefabricat. SALVADOR V., PIQUER A. (Eds.). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 19-32.
- SALVADOR, V. M., PÉREZ SALDANYA, M. (2000). Presentació. A *Caplletra* 29, 9-11.
- SALVADOR, V. (2003). Pragmàtica i estilística. *Noves SL, Hivern 2003*. Recuperat de <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm03hivern/docs/salvador.pdf>.
- SALVADOR, V. (2006). Engegueu el ventilador amb les mans ben netes. Fraseologia, metàfora i interdiscurs en la comunicació política. SALVADOR V., CLIMENT L. *El discurs prefabricat II: fraseologia i comunicació social*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 23-52.
- SÁNCHEZ LÓPEZ, E. (2013). *Estudi de la llengua d'Ausiàs March a través de les col·locacions: una aproximació semiautomàtica*. Berlín, Boston: Walter de Gruyter.

- SANCHO CREMADES, P. (1999). *Introducció a la fraseologia. Aplicació al valencià col·loquial*. València: Editorial Denes.
- SANCHO CREMADES, P. (2006). L'ús de la fraseologia en el discurs publicitari i en el discurs informatiu. SALVADOR V., CLIMENT L. *El discurs prefabricat II: fraseologia i comunicació social*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 139-156.
- SANMARTÍ, J. M. (2008). Más allá de la noticia: el periodismo interpretativo. CANTAVELLA J., SERRANO, J. F. (Coords.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 333-360.
- SAPAG, P., HUERTA, A., DÍEZ, F. J. MAYORAL, J. (Coord.). (2008). *Redacción periodística en televisión*. Madrid: Síntesis.
- SARTORI, G. (1998). *Homo videns: la sociedad teledirigida*. Buenos Aires: Taurus.
- SAUSSURE, F. de. (1980). *Curso de lingüística general*. Madrid: Akal editor.
- SEARLE, J. (1969). *Speechs acts: an essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SEARLE, J. (1976). A classification of illocutionary acts. *A Language in Society* 5(1), 1-23.
- SECANELLA, P. M. (1980). *El lid, fórmula inicial de la noticia*. Barcelona: ATE.
- SEGUÍ, G. (2014). *La llengua pròpia de les Balears: morfosintaxi catalana*. Palma: Documenta Balear.
- SENTÍ, A. (2014). Composició patrimonial i sintagmació. CABRÉ, M. T., DOMÈNECH O., i ESTOPÀ R. (Eds.). *Mots nous en català / News words in catalan: una panoràmica geolectal / A diatopic view*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamin Publishing, 85-114.
- SERRANO OCEJA, J. F. (2008). La noticia. CANTAVELLA, J., SERRANO, J. F. (Coords.). *Redacción para periodistas: informar e interpretar*. Barcelona: Ariel, 145-176.
- SINCLAIR, J. (1966). Beginning the study of lexis. BAZELL, J. CATFORD, M. HALLIDAY i R. ROBINS (Eds.), *In memory of J.R. Firth*. London: Longman, 410-430.
- SINCLAIR, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- SINTES, M. (2011). *Periodistes contra polítics: la lluita pel poder enfronta govern i partits amb els mitjans de comunicació*. Barcelona: L'Arquer.

- SOENGAS, X. (2003). *Informativos radiofònics*. Madrid: Càtedra.
- SOLÀ, J. (2002). Els connectors i les concurrències. A *Avui*, 31-01-2002, Suplement de Cultura, VII.
- SPERBER, D., WILSON, D. (2004). Relevance Theory. HORN L. R., WARD G. (Eds.). *The handbook of pragmatics*. Oxford, Blackwell, 607-632.
- TERRICABRAS, J. M. (2010). Introducció. TERRICABRAS, J. M., XIFRA, J. (Eds.). *Retòrica, màrqueting d'idees i legitimitat política*. Girona: Documenta Universitària, 7-12.
- TERUEL PLANAS, M. E. (1997). *Retòrica, informació i metàfora: anàlisi aplicada als mitjans de comunicació de massa*. Bellaterra, Castelló de la Plana, València: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, Publicacions de la Universitat Jaume I. Universitat de València, Servei de Publicacions.
- TOURNIER, M. (2002). *Des mots en politique: Propos d'étymologie sociale*. Lyon: Ens Éditions.
- TRAVALLIA, C. (2006). Las colocaciones implícitas. A *Estudios de lingüística* 20, 317-332.
- TURBAYNE, C. M. (1974). *El mito de la metáfora*. México D. F: Fondo de Cultura Económica.
- VAN DIJK, T. A. (1983). Estructuras textuales de las noticias de prensa. A *Anàlisi* 7/8, 77-105.
- VAN DIJK, T. A. (1990). *La notícia como discurso (comprensión, estructura y producción de la información)*. Barcelona: Paidós.
- VELLÓN LAHOZ, J. (2008). Entre el estilo periodístico y la estrategia comunicativa. A *Estudios sobre el mensaje periodístico* 17(2), 675-690.
- VENY, J. (1991). *Mots d'ahir i d'avui*. Barcelona: Empúries.
- VERGÉS GIFRA, J., FARRÉS, O. (2010). Veritat i mentida en sentit electoral: els debats electorals i el *bullshit* ideològic. TERRICABRAS J. M., XIFRA J. (Eds.). *Retòrica, màrqueting d'idees i legitimitat política*. Girona: Documenta Universitària, 13-28.
- VERSCHUEREN, J. (1999). *Understanding Pragmatics*. London, New York: Edward Arnold, Oxford University Press.
- VIDAL CASTELL, D. (2002). La transformació de la teoria del periodisme: una crisi del paradigma? A *Anàlisi* 28, 21-54.

- VIDAL CASTELL, D. (2005). *El malson de Chandos. La crisi acadèmica i professional del periodisme des de la crisi postmoderna de la paraula*. Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona, València: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, Publicacions de la Universitat Jaume I, Universitat Pompeu Fabra, Publicacions de la Universitat de València.
- WEINREICH, U. (1996). *Llengües en contacte*. Alzira: Bromera.
- XIFRA, J. (2010). Els *Think Tanks* en les campanyes electorals i en la campanya electoral espanyola. TERRICABRAS J. M., XIFRA J. (Eds.). *Retòrica, màrqueting d'idees i legitimació política*. Girona: Documenta Universitària, 43-58.
- YANES MESA, R. (2007). La comunicación política y los nuevos medios de comunicación personalizada. A *Revista Ámbitos* 16, 355-365.
- ZALDÍVAR, J. M. (2013). Les col·locacions i el llenguatge periodístic. Caracterització teòrica. A *Curs* 7, 251-304.
- ZULUAGA, A. (1975). La fijación fraseológica. A *Thesaurus* 30, 225-248.
- ZULUAGA, A. (1980). Introducción al estudio de las expresiones fijas. A *Studia Románica et Lingüística* 10. Frankfurt: Peter D. Lang.
- ZULUAGA, A. (1997). Sobre las funciones de los fraseologismos en los textos literarios. A *Paremia* 6, 631-640.
- ZULUAGA, A. (2001a). Análisis y traducción de unidades fraseológicas desautomatizadas. A *PhiN*. 16, 67-83.

